

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“สำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือก
มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย” เป้าหมายที่ 2

โดยเสถียร จันทะ และคณะ

กรกฎาคม 2560

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

(Final Report)

โครงการ “การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือก
มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย” เป้าหมายที่ 2

คณะผู้วิจัย สังกัด

1. ดร.เสถียร ฉันทะ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
2. นางสาวอรุณี อินเทพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
3. นางสาวจันทร์จิรา ชันประเสริฐ โรงเรียนเทศบาล 6
4. ดร.กัญพัชร์ ไตรทรัพย์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ชุด “โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

Research Coordination for SDGs

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร

การสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย ภายใต้ชุดโครงการวิจัยการสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย" เป้าหมายที่ 2 มีวัตถุประสงค์คือ 1) สำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย 2) เพื่อประเมินสถานะมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมายที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย และ 3) เพื่อนำผลการสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในการจัดลำดับความสำคัญเพื่อนำเสนอเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เหมาะสมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายนั้นตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยผลการศึกษาพบว่า

1. การนิยามความหมายเป้าประสงค์และตัวชี้วัดการจัดความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนนั้นพบว่าประเทศไทยเรายังไม่มีการนิยามความหมายในแต่ละเป้าประสงค์ที่ชัดเจนและเข้ากับบริบทของประเทศไทย เมื่อเราทบทวนการนิยามความหมายของแต่ละเป้าประสงค์ตามการนิยามขององค์กรที่เกี่ยวข้องระหว่างประเทศและในประเทศแล้วจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจต่อความหมายคำจำกัดความที่ตรงกันของหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและสามารถจะผลักดันขับเคลื่อนการทำงานไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. การสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยนั้นพบว่า ประเทศไทยมีสถานการณ์ที่ดีเกี่ยวกับการที่จะบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากการดำเนินงานของประเทศโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการยุติความหิวโหย การสร้างหลักประกันด้านความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน แต่มีเป้าประสงค์และตัวชี้วัดบางประการที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

3. การประเมินสถานะมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมายที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยพบว่าประเทศไทยได้มีการดำเนินเกี่ยวกับมาตรการทางเศรษฐกิจและมาตรการทางสังคมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาต่างๆได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) และแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงต่างๆที่นำเอากรอบตามแนวทางการพัฒนาของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ส่วนมาตรการทางกฎหมายพบว่ามีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของมาตรการการจัดความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน แต่ยังมีลักษณะที่กระจัดกระจาย แต่ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ทำให้กฎหมายอาจไม่เอื้อหรือสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือบางที่

กฎหมายกลับเป็นอุปสรรคเสียเอง เช่น สิทธิและการเข้าถึงทรัพยากรในการผลิตของเกษตรกรและคนยากจน เป็นต้น

4. การจัดลำดับความสำคัญเพื่อนำเสนอเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เหมาะสมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายนั้นตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) นั้น เป้าประสงค์และตัวชี้วัดแต่ละประเด็นมีความสำคัญและสัมพันธ์กัน โดยผู้เขียนเห็นว่าการเรียงลำดับตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดมามีความเหมาะสมตามความ “เร่งด่วน” (Urgency) และ“ผลกระทบ” (Impact) ของเป้าประสงค์ตามลำดับดีแล้ว

Executive Summary

The exploration of sustainable development circumstance on food security and ending hunger in Thailand under the research program on the exploration of sustainable development circumstance on food security and ending hunger in Thailand and the optional economic, social, and legal measures for Goal No. 2 was aimed to achieve the following purposes: 1) to explore the sustainable development circumstance on food security and ending hunger in Thailand; 2) to evaluate the status of economic, social, and legal measures implemented by government agencies and related organization undertaking sustainable development for food security and ending hunger in Thailand; and 3) to analyze and synthesize the exploration results in order to prioritize the issues and propose the appropriate goals and indicators for Thailand in achieving the intended sustainable development goals (SDGs). The findings revealed that:

1. Defining the goals and indicators for ending hunger, food security, uplifting nutrition level, and promoting sustainable agriculture in Thailand had not yet been conceptualized to correspond with the context of Thailand. After reviewing of the definition of these goals and indicators proposed by domestic and international organizations, accurate understanding of these definitions were required for the precise knowledge among the related organizations which would favor the driving for success and achievement of the intended goals.

2. The exploration of sustainable development circumstance on food security and ending hunger in Thailand indicated that Thailand showed positive tendency in achieving the intended goals because the operation of the related organization was correlated with the strategies solving the issues in ending hunger, building assurance mechanisms for food security, uplifting nutrition level, and promoting sustainable agriculture. However, some goals and indicators must be modified to fit with the context of Thailand.

3. Evaluation of the status of economic, social, and legal measures implemented by the involved organization on food security and ending hunger in Thailand, it was found that Thailand undertook the economic and social measures prescribed in the national strategies and the development plans i.e. 20-Year National Strategy (2017-2036), the 12th National Economic and Social Development Plan (2017-2021), and strategic plan of each ministry in line with the previous 2 main frameworks. However, the legal measure containing several laws to deal with ending hunger, food security, uplifting nutrition level, and promoting sustainable agriculture

but the characteristics of these laws were disintegrated and ineffective for enforcement. Therefore, these laws did not favor or support sustainable development or perhaps hinder the development, for example, the rights and accessibility to production resources of the farmers and the poor.

4. Prioritizing and proposing the appropriate goals and indicators that fitted with the context of Thailand in order to achieve its intended sustainable development goals (SDGs), it was found that the proposed goals and indicators contained key content and correlated to each other. So, the authors viewed that the sequence of the proposed goals and indicators were appropriate based on Urgency and Impact of each individual goal.

หัวข้อวิจัย “การสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย เป้าหมายที่ 2” ภายใต้ชุดโครงการวิจัยการสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย

ผู้ดำเนินการวิจัย

1. ดร.เสถียร ฉันทะ
2. นางสาวอรุณี อินเทพ
3. นางสาวจันทร์จิรา ชันประเสริฐ
4. ดร.กัญยพัชร์ ไตรทรัพย์

หน่วยงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ปี พ.ศ. 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์คือ 1) สำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย 2) เพื่อประเมินสถานะมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมายที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย และ 3) เพื่อนำผลการสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในการจัดลำดับความสำคัญเพื่อนำเสนอเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เหมาะสมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายนั้นตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการศึกษาพบว่า *ประการแรก* การนิยามความหมายเป้าประสงค์และตัวชี้วัดการจัดความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนในประเทศไทยยังไม่มีการนิยามความหมายในแต่ละเป้าประสงค์ที่ชัดเจนและเข้ากับบริบทของประเทศไทย *ประการที่สอง* การสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยนั้นมีสถานการณ์ที่ดีเกี่ยวกับการที่จะบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการยุติความหิวโหย การสร้างหลักประกันด้านความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน แต่มีเป้าประสงค์และตัวชี้วัดบางประการที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย *ประการที่สาม* ประเทศไทยมีการดำเนินเกี่ยวกับมาตรการทางเศรษฐกิจและมาตรการทางสังคมที่สอดคล้องในยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาต่างๆ ส่วน

มาตรการทางกฎหมายมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับกับการดำเนินงานของมาตรการการจัดความ
หิวโหย ความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมแต่ยังมี
ลักษณะที่กระจัดกระจายและขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ทำให้กฎหมายไม่เอื้อหรือสนับสนุน
การพัฒนาที่ยั่งยืนหรือบางทีกฎหมายกลับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา *ประการที่สี่* การจัดลำดับ
ความสำคัญเพื่อนำเสนอเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เหมาะสมของประเทศไทยให้บรรลุตามเป้าหมายการ
พัฒนาที่ยั่งยืน เป้าประสงค์และตัวชี้วัดแต่ละประเด็นมีความสำคัญและสัมพันธ์กันการเรียงลำดับตาม
เป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดมามีความเหมาะสม

Research Title “The Exploration of Sustainable Development Circumstance on Food Security and Ending Hunger in Thailand for Goal No. 2” under the Research Program on Exploring the Goal of Sustainable Development in Thailand and the Optional Economic, Social, and Legal Measures

Researchers

1. Dr.Sathien Chanta
2. Miss Arunee Inthep
3. Chuanjira Khanprasert
4. Dr.Kanyapat Traisap

Organization Chiang Rai Rajabhat University
Year 2017

Abstract

The objectives of this study were: 1) to explore the sustainable development circumstance on food security and ending hunger in Thailand; 2) to evaluate the status of economic, social, and legal measures implemented by government agencies and related organization undertaking sustainable development for food security and ending hunger in Thailand; and 3) to analyze and synthesize the exploration results in order to prioritize the issues and propose the appropriate goals and indicators for Thailand in achieving the intended sustainable development goals.

The results revealed that, first, defining the goals and indicators for ending hunger, food security, uplifting nutrition level, and promoting sustainable agriculture in Thailand had not yet been conceptualized to correspond with the context of Thailand. Second, the exploration of sustainable development on food security and ending hunger in Thailand indicated positive tendency in achieving the intended goals because the involved organization performed the tasks concurrent with the strategies in solving hunger issues, building mechanisms on food security, uplifting nutrition level, and promoting sustainable agriculture. However, some of the goals and indicators could be modified to fit with the Thai context. Third, Thailand undertook the economic and social measures prescribed in the national strategies and the development plan while the legal measure containing several laws to deal

with ending hunger, food security, uplifting nutrition level, and promoting sustainable agriculture but the characteristics of these laws were disintegrated and ineffective for enforcement. Therefore, these laws did not favor or support sustainable development or perhaps hinder the development. Finally, prioritizing and proposing the appropriate goals and indicators that fitted with the context of Thailand in order to achieve its intended sustainable development goals revealed that the proposed goals and indicators were appropriate in that they contained key content and displayed the right relative ordering for each issue.

คำนำ

รายงานการวิจัยการสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย ภายใต้ชุดโครงการวิจัยการสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย" เป้าหมายที่ 2 ครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ ความสำเร็จของรายงานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะทำงานชุดโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ และติดตามความก้าวหน้าของงาน ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านอาจารย์ชล บุญนาค หัวหน้าชุดโครงการ คุณปาริชาติ เรืองเดช ผู้ประสานงาน และอาจารย์อรรถเศรษฐ์ จริยธรรมานุกุล เป็นอย่างยิ่งที่คอยให้คำแนะนำ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการทบทวนเอกสารวิชาการและสังเคราะห์งานเล่มนี้ขึ้นมาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการขยายผลในเชิงลึกและเชิงกว้างต่อประเทศชาติไป

คณะผู้วิจัย

20 มิถุนายน 2560

สารบัญ

	หน้า
Executive Summary	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
สารบัญ	ฅ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 นิยามและความหมายของเป้าประสงค์ (Target) และตัวชี้วัด (Indicator) ภายใต้เป้าหมายที่ 2 และความสอดคล้องกับบริบทประเทศไทย	11
บทที่ 3 สถานะปัจจุบันของเป้าหมายที่ 2 ในบริบทประเทศไทย	76
บทที่ 4 การดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ในปัจจุบันเกี่ยวกับเป้าหมายที่ 2 ในบริบทประเทศไทย	107
บทที่ 5 ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายที่ 2	132
บทที่ 6 การจัดลำดับความสำคัญ	148
บทที่ 7 การสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับมาตรการทางเลือกด้านเศรษฐกิจ สังคมและ กฎหมายเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ 2	183
บทที่ 8 สรุป	210
บรรณานุกรม	216

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 แผนกิจกรรมต่างๆของการวิจัย	10
2.1 แสดงสภาวะความยากจนของประชากรไทยปี พ.ศ.2555-2558	22
2.2 ความไม่มั่นคงทางอาหารเรื้อรังและความไม่มั่นคงทางอาหารชั่วคราว	27
2.3 ระบบการแบ่งความมั่นคงทางอาหารบนฐานของภาวะวิกฤตที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ	28
2.4 กระบวนการเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงอาหาร	30
2.5 เครื่องมือที่ใช้วัดภาวะทุพโภชนาการ	47
2.6 แสดงพื้นที่ทางการเกษตรของประเทศไทยปี 2546-2556	55
2.7 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร ปี 2553 -2558	59
3.1 อัตราเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rates-TFR) ทั่วประเทศและรายภาค ปี พ.ศ. 2553-2578	89
3.2 ประชากรสูงอายุ ปี พ.ศ. 2533 – 2583	93
3.3 สถานการณ์กำลังแรงงาน การมีงานทำและการว่างงานทั่วราชอาณาจักร (ISIC Rev.4) ปี พ.ศ. 2554 – 2559	
6.1 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศปี 2554-2558 หน่วยล้านบาท	162
7.1 ตารางเปรียบเทียบเป้าประสงค์ ตัวชี้วัด และมาตรการทางเศรษฐกิจ	191
7.2 การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยกับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าประสงค์ของเป้าหมายที่ 2	197
7.3 มาตรการทางกฎหมายตามเป้าประสงค์ และตัวชี้วัด	207

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 ห้าเหลี่ยมทรัพยากร (The asset pentagon)	7
2.1 แสดงสัดส่วนความยากจนด้านอาหารจำแนกตามรายภาคของประเทศไทย	21
2.2 องค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหาร	26
2.3 แสดงภาวะการเจ็บเรื้อรังของสัดส่วนน้ำหนักและส่วนสูงของประชากรอายุ 3-18 ปี	38
2.4 ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็นของเด็กในพื้นที่ของ 12 ประเทศแถบแปซิฟิกเอเชียตะวันออกเฉียง	39
2.5 แสดงสัดส่วนการลดภาวะเตี้ยแคระแกร็นของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง	40
2.6 แสดงจำนวนประชากรผู้สูงอายุประเทศไทย	46
2.7 Elements agrodiversity – main components and principal Elements agrodiversity – main components and principal development issues.	65
3.1 จำนวนประชากรขาดสารอาหาร	77
3.2 จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ครัวเรือนยากจนและครัวเรือนไม่ยากจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคจำแนกตามเขตพื้นที่ปี 2554-2558	78
3.3 สัดส่วนประชากรขาดสารอาหาร	79
3.4 ภาวะโภชนาการของเด็กอายุ 0-5 ปี พ.ศ.2553-2557	82
3.5 อัตราน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน Prevalence of Underweight (-2SD) สำหรับเด็กอายุ 0-59 เดือน จำแนกตามฐานะเศรษฐกิจครัวเรือน 2555	83
3.6 อัตราภาวะเตี้ยแคระแกร็น Prevalence of Stunting (-2SD) ในเด็กอายุ 0-59 ปีจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจครัวเรือน 2555	84
3.7 ภาวะเตี้ยแคระแกร็นและภาวะผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ	84
3.8 เปรียบเทียบข้อมูลภาวะอ้วน Prevalence of Overweight (+2SD) ในเด็กอายุ 0-59 ปีจำแนกตามจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจครัวเรือน 2555	85
3.9 ภาวะโภชนาการของเด็กอายุ 6-18 ปี พ.ศ.2553-2557 (ร้อยละ)	87
3.10 จำนวนและอัตราการเจริญต่อประชากรหญิง 1000 คน จำแนกตามกลุ่มอายุมารดา	88
3.11 อัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี	87
3.12 สัดส่วนคนจนและจำนวนคนจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคจำแนกตามสถานภาพเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนปี พ.ศ.2543-2558	95

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
3.13 สัตว์ส่วนคนจนและจำนวนคนจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคจำแนกตามสถานภาพเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนปี พ.ศ.2543-2558	95

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

นับตั้งแต่มีการพูดคุยกันของคณะกรรมการธิการโลกในประเด็นสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาในหนังสือเรื่อง “Our Common Future: The World Commission on Environment and Development” ในปี ค.ศ.1987 หรือที่เรียกว่ารายงาน “Brundtland Report” ที่หยิบยกเกี่ยวกับความห่วงใยจากภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลักโดยเฉพาะบทบาทของเศรษฐกิจระหว่างประเทศและนำไปสู่ความท้าทายของการรับมือในประเด็นต่างๆ อาทิ ประชากรและทรัพยากรมนุษย์ ความมั่นคงทางอาหารและศักยภาพในการพัฒนา สิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศทรัพยากรเพื่อการพัฒนา พลังงานทางเลือกสำหรับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา อุตสาหกรรมกระบวนการผลิตที่มากขึ้นหรือลดลง และความท้าทายของเมือง ซึ่งรายงานดังกล่าวได้นำเสนอแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยระบุว่าวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในโลกนี้มีความเชื่อมโยงกันและจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคมโลกในการปรึกษาหารือและตัดสินใจเพื่อก้าวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน โดยการนิยามการพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึงวิถีการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง¹

ต่อมาในปี ค.ศ.1992 สหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นครริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิลเพื่อให้ผู้นำฝ่ายการเมืองมารวมกันให้คำมั่นต่อการดำเนินการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมทั้งรับทราบความก้าวหน้าในการดำเนินการและร่วมกันแก้ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการ โดยกำหนดให้มีหัวข้อของการประชุม 2 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการจัดความยากจน และ 2) กรอบสถาบันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการอนุมัติแผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21) ที่ครอบคลุมมิติต่างๆทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร การส่งเสริมบทบาทของกลุ่มที่สำคัญต่างๆ และวิธีการในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งในมิติต่างๆดังกล่าวก็ได้สอดแทรกเกี่ยวกับประเด็นของความมั่นคงทางอาหาร การต่อสู้ความยากจนเพื่อลดความหิวโหยของประชากรโลกในภูมิภาคต่างๆ² การประชุมสิ่งแวดล้อมโลกกับการพัฒนาดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของประชาคมโลกที่ผู้นำประเทศแต่ละ

¹ Brundtland Commission. (1987). Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development. สืบค้นจาก <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.

² มานพ เมฆประยูร (แปลและเรียบเรียง).(2539).แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. คณะทำงานด้านเตรียมความพร้อมชุมชน กองทุนพัฒนาสังคมเพื่อต้านภัยเอดส์.กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ประมวลศิลป์.

ประเทศได้ลงนามให้การรับรองข้อตกลงต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและทำให้การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของรัฐบาลทั่วโลก

อย่างไรก็ตามภายหลังจากการประชุมที่รีโอ เดอ จาเนโร ปรากฏการณ์ของกระบวนการพัฒนากับปัญหาสิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติได้นำไปสู่การเสื่อมถอยของคุณภาพชีวิตของประชากรโลกในภาพกว้างกลับมิได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ เมือง โจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้ ในปี ค.ศ. 2002 ได้มีการทบทวนและจัดระเบียบใหม่ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านวาระโจฮันเนสเบิร์ก (The Johannesburg Agenda) ที่ให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิในการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ ดิน น้ำ พลังงานและการดำรงชีวิตในเมือง การสร้างความมั่นคงอย่างเป็นธรรมโดยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศและชุมชน รวมทั้งการสร้างธรรมาภิบาลและความเป็นธรรม อาทิ สิทธิชุมชน สิทธิทางสิ่งแวดล้อม การให้คุณค่าแก่ธรรมชาติ การสนับสนุนให้เกิดสถาบันที่ช่วยเหลือทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น³ และการพัฒนาที่สหประชาชาติกำหนดไว้ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals) ที่สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 2015 และได้กำหนดวาระการพัฒนาภายหลัง ปี ค.ศ. 2015 คือการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) ประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลัก ที่ต้องการให้บรรลุและดำเนินการให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) โดยกำหนดกรอบเพื่อประเมินที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดไว้⁴

สำหรับประเทศไทยสามสิบปีที่ผ่านมาหลังจากการประชุมที่เมืองรีโอ เดอ จาเนโรได้มีการดำเนินงานการพัฒนาในด้านต่างๆที่บรรลุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา (ฉบับที่ 6-11) ซึ่งทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยทั้งด้านบวกและด้านลบต่อวิถีชีวิตการดำรงชีพและสิ่งแวดล้อมของคนไทย ประเด็นสำคัญคือเราไม่สามารถตอบคำถามได้ว่าประเทศไทยเรามีการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่? อย่างไร? ในแต่ละด้าน ความสับสนในการนิยามความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและตัวของประชาชนคนไทยเองก็เป็นปัญหาที่ทำให้คำนิยามที่ไม่ตรงกัน เป้าหมาย ตัวชี้วัดก็แตกต่างกัน การประเมินความสำเร็จจึงไม่สอดคล้องกัน ขาดการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคม ประเด็นความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยเป็นประเด็นหนึ่งใน 17 ประเด็นของเป้าหมาย (targets) ในการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประเทศไทยเราเองก็ยังไม่มีความชัดเจนของข้อมูลและการทำงานว่าความมั่นคงทางอาหาร

³ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม.(2546).บันทึกโจเบิร์ก: ความเป็นธรรมในโลกที่เปราะบาง.คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์จำกัด.

⁴ คู่มือ เป้าหมายและเกณฑ์ชี้วัดเพิ่มเติมใน

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

และการยุติความหิวโหยนั้นเป็นอย่างไร สถิติและสถานการณ์เป็นอย่างไร ตัวชี้วัดเป็นอย่างไร และบรรลุปเป้าหมายหรือไม่อย่างไร โครงการที่มีการดำเนินงานโดยองค์กรต่างๆมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่ ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการทำความเข้าใจต่อสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและหามาตรการ แนวทางแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและตอบโจทย์ตามเกณฑ์และเป้าหมายที่องค์กรสหประชาชาติกำหนดไว้ในบริบทของประเทศไทย รวมทั้งให้สอดคล้องกับทิศทางตามวิสัยทัศน์แผนยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปีและแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบนความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย
2. เพื่อประเมินสถานะมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมายที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย
3. เพื่อนำผลการสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในการจัดลำดับความสำคัญเพื่อนำเสนอเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เหมาะสมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายนั้นตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้น

1. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development concept)
แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) ได้ให้คำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ดังนี้ “Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” มีความหมายคือการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถของเขาในการที่จะสนองความต้องการของเขาเอง ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) คือ การพัฒนาที่สามารถดำเนินไปได้อย่างมั่นคง ราบรื่น โดยไม่เกิดสภาพที่ไม่พึงปรารถนาอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนา การพัฒนาที่ยั่งยืนนี้มีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ คือ ทำให้เป็นองค์รวม (holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีก

อย่างหนึ่ง คือมีดุลยภาพ (balanced) การทบทวนแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนดังกล่าวเป็นแค่การทบทวนเบื้องต้นเพื่อให้เราทราบว่ากระบวนการพัฒนาในระดับต่างๆ

2. แนวคิดความมั่นคงทางอาหาร (Food security concept)

แนวคิดความมั่นคงทางอาหารเป็นแนวคิดหนึ่งที่ประชาคมโลกให้ความสนใจและนำเข้าสู่วาระการประชุมอาหารโลกที่กรุงโรม ประเทศอิตาลีในปี ค.ศ.1996 โดยมีการกล่าวถึงสาระที่สำคัญในที่ประชุมว่า “Food security, at the individual, household, national, regional and global levels (is achieved) when all people at all times have physical and economic access to sufficient, safe and nutritious foods to meet their dietary needs and food preferences for an active healthy life” หมายความว่าความหมายของความมั่นคงทางอาหารนั้นต้องมีความเพียงพอและครอบคลุมตั้งแต่บุคคล ครัวเรือน ระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับโลก ซึ่งองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้แบ่งความหมายด้านความมั่นคงออกเป็น 4 มิติ คือความพร้อมเพียง (Availability) ของปริมาณอาหาร ที่อาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศหรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือด้านอาหารการเข้าถึง (Access) ทรัพยากรที่เพียงพอของบุคคลเพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ทรัพยากรดังกล่าวหมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะกำหนดควบคุมกลุ่มสินค้าหนึ่งๆได้ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่ (รวมถึงสิทธิตามประเพณี เช่น การเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน) การใช้ประโยชน์ (Utilization) ด้านอาหารผ่านอาหารที่เพียงพอ น้ำสะอาดและการรักษาสุขภาพและสุขอนามัยเพื่อที่จะเข้าถึงภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการ ซึ่งความต้องการทางกายภาพทั้งหมดได้รับการตอบสนอง โดยนัยยะนี้ความมั่นคงทางอาหาร จึงสัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าที่ไม่ใช่อาหารด้วยและมีมิติสุดท้ายคือเสถียรภาพ (Stability) ทางอาหาร ที่ประชาชน ครัวเรือน และบุคคลจะต้องเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการไม่สามารถเข้าถึงอาหารอันเป็นผลมาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจหรือสภาพภูมิอากาศ หรือเหตุการณ์ที่เป็นไปตามวงจร เช่น ภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาล ซึ่งในความหมายนี้ความมั่นคงทางอาหาร ครอบคลุมถึงมิติความพร้อมเพียงและการเข้าถึงอาหารด้วย แนวคิดความมั่นคงทางอาหารจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญในการทำความเข้าใจในการศึกษาครั้งนี้

3. แนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Livelihoods sustainable concept)

แนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable livelihood) หรือการดำรงชีพของชนบท (Sustainable rural livelihood) ได้ก่อกำเนิดขึ้นในแวดวงวิชาการด้านการพัฒนาในซีกโลกอังกฤษช่วงปลายคริสต์ทศวรรษที่ 1990 ในฐานะแนวคิดการอธิบายศักยภาพในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของผู้คนในสังคมชนบท ที่สืบเนื่องจากการประชุม “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Sustainable Development) ที่แพร่หลายเมื่อครั้งมีการอภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา (World Commission on Environment and Development: WCED, 1987) ที่เน้นนโยบายการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและการขจัดปัญหาความยากจน โดยมีสถาบันการศึกษา (International Development Studies: IDS) ที่พัฒนาแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืนได้ประสบผลสำเร็จในเชิงนโยบายที่องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาต่างๆในโลกตะวันตกได้ประยุกต์ใช้แนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืนในการพัฒนา อาทิ UNDP, Oxfam, Care, FAO และหน่วยงานราชการของ

อังกฤษคือกองการระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนานานาชาติของอังกฤษ (Department for International Development: DFID) ได้พัฒนาแนวคิดดังกล่าวมาใช้กับโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน (Carney *et al.*, 1999) ตลอดจนการพัฒนาเครื่องมือในเชิงรูปธรรมต่างๆเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และการทำงานวิจัยภาคสนามที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนจนและยุทธศาสตร์การดำรงชีพในด้านต่างๆจนกลายเป็นแนวคิดพื้นฐานสำคัญของนโยบายการพัฒนา

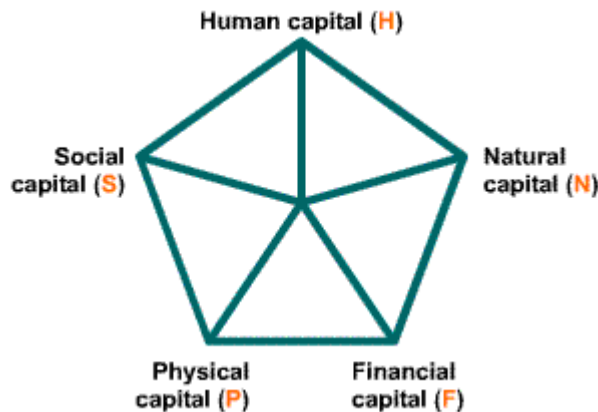
จุดกำเนิดกรอบแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable livelihood framework) นั้นมีแนวคิดพื้นฐานมาจากผู้กระทำการ (Actor-oriented approach) หรือมนุษย์นั้นมีศักยภาพที่มีอิสระในการตัดสินใจ ซึ่งกรอบคิดดังกล่าว Ellis (2000) ว่าเริ่มต้นจากบริบทของความเปราะบาง (Vulnerability context) ที่คนจนเผชิญอยู่ในชีวิตประจำวันแต่ขณะเดียวกันคนจนก็ยังสามารถเข้าถึงทรัพยากรของตนเองได้ รวมทั้งเลือกใช้ทรัพยากรตลอดจนการให้ความหมายกับทรัพยากรนั้นที่กระทำผ่านสถาบันและกระบวนการทางสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีอิทธิพลต่อยุทธศาสตร์การดำรงชีพที่คนจนเลือกใช้เพื่อการบรรลุผลลัพธ์ของการดำรงชีพของตน (Livelihood outcomes) โดยบริบทของความเปราะบาง Chambers (1989) ได้นิยามว่าหมายถึงระดับการเผชิญกับความเสี่ยง ภัยพิบัติ ความกดดันที่สูงและอาจมีผลต่อความมั่นคงทางอาหาร บริบทดังกล่าวประกอบไปด้วยแนวโน้ม (Trends) อาทิ แนวโน้มของประชากร แนวโน้มของทรัพยากร และการจัดการทรัพยากร เป็นต้น วิฤต (Shocks) อาทิ โรคภัยไข้เจ็บของคน ปศุสัตว์ พืชผล ภัยธรรมชาติ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น ฤดูกาล (Seasonality) อาทิ ผลผลิตและภาระจ้างงานตามฤดูกาล การเปลี่ยนแปลงราคาพืชผลตามฤดูกาล เป็นต้น ภาวะความเปราะบางนั้นยังเกี่ยวข้องกับความไม่มั่นคง ในการเผชิญกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนความยืดหยุ่นและความสามารถของครัวเรือนในการสนองตอบต่อความเสี่ยงที่ไม่คาดคิด และนำไปสู่ความยากจน (Rakodi, 1999)

ขณะที่ Conway และคณะ (2000) ให้ทัศนะว่าแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืนมีพัฒนาการมาจากจุดร่วมที่สำคัญคือ *ประการแรก* ต่างก็เห็นปัญหาของการพัฒนา และเริ่มทำความเข้าใจกับครัวเรือนคนจน และทรัพยากรที่ครัวเรือนเหล่านี้มีหรือเข้าใช้ประโยชน์ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางสังคม *ประการที่สอง* การตระหนักถึงความหลากหลายของยุทธศาสตร์การดำรงชีพและบริบทที่แวดล้อมทั้งภายในและระหว่างครัวเรือน *ประการที่สาม* การให้ความสำคัญกับพลวัตของความเป็นอยู่ที่ดีของครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมดุลระหว่างเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวในการจัดการกับความยากจนและความเปราะบาง *ประการที่สี่* แนวคิดในการมองปัญหาการพัฒนาที่ไปพ้นจากปัจเจกบุคคล และ *ประการที่ห้า* การให้ความสำคัญบริบทเชิงสถาบัน ทั้งความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ควบคุมกำกับการผลิต การแลกเปลี่ยนและการสะสม ซึ่งกำหนดทิศทางของยุทธศาสตร์การดำรงชีพที่สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ของครัวเรือน

การดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable livelihood) นั้น Chambers and Conway (1992) ได้นิยามการดำรงชีพว่าหมายถึง ความสามารถ (Capabilities), ทรัพยากร/ทุน (Assets) ได้แก่ เสถียร (Stores) ทรัพยากร (Resources) การอ้างสิทธิ์ (Claims) และการเข้าถึง (Access) รวมทั้งกิจกรรม (Activities) ที่จำเป็นต่อวิถีการดำรงชีพ ซึ่งการดำรงชีพจะยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อสามารถที่จะรับมือและฟื้นฟูสภาพจากสภาวะความตึงเครียด และตื่นตระหนก พร้อมทั้งสามารถที่จัดการหรือทำการปรับปรุงความสามารถและทุน/ทรัพยากรที่มีความยั่งยืนทั้งในปัจจุบันและไปถึงรุ่นลูกหลานใน

อนาคต และสนับสนุนผลประโยชน์ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับโลก ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เช่นเดียวกับ Scoones (1998) ที่ได้ขยายความการดำรงชีพว่าประกอบด้วยความสามารถ และทุน/ทรัพยากร (ที่รวมทั้งวัตถุดิบของและทรัพยากรทางสังคม) และกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพที่ไม่ใช่เฉพาะฐานทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น รวมทั้ง Ellis (2000) ได้เพิ่มมิติทางการเข้าถึง (Access) ให้กับการดำรงชีพ ที่ประกอบไปด้วย ทรัพยากร ได้แก่ทุนทางธรรมชาติ กายภาพ มนุษย์ การเงิน และสังคม (Natural capital, Physical capital, Human capital, Financial capital, Social capital) กิจกรรมและการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆที่ถูกควบคุมกำกับโดยสถาบันและความสัมพันธ์ทางสังคม ที่เป็นตัวกำหนดการยังชีพของปัจเจกและครัวเรือน ซึ่งความหมายการดำรงชีพถูกปรับปรุงและขยายความโดยสถาบัน DFID และ IDS ที่กรอบการวิเคราะห์ความยั่งยืนการดำรงชีพของชนบทนั้นประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ (Scoones, 1998; Krantz, 2001) คือ *ประการแรกทรัพยากรการดำรงชีพ (Livelihood resources/assets) ประการที่สองยุทธศาสตร์การดำรงชีพ (Livelihood strategies) และกระบวนการทางสถาบันและโครงสร้างองค์กร (Institutional process and organization structures) และประการที่สามผลลัพธ์ของการดำรงชีพ (Livelihood outcomes)*

ทรัพยากรการดำรงชีพ (Livelihood resources/assets) ซึ่งในความหมายของทรัพยากร/ทุน ของการดำรงชีพนั้นมีได้มีความหมายเฉพาะทุนที่เป็นทรัพย์สินเท่านั้นแต่หากมีความหมายที่กว้างครอบคลุมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางกายภาพ การเงิน มนุษย์ สังคม วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่สามารถใช้เป็นปัจจัยและเงื่อนไขในการดำรงชีพได้ที่คนจนสามารถแปรทรัพยากรให้เป็นผลลัพธ์เชิงบวกในการดำรงชีพ (Bebbington, 1999) และทรัพยากรต่างๆไม่จำเป็นต้องอยู่ในระบบกรรมสิทธิ์แบบปัจเจกบุคคลเท่านั้นแต่หากรวมถึงทรัพย์สินส่วนรวมด้วย (de Hann, 2000) โดยทุน/ทรัพยากรแต่ละชนิดมีนัยที่แตกต่างกันไปตามบริบทของท้องถิ่น ซึ่งทาง DFID ได้พัฒนาตัวแบบห้าเหลี่ยมทรัพยากร (The asset pentagon) เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงทรัพยากร ที่ไม่อาจมองเฉพาะตัวทรัพยากรเพียงอย่างเดียวแต่ต้องพิจารณาถึงปฏิบัติการทางวัฒนธรรมและประเภทของโครงสร้างและกระบวนการที่แปรทรัพยากรไปสู่ผลลัพธ์การดำรงชีพตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของทรัพยากรและความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มทางสังคม

แผนภาพที่ 1.1 ห้าเหลี่ยมทรัพยากร (The asset pentagon)

ที่มา: Department for International Development (DFID), Sustainable Livelihoods Guidance Sheets (2000)

1. ทุน/ทรัพยากรมนุษย์ (Human capital) หมายถึง ทักษะ ความรู้ ความสามารถในด้านแรงงาน และสุขภาพที่ดี ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้คนสามารถดำเนินยุทธศาสตร์การดำรงชีพและบรรลุผลเป้าประสงค์ในการดำรงชีพได้ ในระดับครัวเรือนนั้นทรัพยากรมนุษย์มีความแตกต่างตามขนาดของครัวเรือน ระดับของทักษะ ศักยภาพในการนำ สถานะทางสุขภาพ เป็นต้น ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีคุณค่ามากที่สุดในอนาคตอันใกล้ที่จะสามารถใช้ทรัพยากรประเภทอื่นได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในทรัพยากรมนุษย์ ไม่ใช่ในฐานะผลที่แยกออกมาต่างหาก แต่เป็นปัจจัยที่สนับสนุนทรัพยากรประเภทอื่นๆด้วย

2. ทุนทางสังคม (Social capital) ความหมายของทุนทางสังคมนั้น ได้ถูกนิยามในลักษณะที่แตกต่างและหลากหลาย ภายในกรอบคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน ทุนทางสังคม หมายถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมที่คนนำมาใช้ในการบรรลุเป้าหมายในการดำรงชีพ ซึ่งได้แก่ เครือข่ายและความสัมพันธ์ซึ่งช่วยเพิ่มความไว้วางใจและความสามารถในการร่วมมือกัน ในความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการแล้ว ทุนทางสังคมนวมถึง สมาชิกภาพในกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเป็นทางการ และระบบ กฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน และการควบคุมต่างๆ Carney (1999) ได้เสนอว่าหัวใจของทุนทางสังคมน้อย 3 องค์ประกอบด้วยกันคือ (1) ความสัมพันธ์ของความไว้วางใจ การแลกเปลี่ยนตอบแทนระหว่างบุคคล (2) ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เครือข่าย และกลุ่ม ซึ่งรวมถึงการเข้าถึงสถาบันที่กว้างกว่าภายในชุมชน และ (3) กฎเกณฑ์ร่วม บรรทัดฐาน การแทรกแซง สิ่งที่ดีกลางร่วมกันและสืบทอดต่อกันมาในชุมชน ทั้งนี้ de Hann (2000) ได้เสริมว่า ทุนทางสังคมน่าจะรวมถึง ความร่วมมือและช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน องค์กรทางศาสนา กลุ่มผู้ใช้ทรัพยากร กลุ่มทางการเมืองต่างๆ ในขณะที่ Rakodi (1999) เสนอว่า นอกจากทุนทางสังคมแล้ว ทุนที่มีความสำคัญอีกประเภทหนึ่ง คือ ทุนทางการเมือง อันมีที่มาจาก การเข้าถึงการตัดสินใจ และได้ตั้งข้อสังเกตว่า การกีดกันการเข้าถึงกระบวนการทางการเมืองในระดับท้องถิ่น เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สถาบันท้องถิ่น และองค์กรทางการเมือง

ภายนอก ส่วนใหญ่แล้วมักมีฐานมาจากอคติทางเพศภาวะ ที่ผู้หญิงมักถูกกีดกันออกจาก การเข้าถึงทุนประเภทนี้ ด้วยตรรกะและข้ออ้างทางวัฒนธรรมประเพณี

3. ทุนทางธรรมชาติ (Natural capital) หมายถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ซึ่ง การดำรงชีพ ขึ้นอยู่กับการไหลเวียนของทรัพยากรและบริการต่างๆ อาทิ ที่ดิน น้ำ ป่า คุณภาพอากาศ การป้องกันการพังทลายของดิน ระดับและอัตราการเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น ทรัพยากรธรรมชาติที่คนจนในชนบทใช้รวมทั้งทรัพยากรส่วนร่วม (Common property resources) ทั้งนี้เนื่องจากไม่สามารถที่จะเข้าถึงทรัพยากรภายใต้กรรมสิทธิ์เอกชนที่มีอยู่ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่า ไม่มีระบบกรรมสิทธิ์แบบปัจเจกชนในชนบท การไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรแบบกรรมสิทธิ์แบบปัจเจกชนของคนจน เป็นผลโดยตรงมาจากการไร้อำนาจและทุนทางเศรษฐกิจ โดยเปรียบเทียบแล้วการเข้าถึงและการใช้ทุนทางธรรมชาตินั้นมีความสำคัญน้อยในคนพึ่งพาอาศัยมักจะ เป็นจนในเมืองเมื่อเทียบกับประเด็นความมั่นคงและสิทธิในที่ดิน แต่สำหรับคนจนในภาคชนบทแล้ว ทุนทางธรรมชาติเป็นทั้งแหล่งที่มาของการดำรงชีพ และบริบทของความเปราะบาง ทุนทางธรรมชาติ ในสภาวะปกตินั้นช่วยสนับสนุนทุน/ทรัพยากรมนุษย์ เช่น เป็นแหล่งอาหาร และช่วยเพิ่มพูนสุขภาพ แต่ก็สามารถเพิ่มความเปราะบางได้ ในภาวะภัยพิบัติ

4. ทุนทางกายภาพ (Physical capital) หมายถึงโครงสร้างพื้นฐานและสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ อาทิ การคมนาคมขนส่ง ที่อยู่อาศัยที่มั่นคง น้ำสะอาด พลังงาน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น ทรัพยากรเหล่านี้เป็นความจำเป็นพื้นฐานที่สนับสนุนให้การดำรงชีพเป็นไปได้ด้วยดี ในบางกรณี โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ อยู่ในความสามารถของชุมชนที่จะร่วมกันพัฒนาได้เอง แต่ในหลายกรณี สิ่งเหล่านี้มีราคาแพง และจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐ

5. ทุนทางการเงิน (Financial capital) หมายถึง ทรัพยากรทางการเงินที่คนใช้ในการบรรลุเป้าประสงค์ของการดำรงชีพ ซึ่งประกอบด้วยเงินตรา หรือทรัพยากรอื่นๆ ที่ช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์การดำรงชีพในรูปแบบต่างๆได้ ทุนทางการเงินอาจเป็นได้ทั้งทรัพย์สิน สมบัติ และทุนที่สะสม และเงินรายได้ ทุนประเภทนี้ถือว่ามีภัยที่รุนแรงที่สุดเพราะสามารถแปลงสภาพเป็นทุนประเภทอื่นๆได้อย่างหลากหลายและใช้ในการบรรลุเป้าประสงค์ในการดำรงชีพได้โดยตรง เช่น การซื้ออาหารเพื่อลดภาวะความไม่มั่นคงทางอาหาร เป็นต้น

กรอบในการวิเคราะห์

กรอบในการวิเคราะห์เรื่องการสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสารและแผนงาน โครงการ นโยบาย กฎหมาย และพันธกิจที่หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคชุมชนและองค์กรระหว่างประเทศที่ดำเนินงานในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบคิดในการผ่านแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดความมั่นคงทางอาหาร และแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ กฎเกณฑ์ เป้าหมาย แผนงาน โครงการของภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย เพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้และนำเสนอเกี่ยวกับการสร้างทางเลือกที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

วิธีการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

- ขอบเขตเนื้อหา กำหนดเนื้อหาโดยสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหย ประเมินสถานะมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมายที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย และนำผลการสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสารและแผนงาน โครงการ และพันธกิจที่หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนดำเนินงานในประเทศไทยเพื่อกำหนดนิยาม ความหมาย คำจำกัดความของเป้าประสงค์และตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดลำดับความสำคัญเพื่อนำเสนอเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เหมาะสมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายนั้นตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

- ขอบเขตประชากร กำหนดประชากรในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิในกลุ่มคนที่ทำงานด้านการพัฒนาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในองค์กร หน่วยงาน และภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่ดำเนินงานเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหย และการศึกษาจากเอกสารวิชาการต่างๆ

- ขอบเขตระยะเวลา ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยโดยกำหนดขอบเขตระยะเวลาตั้งแต่ 1 มกราคมถึง 31 พฤษภาคม 2560

2. แหล่งข้อมูล

- ข้อมูลปฐมภูมิกลุ่มคนที่ทำงานด้านการพัฒนาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในองค์กร หน่วยงาน และภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง

- ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่ดำเนินงานเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหย และการศึกษาจากเอกสารวิชาการต่างๆ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ตารางที่ 1.1 แผนกิจกรรมต่างๆของการวิจัย

ระยะเวลา	กิจกรรมที่จะดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
เดือนที่ 1-2	1.ศึกษาข้อมูลเอกสารเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานของโครงการ 2.จัดเก็บข้อมูลพื้นที่โดยการสำรวจข้อมูล / สัมภาษณ์ / สทนากลุ่ม/การสังเกต ในหัวข้อหรือประเด็นที่มีการดำเนินงานขององค์กร/หน่วยงาน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง	1.มีความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานวิจัย 2.ได้ข้อมูลพื้นฐานของสถานการณ์ปัญหา เจาะลึกของแต่ละประเด็น
เดือนที่ 3-4	3.จัดระบบข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นและแนวทางดำเนินการเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล	3.ได้ข้อมูลและแนวทางในการวิเคราะห์และจัดการ
เดือนที่ 4-5	4.วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการวิจัย 5.สรุปผลการศึกษาและเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์	4.เอกสารวิชาการข้อเสนอแนะ ยุทธศาสตร์หรือแนวทางในการกำหนดเป้าหมาย กฎเกณฑ์และตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหย รวมถึงสถานะมาตรการด้านเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย
2. ได้ข้อมูลพอสังเขยของสถานการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในการจัดลำดับความสำคัญและความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายนั้นตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสนอเป้าประสงค์และตัวชี้วัดพอสังเขยในการบรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย

บทที่ 2

นิยามและความหมายของเป้าประสงค์ (Target) และตัวชี้วัด (Indicator) ภายใต้เป้าหมายที่ 2 และความสอดคล้องกับบริบทประเทศไทย

สำหรับเนื้อหาในบทนี้ผู้วิจัยได้วางกรอบการศึกษาในประเด็นการกำหนดนิยาม ความหมาย คำจำกัดความของเป้าประสงค์และตัวชี้วัดความสำเร็จ และความสอดคล้องระหว่างเป้าประสงค์และตัวชี้วัดดังกล่าวกับบริบทของประเทศไทย และเสนอเป้าประสงค์ ตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยโดยสังเขป ซึ่งข้อมูลและเหตุผลสนับสนุนในส่วนนี้มาจากการทบทวนวรรณกรรมขององค์การสหประชาชาติ (UN) และหน่วยงานภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆประกอบกันรวมทั้งทบทวนผลสำเร็จของการพัฒนาตามแนวทางของสหประชาชาติแห่งการพัฒนา (Millennium Development Goals: MDGs) ที่ผ่านมาเพื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์กับเป้าหมายที่ 2 ของแนวทางเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ดังนี้

จาก MDGs สู่ SDGs: การนิยามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาคมโลก

นับตั้งแต่มีการประชุมผู้นำประเทศต่างๆกว่า 189 ประเทศในเดือนกันยายน พ.ศ.2543 ในนามการประชุมสุดยอดสหประชาชาติ (Millennium Summit) ได้มีการให้คำรับรองปฏิญญาร่วมกันเพื่อจะใช้เป้าหมายการพัฒนาที่กำหนดกรอบและระยะเวลาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2543 ถึง พ.ศ.2558 (ค.ศ.2000-2015) ในการที่จะต่อสู้กับความยากจน ขจัดความหิวโหย การไม่รู้หนังสือ โรคภัยต่างๆความไม่เท่าเทียมกันทางเพศและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การสหประชาชาติจึงได้นำเอานโยบายการพัฒนาของประชาคมโลกที่กำหนดกรอบยุทธศาสตร์แนวทางการดำเนินงานให้กับประเทศภาคีสมาชิกไปดำเนินการภายใต้เป้าหมาย “การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ” (Millennium Development Goals) ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายหลักไว้ 8 ประการ 18 เป้าย่อย 63 ตัวชี้วัด โดยเป้าหมายหลักทั้ง 8 ประการคือ

- เป้าหมายหลักที่ 1 ขจัดความยากจนและความหิวโหย
- เป้าหมายหลักที่ 2 ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา
- เป้าหมายหลักที่ 3 ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมบทบาทสตรี
- เป้าหมายหลักที่ 4 ลดอัตราการตายของเด็ก
- เป้าหมายหลักที่ 5 พัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์
- เป้าหมายหลักที่ 6 ต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ
- เป้าหมายหลักที่ 7 รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- เป้าหมายหลักที่ 8 ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

ประเด็นศึกษาการสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทย (SDGs: Goal 2) มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเป้าหมายหลักที่ 1 ขจัดความยากจนและหิวโหย (MDGs: Goal 1) ซึ่งผู้วิจัยได้พยายามวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ผ่านพัฒนาการ

ของการพัฒนาแห่งสหประชาชาติช่วงระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมาในเป้าหมายที่ 1 คือการขจัดความยากจน และหิวโหยนั้นเป้าหมายจะลดสัดส่วนประชากรที่มีรายได้น้อยกว่า 1 เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อวันลดลงครึ่งหนึ่งในปี พ.ศ.2533-2558 และลดสัดส่วนประชากรที่หิวโหยลงครึ่งหนึ่งในช่วงปี พ.ศ.2533-2558 โดยมีการนิยามความหมายของความยากจนของคณะกรรมการองค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่อง เศรษฐกิจ สังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม (United Nations Committee on Economic, Social and Culture Right, 2001) ว่าหมายถึงการที่บุคคลขาดทรัพยากร ความสามารถ ทางเลือก ความปลอดภัย และกำลังอันจะทำให้ตนบรรลุสู่มาตรฐานในการดำรงชีพและด้านอื่นๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิทธิทางสังคม ซึ่งองค์การสหประชาชาติมองว่าความยากจนเป็นความขาดแคลนปัจจัยขั้นพื้นฐานของการดำรงชีพอันประกอบด้วยอาหาร น้ำดื่ม ที่ปลอดภัย สุขภาพ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย การศึกษา และข้อมูลข่าวสารซึ่งความขาดแคลนเหล่านี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยเรื่องระดับรายได้และความสามารถในการเข้าถึงสวัสดิการและบริการสาธารณสุขของรัฐ ส่วนคณะกรรมการบรรเทาความยากจน (Committee for Poverty Alleviation, 2003) นิยามว่าความยากจนหมายถึงการที่บุคคลขาดแคลนทั้งทรัพยากร และโอกาสในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การมีรายได้และปัจจัยการผลิตในระดับต่ำจนไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างยั่งยืน การขาดอาหารและมีภาวะทุโภชนาการ มีปัญหาด้านสุขภาพขาดการเข้าถึงบริการด้าน การศึกษาและบริการขั้นพื้นฐาน มีการเจ็บป่วยและการตายจากโรคต่างๆ ไร้ที่อยู่อาศัยและที่พักพิง มีสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย มีการแบ่งแยกและโดดเดี่ยวทางสังคม ตลอดจนขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งในด้านการปกครอง สังคม หรือวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ขณะที่ธนาคารโลก (World Bank, 2008) ได้ให้ความหมายของความยากจนที่ครอบคลุมถึงการขาดแคลนที่อยู่อาศัย การขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข การขาดโอกาสด้านการศึกษา การไม่มีงานทำ การใช้ซึ่งอำนาจ ตลอดจนการตกอยู่ในความเสี่ยงและความหวาดกลัว โดยใช้หลักการสร้างเส้นวัดความยากจนสากลเป็น ดัชนีเปรียบเทียบภาพรวมของความยากจนในประเทศต่างๆ ส่วนธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB,2000) มองความยากจนเป็นมากกว่าความจนเฉพาะกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยหรือขาดเงินเท่านั้นแต่ยังมีความ ด้อยโอกาส ด้อยอำนาจ ด้อยศักดิ์ศรี มีความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการดำรงชีวิต เช่น เด็ก คนชรา สตรี คนพิการ ชนกลุ่มน้อยและแรงงานอพยพ เป็นต้น ซึ่งเป็นมุมมองและการให้ความหมายขององค์กร พัฒนาของโลกที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับการพยายามลดความยากจนตามเป้าหมายการพัฒนาแห่ง สหประชาชาติที่ผ่านมา

ขณะที่มุมมองนักวิชาการต่างก็นิยามความหมายของความยากจนที่คล้ายคลึงกันอย่างเช่น อมาตยา เซน (Sen, 1992) นิยามว่าความยากจนหมายถึงความล้มเหลวของการมีสมรรถนะพื้นฐานใน การที่จะเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสที่ต่ำสุดที่เป็นที่ยอมรับกันได้ อาทิ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกายภาพด้าน พื้นฐาน การมีอาหารที่ดี มีเสื้อผ้า ที่พอกที่เหมาะสม และการหลีกเลี่ยงความตายที่ป้องกันได้ ตลอดจน ความสำเร็จด้านสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนและสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งไซ ม่อน แมกซ์เวลล์ (Maxwell, 1999) ได้สรุปมุมมองความยากจนต่อการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของการนิยาม ความยากจนขององค์กรและนักวิชาการว่าหมายถึงรายได้หรือความขาดแคลนของการบริโภค การที่ มนุษย์ไม่ได้รับการพัฒนา การถูกกีดกันทางสังคม การขาดซึ่งสุขภาวะ ขาดซึ่งความสามารถและหน้าที่ ความเปราะบาง ความไม่มั่นคงของการดำรงชีพ ขาดสิ่งจำเป็นพื้นฐานและถูกแยกแยะทางสังคม นอกจากนี้ความหมายของความยากจนที่นักวิชาการอย่างการ์ดอนและสปีคเกอร์ (Gordon and

Spicker, 1999) ได้สรุปเกี่ยวกับความยากจนและความปลอดภัยในสังคมโดยพิจารณาจากเงื่อนไขปัจจัยทางวัตถุ สถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ ว่าความยากจนนั้นมีอยู่ 11 มิติที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ 1) ความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค 2) มาตรฐานการครองชีพ โดยพิจารณาจากระดับมาตรฐานการครองชีพเมื่อเทียบกับผู้อื่นที่วัดจากรายได้ และการบริโภค 3) ทรัพยากรจำกัดพิจารณาจากการขาดโอกาสในการสร้างรายได้หรือไม่สามารถสร้างรายได้ด้วยตนเอง 4) ขาดความปลอดภัยขั้นพื้นฐาน พิจารณาความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของการดำรงอยู่ในสังคม 5) ขาดการรับรองสิทธิ พิจารณาจากสถานภาพและสิทธิในการเข้าถึงปัจจัยสวัสดิการและบริการในสังคม 6) ความขาดแคลนปัจจัยที่จำเป็นหลายประการที่เป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนการดำรงชีพในสังคม เช่น การศึกษา สุขภาพที่ดี เป็นต้น 7) การถูกกีดกันทางสังคม เช่น ถูกกีดกันการมีส่วนร่วมในสังคม การถูกกีดกันในการเข้าถึงทรัพยากร เป็นต้น 8) ความไม่เสมอภาค พิจารณาจากความไม่เสมอภาคในสังคม ความไม่เท่าเทียมในการกระจายทรัพยากร และความเสียเปรียบเมื่อเทียบกับคนอื่นในสังคม 9) สถานภาพทางสังคม พิจารณาจากการแบ่งชนชั้นในสังคม และความเหลื่อมล้ำของฐานะและสถานภาพในสังคม และรวมถึงการได้รับการยอมรับในสังคม 10) การพึ่งพา พิจารณาจากความต้องการพึ่งพา ต้องคอยรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือรัฐอยู่ตลอดเวลา และ 11) ความขัดสน พิจารณาจากความลำบากยากแค้นในการดำรงชีพในสังคมซึ่งขาดแคลนปัจจัยทางวัตถุ สถานภาพทางสังคม และสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ส่วนองค์กรต่างๆที่ทำงานด้านพัฒนาทางสังคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศไทยก็นิยามความหมายความยากจนที่ใกล้เคียงกันเช่นสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2546) นิยามความยากจนว่าหมายถึงความยากจนในเชิงเศรษฐกิจซึ่งพิจารณาที่ระดับรายได้หรือฐานทางเศรษฐกิจของบุคคลว่ามีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีพได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำหรือมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับได้ในแต่ละสังคม โดยความยากจนจำแนกออกเป็นความยากจนเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Poverty) คือการวัดความยากจนโดยคำนวณความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของครัวเรือนออกมาเป็นตัวเงินเรียกว่า “เส้นความยากจน (Poverty Line)” เพื่อใช้เปรียบเทียบกับรายได้ของครัวเรือน และความยากจนเชิงสัมพัทธ์ (Relative Poverty) เป็นการวัดความยากจนโดยใช้การเปรียบเทียบมาตรฐานการดำรงชีวิตของครัวเรือนกับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของสังคมโดยเฉลี่ยหรือเป็นการวัด “ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ (Income Inequality)” ส่วนศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ (2549) นิยามความยากจนว่าหมายถึงความขาดแคลนหรือไม่พอเพียงกับการดำรงชีพตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ การขาดศักยภาพในการดำเนินชีวิตเนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิต การขาดความรู้ความสามารถ ขาดทางเลือก ขาดการรับรู้ข่าวสารไม่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานตลอดจนขาดการมีส่วนร่วมในการปกครอง สังคมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต องค์กรภาครัฐที่มีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาประเทศและติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ซึ่งเป็นผู้ประเมินเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษนิยามความยากจนว่ามีใช้จำกัดเฉพาะคนที่ขัดสนทางด้านเศรษฐกิจหรือรายได้เท่านั้นแต่ครอบคลุมถึงความยากจนเชิงโครงสร้างที่เกิดจากความขัดสนในหลายๆด้านที่มีผลทำให้ขาดศักยภาพในการดำรงชีวิตทั้งขาดการศึกษาหรือได้รับการศึกษาน้อย การขาดทรัพยากร ขาดที่ดินทำกินหรือที่ดินมีขนาดเล็ก การขาดการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วม การขาดข้อมูลข่าวสารหรือ

ความรู้ในการประกอบอาชีพ การมีภาระพึ่งพาสูง การที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐซึ่งนำไปสู่ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งในปีสิ้นสุดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษก็ได้เพิ่มมิติมุมมองในการนิยามความยากจนว่าความยากจนมิใช่มีเพียงแต่มุมมองในมิติเชิงเศรษฐกิจที่พิจารณาความยากจน ณ ระดับรายได้ว่ามีเพียงพอต่อการดำรงชีพได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำหรือไม่ แต่ต้องมองให้ครอบคลุมมิติการพัฒนาที่หลากหลาย และพิจารณาแบบองค์รวมอย่างรอบด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

เราจะเห็นว่าการนิยามความหมายของความยากจนนั้นมีความหลากหลายและครอบคลุมหลายประเด็นที่สัมพันธ์กันซึ่งมีผลต่อเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดหรือนิยามไว้กับประเด็นของการพัฒนาและกิจกรรมที่ดำเนินงานต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่แต่ละประเทศนำไปกำหนดเป็นเป้าหมายการพัฒนาของตนเอง อย่างไรก็ตามผลการประเมินความสำเร็จของเป้าหมายการจัดความยากจนและวิสัยทัศน์ของโลกตามนิยาม และเป้าหมาย ตัวชี้วัดขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2015) รายงานสรุปผลการดำเนินงานว่าสามารถลดความยากจนที่รุนแรงลงได้ใกล้เคียงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้คือตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 ลดสัดส่วนประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 1 เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อวันลดลงใกล้เคียงครึ่งหนึ่ง และประชากรมีรายได้ต่ำกว่า 1.25 เหรียญดอลลาร์สหรัฐลดลงกว่า 14 % ในปี ค.ศ. 2015 โดยจำนวนประชากรยากจนลดลงจาก 1900 ล้านคนในปี ค.ศ.1990 เหลือเพียง 836 ล้านคนในปี ค.ศ.2015 และสัดส่วนประชากรที่ขาดอาหารในภูมิภาคกำลังพัฒนาลดลงครึ่งหนึ่งนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 โดย ในปี ค.ศ.1990-1992 ที่ 23.3 % ลดลงเหลือ 12.9 % ในช่วงปี ค.ศ.2014-2016

สำหรับประเทศไทยได้มีการดำเนินการพัฒนาตามแนวทางของเป้าหมายสหัสวรรษดังกล่าวโดยมีการเพิ่มมิติของการพัฒนามากกว่าเป้าหมายพื้นฐานหลักของ MDGs กำหนดไว้โดยกำหนดเป็นเป้าหมาย MDG' Plus หรือ MDGs⁺ เพิ่มเติมเพื่อมุ่งเน้นแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ประเทศไทยสามารถทำได้ในการพัฒนาคนและการต่อสู้ความยากจน อาทิการลดความยากจนให้ต่ำกว่าร้อยละ 4 ภายในปี พ.ศ.2552 การให้เด็กทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นภายในปีพ.ศ.2549 การเพิ่มสัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภา องค์การบริหารส่วนตำบลและตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงของราชการเป็นสองเท่าในช่วงปี พ.ศ.2545-2549 การลดอัตราการติดเชื้อเอชไอวีในประชากรวัยเจริญพันธุ์ให้เหลือร้อยละ 1 ภายในปีพ.ศ.2549 เป็นต้น ซึ่งผลการดำเนินงานสหัสวรรษแห่งการพัฒนาของประเทศไทยตลอด 15 ปีจากรายงานผลการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ปี 2558 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ที่ผ่านมามารอบระยะเวลาดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) สถานการณ์การพัฒนาตามตัวชี้วัดหลัก MDG 1A การลดสัดส่วนประชากรยากจนลงครึ่งหนึ่งในช่วงปี พ.ศ.2533-2558 พบว่าประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายการลดสัดส่วนประชากรยากจนลงครึ่งหนึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 โดยจำนวนคนจนในประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่องจากปี พ.ศ.2533 จาก 31.6 ล้านคน (ประชากรร้อยละ 57.97) ลดลงเหลือ 16.5 ล้านคน (ร้อยละ 26.76) ในปี พ.ศ.2547 และในปี พ.ศ.2557 จำนวนประชากรยากจนลดลงเหลือ 7.06 ล้านคน (ร้อยละ 10.53) แต่ก็มีประเด็นที่ยังไม่บรรลุคือเป้าหมายพิเศษ MDGs+ ในการลดสัดส่วนคนจนให้เหลือร้อยละ 4 ในปี พ.ศ.2552 ได้

- 2) สถานการณ์การพัฒนาตามตัวชี้วัดหลัก MDGs 1B ให้กำลังแรงงานทั้งหมดรวมผู้หญิงและเยาวชนได้ทำงานที่มีคุณค่า ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดสำคัญ 4 ตัวคือ 1) อัตราเพิ่มของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อผู้มีงานทำ 2) สัดส่วนผู้มีงานทำต่อประชากร 3) ผู้มีงานทำที่เป็นคนยากจน และ 4) สัดส่วนผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างและผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างต่อผู้มีงานทำทั้งหมด พบว่าประเทศไทยในปี พ.ศ.2557 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อผู้มีงานทำเพิ่มมากขึ้นไม่มากนักโดยในปี พ.ศ.2554-2557 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.83 ต่อปี มีอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานที่ร้อยละ 70.3 และมีอัตราการว่างงานอยู่ที่ร้อยละ 0.84 (ผู้ว่างงาน 3.2 แสนคน) จากกำลังแรงงานทั้งประเทศ 38.6 ล้านคน ขณะที่ผลิตภาพแรงงานของไทยมีมูลค่า 242,493 บาทต่อคนเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ.2544-2557 ร้อยละ 2.83 ด้านแรงงานนอกระบบซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับสวัสดิการด้านแรงงานในปี พ.ศ.2557 มีจำนวน 22.1 ล้านคน หรือร้อยละ 57.6 ของผู้มีงานทำทั้งประเทศ
- 3) สถานการณ์การพัฒนาตัวชี้วัดหลัก MDG 1C ลดสัดส่วนประชากรหิวโหยลงครึ่งหนึ่ง มีตัวชี้วัดประกอบด้วย 1) สัดส่วนประชากรที่บริโภคอาหารน้อยกว่าความต้องการขั้นต่ำ และ 2) เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ พบว่าประเทศไทยประชากรที่ขาดอาหาร (Undernourished) มีสัดส่วนผู้ขาดสารอาหารต่อประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องโดยในช่วงปี พ.ศ.2553-2555 จำนวนประชากรขาดสารอาหารในประเทศไทยมีสัดส่วนร้อยละ 43.3 หรือประมาณ 25 ล้านคน ลดลงเหลือร้อยละ 9.5 ในปี พ.ศ.2548-2550 และเหลือเพียงร้อยละ 5.8 ในระหว่างปี พ.ศ.2554-2556 ส่วนสถานการณ์ด้านภาวะโภชนาการในวัยเด็กพบว่ามีทั้งปัญหาภาวะโภชนาการเกินหรืออ้วน และปัญหาภาวะโภชนาการขาด (น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์) โดยพบว่าในปี พ.ศ.2553 เด็กปฐมวัย (อายุ 0-5 ปี) มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 10.2 ผอมร้อยละ 8.2 เตี้ยร้อยละ 21.0 และอ้วนร้อยละ 13.0 สัดส่วนดังกล่าวปรับลดลงในปี พ.ศ.2557 พบว่าน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์เหลือร้อยละ 5.1 ผอมร้อยละ 6.2 เตี้ยร้อยละ 11.1 และอ้วนร้อยละ 9.9

จากการทบทวนจะเห็นว่าความยากจนเป็นเหตุแห่งความหิวโหย หรืออาจจะกล่าวได้ว่าความหิวโหยเกิดขึ้นมาจากภาวะของความยากจนซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและเชื่อมโยงกับแนวทางการวางกรอบคิดของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs: Goal 2) ของช่วงระยะเวลาที่ต้องดำเนินการต่อให้บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จในช่วงปี พ.ศ. 2559-2573 ดังนั้นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนจึงมีอรรถประโยชน์ที่ประเด็นความสัมพันธ์กับความยากจนที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวในการนิยามความหมายเป้าประสงค์และตัวชี้วัดในประเด็นถัดไป

SDGs: เป้าหมายที่ 2 นิยามความหมายเป้าประสงค์และตัวชี้วัดการจัดความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

จากผลสำเร็จของการพัฒนาในระยะเวลาทศวรรษครึ่ง (พ.ศ. 2543-2558) ภายใต้ สหประชาชาติแห่งการพัฒนา (MDGs) ประเทศไทยสามารถบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ระดับหนึ่งโดยเฉพาะ ประเด็นของเป้าหมายที่ 1 คือการจัดความยากจนและหิวโหยดังที่กล่าวมาข้างต้นและมีบางข้อที่ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตามองค์การสหประชาชาติ (UN) ได้มีแนวคิดและนโยบายสานต่อ เป้าหมายการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนโดยกำหนดวาระเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกันเรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย¹ โดยเป้าหมายที่ 2 คือขจัดความหิวโหย บรรลุเป้า

¹ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่องค์การสหประชาชาติร่วมกับประเทศภาคีสมาชิกจำนวน 192 ประเทศ กำหนดเป็นกรอบเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนระหว่างปี พ.ศ. 2559-2573 ไว้ 17 เป้าหมาย (TSDG, 2016) ประกอบด้วย

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกที่

เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการที่ดีขึ้น และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน

เป้าหมายที่ 3 ทำให้แน่ใจถึงการมีสุขภาพในการดำรงชีวิต และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุ

เป้าหมายที่ 4 ทำให้แน่ใจถึงการได้รับการศึกษาที่ได้คุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน

เป้าหมายที่ 5 บรรลุถึงความเท่าเทียมทางเพศ และเสริมสร้างพลังให้แก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน

เป้าหมายที่ 6 ทำให้แน่ใจว่าเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลได้รับการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 7 ทำให้แน่ใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานที่ทันสมัย ยั่งยืน เชื่อถือได้ ตามกำลังซื้อของตน

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึงให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ส่งเสริมศักยภาพ การมีงานทำและการจ้างงานเต็มที่ และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 9 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรม อย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม

เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน

เป้าหมายที่ 12 ทำให้แน่ใจถึงการมีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15 พิทักษ์ บูรณะ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งและฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของที่ดิน และหยุดยั้งการสูญเสียมลพิษหลายทางชีวภาพ

หมายความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการที่ดีขึ้น และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายของศึกษาในรายงานวิจัยชิ้นนี้ โดยประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเอกสารหลักขององค์การสหประชาชาติ (UN) และเอกสารอื่นๆประกอบเพื่อกำหนดนิยาม ความหมาย คำจำกัดความของเป้าประสงค์และตัวชี้วัดความสำเร็จความสอดคล้องระหว่างเป้าประสงค์และตัวชี้วัดดังกล่าวกับบริบทของประเทศไทย และเสนอเป้าประสงค์ ตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยโดยสังเขปดังนี้

1.Target 2.1:

By 2030, end hunger and ensure access by all people, in particular the poor and people in vulnerable situations, including infants, to safe, nutritious and sufficient food all year round.

เป้าประสงค์ที่ 2.1: ยุติความหิวโหยและการสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573

Indicator 2.1.1: Prevalence of Undernourishment

ตัวชี้วัด 2.1.1: ความชุกของการขาดสารอาหารหรือขาดแคลนสารอาหาร

Indicator 2.1.2: Prevalence of moderate or severe food insecurity in the population, based on the Food Insecurity Experience Scale (FIES)

ตัวชี้วัด 2.1.2: ความชุกของความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบประเมิน FIES

1.1.ตัวชี้วัด 2.1.1: ความชุกของการขาดสารอาหารหรือขาดแคลนสารอาหาร

การยุติความหิวโหย (End hunger) นั้นองค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2015) ได้นิยามความหมายของ**ตัวชี้วัดข้อ 2.1.1** เกี่ยวกับความหิวโหยว่าหมายถึงความชุกของการขาดสารอาหารหรือมีภาวะทุพโภชนาการ (Prevalence of Undernourishment: PoU) ที่เกิดขึ้นของปัจเจกบุคคลจากการสุ่มตัวอย่างจากประชากรซึ่งพบว่ามีมารบริโภคหรือได้รับพลังงาน (แคลอรี) น้อยกว่าความต้องการของร่างกาย (Minimum Dietary Energy requirement: MDER) สำหรับการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันและการมีสุขภาพชีวิตที่ดี ซึ่งความชุกการขาดสารอาหารหรือขาดแคลนสารอาหาร (PoU) นั้นเป็นการวิเคราะห์หาปริมาณพลังงานสารอาหารตามที่ร่างกายต้องการขั้นต่ำสุด ส่วนความหมายที่องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2008) นิยามความหิวโหยว่าหมายถึงความรู้สึกอึดอัด ไม่สะดวกหรือเจ็บปวดเนื่องจากการบริโภคอาหารไม่เพียงพอ ในทางวิทยาศาสตร์ความหิวโหยเรียกว่าเป็นความอดอยาก (Hunger is usually as an uncomfortable or painful sensation caused by insufficient food energy consumption. Scientifically, hunger

เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นปกติสุข ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการเข้าถึงความยุติธรรมโดยถ้วนหน้า และสร้างให้เกิดสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับในทุกระดับ

เป้าหมายที่ 17 เสริมสร้างความเข้มแข็งในวิธีการปฏิบัติให้เกิดผล และสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

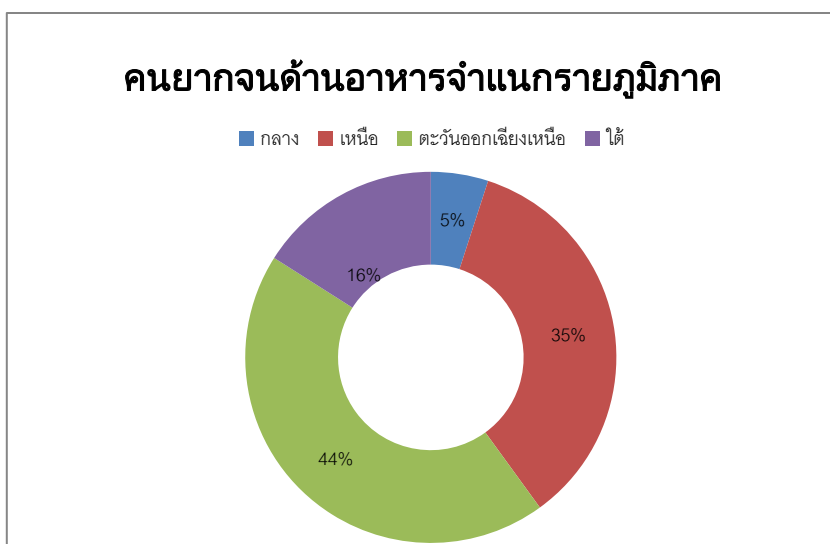
is referred to as food deprivation.) องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2014) ได้มีการดำเนินการโครงการเพื่อช่วยประเมินผลสถานการณ์ดังกล่าวคือโครงการ “Improved Global Governance for hunger Reduction Programme” โดยมีการอบรมการใช้โปรแกรมวิเคราะห์ค่าทางสถิติ (ADePT-FSM software) หรือชื่อ “Deriving food security statistics from nation household surveys” และมีคู่มือการใช้โปรแกรมให้กับประเทศต่างๆทั้งในเอเชีย แอฟริกา ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน ซึ่งโปรแกรมสามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ² ทำให้สามารถวัดวิเคราะห์สถานการณ์ของความหิวโหยของประชากรที่ถูกสุ่มและนำมาคำนวณด้วยโปรแกรมและมีค่าพารามิเตอร์ที่ใช้ในการประเมินประกอบกันทั้งปริมาณพลังงานของอาหารที่บริโภค (Dietary Energy Consumption: DEC) และปริมาณการบริโภคหรือได้รับพลังงาน (แคลอรี) น้อยกว่าความต้องการของร่างกาย (Minimum Dietary Energy requirement: MDER) อย่างไรก็ตามประเด็นที่สำคัญในการขับเคลื่อนการยุติความหิวโหยในแต่ละพื้นที่ภูมิภาคต่างๆของโลกนั้นยังเป็นโจทย์ที่กังวลอยู่ว่าจะดำเนินให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้อย่างไรโดยเฉพาะวิธีการวัดประเมินทั้งในระดับบุคคลและการวิเคราะห์ภาพรวมในระดับประเทศและระดับโลก ดังนั้นการวัดความชุกการขาดสารอาหาร (PoU) เพื่อประเมินตัวชี้วัดการยุติความหิวโหยในระดับโลกจึงเป็นเครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุดในตอนนี้อย่างไรก็ตามก็มีข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์ข้อมูลการขาดสารอาหารในกลุ่มประชากรที่แตกต่างกันควรมีการจำแนกกลุ่มเฉพาะเจาะจง เช่น กลุ่มคนจน กลุ่มคนที่อยู่ในภาวะเปราะบาง เป็นต้น ซึ่งธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB, 2013) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการที่จะต่อสู้กับความหิวโหยนั้นความเท่าเทียมทางเพศและความมั่นคงทางอาหารเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันโดยมองว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้หญิงจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการต่อสู้กับความหิวโหยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หากเรามองสถานการณ์ความหิวโหยของประเทศไทยตามเกณฑ์การนิยามความหมายของเป้าประสงค์และตัวชี้วัดดังกล่าวแล้ว ประเทศไทยได้นำเอาหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติและปรับใช้ในบริบทประเทศไทยโดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆที่ช่วยลดภาวะความหิวโหยในประเทศไทย ซึ่งหากเรามองย้อนไปดูการดำเนินงานของประเทศไทยกับการเข้าร่วมลงนามสัตยาบันในนาม “การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ พ.ศ. 2543-2558” แล้วในประเด็นการยุติความหิวโหยตามเป้าหมายที่ 1 หรือ MDG 1 ขจัดความยากจนและหิวโหย โดยเฉพาะเป้าหมาย 1C ที่ลดสัดส่วนประชากรที่หิวโหยลงครึ่งหนึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2533-2558 นั้นประเทศไทยดำเนินการโดยมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงเป้าหมายการลดสัดส่วนประชากรหิวโหยประกอบด้วย 1) ลดสัดส่วนประชากรที่บริโภคอาหารน้อยกว่าความต้องการขั้นต่ำและ 2) เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์เป็นตัวชี้วัด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) โดยสอดคล้องกับข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข (2557) ที่รายงานผลการประเมินเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติในเป้าหมายที่ 1 (MDG 1C) พบว่าสามารถลดสัดส่วนประชากรหิวโหยลงครึ่งหนึ่งนั้นมีข้อมูลการสำรวจสถานะอาหารและโภชนาการระหว่างปี พ.ศ. 2551-2552 สัดส่วนประชากรอายุสูงกว่า 20 ปีที่ได้รับพลังงานอาหารต่ำกว่าเกณฑ์ความต้องการ (วัดจากดัชนีมวลกาย)

² www.FAO.org/economic/ess/ess-fs/fs-methods/adept-fs/en/

มีร้อยละ 8.6 ลดจากร้อยละ 10.1 ในปี พ.ศ.2546 (เกณฑ์ตัดสินภาวะผอมใช้ค่า <18.5 กิโลกรัมต่อตารางเมตร) ส่วนภาวะอ้วนในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปพบในผู้ชายร้อยละ 28.4 และผู้หญิงร้อยละ 40.7 ความชุกจะอยู่ในเขตเทศบาลสูงกว่านอกเขตเทศบาล ภาคกลางสูงกว่าภาคอื่นๆ ซึ่งในประเด็นข้อมูลจากการประเมินขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2014) ประเมินสัดส่วนประชากรไทยที่ขาดสารอาหาร (Undernourished) ว่ามีแนวโน้มลดลงในช่วงปี พ.ศ.2533-2555 มีประชากรขาดสารอาหารในประเทศไทยสัดส่วนร้อยละ 43.3 หรือคิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 25 ล้านคน ลดลงเหลือร้อยละ 9.5 ในปี พ.ศ.2548-2550 และเหลือเพียงร้อยละ 5.8 ในระหว่างปี พ.ศ.2554-2556

อย่างไรก็ตามการขาดสารอาหารในบริบทของประเทศไทยนั้นพิจารณาการใช้สัดส่วนประชากรที่อยู่ภายใต้เส้นความยากจนด้านอาหาร (Food Poverty Line) พบว่ามีสัดส่วนประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนด้านอาหารจำนวน 1.2 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2 ของประชากรทั้งประเทศ และข้อมูลในปี พ.ศ.2556 ก็พบว่าประเทศไทยมีคนยากจนด้านอาหารลดลงเหลือจำนวน 3.9 แสนคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงให้เห็นแนวโน้มภาวะความหิวโหยในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง ซึ่งตัวชี้วัดที่ช่วยสนับสนุนข้อมูลด้านนี้คืออัตราการเปรียบเทียบรายได้กับราคาสินค้าซึ่งพบว่ารายได้ของประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าระดับราคาสินค้า ขณะที่รายงานความยากจนด้านอาหารของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558) ยังได้ฉายภาพให้เห็นถึงภาวะความหิวโหยที่ลดลงแต่ยังคงเป็นปัญหาอยู่ในพื้นที่ของประเทศไทยตามรายภาคจากข้อมูลปีพ.ศ. 2556 โดยพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความยากจนด้านอาหารมากที่สุดร้อยละ 44 รองลงคือภาคเหนือร้อยละ 35 ภาคใต้ร้อยละ 18 และภาคกลางร้อยละ 5 ตามลำดับ ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทยและภาพของภาวะความหิวโหย

แผนภาพที่ 2.1 แสดงสัดส่วนความยากจนด้านอาหารจำแนกตามรายภาคของประเทศไทย
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

ความหิวโหยมีความสัมพันธ์กับความยากจนโดยเฉพาะความยากจนด้านอาหารและเกิดขึ้นในกลุ่มประชากรคนยากจนและประชากรที่มีสถานะเปราะบาง ซึ่งความยากจนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) ได้ใช้วิธีการวัดความยากจนแบบสมบูรณ์³ (Absolute Poverty) โดยใช้เส้นความยากจน (poverty line) เป็นเกณฑ์ในการวัดซึ่งคำนวณมาจากเส้นความยากจนทางด้านอาหาร (Food Poverty Line) และเส้นความยากจนที่ไม่ใช่อาหาร (Non Food Poverty Line) มีหน่วยเป็นบาทต่อคนต่อเดือน จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าสถานการณ์ความยากจนที่สัมพันธ์กับภาวะความหิวโหยจากการคำนวณเส้นความยากจนสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 7.21 คิดเป็นจำนวน 4.847 ล้านคน ในปี พ.ศ.2558 นั้นหมายความว่าแนวโน้มของความหิวโหยของประชากรไทยกำลังลดลงอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 2.1 แสดงสถานะความยากจนของประชากรไทยปี พ.ศ.2555-2558

ความยากจน/ ปี	2555	2556	2557	2558
เส้นความยากจน (Poverty Line, Expenditure) (บาท/คน/เดือน)	2,492	2,572	2,647	2,644
สัดส่วนคนจน (Head Count Index, Expenditure) (ร้อยละ)	12.64	10.94	10.53	7.21
จำนวนคนจน (Number of Poor, Expenditure) (พันคน)	8,402.1	7,305.1	7,057.4	4,847.2

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559

จากข้อมูลสถานการณ์ความหิวโหยของประเทศไทยที่ผ่านมาเป้าประสงค์และตัวชี้วัดที่ต้องดำเนินการแก้ไขให้บรรลุนั้นจะเห็นว่าสถานะประเทศไทยได้มีการดำเนินการเก็บข้อมูลการดำเนินกิจกรรมต่างๆทั้งการกำหนดแผนพัฒนาในระดับชาติ อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) และการดำเนินงานให้เกิดความต่อเนื่องในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) และกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะ 20 ปี (พ.ศ.

³ เอกสารแผนที่นำการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 2 ได้สรุปนิยามความยากจนจากราชบัณฑิตยสภาว่า ความยากจน (poverty) หมายถึง สภาพที่ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่ามาตรฐานคือไม่มีรายได้เพียงพอที่จะใช้จ่ายในการซื้อสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการครองชีพ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ความยากจนวัดได้ 2 ลักษณะคือ

1.ความยากจนสัมบูรณ์ (absolute poverty) คือสภาพที่ประชาชนไม่มีรายได้เพียงพอที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ซึ่งอาจแก้ไขได้ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจหรือมีเทคโนโลยีที่ดีขึ้นก็จะช่วยขจัดความยากจนนั้นได้ (ถ้าพิจารณาจากเส้นความยากจน (poverty line) หมายถึงรายจ่ายที่ต่ำสุดที่เขาสามารถซื้ออาหารให้มีสารอาหารเพียงพอเพื่อประทังชีพได้)

2.ความยากจนสัมพัทธ์ (relative poverty) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มของประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน ดังนั้นความยากจนสัมพัทธ์จึงจะมีอยู่ตลอดเวลาแม้ว่ากลุ่มประชาชนที่ยากจนที่สุดมีรายได้เพียงพอที่จะใช้จ่ายในการครองชีพได้ก็ตาม

2560-2579) และแผนกระทรวงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป อย่างไรก็ตาม เมื่อหันกลับไปดูกระบวนการดำเนินงานของประเทศไทยผ่านองค์กรหน่วยงานต่างๆ จำเป็นต้องกำหนดเป้าประสงค์และตัวชี้วัด **2.1.1: ความชุกของการขาดสารอาหารหรือขาดแคลนสารอาหาร** และข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนควรมีตัวชี้วัดดังนี้

- 1) ความชุกของภาวะเตี้ยแคระแกร็น (stunting) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี
- 2) ความชุกของภาวะผอม (Wasting) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี
- 3) ความชุกของภาวะเตี้ยแคระแกร็น (Stunting) ในเด็กอายุ 6 – 14 ปี
- 4) ความชุกของภาวะผอม (Wasting) ในเด็กอายุ 6 – 14 ปี
- 5) ความชุกภาวะผอม (Wasting) ในกลุ่มหญิงวัยเจริญพันธุ์และวัยทองที่มีอายุ 15-59 ปี
- 6) ความชุกภาวะผอม (Wasting) ในกลุ่มประชากรยากจนเพศชายที่มีอายุ 15-59 ปีที่มีสถานะอยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจน
- 7) ความชุกภาวะผอม (Wasting) ในกลุ่มประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบางเช่นผู้สูงอายุ ผู้พิการ เป็นต้น

1.2 ตัวชี้วัดที่ 2.1.2: ความชุกของความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบประเมิน FIES (Food Insecurity Experience Scale)

การทำความเข้าใจถึงความชุกของความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรนั้นต้องทำความเข้าใจถึงความเข้าใจถึงแนวคิดความมั่นคงทางอาหาร (Food security) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 จากสถานการณ์การขาดแคลนอาหารของโลก เป้าหมายของแนวคิดดังกล่าวในยุคนี้คือจะผลิตอาหารให้เพียงพอต่อผู้บริโภคอย่างไร นั่นคือมุ่งเชิงปริมาณการผลิตที่นำไปสู่การเร่งผลกดันและส่งเสริมกระบวนการผลิตให้ได้อาหารที่มีปริมาณมากที่สุด โดยลืมนึกถึงเรื่องของคุณภาพอาหาร ซึ่งเป็นที่มาของการเริ่มต้นยุคปฏิวัติเขียว (Green revolution) หรือเกษตรแผนใหม่ที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ระบบเกษตรแบบยังชีพเปลี่ยนมาเป็นเกษตรเพื่อการค้าและอุตสาหกรรม นำไปสู่การคิดค้นเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตทั้งเรื่องการปรับปรุงพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การตัดต่อยีนทำให้เกิดพันธุ์ใหม่ๆ ขึ้นมาที่ให้ผลผลิตสูง (New crop varieties) มีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีทางการเกษตรที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีเทคโนโลยีทางการผลิต เช่น ระบบชลประทานเข้ามาช่วยเร่งผลิตปลูกพืชในฤดูแล้ง เป็นต้น ผลจากการเร่งรัดของกระบวนการปฏิวัติเขียวในระยะเวลาดังกล่าวทำให้ปริมาณอาหารเพิ่มมากขึ้นถึงสองเท่าระหว่างปี ค.ศ.1960-1990 แต่อย่างไรก็ตามประเด็นที่สำคัญถึงแม้ว่าจะมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นในระดับมหภาคคือการลดความยากจนและความหิวโหยยังคงเป็นปัญหาที่ดำรงอยู่

แนวคิดความมั่นคงทางอาหารจึงมีการปรับเปลี่ยนที่เพิ่มมิติมุมมองของการเข้าถึงทรัพยากรอาหาร (Food resources access) ที่เริ่มขึ้นในทศวรรษที่ 1980 จากเหตุการณ์วิกฤตทางอาหารที่เกิดขึ้นในทวีปแอฟริกาทำให้หลายฝ่ายตระหนักว่าการมีปริมาณอาหารที่เพียงพอในระดับมหภาคนั้นไม่สามารถประกันความมั่นคงทางอาหารแก่ประชากรในระดับครัวเรือนได้ อมาตยา เซน (Sen, 1981) ได้

ชี้ให้เห็นถึงภาวะความอดอยากนั้นเป็นผลมาจากปัญหาการทำงานของระบบเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้ แม้ว่าจะมีอาหารมากมาย ซึ่งจากการศึกษาของเขาได้สรุปว่าการวิเคราะห์ภาวะความอดอยากไม่อาจจะดูเพียงการขาดแคลนอาหารเท่านั้นแต่ขึ้นอยู่กับความสามารถ (Capabilities) ของประชาชนในการเข้าถึงและควบคุมอาหารที่เป็นกระบวนการจัดหามาโดยระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ดำรงอยู่ ประเด็นที่สำคัญจึงไม่ใช่อาหารแต่หากเป็นภาวะการทรงสิทธิ์ (Entitlement) ที่บุคคลจะสามารถได้มาซึ่งอาหาร ซึ่งเกิดจากความไม่เสมอภาคที่ดำรงอยู่ในกลไกการกระจายอาหาร รวมทั้งปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจที่นำไปสู่ปัญหาความอดอยากของคนจนในสังคม ซึ่งอมาตยา เซนมองว่า “การทรงสิทธิ์ด้านอาหาร” (Food entitlement) ต่างหากที่เป็นประเด็นของความอดอยากและหิวโหยของคนจน แนวคิดภาวะการทรงสิทธิ์ด้านอาหารดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงการขาดแคลนอาหารของประชาชนในหลายประเทศไม่ได้เกิดจากอาหารไม่เพียงพอแต่เกิดจากการเข้าถึงสิทธิอาหารในทางการเมือง และมีอิทธิพลต่อการขยายแนวคิดความมั่นคงทางอาหารที่ไม่ได้ผูกติดกับความพอเพียงของอุปทานอาหารในระดับมหภาคเท่านั้นแต่ยังเน้นพิจารณาถึงมิติการเข้าถึงอาหารในระดับปัจเจกและระดับครัวเรือนด้วย โดยการเข้าถึงอาหารหมายถึงการที่ประชาชนมีความสามารถในการเข้าถึงอาหารโดยการผลิตเองในครัวเรือนหรือการซื้ออาหารบริโภคดังนั้นก็การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งมีอาหารในภาพรวมเพียงพอไม่ได้เป็นหลักประกันว่าประชาชนทุกคนจะมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ หากปัญหาความยากจนยังดำรงอยู่เพราะขณะที่ราคาอาหารแพงขึ้นประชาชนบางส่วนก็อาจขาดแคลนอาหารบริโภคได้ ซึ่งรูปแบบการเข้าถึงอาหารมีปัญหาสำคัญอย่างน้อยสองรูปแบบคือ *ประการแรก* ประชาชนมีเงินที่จะสามารถซื้ออาหารได้แต่อาหารมีไม่เพียงพอซึ่งมักจะเกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว และ *ประการที่สอง* ประชาชนไม่มีเงินที่จะสามารถซื้ออาหารได้แม้มีอาหารที่ผลิตเพียงพอซึ่งมักจะเกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนาที่ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรมและมีฐานะยากจน ดังนั้นเราจะเห็นว่าแนวคิดความมั่นคงทางอาหารในยุคทศวรรษที่ 1980 ได้ขยายการเข้าถึงอาหารในระดับโลก และระดับประเทศลงมายังระดับปัจเจกและระดับครัวเรือนมากขึ้น

พัฒนาการของแนวคิดความมั่นคงทางอาหารได้เพิ่มมิติมุมมองด้านความปลอดภัยทางอาหารขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1990 โดยมีความครอบคลุมไปถึงคุณค่าของอาหาร โภชนาการ ความปลอดภัยและความสมดุลทางอาหาร ซึ่งเรื่องสุขภาพและโภชนาการนั้น ดริช จิน และอมาตยา เซน (Jean and Sen, 1989) มองว่าควรเป็นประเด็นที่ถูกนำมาใช้วิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาความอดอยากและภาวะขาดแคลนอาหารของประชากรด้วยซึ่งหากอาหารที่ดีมีคุณภาพจะช่วยทำให้สุขภาพของประชากรโลกดีขึ้นด้วย องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF, 1990) ซึ่งทำงานให้ความช่วยเหลือประชากรเด็กและสตรีระบุว่าสาเหตุการเกิดภาวะทุพโภชนาการในแม่และเด็กมาจากการขาดอาหารที่บริโภคที่ไม่มีคุณภาพและขาดความหลากหลายเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งประเด็นความปลอดภัยทางอาหารดังกล่าวทางโครงการอาหารโลก (World Food Programme: WFP) ได้จัดประชุมสุดยอดว่าด้วยอาหารโลกขึ้นในปี ค.ศ.1996 (World Food Summit) ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลีและมีข้อตกลงนิยามความมั่นคงทางอาหารคือ

“ความมั่นคงทางอาหารหมายถึงคนทุกคนทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับโลกสามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ ความปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการ

ทั้งในทางกายภาพและเศรษฐกิจที่ตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี”

“Food security, at the individual, household, national, regional and global levels (is achieved) when all people at all times have physical and economic access to sufficient, safe and nutritious foods to meet their dietary needs and food preferences for an active healthy life”

นอกจากนี้การนิยามเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารทางนั้นองค์กร South Centre (1997) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1995 บนความร่วมมือระหว่างรัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนามีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลไกสร้างความเข้มแข็งและการประสานงานในด้านต่างๆได้นิยามความมั่นคงทางอาหารว่าประกอบไปด้วย 5 มิติคือ

1. การมีอาหารอย่างเพียงพอ (Food Sufficiency) หมายถึงมีการกระจายอาหารและความต้องการทางโภชนาการขั้นพื้นฐานให้กับทุกคนได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในภูมิภาคทางเอเชียใต้และแอฟริกาที่ยังมีปริมาณแคลอรีโดยเฉลี่ยต่อคนต่ำ ซึ่งในรายงานช่วงต้นปี ค.ศ. 1990 ทางเอเชียใต้ประชากรได้รับแคลอรีประมาณ 2,300 แคลอรีต่อคนต่อวันซึ่งมาจากการขาดแคลนและการกระจายของอาหารส่วนในแอฟริกาประชากรได้รับอาหารประมาณ 2,040 แคลอรีต่อคนต่อวัน เป็นต้น

2. การพึ่งพาตนเองได้ (Autonomy) เป็นกรอบแนวคิดเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศและกลุ่มต่างๆทางสังคมในระดับชาติที่หมายถึงการที่รัฐชาติต้องไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจในการควบคุมหรือออกคำสั่งทางนโยบายจากต่างชาติหรือองค์กรอื่นๆ (Food import dependency) ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับประเด็นการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความไม่สามารถผลิตอาหารได้เอง โดยเฉพาะหากเกิดวิกฤตใดๆเกิดขึ้นมาก็จะทำให้ประเทศผู้นำเข้าอาหารได้รับผลกระทบตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งเรื่องความช่วยเหลือทางอาหาร (Food Aid) ภาระหนี้สินต่างประเทศที่อาจเป็นปัญหาต่อการพึ่งพาตนเองทางอาหาร (Debt burdens and structural adjustment) สิทธิทรัพย์สินทางปัญญาที่อาจถูกครอบงำผ่านการต่อรองของกฎการค้าระหว่างประเทศ เช่น TRIPS Agreement เป็นต้น รวมถึงการลงทุนและการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์การเกษตรเพื่อการพึ่งพาตนเอง

3. ความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึงการที่สามารถเชื่อมั่นได้ว่ามีปริมาณอาหารสำรองอย่างพอเพียงในระหว่างความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ ฤดูกาลในรอบปี รวมถึงปัจจัยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องหาแหล่งอาหารที่มีความมั่นคง (Reliable food production) การนำเข้าอาหาร การเข้าถึงแหล่งอาหารสำรอง (Sources of reliable food supplies) และการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อการรักษาไว้ซึ่งความพอเพียงของอาหาร

4. ความเป็นธรรม (Equity) เป็นการสร้างหลักประกันว่าปัจเจกชนและคนกลุ่มต่างๆทางสังคม (Diverse degrees of inequity) จะสามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างเสมอภาคและเพียงพอ โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจนในสังคม เช่น เกษตรกรผู้ยากไร้ขาดแคลนที่ดินทำกินซึ่งจำเป็นต้องมีการปฏิรูปทางการเกษตร (Need for agrarian reform) เพื่อให้คนเหล่านี้ได้เข้าถึงทรัพยากรทางการเกษตร เช่น

ที่ดินทำกิน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างฐานการผลิตอาหารที่จำเป็นของคนยากจนในชนบท นอกจากนี้ยังรวมถึงหลักประกันทางอาหารของคนจนในเมือง (Food for the urban poor) และความต้องการที่จำเป็นในการสนับสนุนจากรัฐและนานาชาติ

5. ความยั่งยืน (Sustainability) เป็นการมองถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทการพัฒนาที่คนในอนาคตสามารถจะได้รับการตอบสนองในสิ่งที่เขาต้องการได้เหมือนเช่นเดียวกับคนยุคปัจจุบันที่เข้าถึงและใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ซึ่งประเด็นการเจริญเติบโตและการพัฒนา (Growth versus development) เป็นประเด็นที่ถกเถียงถึงความมั่นคงทางอาหารที่ต้องมองถึงการพัฒนาที่ต้องสร้างทั้งเชิงปริมาณการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคมควบคู่กันไป ซึ่งหากมุ่งพัฒนาการเจริญเติบโตแต่มีมิติทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวจะส่งผลกระทบต่อระยะยาวทำให้เกิดขีดจำกัดที่อาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืน

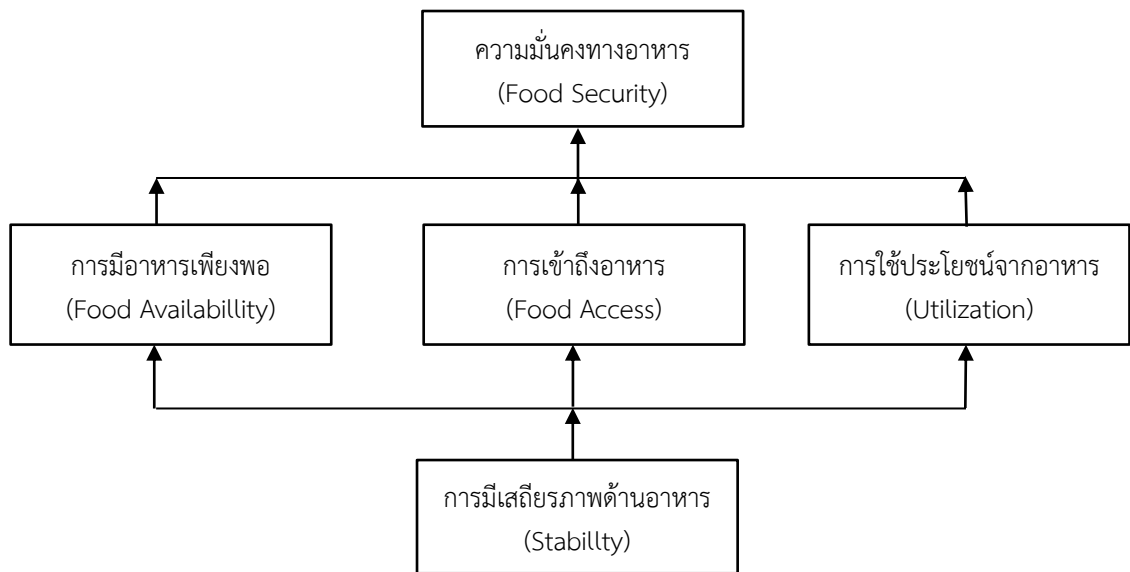
องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2008) ได้นิยามความมั่นคงทางอาหารว่าหมายถึงสถานการณ์ที่ทุกคนในทุกละเวลาสามารถเข้าถึงอาหารได้ทั้งด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ อย่างเพียงพอ ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและตรงกับความต้องการของตนเองเพื่อการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งตามแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ นั้นความมั่นคงทางอาหารจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ

1. การมีอาหารเพียงพอ (Food Availability) หมายถึงการมีอาหารในปริมาณที่เพียงพอและมีคุณภาพที่เหมาะสม ทั้งจากการผลิตภายในประเทศ และ/หรือการนำเข้า (รวมถึงความช่วยเหลือด้านอาหาร)

2. การเข้าถึงอาหาร (Food Access) หมายถึงการเข้าถึงทรัพยากรที่เพียงพอของบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีคุณค่าทางโภชนาการ ทรัพยากรที่ว่าหมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะกำหนด ควบคุมสินค้าหนึ่งๆได้ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่อาศัยอยู่

3. การใช้ประโยชน์จากอาหาร (Food Utilization) หมายถึงการใช้ประโยชน์จากอาหารในการบริโภค โดยมีปริมาณอาหารที่เพียงพอ มีน้ำสะอาดในการบริโภคอุปโภค มีสุขอนามัยและการดูแลสุขภาพที่ดี ทำให้ความเป็นอยู่ทางกายภาพได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่ ได้รับคุณค่าทางโภชนาการที่ดีบรรลุความต้องการทางกายภาพ

4. การมีเสถียรภาพด้านอาหาร (Food Stability) หมายถึงประชาชน ครัวเรือนหรือบุคคลต้องเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอตลอดเวลาไม่มีความเสี่ยงในการเข้าถึงอาหารเมื่อเกิดความขาดแคลนขึ้นมาอย่างกะทันหัน (เช่น วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสภาพภูมิอากาศ) หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นวัฏจักร (เช่น ความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาล) เสถียรภาพด้านอาหารเกี่ยวข้องกับมิติความมั่นคงอาหารทั้งในเรื่องของการมีความพอเพียงและการเข้าถึงอาหาร

แผนภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหาร

ที่มา : Food and Agricultural Organization, “Food Security, Policy Brief Issue 2 (June 2006)

ซึ่งองค์การอนามัยโลก (WHO, 2014) กล่าวถึงความมั่นคงทางอาหารว่าการที่ประชากรทุกคนสามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอในตลอดเวลา รวมทั้งมีอาหารปลอดภัยและคุณค่าโภชนาการที่เพียงพอในตลอดเวลาและเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีสุขภาพที่ดี ซึ่งมีไม่เฉพาะเพียงให้มีผลิตผลทางอาหารมากขึ้นเท่านั้นแต่รวมถึงโอกาสของประชากรที่สามารถมีรายได้ในการซื้ออาหารด้วย และต้องคำนึงถึงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย โดยองค์การอนามัยโลกได้ระบุความมั่นคงทางอาหารมีหลักสามประการคือ

1. Food Availability หรือความเพียงพอของปริมาณอาหารซึ่งต้องมีอาหารที่เพียงพออย่างสม่ำเสมอ
2. Food Access หรือการเข้าถึงแหล่งของอาหารที่มีอย่างเพียงพอเพื่อที่จะได้รับอาหารที่เหมาะสมและมีคุณค่าทางโภชนาการ
3. Food Use หรือการใช้ประโยชน์ด้านอาหารอย่างเหมาะสมโดยอ้างอิงจากโภชนาการและการดูแลขั้นพื้นฐานตลอดจนการมีแหล่งน้ำที่เพียงพอและถูกหลักสุขอนามัย

สำหรับประเทศไทยมีการนิยามความหมายความมั่นคงทางอาหารไว้ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.2551 ว่าหมายถึง “การเข้าถึงอาหารที่มีอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคของประชาชนในประเทศ อาหารมีความปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมตามความต้องการตามวัยเพื่อการมีสุขภาพที่ดี รวมทั้งการมีระบบการผลิตที่เกื้อหนุน รักษาความสมดุลของระบบนิเวศและความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ ทั้งในภาวะปกติหรือเกิด

ภัยพิบัติ สาธารณภัยหรือการก่อเกิดก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหาร” (พ.ร.บ.คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.2551, 2551)

เราจะเห็นว่าการนิยามความหมายของความมั่นคงทางอาหารนั้นความหมายขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติและภาคส่วนต่างๆมีความคล้ายคลึงกันซึ่งสอดคล้องกับการนิยามความหมายของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.2551 ซึ่งครอบคลุมถึงระบบการผลิตที่สมดุลและความยั่งยืนของทรัพยากรอาหารเมื่อเราทำความเข้าใจความมั่นคงทางอาหารแล้วและพิจารณาเป้าประสงค์และตัวชี้วัดที่ 2.1.2 ความชุกของความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบประเมิน FIES (Food Insecurity Experience Scale) นั้นองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2015) ได้อธิบายตัวชี้วัดความชุกของความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรที่มีความสัมพันธ์กันของสองตัวชี้วัดโดยมองถึงการนำเสนอสัดส่วนร้อยละของบุคคลในระดับประชากรชาติที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปมีประสบการณ์เกี่ยวกับการขาดอาหารหรือมีความไม่มั่นคงทางอาหารในระดับปานกลางหรือรุนแรง และระดับที่มีความไม่มั่นคงทางอาหารที่รุนแรงโดยวัดจากความยากลำบากในการเข้าถึงแหล่งอาหารที่มีคุณภาพหรือการมีรายได้เป็นตัวเงินที่น้อยหรือขาดเงินและทรัพยากรอื่นๆซึ่งความยากลำบากยังรวมถึงความกังวลทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ในการเข้าถึงอาหารประเด็นของตัวชี้วัดที่กังวลคือการเข้าถึงอาหารของระดับปัจเจกบุคคลและครอบครัว

นอกจากนี้องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO,2008) ยังได้กล่าวถึงความมั่นคงทางอาหารว่าต้องวิเคราะห์ระยะเวลาของความไม่มั่นคงทางอาหาร (The duration of food insecurity) ด้วย โดยทั่วไปจะมีสองประเภทคือความไม่มั่นคงทางอาหารเรื้อรังและความไม่มั่นคงทางอาหารชั่วคราว

ตารางที่ 2.2 ความไม่มั่นคงทางอาหารเรื้อรังและความไม่มั่นคงทางอาหารชั่วคราว

	ความไม่มั่นคงทางอาหารเรื้อรัง (Chronic Food Insecurity)	ความไม่มั่นคงทางอาหารชั่วคราว (Transitory Food Insecurity)
คือ	ระยะยาว หรือ มั่นยืนยาว	ระยะสั้นและชั่วคราว
เกิดขึ้นเมื่อ	ผู้คนไม่สามารถตอบสนองความต้องการอาหารขั้นต่ำของพวกเขาในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน	ความสามารถในการผลิตหรือการเข้าถึงอาหารที่เพียงพอลดลงอย่างรวดเร็วที่จะรักษาสถานภาพทางโภชนาการที่ดี
เป็นผลจาก	ระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นของความยากจน การขาดทรัพยากรและการเข้าถึงทรัพยากร การผลิตหรือการเงินที่ไม่เพียงพอ	ความผันผวนในระยะสั้นและความผันผวนของความพร้อมในการให้อาหารและการเข้าถึงอาหารรวมถึงความผันผวนของรายได้ในแต่ละปีในการผลิตอาหารภายใน ราคาอาหารและรายได้ของครัวเรือน
สามารถเอาชนะด้วย	มาตรการในการพัฒนาระยะยาวโดยทั่วไป ยังใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนเช่น การศึกษาหรือการเข้าถึงแหล่งผลิตหรือเครดิต พวกเขาอาจต้องการเข้าถึงอาหารโดยตรงเพื่อให้สามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้	ความไม่มั่นคงด้านอาหารชั่วคราวเป็นเรื่องที่คาดเดาไม่ได้และสามารถเกิดขึ้นได้อย่างกะทันหัน ทำให้การวางแผนและโครงการยากขึ้นและต้องใช้ความสามารถและชนิดของการแทรกแซงที่แตกต่างกันรวมทั้งความสามารถในการเตือนภัยล่วงหน้าและโครงการที่สร้างความปลอดภัย

แนวคิดเรื่องฤดูกาลความมั่นคงทางอาหาร (Seasonal food security) เป็นช่องว่างระหว่างความไม่มั่นคงทางอาหารแบบเรื้อรังและและความไม่มั่นคงทางอาหารแบบชั่วคราว ซึ่งความไม่มั่นคงทางอาหารแบบเรื้อรังมักจะคาดการณ์และแก้ไขปัญหาได้ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ขณะที่ความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาลจะมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาที่สามารถจะมองเห็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นมักจะเป็นความไม่มั่นคงทางอาหารแบบชั่วคราว ซึ่งมักจะเกิดขึ้นเป็นวัฏจักรของการเข้าถึงอาหารและการมีอาหารที่ไม่เพียงพอ เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ผันผวนของสภาพภูมิอากาศ รูปแบบการเพาะปลูก โอกาสการทำงานหรือความต้องการแรงงานและโรคภัยที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามความรุนแรงของความไม่มั่นคงทางอาหารนั้นเป็นเรื่องยากลำบากที่จะชี้ชัดถึงระดับความรุนแรงซึ่งเราไม่สามารถจะทราบได้ถึงระยะเวลาของปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นประสบการณ์ของผู้คน แต่หากเราดูความเข้มข้นและความรุนแรงของผลกระทบของการระบุปัญหาคือการดูภาพรวมของความมั่นคงทางอาหารและภาวะโภชนาการซึ่งความรู้จะมีอิทธิพลต่อธรรมชาติ ขอบเขตและความเร่งด่วนของความช่วยเหลือที่จำเป็นสำหรับกลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ ความแตกต่างระหว่างระดับขนาด หรือขั้นตอนนำไปสู่ขั้นระดับหรือการแบ่งกลุ่มความมั่นคงทางอาหารที่จะพัฒนาโดยการวิเคราะห์การใช้ความแตกต่างของตัวชี้วัดและจุดตัด หรือจุดเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างเช่น การวัดความรุนแรงของภาวะทุพโภชนาการ (Measuring the Severity of Undernourishment) ซึ่งเป็นมาตรฐานการวัดความหิวโหยของ

องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติซึ่งอธิบายถึงภาวะทุพโภชนาการและบอกถึงสัดส่วนของประชากรที่ขาดสารอาหารที่สามารถวัดได้ซึ่งภาวะทุพโภชนาการจะเป็นตัวบ่งบอกถึงความทุกข์จากการถูกกีดกันทางอาหาร (Food deprivation) อีกตัวอย่างหนึ่งคือการจำแนกประเภทของความมั่นคงด้านอาหารแบบบูรณาการ (The Integrated Food Security Phase Classification: IPC) เป็นระบบการแบ่งความมั่นคงทางอาหารบนฐานของภาวะวิกฤตที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ

ตารางที่ 2.3 ระบบการแบ่งความมั่นคงทางอาหารบนฐานของภาวะวิกฤตที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ

IPC Phase Classification	Indicators
ความมั่นคงทางอาหารทั่วไป (Generally food secure)	อัตราการตายอย่างหยาบ (Crude Mortality Rate)
ความไม่มั่นคงทางอาหารเรื้อรัง (Chronically food insecure)	ความชุกภาวะทุพโภชนาการ (Malnutrition Prevalence)
วิกฤตอาหารเฉียบพลันและการดำรงชีพ (Acute food and livelihood crisis)	การเข้าถึงอาหาร/ความเพียงพอ Food Access/Availability
ภาวะฉุกเฉินของมวลมนุษยชาติ (Humanitarian emergency)	ความหลากหลายการบริโภคอาหาร Dietary Diversity
ความอดอยาก/ภัยพิบัติของมนุษยชาติ (Famine/ humanitarian catastrophe)	การเข้าถึงน้ำสะอาด/ความเพียงพอ Water Access/Availability ยุทธศาสตร์การรับมือ Coping Strategies ทรัพยากรการดำรงชีพ Livelihood Assets

ความชุกของความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากร (Prevalence of moderate or severe food insecurity in the population, based on the Food Insecurity Experience Scale (FIES)) ยังควรต้องมองเชื่อมโยงสัมพันธ์กับภาวะเปราะบาง (Vulnerability) ทั้งภาวะความเปราะบางของประชากรกลุ่มเสี่ยง (Vulnerability of risk people) และภาวะความเปราะบางของสภาพแวดล้อม (Environmental vulnerability) โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก (Climate Change) ที่ทำให้เกิดภาวะทั้งภาวะภัยแล้ง ภัยพิบัติ อุทกภัย เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความชุกของความไม่มั่นคงทางอาหาร โดยเฉพาะมิติทางเวลาที่สัมพันธ์กับเสถียรภาพทางอาหาร ในแง่นี้ความเปราะบางในมิติของความมั่นคงทางอาหารจึงหมายถึงโอกาสที่ปัจเจกหรือครัวเรือนจะตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีระดับความมั่นคงทางอาหารต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่พึงมีในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ความต่างระหว่างความมั่นคงทางอาหารและความเปราะบางคือในขณะที่ความมั่นคงทางอาหารให้ความสนใจสถานการณ์และวิธีการแก้ไขปัญหาด้านอาหารในปัจจุบัน แต่แนวคิดความเปราะบางมุ่งให้ความสนใจที่ความเสี่ยงต่อความไม่มั่นคงทางอาหารในอนาคต (ศจินทร์, 2552) แนวคิดความเปราะบางจึง

เป็นมโนทัศน์ที่นำมาใช้เพื่อคาดการณ์สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในแง่ลบ เนื่องจากการพยากรณ์หรือคาดคะเนสถานการณ์ที่จะได้รับผลกระทบ ดังนั้นแนวคิดความเปราะบางจึงมีนัยยะถึงบทบาทการเข้ามาช่วยเหลือแทรกแซงของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงทางอาหารหรือป้องกันผลกระทบหรือลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากความไม่มั่นคงทางอาหารผ่านมาตรการทั้งระยะสั้นและระยะยาว ส่วนขนาดความเปราะบางของแต่ละคนแต่ละกลุ่มนั้นจะมีความแตกต่างกันอย่างไรขึ้นอยู่กับลักษณะความเสี่ยงและความสามารถในการรับมือกับความเสียหายหรือความไม่แน่นอนของสถานการณ์ ซึ่งการประเมินสถานการณ์ความเปราะบางอาจยังไม่มีข้อสรุปว่ามีการใช้วิธีการใดเป็นมาตรฐาน รวมถึงยังไม่มีเกณฑ์ในการตัดสินใจอย่างชัดเจนว่าเส้นแบ่งความเปราะบางอยู่ที่ใด

ขณะที่ภาวะความเปราะบางของประชากรกลุ่มเสี่ยง (Vulnerability of risk people) นั้นถือว่าเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญต่อการที่จะเป็นตัวชี้วัดการบรรลุเป้าหมายของการยุติความหิวโหย และการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางอาหารเพราะเป็นกลุ่มประชากรที่ด้อยโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรและมีความเปราะบางต่อสถานการณ์ต่างๆที่เปลี่ยนแปลง โดยกลุ่มคนเปราะบางหมายถึงประชากรที่มีความอ่อนแอและมีความเสี่ยงสูงในการที่จะถูกชักจูง ถูกครอบงำ หรือถูกคุกคามได้ง่ายๆ หรือขาดศักยภาพในการจัดการปัจจัยเสี่ยง รวมถึงไม่สามารถจัดการถึงผลกระทบต่างๆที่จะตามมาได้ ได้แก่ กลุ่มคนด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ กลุ่มชาติพันธุ์-คนกลุ่มน้อย ผู้ไม่มีหลักประกันสุขภาพ กลุ่มเด็กที่เกิดในครัวเรือนยากจน ผู้สูงอายุ คนเร่ร่อนไร้บ้าน กลุ่มผู้ติดเชื้อ HIV ผู้มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง และผู้ป่วยทางจิตเวช (กระทรวงสาธารณสุข, 2557)

ความไม่มั่นคงทางอาหารมักจะเกิดขึ้นกับคนกลุ่มต่างๆที่แตกต่างกันและมีความเป็นพลวัตหรือส่วนหนึ่งเกิดขึ้นตามแนวคิด Seasonal Food Insecurity ซึ่งการปรับตัวของปัจเจกและครัวเรือนก็จะมี ความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับสภาพของความยากจนและรายได้ รวมทั้งปัจจัยเงื่อนไขหลาย ประการที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะความเสี่ยงและความสามารถในการรับมือกับความเสียหายหรือความไม่แน่นอนของสถานการณ์ การเกิดความไม่มั่นคงทางอาหารยังมีมิติที่หลากหลายโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มที่อยู่ในภาวะเปราะบางทางสังคม เช่น การศึกษาความไม่มั่นคงทางอาหารของกลุ่มผู้หญิง ที่มีรายได้น้อยในนิวยอร์กของสหรัฐอเมริกาโดยการใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้ บรรยายถึงสถานการณ์ที่พวกเขาตกอยู่ในภาวะหิวโหยหรือใกล้เคียงผลสรุปของการวิจัยสรุปว่าความไม่มั่นคงทางอาหารของบุคคลและครัวเรือนประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการคือความรู้สึกกังวลใจเกี่ยวกับอาหาร คุณภาพของอาหารที่ไม่เพียงพอ ปริมาณอาหารไม่เพียงพอ และวิธีการได้มาซึ่งอาหารโดยไม่ เป็นที่ยอมรับทางสังคม (Radimer, 1990 อ้างใน Tarasuk, 2001) ซึ่งยุทธศาสตร์ในการปรับตัว (Strategy adaptation) ของครัวเรือนจะแตกต่างกันไปอยู่กับความสามารถทรัพยากร ความรุนแรง และระยะเวลาของสถานการณ์ รวมถึงปัจจัยทางประชากรอื่นๆ เช่น เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้น อายุ เป็นต้น เช่นเดียวกับกับความแตกต่างทางนโยบายของกระบวนการช่วยเหลือที่องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2006) ดำเนินการโครงการที่เรียกว่ากระบวนการแบบคู่ขนาน “twin track approach” เพื่อต่อสู้กับความหิวโหยและการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนกับการพัฒนา ชนบทที่เป็นเป้าหมายของโครงการเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงอาหารโดยตรงที่มีความจำเป็นทั้งหมดโดยมี กระบวนการดังนี้

ตารางที่ 2.4 กระบวนการเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงอาหาร

Twin Track Approach	Availability	Access and Utilization	Stability
การพัฒนาชนบท/การเสริมสร้างผลผลิต	<ul style="list-style-type: none"> -การเสริมสร้างอุปทานอาหารหรือเพิ่มแหล่งอาหารให้กับผู้ที่อยู่ในภาวะเปราะบางที่สุด -ปรับปรุงการผลิตอาหารในชนบท โดยเฉพาะการผลิตของเกษตรกรรายย่อย -ลงทุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชนบท -ฟื้นฟูภาคส่วนของปศุสัตว์ -ฟื้นฟูทรัพยากรและการอนุรักษ์ -เสริมสร้างรายได้และทรัพยากรอื่นเพื่ออาหาร 	<ul style="list-style-type: none"> -การสร้างสถาบันชนบท -เสริมสร้างการเข้าถึงทรัพยากร -การสร้างความมั่นคงในการเข้าถึงที่ดิน -การฟื้นฟูระบบสถาบันการเงินในชนบท -การสร้างความเข้มแข็งของตลาดแรงงาน -การสร้างความมั่นคงของกลไกการเข้าถึงอาหาร -โครงการฟื้นฟูทางสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> -การกระจายการลงทุนทางการเกษตรและการจ้างงาน -การติดตามความมั่นคงทางอาหารและภาวะเปราะบาง -การจัดการกับสาเหตุที่ทำให้เกิดโครงสร้างของความไม่มั่นคงด้านอาหาร -การผนวกรวมผู้ลี้ภัยและผู้อพยพ -การพัฒนาการวิเคราะห์ความเสี่ยงและการจัดการ -การฟื้นฟูการเข้าถึงระบบเครดิตและกลไกการออม
การเข้าถึงอาหารโดยตรงและทันที	<ul style="list-style-type: none"> -ความช่วยเหลือทางอาหาร -เมล็ดพันธุ์/การนำเข้าบรรเทา -สำรองทุนทางปศุสัตว์ -ช่วยการฟื้นฟูตลาด 	<ul style="list-style-type: none"> -การขนย้ายอาหาร/ราคาพื้นฐาน -การกระจายทรัพยากร -โครงการฟื้นฟูทางสังคม -โครงการช่วยเหลือทางโภชนาการ 	<ul style="list-style-type: none"> -การสร้างเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคม -ติดตามความเสี่ยงและผลกระทบจากการแทรกแซง -ความพยายามในการสร้างสันติภาพ

โครงการเสียงเพรียกจากความหิวโหย (The Voices of the Hungry Project) ขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) เป็นโครงการที่ดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการสำหรับการวัดระดับความรุนแรงของความไม่มั่นคงทางอาหารที่ประกอบด้วยการวัดระดับประสบการณ์ความไม่มั่นคงทางอาหาร (Food Insecurity Experience Scale: FIES) และการเปรียบเทียบค่ามาตรฐานโลกระหว่างประเทศ (A global standard for cross country comparisons) ซึ่งเป็นวิธีการวัดความ

ไม่มั่นคงทางอาหารเกี่ยวกับการไม่สามารถเข้าถึงอาหารของประชากร ความรุนแรงของความไม่มั่นคงทางอาหารวัดจากข้อมูลที่รวบรวมจากประสบการณ์และพฤติกรรมไม่ใช่ข้อมูลจากการสังเกตโดยตรง เป็นการวัดระดับบนมิติของการใช้ข้อมูลจากคำถามที่วิเคราะห์ร่วมกัน (Ballard *et al*, 2013) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้เป็นตัววัดความไม่มั่นคงทางอาหารของตัวชี้วัดความชุกความไม่มั่นคงทางอาหารของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเทศไทยก็เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องนำเอาเครื่องมือ FIES มาใช้เพื่อประเมินความไม่มั่นคงทางอาหารเพื่อตอบโจทย์ตัวชี้วัดดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือวัด (Tools measurement) ความไม่มั่นคงทางอาหารที่มีการพัฒนาขึ้นมาใช้อยู่หลายตัวซึ่งใช้วัดตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรหลายหน่วยงานที่แตกต่างกันโดยเราสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวัดประเมินผลเพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาความมั่นคงทางอาหารในระดับต่างๆได้ ตัวอย่างของเครื่องมืออาทิ

1. มาตรการวัดความไม่มั่นคงทางอาหารของครัวเรือนด้านการเข้าถึงอาหาร (Household Food Insecurity Access Scale: HFIAS) เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารที่เกิดขึ้นระดับครัวเรือนในสหรัฐอเมริกา ซึ่งปรับปรุงมาจากเครื่องมือที่ใช้จากงานวิจัย Radimer และคณะจากมหาวิทยาลัยคอร์เนลและโครงการบ่งชี้ความอดอยากของเด็กในชุมชน เครื่องมือ HFIAS สร้างคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาและระดับความรุนแรงการเข้าถึงอาหารของครัวเรือนในช่วงเวลา 30 วันที่ผ่านมาของข้อมูลเชิงปริมาณโดยการสำรวจเพื่อประเมินปฏิกริยาหรือการตอบสนองบางอย่างของครัวเรือนและนำมาวิเคราะห์ดัชนีที่เกี่ยวข้องได้แก่ ดัชนีสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้อง ดัชนีแสดงขอบเขตความไม่มั่นคงทางอาหาร ดัชนีระดับคะแนน และดัชนีการแพร่กระจาย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมกับการตรวจสอบประเมินผลโครงการหรือนโยบายร่วมกับดัชนีตัวอื่นๆและสามารถใช้ร่วมกับระบบข้อมูลความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชนท้องถิ่นและประเทศเพื่อติดตามแนวโน้มในระยะยาวได้ (Coates, *et al*, 2007)

2. มาตรการวัดความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนโดยใช้ข้อมูลการสำรวจค่าใช้จ่ายครัวเรือน (Household Expenditure Surveys: HESs) เป็นแบบวัดโดยการสำรวจค่าใช้จ่ายด้านต่างๆของครัวเรือนที่วัดเชิงมูลค่าของราคาที่เกี่ยวข้องกับอาหารทั้งหมดที่ครัวเรือนได้รับทั้งที่มาจาก การเพาะปลูกเอง การซื้อหา หรือผู้อื่นให้มา (Smith and Subandoro, 2007) เป็นการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปสอบถามสมาชิกในครัวเรือนหรือให้ครัวเรือนบันทึกประจำวันเกี่ยวกับอาหารที่ครัวเรือนได้มาหรือมีก่อนที่จะถูกนำไปผ่านกระบวนการแปรรูปใดๆเพื่อการบริโภคในครัวเรือนโดยแหล่งที่มาของข้อมูลอาหารจะมาจากแหล่งอาหารที่มาจาก การซื้อ อาหารที่มาจากเพาะปลูกหรือผลิตเอง อาหารที่ได้มาจากผู้อื่น และอาหารที่บริโภคนอกบ้าน ซึ่งข้อมูลจะถูกนำมาคำนวณประเมินค่าดัชนีความมั่นคงทางอาหารได้แก่

- พลังงานอาหารที่บริโภคต่อคนต่อวันโดยนำพลังงานจากอาหารที่ครัวเรือนได้รับทั้งหมดมาหาด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

- สัดส่วนครัวเรือนที่ได้รับพลังงานจากอาหารไม่เพียงพอโดยการทำการเปรียบเทียบระหว่างพลังงานจากอาหารที่ครัวเรือนได้รับกับเกณฑ์พลังงานที่เพียงพอ

- ความหลากหลายอาหารโดยการนับรวมชนิดอาหารทั้งหมดที่ครัวเรือนได้มาจากการสำรวจ

- สัดส่วนพลังงานที่ได้จากอาหารหลัก โดยนำพลังงานที่ได้รับเฉพาะจากอาหารหลักหารด้วยพลังงานจากอาหารทั้งหมดแล้วคูณด้วย 100
- ปริมาณอาหารชนิดใดชนิดหนึ่งที่บริโภคต่อคนต่อวันโดยนำปริมาณอาหารที่ครัวเรือนบริโภคหารด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน
- สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านอาหารโดยนำค่าใช้จ่ายเฉพาะด้านอาหารหารด้วยค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้วคูณด้วย 100

3. เครื่องมือจำแนกช่วงเชิงบูรณาการ (The Integrated Phase Classification tool: IPC) เป็นเครื่องมือที่พัฒนามาจากการทำงานขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารระหว่างประเทศได้ (Lawrence and Maunder, 2007) ซึ่ง IPC เป็นชุดเครื่องมือโดยมองมิติความมั่นคงทางอาหารที่มากกว่าความมั่นคงทางอาหาร 4 มิติของ FAO ซึ่งมองครอบคลุมเรื่องคุณค่าทางโภชนาการและปัจจัยที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การเข้าถึงน้ำ ความขัดแย้ง โรคภัยไข้เจ็บ ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร โดย IPC จะวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบของสถานะความไม่มั่นคงทางอาหารที่เข้าใจง่ายว่าแต่ละประเทศมีความไม่มั่นคงทางอาหารอยู่ในระดับใด และควรจะมีมาตรการตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าวอย่างไรทั้งประเด็นของความมั่นคงทางอาหารโดยทั่วไป ความไม่มั่นคงทางอาหารเรื้อรัง วิกฤตเฉียบพลันของอาหารและวิถีชีวิต ภาวะฉุกเฉินด้านมนุษยธรรม และความอดอยาก ความหายนะทางมนุษยธรรม โดยเครื่องมือ IPC ประกอบด้วย 1) ตารางอ้างอิงที่จำแนกช่วงสถานการณ์อันเป็นเครื่องมือหลักจะระบุรายละเอียดเงื่อนไขหรือดัชนีที่จำเป็นสำหรับจำแนกความรุนแรงของสถานการณ์โดยมาจากฐานคิดของระดับความรุนแรง การเปิดรับระดับต่อความเสี่ยงและภูมิคุ้มกัน 2) รูปแบบการวิเคราะห์เป็นตารางบันทึกหลักฐานที่จำแนกช่วงสถานการณ์เพื่อใช้ในการวางแผนการวิเคราะห์และการอ้างอิงเพื่อพบทวนจะมี 3 ตารางย่อยคือตารางวิเคราะห์การจำแนกช่วงสถานการณ์และการเฝ้าระวัง ตารางรวบรวมข้อมูลเพื่อระบุการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เหมาะสมในระยะสั้น และตารางรวบรวมข้อมูลด้านโอกาสและความเป็นไปได้ในการส่งเสริมวิถีชีวิตและจัดการกับต้นตอของปัญหา 3) แผนที่เป็นการอธิบายแนวทางการจัดเตรียมนำเสนอในรูปแบบของแผนที่ 4) ตารางประชากรแบ่งตามหน่วยการปกครอง รูปแบบวิถีชีวิตเพื่อประเมินว่าแต่ละพื้นที่มีประชากรอาศัยอยู่จำนวนเท่าใด

4. เครื่องมือวัดระบบความไม่มั่นคงทางอาหารและระบบแผนที่สารสนเทศของกลุ่มเปราะบาง (Food Insecurity and Vulnerability Information and Mapping System: FIVIMS) เป็นกรอบคิดที่นำมาใช้จัดการด้านความมั่นคงทางอาหารและความเปราะบางโดยการรวบรวม แลกเปลี่ยนข้อมูลสร้างความเข้าใจ นำเสนอข้อมูลและประเมินติดตามการดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมายของสมัชชาอาหารโลก (FAO/FIVIMS, 2002) โดยมุ่งเน้นที่จะจัดทำดัชนีเพื่อตอบคำถามที่สำคัญได้แก่ กลุ่มเปราะบางและกลุ่มที่ไม่มีความมั่นคงทางอาหารคือกลุ่มใด อาศัยอยู่ที่ไหนบ้างและมีจำนวนเท่าใด ปัญหาที่มีระดับความรุนแรงมากน้อยแค่ไหน ระบบวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้เป็นอย่างไร สาเหตุอะไรที่ทำให้คนกลุ่มนี้ขาดความมั่นคงทางอาหารและจะทำการแก้ไขปัญหายังไง

5. ดัชนียุทธศาสตร์การแก้ปัญหา (The Coping Strategies Index: CSI) เป็นเครื่องมือที่วัดยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาของครัวเรือนกับความมั่นคงทางอาหารเพื่อวัดระดับความรุนแรง ความถี่และวิเคราะห์เชิงปริมาณและแปลผลวิธีการแก้ปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารของครัวเรือน ขั้นตอน

การพัฒนาดัชนียุทธศาสตร์การแก้ปัญหาของครัวเรือนจะผ่านการสนทนากลุ่มโดยการตั้งคำถามที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (Maxwell and Caldwell, 2008) ซึ่งคำถามหลักที่มักจะถูกตั้งขึ้นคือ “คุณทำอะไร หากมีอาหารไม่เพียงพอ และไม่มีเงินพอที่จะซื้ออาหาร” เป็นต้น คำถามเหล่านี้จะถูกจัดทำเป็นตารางเพื่อบันทึกข้อมูลความถี่และจัดระดับความรุนแรงในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษา ข้อมูลจากการรวบรวมดังกล่าวจะถูกนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดทำดัชนีการแก้ไขปัญหาค่าความไม่มั่นคงทางอาหารของครัวเรือนและสามารถนำมาเปรียบเทียบกับระหว่างครัวเรือนได้

ประเทศไทยแม้จะมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและอาหารที่หลากหลายแต่ก็ยังคงพบว่ามีปัญหาประชากรบางกลุ่มยังอยู่ในสถานะที่ไม่มั่นคงทางอาหารจากรายงานสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทย (นนทกานต์, 2557) ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการส่งออกอาหาร และสินค้าการเกษตรสูงเป็นอันดับที่ 8 ของโลกแต่ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าประเทศไทยปราศจากภาวะความหิวโหยและภาวะทุพโภชนาการ ซึ่งองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติยังรายงานว่าพบประชากรของไทยบางส่วนยังคงอยู่ในภาวะความอดอยาก อย่างไรก็ตามมีการศึกษาและการดำเนินงานความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทยเพื่อต่อสู้กับความชุกของความไม่มั่นคงทางอาหารของประชากรนั้น มีการศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารภายใต้บริบทสังคมไทย จังหวัดเชียงใหม่ (พลฤกษ์ และคณะ, 2553) พบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหารในด้านการเข้าถึงอาหาร การมีอาหารอย่างสม่ำเสมอ การใช้ประโยชน์ และการมีอาหารที่เพียงพอ ซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การถือครองที่ดินทำกิน รายได้เฉลี่ยและค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และที่สำคัญอาหารของชุมชนสามารถหาได้จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบล้อมชุมชนเป็นหลัก ส่วนการศึกษาองค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหารพบว่าตัวชี้วัดด้านความพอเพียงของการมีอยู่ของอาหารสำหรับชุมชนค่อนข้างสมบูรณ์ แหล่งอาหารมีความหลากหลายตามพื้นที่และฤดูกาล ประชาชนส่วนใหญ่มีสิทธิในการเข้าถึงอาหารจากแหล่งธรรมชาติ ครัวเรือนมีรายได้เพียงพอต่อการหาซื้ออาหารมาบริโภค มีการแลกเปลี่ยนอาหารซึ่งกันและกันในชุมชน ด้านตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารมิติทางจิตใจพบว่ามีความมั่นใจ ความอ่อนใจต่อความเพียงพอของอาหารที่บริโภคในแต่ละวัน ส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาหารหรือปรุงเอง ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารด้านศักยภาพพบว่ามีองค์กรจากภายนอกให้ความช่วยเหลือหนุนเสริม มีโครงการณรงค์เกี่ยวกับอาหารปลอดภัย และชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตและบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ด้านตัวชี้วัดความเสี่ยงและการปรับตัวพบว่าความเสี่ยงเป็นเรื่องของราคาพืชผลผลิตทางการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเพราะเป็นแหล่งรายได้หลัก ส่วนความเสี่ยงทางด้านสภาพแวดล้อมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะความผันผวนของสภาพภูมิอากาศนอกจากนี้มีความเสี่ยงด้านตลาดสินค้าทางการเกษตร และการเป็นหนี้นอกระบบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน ส่วนการปรับตัวของครัวเรือนต่อสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางอาหารนั้นมียุทธศาสตร์การดำรงชีพโดยการกระจายการผลิตหลากหลายรูปแบบ เช่น การปลูกพืชหลากหลายชนิด การทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินก็มีการรับจ้างที่ทำได้ต่อเนื่อง เพื่อนำเงินไปเปลี่ยนเป็นการซื้อข้าวและอาหารอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนและการปรับตัวรับมือต่อความไม่มั่นคงทางอาหารในชุมชนชนบทของประเทศไทย

ส่วนความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชนมีงานศึกษาของมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) (2554) ซึ่งเป็นองค์การพัฒนาเอกชนศึกษาตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชนพบว่า ประเทศไทยยังมีสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางอาหารของชุมชนอยู่หลายมิติโดยเฉพาะในด้านสิทธิและการเข้าถึงระบบอาหาร ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจึงมุ่งให้ความสำคัญในเรื่องการมีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี เน้นการพึ่งพาตนเองด้านอาหารทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชนและให้ความสำคัญกับมิติในด้านสิทธิและการเข้าถึงระบบอาหาร ซึ่งประกอบไปด้วยสิทธิและการเข้าถึงฐานทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรชายฝั่งและทะเล สิทธิและการเข้าถึงปัจจัยการผลิตทางการเกษตรทั้งที่ดิน แหล่งน้ำ และพันธุกรรมพืชและสัตว์ สิทธิในทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงระบบการค้าอาหารซึ่งมีหลากหลายมิติทั้งมิติเศรษฐกิจครัวเรือนเพื่อการพึ่งพาตนเองที่เน้นการกระจายผลผลิตอาหารของชุมชน และระบบการกระจายอาหารของสังคมเพื่อไม่ให้เกิดการผูกขาดอาหาร มิติรายได้ของครัวเรือนเพื่อให้สามารถเข้าอาหารในระบบตลาดโดยเน้นให้มีแหล่งที่มาของรายได้ที่หลากหลาย มิติการเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพเน้นความปลอดภัยของอาหาร คุณค่าทางโภชนาการโดยวัดจากกระบวนการผลิตของครัวเรือนและชุมชนร่วมกับการวัดภาวะโภชนาการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดนโยบายด้านตลาดและมาตรฐานอาหารของสินค้าที่ขายในท้องถิ่น รวมทั้งสร้างความรู้ในระบบอาหารท้องถิ่นและชุมชน และภาวะสุขภาพของคนในครัวเรือนและชุมชน และสิทธิทางวัฒนธรรมและการพัฒนาที่จะดำรงระบบอาหารของชุมชน การสำรองอาหารและการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารของครัวเรือนและชุมชน

การพยายามพัฒนาตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารสำหรับประเทศไทยมีงานศึกษาของศจินทร์ (2552) ที่ได้สรุปกรอบแนวคิดความมั่นคงทางอาหารว่าควรมองถึงเรื่องอธิปไตยทางอาหาร (Food sovereignty) และบริบททางวัฒนธรรม ซึ่งอธิปไตยทางอาหารเป็นสิทธิของประชาชนที่จะกำหนดนโยบายเกษตรและอาหารของตนเองที่จะปกป้องและควบคุมการค้าและการผลิตทางการเกษตรภายในประเทศเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การกำหนดขอบเขตการพึ่งพาตนเอง การจำกัดการทุ่มของตลาดและการให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับการรับรองในการจัดการการใช้และสิทธิต่อทรัพยากรของตนเอง ในทัศนะเกี่ยวกับความไม่มั่นคงทางอาหารของชุมชนนั้นเมื่อมองในระดับปัจเจกและครัวเรือนแล้วเรื่องสิทธิด้านอาหารเป็นประเด็นที่สำคัญโดยมองมิติความพอเพียงและการเข้าถึงอาหารจากอุปทานอาหาร รายได้ครัวเรือน การปรับตัวและแก้ไขปัญหาโดยใช้เครื่องมือ CIS และ FIVIMS เป็นเครื่องมือวัด มิติด้านการใช้ประโยชน์อาหารจากพลังงานและโภชนาการ รายจ่ายหรืองบประมาณ ความหลากหลายของอาหาร และความถี่ในการบริโภคโดยใช้เครื่อง FIVIMS เป็นตัวสำรวจค่าใช้จ่าย มิติด้านเสถียรภาพและความยั่งยืนอาหารจากความเสี่ยงและภาวะเปราะบาง ศักยภาพในการรับมือและแก้ไขปัญหาโดยใช้เครื่องมือ IPC เป็นตัวช่วยวัด และมิติด้านจิตวิทยาและสังคมของอาหารจากการรับรู้และประสบการณ์ตรงโดยใช้เครื่องมือ HFIAS เป็นตัววัด เป็นต้น

โดยสรุปแล้วการนิยามการยุติความหิวโหยและสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะคนที่ยากจนและอยู่ในภาวะเปราะบางอันรวมถึงทารกได้เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีโภชนาการและเพียงพอตลอดทั้งปีคือสถานะการที่คนทุกคนและทุกขณะเวลาที่มีความสามารถทั้งทางกายภาพและทางเศรษฐกิจที่สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการเพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจด้านอาหารเพื่อให้เกิดชีวิตที่มีพลังงานและสุขภาพตามองค์ประกอบที่องค์การอาหาร

และการเกษตรแห่งสหประชาชาติกำหนดไว้ทั้งด้านความปลอดภัย การเข้าถึง การใช้ประโยชน์ และ เสถียรภาพทางอาหาร จากการทบทวนเป้าหมายที่ 2 นิยามความหมายเป้าประสงค์และตัวชี้วัดความ มั่นคงทางอาหารของภาคส่วนต่างๆทั้งในระดับประเทศและระดับโลกนั้นเราจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ และปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยมีข้อเสนอแนะการกำหนดตัวชี้วัดทั้งใน ระดับปัจเจก ระดับครัวเรือน ชุมชนและระดับประเทศดังนี้

1. ความชุกของภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงโดย ใช้เครื่องมือ FIES
2. ความชุกของภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารของประชากรกลุ่มที่เปราะบางโดยใช้เครื่องมือ FIES
3. สัดส่วนประชากรอายุสูงกว่า 20 ปีที่ได้รับพลังงานอาหารต่ำกว่าเกณฑ์ความต้องการ (วัด จากดัชนีมวลกาย)
4. ความชุกของความไม่มั่นคงทางอาหารครัวเรือนและชุมชนในชนบทและเขตเมืองในมิติต่างๆ ทั้งความปลอดภัย การเข้าถึง การใช้ประโยชน์ เสถียรภาพ ความยั่งยืนและมิติทางจิตใจและสังคมโดยใช้ เครื่องมือเชิงบูรณาการร่วม เช่น IPC, HFIAS, HESs, CSI เป็นต้น
5. ความชุกของภาวะเตี้ยแคระแกร็น (stunting) และภาวะผอม (wasting) ในเด็กอายุ 6-14 ปี
6. ความชุกของภาวะเตี้ย (stunting) และผอม (wasting) ในเด็กอายุ 0-5 ปี

2.Target 2.2:

By 2030, end all forms of malnutrition, including achieving, by 2025, the internationally agreed targets on stunting and wasting in children under 5 years of age, and address the nutritional needs of adolescent girls, pregnant and lactating women and older persons.

เป้าประสงค์ที่ 2.2: ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการ สารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปีพ.ศ.2573 รวมถึงบรรลุ เป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ.2568

Indicator 2.2.1: Prevalence of stunting (height for age < -2 standard deviation from the median of the World Health Organization (WHO) Child Growth Standards) among children under 5 years of age

ตัวชี้วัด 2.2.1: ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็น (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ตามค่ามาตรฐานการ เจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

Indicator 2.2.2: Prevalence of malnutrition (weight for height >+2 or <-2 standard deviation from the median of the World Health Organization (WHO) Child Growth Standards) among children under 5 years of age, by type (wasting and overweight)

ตัวชี้วัด 2.2.2: ความชุกของภาวะทุโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตามเกณฑ์ความสูงตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การอนามัยโลกซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธยฐานโดย 1. ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดยน้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน +2SD และ 2. ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน -2SD)

ภาวะทุโภชนาการ (Malnutrition) ตามนิยามขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2008) หมายถึงภาวะขาดสารอาหาร ภาวะบกพร่องส่วนเกินหรือความไม่สมดุลในการบริโภคสารอาหารทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค การขาดสารอาหารอาจเป็นผลมาจากความไม่มั่นคงของอาหารหรืออาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ไม่ใช่อาหารเช่น การดูแลหรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก การบริการสุขภาพไม่เพียงพอ และสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี (Malnutrition results from deficiencies, excesses or imbalances in the consumption of macro- and/or micro-nutrients. Malnutrition may be an outcome of food insecurity, or it may relate to non-food factors, such as: inadequate care practices for children; insufficient health services; and an unhealthy environment.)

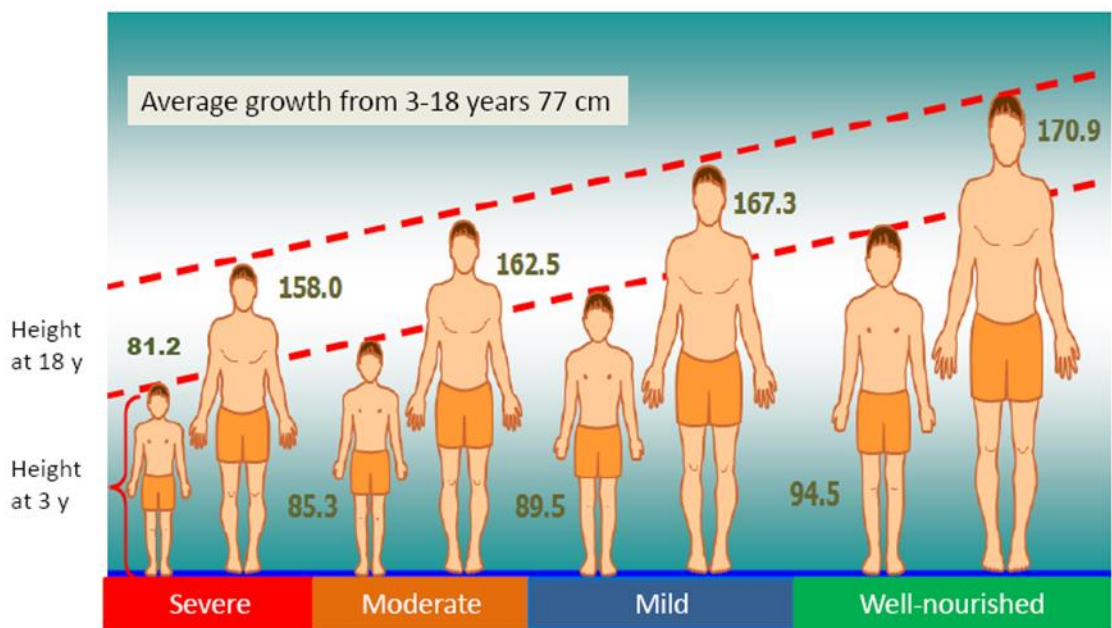
ส่วนการนิยามภาวะทุโภชนาการของโครงการอาหารโลกแห่งองค์การสหประชาชาติ (UNWFP, 2014) หมายความว่าสถานะที่การทำงานทางร่างกายของแต่ละบุคคลลดลงไปจนถึงจุดที่เขาหรือเธอไม่สามารถรักษาความสามารถทางร่างกายตามธรรมชาติเช่นการเจริญเติบโต การตั้งครรภ์ การให้นมบุตร ความสามารถในการเรียนรู้ การออกกำลังกายและการต่อต้านและการฟื้นตัวจากโรคต่างๆ ครอบคลุมถึงปัญหาที่เกิดจากการขาดวิตามินและแร่ธาตุหรือเป็นไขมันส่วนเกิน (อ้วน) (Malnutrition: defined as a state in which the physical function of an individual is impaired to the point where he or she can no longer maintain natural bodily capacities such as growth, pregnancy, lactation, learning abilities, physical work and resisting and recovering from disease. The term covers a range of problems from being deficient in vitamins and minerals or being too fat (obese).)

องค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF, 1990) ให้นิยามภาวะทุโภชนาการเป็นผลมาจากความไม่มั่นคงทางอาหารและโภชนาการ (Food and Nutrition Insecurity) โดยแบ่งกลุ่มของภาวะขาดแคลนสารอาหารตามปัจจัยสาเหตุออกเป็น 3 ระดับคือ 1) ระดับเฉียบพลันหรือทันทีทันใด (Immediate causes of malnutrition) มีสาเหตุจาก *ประการแรก* การบริโภคอาหารที่ไม่เพียงพอต่อร่างกายโดยมองถึงความพอเพียงของอาหารและการเข้าถึงอาหารทั้งในระดับปัจเจกหรือครัวเรือน นอกจากนี้ยังรวมถึงความต้องการปริมาณอาหารและความรู้ที่เหมาะสมในการเตรียมอาหาร องค์ประกอบของอาหารและการกระจายอาหารให้กับสมาชิกในครัวเรือน *ประการที่สอง* คือปัจจัยจากโรคและความเจ็บป่วย 2) ระดับพื้นฐาน (Underlying causes of malnutrition) มีปัจจัยที่มีสาเหตุมาจาก *ประการแรก* ปัจจัยความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนไม่เพียงพอ *ประการที่สอง* ปัจจัยการดูแลแม่และเด็กที่ไม่เพียงพอโดยมองเรื่องของเวลา ความใส่ใจและการสนับสนุนทางร่างกาย ความต้องการการดูแลทางจิตใจ อารมณ์และสังคม รวมถึงการดูแลสภาพทั่วไปของเด็ก เช่น การป้อนอาหาร การป้องกัน

จากการติดเชื้อโรค สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมของครัวเรือนและการเป็นสมาชิกในสังคมชุมชน *ประการที่สาม* ปัจจัยได้รับบริการทางด้านสุขภาพที่ไม่เพียงพอ อาทิการได้รับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน การขาดน้ำ การติดตามการเจริญเติบโต ความรู้ทางด้านโภชนาการและการได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และ*ประการที่สี่* ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น ขาดน้ำดื่มสะอาดและการสุขาภิบาลที่ดี เป็นต้น 3) ระดับสาเหตุพื้นฐานเบื้องต้น (Basic causes of malnutrition) ได้แก่ *ประการแรก* ปัจจัยขาดการศึกษา เช่นมีความรู้ที่ไม่เพียงพอในการดูแลสุขภาพ *ประการที่สอง* ปัจจัยจากมนุษย์ เศรษฐกิจและทรัพยากรองค์กร *ประการที่สาม* ปัจจัยจากทางสังคมวัฒนธรรม สังคม การเมือง และสังคมเศรษฐกิจ และ*ประการที่สี่* ความไม่เพียงพอของศักยภาพทรัพยากรสำหรับการใช้ชีวิตอาศัยอยู่ในพื้นที่ของบุคคล

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2013) นิยามภาวะทุพโภชนาการหมายถึงความผิดปกติทางโภชนาการในทุกรูปแบบรวมทั้งความไม่สมดุลของพลังงานทั้งสารอาหารหลัก (Macronutrients) และธาตุอาหาร (Micronutrients) รูปแบบการบริโภคอาหาร ซึ่งมีทั้งการได้รับอาหารที่ไม่เพียงพอ ภาวะการบริโภคเกินไม่สมดุล ปริมาณสารอาหารที่จำเป็นทั้งสารอาหารหลักและธาตุอาหารไม่เป็นไปตามร่างกายปกติหรือเกินความต้องการการเผาผลาญตามความต้องการอาหารที่แตกต่างกันตามอายุ และสภาพทางสรีรวิทยาอื่นๆ รวมทั้งการได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อม สุขอนามัยและสุขาภิบาลที่ไม่ดีซึ่งนำไปสู่อาการท้องร่วงจากสาเหตุอาหารและน้ำ

สมาคมคลินิกทางโภชนาการและเมตาโบลิซึมแห่งยุโรป (ESPEN: European Society for Clinical Nutrition and Metabolism) นิยามภาวะทุพโภชนาการว่าหมายถึงการวินิจฉัยทางการแพทย์ที่พิจารณาจากกระบวนการสองระดับคือ *ประการแรก* ก่อนที่จะวินิจฉัยจะต้องพิจารณาตามเกณฑ์ความเสี่ยงของภาวะทุพโภชนาการตามเครื่องมือที่มีความถูกต้องเที่ยงตรง *ประการที่สอง* การวินิจฉัยจะมีสองทางเลือกคือทางเลือกแรกวินิจฉัยจากการหัดดัชนีมวลกายหรือน้ำหนักสัมพัทธ์ (Body Mass Index: BMI) < 18.5 Kg/m² ตามเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก ทางเลือกที่สองคือการวินิจฉัยจากน้ำหนักร่างกายที่หายไปมากกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ในช่วงเวลาหรือมากกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ในช่วงสามเดือนที่ผ่านมา (> 10% independent of time or > 5% in the last three months) เปรียบเทียบเสมอกับค่าน้ำหนักหรือดัชนีมวลกายที่ต่ำกว่าช่วงอายุที่ต่ำกว่า 70 ปี หรือมากกว่าหรือเท่ากับ 70 ปีขึ้นไป (< 20 Kg/m² if < 70 years old or <22 Kg/m² if ≥ 70 years old) หรือวินิจฉัยจากการวัดปริมาณไขมันมวลรวม (Low Fat Free Mass Index: FFMI; <15 Kg/m² for women and <17 Kg/m² for men) ที่แตกต่างกันของเพศหญิงและเพศชาย (Rojer *et al.*, 2015)

แผนภาพที่ 2.3 แสดงภาวะการเจริญเติบโตของสัดส่วนน้ำหนักและส่วนสูงของประชากร อายุ 3-18 ปี

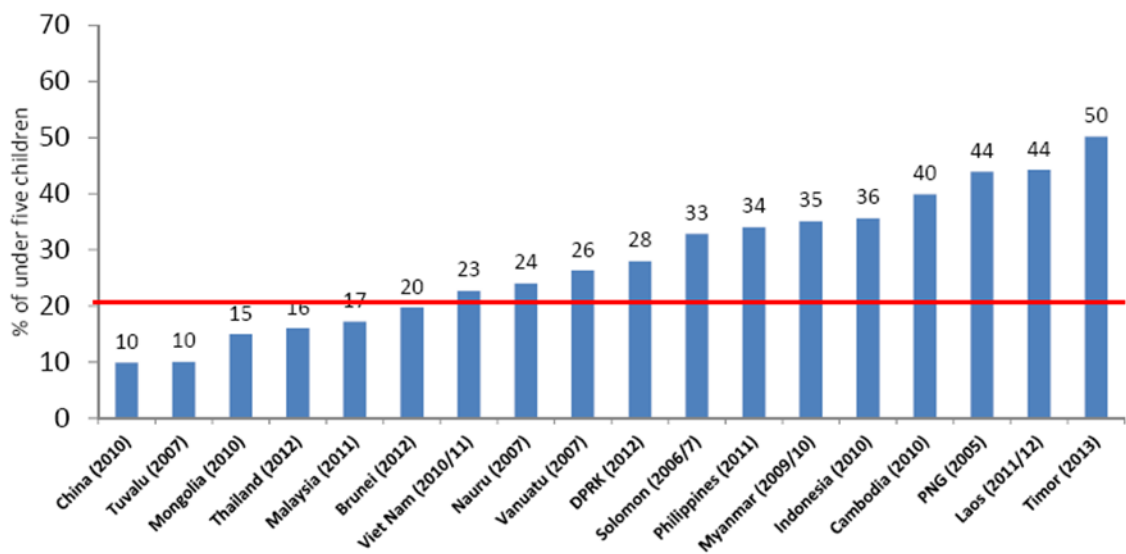
ที่มา: Rudert C. (2014)

สำหรับประเทศไทยกระทรวงสาธารณสุขได้สรุปความหมายของภาวะโภชนาการ (Nutritional status) หมายถึงสภาวะของร่างกายที่เกิดจากการบริโภคแบ่งเป็นภาวะโภชนาการที่ดีและภาวะโภชนาการที่ไม่ดี ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโภชนาการ ได้แก่ สารอาหาร พันธุกรรม สิ่งแวดล้อม ลักษณะการใช้ชีวิต และปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม (รายได้ อาชีพ และการศึกษา) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมมีผลกับราคาอาหารที่สามารถจ่ายได้ การเลือกซื้ออาหารและคุณภาพของอาหาร โดยแบ่งภาวะโภชนาการออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) ภาวะโภชนาการที่ดี (Good nutritional status) หมายถึงสภาวะของร่างกายที่เกิดจากการได้รับอาหารที่ถูกหลักโภชนาการหรือมีสารอาหารครบถ้วนและมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของร่างกายก่อให้เกิดประโยชน์แก่ร่างกาย และร่างกายใช้สารอาหารเหล่านั้นในการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ และ 2) ภาวะโภชนาการที่ไม่ดี (Bad nutritional status) หรือภาวะทุพโภชนาการ (Malnutrition) หมายถึงสภาวะของร่างกายที่เกิดจากการได้รับสารอาหารที่มีสารอาหารไม่ครบถ้วน หรือมีปริมาณไม่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายหรืออาจเกิดจากร่างกายได้รับสารอาหารครบถ้วนพอเหมาะ แต่ร่างกายไม่สามารถใช้สารอาหารนั้นได้ จึงทำให้เกิดภาวะผิดปกติขึ้นภาวะโภชนาการที่ไม่ดีแบ่งออกเป็นภาวะโภชนาการต่ำและภาวะโภชนาการเกิน โดยภาวะโภชนาการต่ำ (Undernutrition) หมายถึงสภาวะของร่างกายที่เกิดจากการได้รับอาหารไม่เพียงพอ หรือ ได้รับสารอาหารไม่ครบ หรือมีปริมาณต่ำกว่าที่ร่างกายต้องการทำให้เกิดโรครุนแรง เช่น โรคขาดโปรตีน โรคขาดวิตามินต่างๆ เป็นต้น และภาวะโภชนาการเกิน (Overnutrition) หมายถึงสภาวะของร่างกายที่ได้รับสารอาหารหรือสารอาหารบางอย่างเกินกว่าที่ร่างกายต้องการ เกิดการสะสม

พลังงาน หรือสารอาหารบางอย่างไว้จนเกิดโทษแก่ร่างกาย เช่น โรคไขมันในเลือดสูง โรคอ้วน โรคหัวใจ และหลอดเลือด เป็นต้น

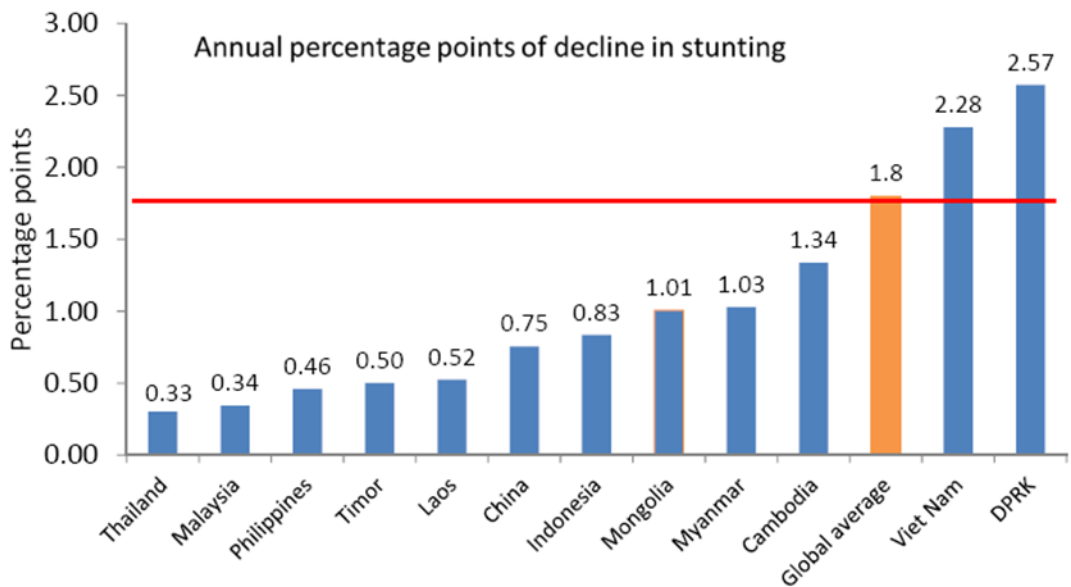
จะเห็นว่าองค์การระหว่างประเทศและประเทศไทยเองต่างก็ได้ให้ความหมายของภาวะทุพโภชนาการที่คล้ายคลึงกัน เมื่อเราทบทวนสถานการณ์ภาวะทุพโภชนาการในระดับโลกและภูมิภาคเอเชียแล้วจะเห็นว่าสถานการณ์ปัญหาการขาดแคลนสารอาหารที่มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนนั้นพบว่าสถิติประชากรโลกที่กำลังเผชิญภาวะทุพโภชนาการจากรายงานขององค์กรกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) พบว่ามากกว่า 162 ล้านคนของเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีอยู่ในภาวะเตี้ยแคระแกร็น อยู่ในภาวะผอมประมาณ 51 ล้านคน และผอมรุนแรงที่ต้องได้รับการดูแลรักษาประมาณ 17 ล้านคน ส่วนเด็กที่มีภาวะโภชนาการเกินและมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยและภาวะเบาหวานมีประมาณ 44 ล้านคน และประชากรโลกกว่า 2 พันล้านคนมีภาวะขาดวิตามินและเกลือแร่ ขณะที่สถานการณ์ภาวะทุพโภชนาการในเอเชียมีความชุกของภาวะเตี้ยแคระแกร็นที่ยังเป็นปัญหาทางการสาธารณสุขมากกว่า 20% ในพื้นที่ประเทศแถบแปซิฟิกเอเชียตะวันออกเฉียง

(Rudert, 2014)

แผนภาพที่ 2.4 ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็นของเด็กในพื้นที่ของ 12 ประเทศแถบแปซิฟิกเอเชียตะวันออกเฉียง

ที่มา: Rudert C. (2014)

แผนภาพที่ 2.5 แสดงสัดส่วนการลดภาวะเตี้ยแคระแกร็นของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ที่มา: Rudert C. (2014)

องค์การสหประชาชาติได้ชี้ให้เห็นความสำคัญตัวชี้วัดภาวะโภชนาการในช่วงหลังปี ค.ศ.2015 ภายหลังจากการสิ้นสุดของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษจบลงที่ต้องให้ความสำคัญกับตัวชี้ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าประสงค์ที่ 2 (United Nations,2015) โดยความชุกของภาวะเตี้ยแคระแกร็น ภาวะผอม ของเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญรวมถึงสัดส่วนของเด็กแรกคลอดจนถึง 6 เดือนที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมแม่ ความชุกของเด็กที่มีภาวะน้ำหนักเกินอายุต่ำกว่า 5 ปี สัดส่วนเด็กแรกเกิดที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (Low Birth Weight < 2500 กิโลกรัม) สัดส่วนของผู้หญิงวัยเจริญพันธุ์ที่มีภาวะโรคโลหิตจางอายุ 15-49 ปี และสัดส่วนการบริโภคอาหารที่เพียงพออย่างน้อย 5 ใน 10 กลุ่มอาหารของผู้หญิงวัยเจริญพันธุ์อายุ 15-49 ปี รวมถึงสัดส่วนรายได้ประชาชาติสำหรับการเข้าถึงภาวะโภชนาการ เป็นต้น เช่นเดียวกันโครงการบูรณาการความมั่นคงทางอาหาร Trincomalee (Integrated Food Security Programme Trinmalee, 2002) ได้ให้นิยามการกำหนดตัวชี้วัดภาวะโภชนาการของเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีและผู้ใหญ่ที่สอดคล้องกันดังแสดงในกรอบตารางโดยตัวชี้วัดสัดส่วนของร่างกาย (Anthropometric Indicators) ได้แก่

- ภาวะเตี้ยแคระแกร็น (stunting) = ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ค่า Z-score ต่ำกว่าค่ามัธยฐานน้อยกว่า -2 เท่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่อ้างอิงจากตัวบ่งชี้ภาวะขาดอาหารของประชากรในระยะยาว
- ภาวะผอม (wasting) = น้ำหนักตามเกณฑ์ความสูงตามเกณฑ์ Z-score ต่ำกว่าค่ามัธยฐานน้อยกว่า -2 เท่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่อ้างอิงจากตัวบ่งชี้ภาวะทุพโภชนาการแบบเฉียบพลันของประชากร

- น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (underweight) = น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่อ้างอิงจากค่าสถิติของประชากรที่ใช้ปกติทั่วไปของระดับชาติและภูมิภาค

Children < 5 stunting wasting crisis underweight MUAC low birth weight night blindness	growth retardation Weight-for-height weight-for-age mid upper arm circumference	poverty, low socio-economic level, chronic diseases hunger, insufficient food intake, food shortages no differentiation between chronic acute hunger, food crisis, emergency because of malnutrition of mother Vitamin A deficiency
Adults BMI TGR	body mass index total goiter rate	low food intake, hunger Iodine deficiency
Women and Children Anaemia		Iron deficiency

ดังนั้นในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าประสงค์ที่ 2 (Goals 2) จึงมีการกำหนดเป้าหมาย ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาค่าความต้องการสารอาหารของกลุ่มประชากรเป้าหมายตามข้อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนคือภาวะเตี้ยแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดยน้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน +2SD ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน -2SD) ซึ่งได้ทบทวนและกล่าวมาตั้งแต่ต้น นอกจากนี้ยังมีการตั้งเป้าหมายเกี่ยวกับภาวะโภชนาการในกลุ่มหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และกลุ่มผู้สูงอายุ

โดยกลุ่มหญิงวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสรีระร่างกายในลักษณะที่พร้อมจะมีเพศสัมพันธ์ได้ เป็นช่วงที่มีการพัฒนาทางด้านจิตใจจากเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ต้องพึ่งพ่อแม่และผู้ปกครองไปสู่สภาวะที่ต้องรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 10-19 ปี (WHO, 1986; 2005) เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมทำให้เป็นวัยที่มีความต้องการพลังงานและสารอาหารต่างๆค่อนข้างสูงซึ่งปกติโดยเฉลี่ยวันหนึ่ง

ร่างกายควรได้รับพลังงานประมาณ 1,800-2,000 แคลอรี หากมีเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและรูปแบบการบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสมหรือเกิดภาวะการขาดสารอาหารก็จะนำไปสู่ภาวะการเกิดโรคต่างๆในวัยผู้ใหญ่ได้ ซึ่งการเกิดภาวะทุพโภชนาการในวัยรุ่นนั้นมีหลายรูปแบบทำให้การเจริญเติบโตล่าช้า เจ็บป่วยบ่อย ความสามารถในการเรียนรู้และสมรรถภาพในการทำกิจกรรมต่างๆถดถอยลง ซึ่งองค์การอนามัยโลกพบว่ามีรูปแบบภาวะทุพโภชนาการดังนี้

1. Micronutrient deficiency เป็นภาวะการขาดธาตุอาหาร เช่นพวกธาตุเหล็กจนทำให้เกิดโรคโลหิตจาง เป็นภาวะที่ร่างกายมีจำนวนเม็ดเลือดแดงต่ำกว่าปกติเนื่องจากมีธาตุเหล็กไม่เพียงพอที่จะนำไปสร้างเม็ดเลือดแดง หรือการขาดธาตุไอโอดีนและการขาดวิตามินเอ เป็นต้น

2. Macronutrient deficiency การขาดสารอาหารหลัก อาทิภาวะของการขาดโปรตีนและพลังงานเมื่อร่างกายได้รับพลังงานและโปรตีนไม่เพียงพอก็จะมีผลต่อการเจริญเติบโตของวัยรุ่น เช่น ตัวเตี้ย ผอม น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ และสติปัญญาการเรียนรู้ต่ำ ซึ่งมักจะพบในกลุ่มวัยรุ่นที่ยากจน ขาดความรู้และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบทพื้นที่ทุรกันดาร

3. Malnutrition and Stunting การขาดสารอาหารและร่างกายแคระแกร็น เป็นภาวะที่ร่างกายได้รับสารอาหารน้อยไปจากปกติส่งผลให้การเจริญเติบโตทางสรีระวิทยาไม่เจริญเต็มที่จนก่อให้เกิดการแคระแกร็นของร่างกายหรือตัวเตี้ยได้

4. Obesity and other nutrition related chronic diseases ภาวะโภชนาการเกินที่ก่อให้เกิดโรคอ้วนและนำมาซึ่งโรคเรื้อรังต่างๆ เช่น โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคมะเร็งในเพศหญิงเช่นมะเร็งเต้านม มะเร็งมดลูก หรือในเพศชายมะเร็งต่อมลูกหมาก มะเร็งในลำไส้ใหญ่ เป็นต้น รวมทั้งการก่อโรคอื่นๆทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ

5. Nutrition in relation to early pregnancy เป็นภาวะโภชนาการที่เกิดขึ้นกับครั้งแรกในหญิงที่ตั้งครรภ์เมื่ออยู่ในวัยรุ่น พบภาวะขาดอาหารเนื่องจากขาดความรู้ทำให้รับประทานอาหารไม่เหมาะสมซึ่งส่งผลให้ผลิตน้ำนมได้น้อยและได้ทารกที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เป็นต้น

วัยรุ่นหญิงจึงเป็นวัยที่มีการเฝ้าระวังเกี่ยวกับภาวะโภชนาการเนื่องเป็นวัยกำลังเจริญเติบโตอย่างเต็มที่เพื่อเข้าวัยเจริญพันธุ์ที่จะให้กำเนิดบุตรอนาคตหากวัยรุ่นหญิงเหล่านี้ประสบภาวะทุพโภชนาการย่อมส่งผลกระทบต่อร่างกายและการเจริญเติบโตและส่งผลกระทบต่อเด็กที่จะเกิดขึ้นหากหญิงนั้นตั้งครรภ์ในอนาคต สถานการณ์ประชากรวัยรุ่นของโลกจากการประมาณการณ์องค์กรประชากรแห่งสหประชาชาติ (Loaiza and Liang, 2013) มีประชากรวัยรุ่นจำนวน 1.2 พันล้านคน หรือประมาณ 18% ของประชากรโลก และเป็นวัยรุ่นหญิงประมาณครึ่งหนึ่งหรือกว่า 580 ล้านคน ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ.2010-2030 ประชากรวัยรุ่นจะเพิ่มขึ้นประมาณ 1.3 พันล้านคน และวัยรุ่นหญิงอายุ 10-17 ปีมีความเสี่ยงสูงต่อการตายระหว่างคลอด เสี่ยงต่อความรุนแรง ด้อยความสามารถและขาดสิทธิทางการศึกษา ว่างานและเข้าสู่การเจริญพันธุ์

ขณะที่หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตรนั้นเป็นอีกกลุ่มประชากรหนึ่งที่มีความสำคัญและได้รับการกำหนดเป็นกลุ่มประชากรเป้าหมายในการวัดภาวะทุพโภชนาการโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น โดยเฉพาะภาวะการขาดธาตุเหล็กและสารไอโอดีนที่จะมีผลต่อระบบฮอร์โมน ระบบเลือดและเมตาบอลิซึมของร่างกาย ซึ่งสถานการณ์ของแนวโน้มการตั้งครรภ์และการคลอดในวัยรุ่นนั้นกำลังเป็นปัญหาที่ท้าทายต่อ

การพัฒนาองค์การสหประชาชาติและองค์การอนามัยโลกได้ใช้อัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี (Adolescent birth rate) ในการติดตามสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวันรุ่นแทนอัตราการตั้งครรภ์และกำหนดให้เป็นตัวชี้วัดของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ที่ผ่านมา จากรายงานของ World Population Prospects: 2012 Revision (30) องค์การสหประชาชาติได้ประมาณว่าอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี ระหว่างปี พ.ศ.2549-2553 เฉลี่ยอยู่ที่ 48.9 ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี 1,000 คน อย่างไรก็ตามอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปีมีความแตกต่างกันมากในแต่ละภูมิภาคของโลก โดยแอฟริกามีอัตราเฉลี่ยสูงถึง 103.6 ยุโรปมีค่าเฉลี่ยเพียง 19.2 และในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีอัตรา 42.5 ต่อประชากรหญิงกลุ่มอายุเดียวกัน 1,000 คน (บุญฤทธิ, 2557) สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของประเทศไทยจากรายงานสถิติกระทรวงสาธารณสุขพบการเกิดของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง การคลอดที่เกิดจากผู้หญิงอายุน้อยกว่า 20 ปีกลับเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ.2555 มีจำนวนการคลอดทั้งหมด 801,737 ราย มีจำนวน 129,451 รายเป็นการคลอดที่เกิดจากวัยรุ่นหญิงอายุระหว่าง 15-19 ปี มีจำนวน 2.4 ล้านคน คิดเป็นอัตราการคลอดจากหญิงอายุ 15-19 ปี เป็น 53.8 รายต่อประชากรวัยเดียวกัน 1,000 คนซึ่งเพิ่มขึ้นจากอัตรา 31.1 รายต่อ 1,000 ในปี พ.ศ. 2543 (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2556) ความชุกของการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นนั้นองค์การยูนิเซฟประเทศไทย (2558) รายงานว่าจำนวนการคลอดของวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปีในประเทศไทยรายปีตั้งแต่ พ.ศ.2547-2556 โดยมีอายุช่วง 15-17 ปีอัตรา 53.8-76.3 อายุช่วง 18-19 ปีอัตรา 82.0-89.0 ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ขณะที่สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นหญิงของโลกที่มีการสำรวจช่วงปี ค.ศ.1990-2008 และครั้งที่สองปี ค.ศ.1997-2011 พบว่าในปี 2010 หญิงวัยรุ่นอายุ 20-24 ปี มีการตั้งครรภ์ก่อนอายุ 18 ปี กว่า 34.6 ล้านคน และกว่า 5.6 ล้านคนตั้งครรภ์ตอนอายุต่ำกว่า 15 ปี และหญิงวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 18 มีการคลอดในแต่ละปี กว่า 17.4 ล้านคน (Loaiza and Liang, 2013)

สตรีตั้งครรภ์มีความเสี่ยงต่อภาวะทุพโภชนาการเป็นช่วงที่ร่างกายมีความต้องการสารอาหารเพื่อนำไปช่วยสร้างการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์และซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกายตนเอง ปัจจัยของสารอาหารมีความสำคัญที่สามารถลดอัตราตายและภาวะทุพโภชนาภาพ (Childhood morbidity and mortality) โดยทารกในครรภ์จะได้รับสารอาหารจากอาหารที่มารดาได้รับประทานเข้าไปขณะตั้งครรภ์ สตรีที่ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอเป็นระยะเวลาอันยาวนานมากกว่า 8 สัปดาห์จะทำให้ทารกมีอาการเสียชีวิตและภาวะผิดปกติสูงขึ้นกว่าผู้ที่ได้รับอาหารปกติที่จะส่งผลต่อความผิดปกติทางกายภาพ (Physical disorder) และหากมารดามีภาวะทุพโภชนาการก่อนและระหว่างตั้งครรภ์จะทำให้ทารกมีภาวะผิดปกติทางสติปัญญาและความพิการ (Neurologic disorder and handicaps) จะทำให้เด็กเกิด degenerative disorder เมื่ออายุมากขึ้น⁴ ภาวะทุพโภชนาการในหญิงตั้งครรภ์จะมีสองลักษณะคือ ประการแรก ภาวะการขาดสารอาหารอย่างรุนแรงในขณะตั้งครรภ์ และประการที่สองคือภาวะน้ำหนักเกินหรือโรคอ้วนขณะตั้งครรภ์ ดังนั้นเป้าหมายกลุ่มหญิงตั้งครรภ์จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีการกำหนดเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกกลุ่มหนึ่งของเป้าหมายที่ 2

⁴ The American College of Obstetricians and Gynecologists. Nutrition and Pregnancy. 1 May 2017. Access online from: www.en.wikipedia.org/wiki/nutrition_and_pregnancy.

หญิงให้นมบุตร เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเนื่องจากเป็นกลุ่มมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของเด็กภายหลังคลอดที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีผลต่อการเจริญเติบโต การพัฒนาการทางสมอง มีประโยชน์ต่อการรอดชีพ และพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งลดอัตราการป่วยด้วยโรคติดเชื้อและการตายของทารก (Golding *et al*, 1997) จากรายงานการศึกษา Meta Analysis (Anderson *et al*, 1999) พบว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมแม่มีคะแนนของพัฒนาการทางปัญญาสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมผสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกันรายงานการสำรวจสถานการเด็กและสตรีในแห่งประเทศไทย (MICS, 2012) เด็กที่แม่หย่านมเร็วเกินไปและเปลี่ยนไปให้นมผงสำเร็จรูปแทนอาจทำให้เป็นสาเหตุการเจริญเติบโตของเด็กหยุดชะงักและเกิดภาวะทุพโภชนาการเนื่องจากขาดสารอาหารที่จะช่วยในการเจริญเติบโตของเด็ก องค์การอนามัยโลกและยูนิเซฟได้กำหนดข้อแนะนำในการเลี้ยงลูกดังนี้

- เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในช่วง 6 เดือนแรกหลังคลอด
- ให้ลูกกินนมแม่ต่อไปเป็นเวลา 2 ปีหรือมากกว่า
- ให้อาหารเสริมที่ปลอดภัยเหมาะสมและเพียงพอเมื่ออายุ 6 เดือน
- ให้อาหารเสริมแก่ทารกอายุ 6-8 เดือน วันละ 2 ครั้ง และทารกอายุ 9-11 เดือนวันละ 3 ครั้ง (4 ครั้งสำหรับเด็กที่ไม่ได้กินนมแม่)

ขณะที่ตัวแม่เองนั้นก็ต้องการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสม ดังนั้นอาหารแม่ลูกอ่อนจึงต้องมีสารอาหารที่ครบถ้วนและในปริมาณที่เพียงพอเพื่อช่วยให้แม่ผลิตน้ำนมได้อย่างเพียงพอ มีคุณภาพ และเสริมสร้างสุขภาพของแม่และลูกให้แข็งแรงสมบูรณ์ หากแม่ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอร่างกายจะดึงเอาสารอาหารส่วนที่ขาดมาจากส่วนที่ร่างกายเก็บสะสมเอาไว้มาใช้เพื่อเติมเต็มให้กับน้ำนม ซึ่งหากแม่ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ อาหารส่วนที่เก็บสะสมไว้ก็จะหมดไปทำให้ปริมาณน้ำมน้อยลง ดังนั้นภาวะโภชนาการของหญิงให้นมบุตรจึงมีความสำคัญตลอดระยะเวลาที่ให้นมบุตร หากได้รับสารอาหารไม่เพียงพอแม่ก็จะเผชิญกับภาวะทุพโภชนาการและส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังเด็กที่กินนมแม่ตามมามากด้วย เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงกำหนดให้ตัวชี้วัดทางทุพโภชนาการของหญิงให้นมบุตรเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญตัวหนึ่ง

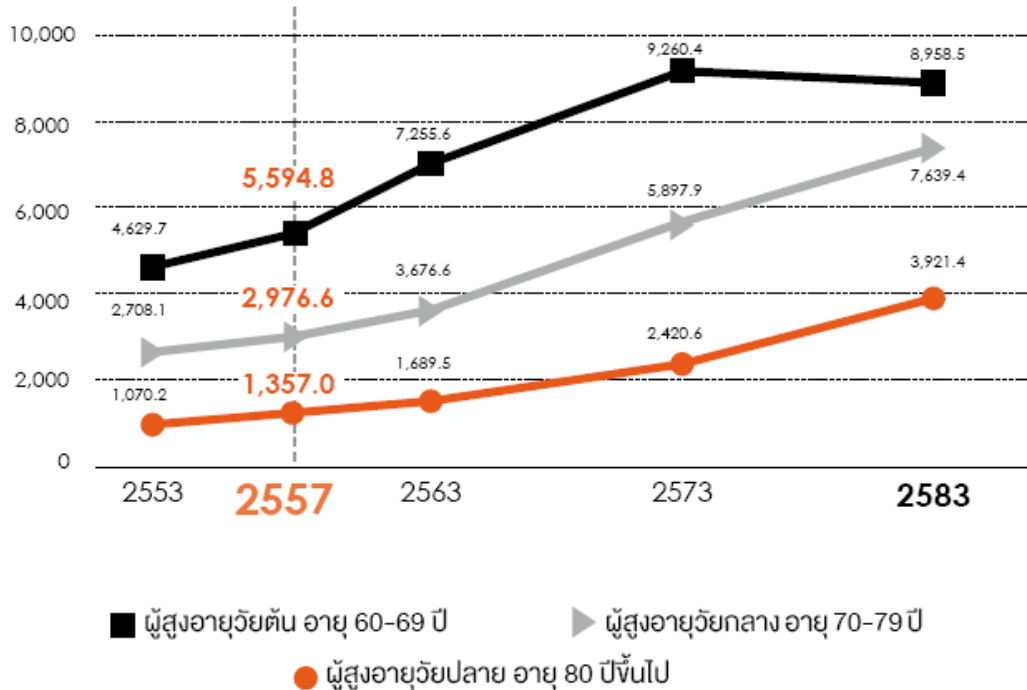
สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุนี้ องค์การสหประชาชาติได้นิยามว่าผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วใช้เกณฑ์อายุ 65 ปี (WHO, 2001) โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2000) รายงานว่ามีประชากรผู้สูงอายุของโลกมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นจาก 544 ล้านคนในปี ค.ศ. 1995 เป็น 1.4 พันล้านคนในปี ค.ศ. 2030 สำหรับประเทศไทยกำหนดนิยาม “ผู้สูงอายุ” ไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ว่า ผู้สูงอายุหมายถึงบุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย” (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2558) จากรายงานการสำมะโนประชากรปี พ.ศ. 2557 มีประชากรสูงอายุ 15.3% หรือประมาณ 9.9 ล้านคนจากฐานประชากรไทยทั้งหมด 68 ล้านทั้งที่มีชื่อและไม่ชื่อในฐานทะเบียนราษฎร โดยมีประชากรที่มีชื่ออยู่ในฐานทะเบียนราษฎรจริง 65 ล้าน และจากการคาดการณ์ประชากรของประเทศไทยปี พ.ศ. 2553-2583 จะมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 32.1% โดยในปี พ.ศ. 2562 จะเป็นครั้งแรกที่มีประชากรสูงอายุมากกว่าประชากรเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) หมายความว่าประเทศไทยกำลังย่างก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) การสูงวัยกลายมาเป็นประเด็นท้าทาย

ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเนื่องจากข้อมูลในปี พ.ศ.2557 พบว่าสถานการณ์ประชากรสูงอายุจะเป็นผู้หญิง 33.3 ล้านคน ผู้ชาย 31.5 ล้าน อัตราส่วนเท่ากับ 94.6 หรือมีประชากรสูงอายุชาย 94.6 คนต่อประชากรสูงอายุหญิง 100 คน ขณะที่คนวัยแรงงานอายุ 15-59 ปี มีอัตราส่วน 4.3 คนต่อผู้สูงอายุหนึ่งคนและแนวโน้ม 20 ปี ข้างหน้าประเทศไทยจะมีคนวัยทำงานเพียง 2 คนต่อผู้สูงอายุหนึ่งคน ซึ่งเมื่อมองดูสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือนผู้สูงอายุพบว่า เป็นคนที่ยากจนเป็นจำนวนมากโดยในปี 2557 ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line) มากถึงร้อยละ 34 หรือพบว่าผู้สูงอายุมีมากถึง 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุทั้งหมดอยู่ใต้เส้นความยากจน⁵ ส่วนใหญ่แหล่งรายได้ของผู้สูงอายุมาจากบุตรและมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 52 ในปี 2550 เหลือร้อยละ 37 ในปี 2557 ส่วนรายได้หลักจากการทำงานเป็นผู้สูงอายุวัยต้นคือร้อยละ 59 ของผู้สูงอายุวัย 60-64 ปี และร้อยละ 46 ของผู้สูงอายุวัย 65-69 ปี มีรายได้หลักจากการทำงาน ซึ่งสถานะทางเศรษฐกิจดังกล่าวมีผลกระทบโดยตรงต่อการเข้าถึงความมั่นคงทางอาหารและสุขภาพอนามัยที่จะตาม โดยข้อมูลการสำรวจของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยในปี 2556 พบว่าผู้สูงอายุร้อยละ 2 อยู่ในสถานะ “ติดเตียง” สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และร้อยละ 19 ติดบ้านคือมีปัญหาการเคลื่อนไหวไม่สามารถออกจากบ้านได้โดยสะดวก โดยปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุอันดับแรกคือการเคลื่อนไหวของร่างกายร้อยละ 58 รองลงมาคือปัญหาการได้ยินหรือสื่อความหมายร้อยละ 24 ด้านการมองเห็นร้อยละ 19 ด้านการเรื้อนร้อยละ 4 ด้านจิตใจร้อยละ 3 และด้านสติปัญญาร้อยละ 2 และพบโรคที่เป็นปัญหา เช่น ความดันโลหิตสูงร้อยละ 41 เบาหวานร้อยละ 18 และข้อเสื่อมร้อยละ 9 เป็นต้น และสถานการณ์แนวโน้มที่ผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ตามลำพังเพิ่มมากขึ้นประกอบกับสังคมไทยมีครอบครัวที่มีขนาดเล็กลงจากอดีตที่เป็นครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้นปัญหาทางโภชนาการผู้สูงอายุก็จะตามมา

⁵ เส้นความยากจน (Poverty Line): ในปี 2556 ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 2,572 บาทต่อคนต่อเดือนหรือ 30,864 บาทต่อคนต่อปี ถือว่าเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน และในปี 2545 ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,607 บาทต่อคนต่อเดือนหรือ 19,284 บาทต่อคนต่อปี ถือว่าเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนระดับเส้นความยากจนนี้รวมทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาล (สำนักคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556)

จำนวนประชากรสูงอายุ วัยต้น วัยกลาง และวัยปลาย

จำนวน (พันคน)

แผนภาพที่ 2.6 แสดงจำนวนประชากรผู้สูงอายุประเทศไทย

ที่มา: สำนักคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556)

ภาวะทุพโภชนาการของผู้สูงอายุนั้นอาจมีข้อจำกัดในการนิยามความหมายเนื่องจากขึ้นอยู่กับ การกินอาหารและความต้องการสารอาหารที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ขณะที่ภาวะทุพโภชนาการ มักจะวัดจากความไม่เพียงพอของอาหารที่ต้องบริโภคและองค์ประกอบของสารอาหารที่สำคัญตัวอย่าง ในประเทศเบลเยียมในปี ค.ศ.2009 ที่หน่วยบริการทางการแพทย์พยาบาลสุขภาพเบลเยียมพบว่า 58.7% ของผู้สูงอายุอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อภาวะทุพโภชนาการ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าคล้ายคลึงกับผู้ป่วยสูงอายุใน โรงพยาบาลเบลเยียมในปี ค.ศ.2010 กว่า 43% เสี่ยงต่อภาวะทุพโภชนาการและ 33% เป็นโรคขาด สารอาหาร (Verbrugge *et al*, 2013) ซึ่งภาวะทุพโภชนาการผู้สูงอายุเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง สภาพร่างกายที่สัมพันธ์กับภาวะอายุที่มากขึ้นและปัจจัยต่างๆ อาทิ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต การดำรงชีพ และสภาพจิตใจของผู้สูงอายุเองเป็นองค์ประกอบ การกำหนดตัวชี้วัดภาวะทุพโภชนาการ ผู้สูงอายุจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งประเทศไทยมี การใช้เครื่องมือโดยการคำนวณดัชนีมวลกาย (BMI) จากการชั่งน้ำหนักและวัดระยะค่าภาวะทุพ โภชนาการคือ ดัชนีมวลกายน้อยกว่า 18.5 กิโลกรัมต่อตารางเมตรอยู่ในภาวะผอม ภาวะปกติดัชนีมวล กายระหว่าง 18.5-23.0 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ท้วมดัชนีมวลกายระหว่าง 25.0-30.0 กิโลกรัมต่อ ตารางเมตร อ้วนอันตรายดัชนีมวลกายมากกว่า 30 กิโลกรัมต่อตารางเมตร นอกจากนี้การใช้เครื่องมือ เพื่อวัดภาวะทุพโภชนาการผู้สูงอายุมีหลายประเภท อาทิ Malnutrition Universal Screening Tool,

Nutritional Risk Screening 2002, Mini-Nutritional Assessment®, Short Nutritional Assessment Questionnaire®, Malnutrition Screening Tool, and the Subjective Global Assessment เป็นต้น ซึ่งคุณสมบัติของเครื่องมือก็มีความแตกต่างกัน อาทิ Mini-Nutritional Assessment (MNA) เป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ.1990 เพื่อนำมาใช้ประเมินผู้สูงอายุที่มารักษาในคลินิก บ้านพักคนชราและโรงพยาบาล เครื่องมือ MNA ประกอบด้วยสองส่วนคือ short MNA และ full MNA แต่เครื่องมือนี้ก็มีข้อจำกัดโดยนำมาประเมินผู้ป่วยสูงอายุได้เพียงร้อยละ 66.1 ขณะที่เครื่องมือ Nutritional Risk Screening 2002 สามารถใช้ประเมินกับผู้ป่วยได้ร้อยละ 98.3 และ Subjective Global Assessment ประเมินได้ร้อยละ 99.2 ซึ่ง MNA เป็นเครื่องมือที่ถูกแนะนำใช้ในการคัดกรองผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อภาวะทุพโภชนาการ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดการที่จะวินิจฉัยหรือการใช้เครื่องมือวัดภาวะทุพโภชนาการนั้นมืองค์กรต่างๆที่ทำงานด้านการยุติความหิวโหยและยกระดับภาวะทุพโภชนาการได้สร้างเครื่องมือที่ใช้วัดภาวะทุพโภชนาการให้เกิดความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับเพื่อจะได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ตรงกับปัญหาและกลุ่มเป้าหมาย (NEMO, 2017) ให้เลือกใช้ได้หลากหลายดังนี้

ตารางที่ 2.5 เครื่องมือที่ใช้วัดภาวะทุพโภชนาการ

Name, Author, year, country	Patient Population	Nutrition Screening parameters	Criteria for risk of malnutrition	When/by whom	Reliability established	Validity established
- Malnutrition Screening Tools (MST) - Ferguson et al.(1999) - Australia	- Acute adults: inpatients & outpatients including elderly - Residential aged care facilities	- Recent weight loss - Recent poor intake	- Score 0-1 for recent intake - Score 0-4 for recent weight loss -Total score: ≥ 2 = at risk of malnutrition	- Within 24 hours of admission and weekly during admission - Medical, nursing, dietetic, admin staff, family, friends, patients themselves	- Agreement by 2 Diettians in 22/23 (96%) cases $\kappa=0.88$ - Agreement by a Diettian & Nutrition - Assistant in 27/29 (93%) of cases $\kappa=0.84$; and 31/32 (97%) of cases $\kappa=0.93$	- Compared with Subjective Global Assessment (SGA) and objective measures of nutrition assessment. - Patients classified at high risk had longer length of stay Sensitivity =93% Specificity=93%
- Mini Nutritional Assessment-Short Form (MNA-SF) - Rubenstein et al. (2001) - United States	- Elderly May be best used in community, sub-acute or residential aged care settings, rather than acute care	- Recent intake - Recent weight loss - Mobility - Recent acute disease or psychological stress -Neuropsychological problems - BMI	- Score 0-3 for each parameter - Total score: <11 = at risk, continue with MNA	- On admission and regularly - Not states	- Not reported	- Compared to MNA and clinical nutritional status. - Sensitivity=97.9% - Specificity=100% -Diagnostic accuracy= 98.7% -Compared with SGA in older

						inpatients Sensitivity=100% Specificity=52%
-Malnutrition Universal Screening Tool (MUST) - Malnutrition Advisory Group, BAPEN (2003) - UK	- Adults – acute and community	- BMI Weight loss (%) Acute disease effect score	-Score 0-3 for each parameter. -Total score: >2 = high risk 1 = medium risk 0 = low risk	-Initial assessment and repeat regularly -All staff able to use	-Quoted to be internally consistent and reliable. -Very good to excellent reproducibility Kappa+ 0.8-1.0	-Face validity, content validity, concurrent validity with other screening tools (MST and NRS) -Predicts mortality risk & increased length of stay and discharge destination in acute patients
-Nutrition Risk Screening (NRS- 2002) -Kondrup et al.(2003) - Denmark	Acute adult	-Recent weight loss (%) -Recent poor intake (%) -BMI -Severity of disease -Elderly	-Score 0-3 for each parameter -Total score: >3 = start nutritional support	-At admission and regularly during admission -Medical and nursing staff	-Good agreement between a Nurse, Dietitian and Physician Kappa = 0.67	-Retrospective and prospective analysis. Tool predicts higher likelihood of positive outcome from nutrition support and reduced length of stay among patients selected at risk by the screening tool & provided nutrition support

ที่มา: NEMO: Nutrition Education Materials Online. (2017)

โดยสรุปการนิยามการยุติภาวะทุพโภชนาการ (Malnutrition) คือภาวะที่เกิดจากการได้รับอาหารน้อยกว่าความต้องการของร่างกายหรือมากเกินไปความต้องการของร่างกายส่งผลให้ขาดสารอาหารชนิดใดชนิดหนึ่งหรือหลายชนิด เช่นการขาดโปรตีนและพลังงานทำให้เกิดภาวะเตี้ยแคระแกร็น ภาวะผอมหรือน้ำหนักน้อย การขาดไอโอดีน การขาดธาตุเหล็ก วิตามินเอ วิตามินบี จนถึงขั้นเกิดอาการแสดง เช่น บวม น้ำ คอพอก ซีด อาการเหน็บชา เป็นต้น ส่วนการได้รับอาหารมากเกินไปส่งผลต่อน้ำหนักตัวมากกว่าปกติหรือมีภาวะอ้วน เสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง ภาวะหัวใจขาดเลือด เป็นต้น ขณะที่สารอาหาร (Nutrients) คือสารที่เป็นส่วนประกอบอยู่ในอาหารที่รับประทานเข้าไปแล้วร่างกายสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตโดยเป็นส่วนประกอบของเนื้อเยื่อในส่วนต่างๆของร่างกาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ Macronutrient ได้แก่คาร์โบไฮเดรต ไขมัน โปรตีน และสารอาหารกลุ่ม Micronutrient ได้แก่แร่ธาตุและวิตามินต่างๆ จากการทบทวนการ

นิยามความหมายที่กล่าวมาสำหรับประเทศไทยแล้วมีข้อเสนอแนะและการกำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสม และสอดคล้องดังนี้

1. ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็น (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ตามค่ามาตรฐานการเจริญเติบโตของ องค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

2. ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตามเกณฑ์ความสูงตามมาตรฐานการ เจริญเติบโตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การอนามัยโลกซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไปจาก ค่ามัธยฐานโดย 1.ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดยน้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของ น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน +2SD และ 2.ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่า ของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน -2SD)

3. ความชุกภาวะทุพโภชนาการของวัยรุ่นหญิง

4. ความชุกภาวะทุพโภชนาการของหญิงตั้งครรภ์

5. ความชุกภาวะทุพโภชนาการหญิงให้นมบุตร

6. ความชุกภาวะทุพโภชนาการของวัยผู้ใหญ่

7. ความชุกภาวะทุพโภชนาการผู้สูงอายุ

โดยเกณฑ์ที่นำมาใช้วัดวิเคราะห์ภาวะทุพโภชนาการของกลุ่มหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์ หญิงให้ นมบุตร วัยผู้ใหญ่ และสูงอายุคือการคำนวณดัชนีมวลกาย (BMI) จากการชั่งน้ำหนักและวิเคราะห์ค่า ภาวะทุพโภชนาการ ตามเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุขและองค์การอนามัยโลกและปรับเกณฑ์ให้ สอดคล้องกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งใช้เครื่องมืออื่นๆที่เหมาะสมประกอบการพิจารณา

3.Target 2.3:

By 2030, double the agricultural productivity and incomes of small-scale food producers, in particular women, indigenous peoples, family farmers, pastoralists and fishers, including through secure and equal access to land, other productive resources and inputs, knowledge, financial services, markets and opportunities for value addition and non-farm employment.

เป้าประสงค์ที่ 2.3: เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กโดยเฉพาะ ผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าโดยรวม ถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และ โอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม

Indicator 2.3.1: Volume of production per labour unit by classes of farming/pastoral/forestry enterprise size

ตัวชี้วัด 2.3.1: มูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/ เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้

Indicator 2.3.2: Average income of small-scale food producers, by sex and indigenous status

ตัวชี้วัด 2.3.2: ผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและสถานภาพพื้นเมือง (คนพื้นเมืองหรือชนเผ่า)

การนิยามความหมายของการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าโดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม นั้นเราจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำจำกัดความของกลุ่มเป้าหมายให้ตรงกัน โดยผู้ผลิตอาหารรายเล็กในบริบทของประเทศไทยหมายถึงวิสาหกิจขนาดย่อมในกลุ่มกิจการการผลิตซึ่งครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม (Agricultural processing) เมื่อจำแนกกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ในหมวดเกษตรกรรม การป่าไม้ และประมง หลักเกณฑ์ในส่วนกิจการการผลิตได้กำหนดมูลค่าขั้นสูงของสินทรัพย์ถาวร ขนาดย่อมไม่เกิน 50 ล้านบาท จำนวนการจ้างงานไม่เกิน 50 คน

ขณะที่การนิยามครัวเรือนเกษตรกรหมายถึงครัวเรือนที่มีสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนประกอบการเกษตรในป้าอิงที่ใช้จัดเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ในเป้าหมายที่ 2 ส่วนเกษตรกรแบบครอบครัวหมายถึงฟาร์มที่มีครอบครัวเกษตรกรเป็นเจ้าของและใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก แต่บางนิยามอาจใช้เกณฑ์ปริมาณการถือครองที่ดินในการพิจารณา สำหรับบริบทของประเทศไทยเราอาจพิจารณานิยามดังกล่าวในความหมายที่เทียบเคียงได้กับเกษตรกรรายย่อย เป็นต้น ส่วนคนเลี้ยงปศุสัตว์ตามการนิยามของข้อมูลสถิติการเกษตรของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรหมายถึง เกษตรกรที่ทำการเลี้ยงสัตว์ได้แก่ สุกร โคเนื้อ โคเนื้อ กระบือ ไก่เนื้อ ไก่ไข่ ไก่พื้นเมือง เป็ดเนื้อและเป็ดไข่ ขณะที่ชาวประมงตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2558 หมายถึงผู้ประกอบการประมง บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลซึ่งมีอาชีพเป็นผู้ประกอบการประมงเป็นอาชีพปกติ

สำหรับการนิยามคนพื้นเมืองในประเทศไทยนั้นจากเอกสารแผนที่นำทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 2 นิยามว่าหมายถึงชนกลุ่มน้อยเป็นกลุ่มชนที่ไม่ใช่คนไทยมีจำนวนน้อยกว่าเจ้าของประเทศและมีวัฒนธรรมแตกต่างกันไป อาศัยอยู่ในประเทศไทยอาจเป็นชนกลุ่มน้อยดั้งเดิม เช่น ชาวเขาหรือเป็นผู้อพยพเข้ามา หลบหนีเข้าเมืองหรือเข้ามาพักชั่วคราว ซึ่งในบริบทของประเทศไทยคนพื้นเมืองหมายถึงชาวเขาหรือบุคคลพื้นที่สูงและชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดได้แก่ กาญจนบุรี กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน ประจวบคีรีขันธ์ พิษณุโลก เพชรบุรี เพชรบูรณ์ แพร่ พะเยา แม่ฮ่องสอน ราชบุรี ลำปาง ลำพูน เลย สุโขทัย สุพรรณบุรี และอุทัยธานี อย่างไรก็ตามการนิยามความหมายคนพื้นเมืองในแง่นี้นั้นผู้วิจัยคิดว่าเป็นการนิยามความหมายที่ตั้งเอาจากการนิยามของหน่วยงานความมั่นคงที่กหนดกลุ่มคนพื้นที่สูงไว้ตั้งแต่เริ่มมีการดำเนินการสำมะโนประชากรพื้นที่สูง โดยมีเป้าหมายเพื่อควบคุมประชากรบนพื้นที่สูงและการเมืองเรื่องความมั่นคง เราจะเห็นว่าในพื้นที่อื่นอย่างเช่นในภาคใต้ก็มีกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในป่าเทือกเขาอย่างซาไก ก็เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมของประเทศไทยและมีอีกหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีได้กล่าวถึง ประเด็นก็คือการนิยามความหมายตามนัยยะดังกล่าวอาจมิใช่การสะท้อนความจริงเกี่ยวกับคนพื้นเมืองในประเทศไทย ซึ่งควรมีการทบทวนนิยามความหมายของชนพื้นเมืองใหม่ที่มีความชัดเจน ครอบคลุมว่าคนพื้นเมืองหมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยดั้งเดิม และครอบคลุมไปถึงชนกลุ่มน้อยต่างๆดังที่กล่าวมาข้างต้น

โดยการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กนั้นประเด็นการเพิ่มผลผลิต (Productivity) มีความหมายสองแนวทางคือประการแรกความหมายการเพิ่มผลผลิตในแง่ทางวิทยาศาสตร์หมายถึงการวัดประสิทธิภาพประสิทธิผลของกระบวนการผลิตที่มีการนำเข้าปัจจัยการผลิต (Input) กระบวนการผลิต (Process) และผลผลิต (Output) แล้วคำนวณหาค่าการเพิ่มผลผลิตจากการนำเอาค่าผลผลิตหารด้วยค่าปัจจัยนำเข้าการผลิต ซึ่งการเพิ่มผลผลิตจะเป็นการบอกให้เราทราบว่า จะสร้างผลผลิตเท่าไรจากการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตไปหนึ่งหน่วย ประการที่สองความหมายการเพิ่มผลผลิตในทางเศรษฐกิจและสังคมหมายถึงการสร้างทัศนคติที่จะแสวงหาทางปรับปรุงสิ่งต่างๆ ทำเดียวกันในทางกลับการนิยามการลดต้นทุนการผลิตว่าหมายถึงการลดต้นทุนการผลิตคือการลดค่าใช้จ่ายในด้านปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าอาหาร ค่าสารเคมี เป็นต้น โดยส่งผลให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายที่ลดลง และการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยก็จะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดลงเช่นเดียวกัน ส่วนความหมายตามที่มีการนิยามของวิกิพีเดียว่าการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร (Agricultural productivity)⁶ หมายถึงอัตราส่วนของผลผลิตทางการเกษตรต่อปัจจัยการผลิตทางการเกษตรปกติวัดโดยชั่งน้ำหนัก แต่ส่วนใหญ่ผลผลิตปกติจะวัดเป็นมูลค่าตลาดของผลผลิตขั้นสุดท้ายซึ่งไม่รวมผลิตภัณฑ์ขั้นกลาง เช่น อาหารสัตว์ที่ใช้ในอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ ค่าที่ได้นี้อาจเทียบกับปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกันเช่นแรงงานและที่ดิน ผลผลิตทางการเกษตรอาจวัดด้วยสิ่งที่เรียกว่าผลผลิตรวมเปรียบเทียบกับปัจจัยการนำเข้า (Total factor productivity: TFP)

การนิยามความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551) ที่ได้นิยามผลิตภาพการผลิต (Productivity) หมายถึงขนาดของผลผลิต (Output) ที่ผลิตได้จากการใส่ปัจจัยการผลิต (Input) เข้าไปในกระบวนการผลิตซึ่งการวัดผลิตภาพการผลิตสามารถวัดได้ 2 ลักษณะคือ

1) การวัดผลิตภาพการผลิตบางส่วน (Partial productivity) เป็นการวัดผลิตภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดหนึ่งโดยที่ให้ปัจจัยอื่นๆคงที่ ผลิตภาพการผลิตเป็นการวัดอัตราส่วนของผลผลิตต่อการใช้ปัจจัยการผลิตซึ่งแสดงถึงการใช้ปัจจัยการผลิต (Input) 1 หน่วยก่อให้เกิดผลผลิต (Output) กี่หน่วย การวัดผลิตภาพผลผลิตบางส่วนที่สำคัญมี 2 ประเภทคือ 1) ผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity: LP) หมายถึงการใช้ปัจจัยแรงงาน 1 หน่วยก่อให้เกิดผลผลิตกี่หน่วย โดยกำหนดให้ปัจจัยทุนและปัจจัยอื่นๆคงที่ การวัดปัจจัยแรงงานอาจจะวัดได้ทั้งในรูปของจำนวนแรงงานและจำนวนชั่วโมงทำงาน และ 2) ผลิตภาพทุน (Capital Productivity: CP) หมายถึงการใช้ปัจจัยทุน 1 หน่วย ก่อให้เกิดผลผลิตในกระบวนการผลิตกี่หน่วย โดยกำหนดให้ปัจจัยแรงงานและปัจจัยอื่นๆคงที่ ซึ่งผลิตภาพการผลิตบางส่วนสามารถวัดได้ทั้งในรูปของมูลค่าและรูปของดัชนีโดยกำหนดให้ปีใดปีหนึ่งเป็นฐานเพื่อทำการเปรียบเทียบผลิตภาพการใช้ปัจจัยการผลิตในแต่ละปีและเปรียบเทียบระหว่างสาขาการผลิตได้

2) การวัดผลิตภาพการผลิตรวม (Total Factor Productivity: TFP) หมายถึงการเพิ่มขึ้นของผลผลิตโดยมิได้มีที่มาจากเพิ่มขึ้นของปัจจัยการผลิต คือ ปัจจัยแรงงาน ที่ดิน และปัจจัยทุน ซึ่งเรียกว่า Residual Growth หรือเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technical progress)

⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Agricultural_productivity

และอื่นๆ ซึ่งมีองค์ประกอบหลายปัจจัยได้แก่ การบริหารจัดการ ประสบการณ์ คุณภาพของแรงงานซึ่งขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา อายุ เพศ และที่สำคัญปัจจัยเทคโนโลยีทุน รวมถึงการวิจัยและพัฒนา (R&D) การมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ในการผลิต เป็นต้น ซึ่งการวัดผลผลิตภาพการผลิตรวมจะใช้แนวคิดเกี่ยวกับฟังก์ชันการผลิต (production Function) ที่เน้นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ปัจจัยการผลิต (Input) กับผลผลิต (Output) มาใช้วิเคราะห์หาค่าผลผลิตภาพการผลิตรวมหรือค่า TFP พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของการเพิ่มผลผลิตในระบบเศรษฐกิจที่เรียกว่า “Growth Accounting Analysis”

กระบวนการวัดผลเป้าหมายดังกล่าวมุ่งไปที่มูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม เลี้ยงสัตว์ และการป่าไม้ โดยคำนิยามดังกล่าวของมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยแรงงานหมายถึงมูลค่าการผลิตในฟาร์ม เลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ต่อจำนวนแรงงานในฟาร์ม การเลี้ยงสัตว์ และการป่าไม้ เป็นหลัก โดยมีการคำนวณวิเคราะห์ผ่านรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรผู้ผลิตอาหารรายย่อยจำแนกตามเพศและสถานะพื้นเมืองที่หมายถึงผลรวมของรายได้เกษตรกรผู้ผลิตอาหารรายย่อยหารด้วยจำนวนผู้ผลิตอาหารรายย่อย ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ใช้เป็นตัวชี้วัดรายได้เฉลี่ยต่อหัวของจำนวนเกษตรกรเพิ่มขึ้นเป็น proxy indicator เพื่อใช้เป็นตัวตอบตัวชี้วัดตามเกณฑ์นี้

ดังนั้นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรคือการลดต้นทุนปัจจัยการผลิตและการให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรที่มีปริมาณสูงเมื่อเราพิจารณาตัวชี้วัดผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและสถานภาพชนพื้นเมือง และตัวชี้วัดมูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม เลี้ยงสัตว์ และการป่าไม้โดยมองถึงปัจจัยการผลิต การเข้าถึงที่ดิน ทรัพยากร และปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียมแล้ว เราต้องกลับมาทบทวนนิยามความหมายของการเกษตรและการจัดการฟาร์มเพื่อเป็นพื้นฐานของการสร้างความเข้าใจต่อการวิเคราะห์กรอบตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น โดยคณะอนุกรรมการสถิติสาขาเกษตรและประมง (2559) ได้นิยามการเกษตร (Agriculture) หมายถึงวิธีการยังชีพอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์รวมถึงการพัฒนาและนำผลิตภัณฑ์จากพืชและสัตว์ไปใช้ประโยชน์ การเกษตรเป็นการทำงานเพื่อควบคุมธรรมชาติในอันที่จะผลิตพืชและสัตว์ให้ได้ตามความต้องการของมนุษย์ โดยอาศัยการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์เป็นพื้นฐานมีมนุษย์เป็นผู้ควบคุมดำเนินการอย่างมีระบบแบบแผน โดยพืชในที่นี้หมายถึงพืชสวน พืชไร่ ป่าไม้ ส่วนสัตว์หมายถึงสัตว์บก สัตว์น้ำทั้งที่เป็นสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่าหรือคือการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์และการทำประมง ส่วนกรมส่งเสริมการเกษตร (2556) ได้นิยามการจัดการ (Management) หมายถึง การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำนวนจำกัดในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองตอบความต้องการของมนุษย์หรือเพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และ “การจัดการฟาร์ม” (Farm management) หมายถึงการจัดสรรทรัพยากรของหน่วยธุรกิจฟาร์ม ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน ที่มีอยู่จำนวนจำกัดมาใช้ในการผลิตพืช เลี้ยงสัตว์ และประมงเพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดภายใต้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน การจัดการฟาร์มจึงรวมถึงการวางแผน และงบประมาณฟาร์มต่อการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมงในการพัฒนาการผลิต การเก็บบันทึกข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ และประเมินผลการทำฟาร์มเอาไว้ด้วย เมื่อเราพิจารณาจากการกำหนดเป้าประสงค์ที่ 2.3 แล้วจะมุ่งเน้นไปที่การยกระดับและช่วยเหลือคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยง

ปศุสัตว์ และประมงรายเล็กให้เข้าถึงแหล่งของการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อใช้ในการเพิ่มผลผลิตให้สามารถนำมาใช้ในการดำรงชีพและหลุดพ้นจากภาวะความหิวโหย

กระบวนการเพิ่มผลผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้จะสัมพันธ์กับปัจจัยการผลิต ทั้งทรัพยากร แรงงาน และทุนของเกษตรกรหรือผู้ประกอบการ ดังนั้นการที่จะเพิ่มผลผลิตดังกล่าวให้แก่กลุ่มผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ และประมงรายเล็กแล้วจะต้องพิจารณาจากกระบวนการสนับสนุน ส่งเสริมให้เขาเหล่านั้นได้เข้าถึงทรัพยากรที่ดินและปัจจัยการผลิต ซึ่งสถานการณ์การเข้าถึงที่ดินและปัจจัยการผลิตของประชากรในประเทศไทย (ตารางที่ 2) เมื่อดูข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2556 สรุปได้ว่าประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งประเทศ 320,696,888 ไร่ เป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 149,236,233 ไร่ จำแนกเป็น นาข้าว 69,964,862 ไร่ พืชไร่ 31,154,000 ไร่ สวนไม้ผล/ไม้ยืนต้น 34,915,274 ไร่ สวนผัก ไม้ดอก/ไม้ประดับ 1,398,383 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น 11,803,714 ไร่ ขณะที่ตัวเลขด้านสถานการณ์แรงงานการมีงานทำปี 2553-2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติในภาคการเกษตรมีจำนวน 14.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 37.2 ของผู้มีงานทำ แต่ขณะเดียวกันภาวะหนี้สินของครัวเรือนของประเทศไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยตัวเลขรายงานจากศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน (2559) พบว่าไตรมาส 1 ปี 2559 หนี้สินครัวเรือนมีจำนวน 11.08 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 81.11 ของ GDP ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นข้อมูลที่ควรนำมาพิจารณาประกอบกันเพื่อเพื่อดำเนินการผลักดัน ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตภาพทางการเกษตรให้แก่กลุ่มเป้าหมายกลุ่มผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ และประมงรายเล็กให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาของการกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดการพัฒนาแห่งสหประชาชาติผ่านมาสถานการณ์ภาพรวมในปี 2557 ของแรงงานทั้งหมดรวมผู้หญิงและเยาวชนได้ทำงานและสร้างประโยชน์ให้กับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในภาพรวมได้ดีและมีคุณค่า โดยพบว่าอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานที่ร้อยละ 70.3 มีอัตราการว่างงานอยู่ที่ร้อยละ 0.84 หรือประมาณ 3.2 แสนคน จากกำลังแรงงานทั้งประเทศ 38.6 ล้านคน ขณะที่ผลผลิตภาพแรงงานของไทยมีมูลค่า 242,493 บาทต่อคน เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยระหว่างปี 2544-2557 ร้อยละ 2.83 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม, 2558)

อย่างไรก็ตามเมื่อดูข้อมูลรายงานสถานการณ์ความยากจนในกลุ่มผู้มีงานทำในปี 2557 พบว่าผู้มีงานทำเป็นกลุ่มคนยากจนร้อยละ 9.58 หรือจำนวน 3.83 ล้านคน จำแนกเป็นผู้ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ร้อยละ 42.63 หรือจำนวน 1.63 ล้านคน ผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างร้อยละ 27.13 หรือจำนวน 1.04 ล้านคน ซึ่งเป็นผู้มีงานทำในภาคเกษตรสถานะยากจนจำนวน 2.67 ล้านคน ขณะที่นอกภาคการเกษตรมีจำนวน 1.16 ล้าน และเมื่อจำแนกตามเพศพบว่าผู้มีงานทำเพศชายมีปัญหาความยากจนมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย โดยสัดส่วนผู้มีงานทำยากจนเพศชายคิดเป็นร้อยละ 9.96 หรือจำนวน 2.05 ล้านคน เพศหญิงมีสัดส่วนผู้มีงานทำยากจนร้อยละ 9.17 หรือจำนวน 1.77 ล้านคน ซึ่งผู้มีงานทำที่มีสถานะยากจนทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 65.70 และ 74.47 ตามลำดับ เราจะเห็นว่าตัวเลขและสถานการณ์ต่างๆเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้โดยมีมูลค่าการผลผลิตภาพต่อหน่วยแรงงานและผลผลิตภาพการ

ผลิตรวมเป็นตัวชี้วัดจึงควรมีการพิจารณาการนิยามความหมายที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศนั้น

โดยสรุปการนิยามความหมายของเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กโดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าโดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม นั้นต้องทบทวนนิยามความหมายของประชากรแต่กลุ่มเป้าหมายให้มีความชัดเจน โดยเฉพาะกลุ่มคนพื้นเมืองที่ยังมีความคลุมเครือและไม่ครอบคลุมในบริบทของประเทศไทย ขณะที่การนิยามมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม เลี้ยงสัตว์ และการป่าไม้ หมายถึงมูลค่าการผลิตในฟาร์ม เลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ต่อจำนวนแรงงานในฟาร์ม การเลี้ยงสัตว์ และการป่าไม้ โดยคำนวณวิเคราะห์ผ่านรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรผู้ผลิตอาหารรายย่อยจำแนกตามเพศและสถานะพื้นเมืองที่เป็นผลรวมของรายได้เกษตรกรผู้ผลิตอาหารรายย่อยหารด้วยจำนวนผู้ผลิตอาหารรายย่อย ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ใช้เป็นตัวชี้วัดรายได้เฉลี่ยต่อหัวของจำนวนเกษตรกรเพิ่มขึ้นเป็น proxy indicator

ตารางที่ 2.6 แสดงพื้นที่ทางการเกษตรของประเทศไทยปี 2546-2556

ประเภทเนื้อที่	2546 (2003)	2547 (2004)	2548 (2005)	2549 (2006)	2550 (2007)	2551 (2008)	2552 (2009)	2553 (2010)	2554 (2011)	2555 (2012)	2556 (2013)	Type of land
เนื้อที่ทั้งหมด	320,696,888	320,696,888	320,696,888	320,696,888	320,696,888	320,696,888	320,696,888	320,696,888	320,696,888	320,696,888	320,696,888	Total land
เนื้อที่ป่าไม้	106,319,188	104,744,331	100,625,821	99,157,878	99,157,878	107,241,030	107,241,030	107,241,030	107,241,030	107,241,030	102,119,540	Forest land
เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร	151,004,165	150,957,944	150,917,767	150,867,562	150,615,116	149,794,208	149,693,871	149,416,681	149,246,428	149,240,058	149,236,233	Farm holding land
ที่นา	71,434,134	71,220,672	71,164,615	71,106,533	70,957,848	70,858,141	70,603,780	70,278,004	69,985,657	69,967,975	69,964,862	Paddy land
ที่พืชไร่	32,433,725	32,397,587	32,318,362	32,196,588	31,995,158	31,814,899	31,505,582	31,297,044	31,149,384	31,154,880	31,154,000	Under field crop
ที่ไม่ผลและไม่ยืนต้น	31,865,171	32,104,009	32,625,253	32,794,089	33,229,919	33,860,168	34,364,389	34,717,478	34,907,433	34,914,614	34,915,274	Under fruit trees and tree crops
ที่สวนผักและไม้ดอก	1,513,993	1,530,987	1,483,078	1,500,387	1,494,228	1,330,478	1,344,312	1,358,027	1,394,684	1,397,163	1,398,383	Under vegetables and ornamental plant
เนื้อที่การใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่นๆ	13,757,142	13,704,689	13,326,459	13,269,965	12,937,963	11,930,522	11,875,808	11,766,128	11,809,270	11,805,426	11,803,714	Miscellaneous land
เนื้อที่นอกการเกษตร	63,373,535	64,994,613	69,153,300	70,671,448	70,923,894	63,661,650	63,761,987	64,039,177	64,209,430	64,215,800	69,341,116	Non agricultural area

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2557)

4.Target 2.4:

By 2030, ensure sustainable food production systems and implement resilient agricultural practices that increase productivity and production, that help maintain ecosystems, that strengthen capacity and adaptation to climate change, extreme weather, drought, flooding and other disasters and that progressively improve land and soil quality.

เป้าหมาย 2.4: สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลผลิตและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัย และภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ. 2573

Indicator 2.4.1: Proportion of agricultural area under productive and sustainable agriculture

ตัวชี้วัด 2.4.1: สัดส่วนหรือร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืน

การสร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลผลิตและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัย และภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ.2573 นั้นเราต้องทบทวนและพิจารณาถึงการนิยามความหมายของเป้าประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการมุ่งไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายดังกล่าวโดยผู้วิจัยได้พิจารณาทบทวนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการนิยามความหมายดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัตินั้น ภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) กำลังทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากปรากฏการณ์ของภาวะโลกร้อน (Global warming) ซึ่งเกิดจากภาวะการปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกสู่บรรยากาศที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ ปรากฏการณ์ที่เป็นผลกระทบตามมาจากภาวะโลกร้อนคือความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศทั้งปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Niño) และลานีญา (La Niña) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ประเทศไทยเรากำลังเผชิญกับความท้าทายกับปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยเฉพาะการเพิ่มสูงขึ้นของอุณหภูมิและคลื่นความร้อนที่สูงขึ้นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะเศรษฐกิจและสังคมของประชากรและนำไปสู่การเกิดภัยพิบัติต่อภาคการเกษตรซึ่งเป็นภาคการผลิตที่ต้องอาศัยปัจจัยทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดหลัก ดังนั้นภัยพิบัติก็ควรที่จะมุ่งเน้นการบูรณาการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในการพัฒนา (Mainstreaming Disaster Risk Reduction into Development) ทุกระดับ เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยการทำให้การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นประเด็นกระแสหลักที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบายในการทำให้ภัยพิบัติเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ เมื่อเราดูนิยามของภัยพิบัติ (Disaster) หมายถึงการหยุดชะงักอย่างรุนแรง

ของการปฏิบัติหน้าที่ของชุมชนหรือสังคมอันเป็นผลมาจากการเกิดภัยทางธรรมชาติหรือเกิดจากมนุษย์ ซึ่งส่งผลต่อชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง เกินกว่าความสามารถของ ชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวจะรับมือได้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ (WHO/EHA, 2002; กรม ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557) ซึ่งผลกระทบจากภัยพิบัติและความเสี่ยงจากภัยพิบัติมิใช่ พิจารณาจากการเกิดภัยเพียงอย่างเดียวแต่มีองค์ประกอบที่สำคัญคือความล่อแหลม (Exposure) ความ เปราะบาง (Vulnerability) และศักยภาพ (Capacity) ที่เป็นตัวแปรที่กำหนดระดับความเสี่ยงต่อภาค การผลิตโดยเฉพาะภาคเกษตรกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อสภาพดิน ฟ้า อากาศและสภาพภูมิอากาศที่ เปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีน้ำเป็นปัจจัยหลักในการผลิตเมื่อปริมาณน้ำไม่สมดุลกับความต้องการจึงส่งผล กระทบต่างๆมากมาย อาทิ ภัยแล้ง ทำให้พืชขาดน้ำแห้งตาย ปศุสัตว์ขาดน้ำและอาหาร เช่นเดียวกัน อุทกภัยก็ทำให้พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหาย ปศุสัตว์ล้มตาย เกิดโรคระบาด เป็นต้น

ซึ่งการนิยามความหมายของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตามกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการ เปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ FCCC (Framework Convention on Climate Change) หมายถึงการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันเป็นผลทางตรงและทางอ้อมจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำให้ องค์ประกอบของบรรยากาศเปลี่ยนแปลงไป นอกเหนือจากความผันแปรตามธรรมชาติ ส่วนความหมาย อีกประการหนึ่งที่คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลใช้เป็นกรอบการพิจารณาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ภูมิอากาศตามแนวทางของ IPCC (Intergovernment Panel on Climate Change) เป็นการนิยาม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศว่าหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่ว่าจะเนื่องมาจากความ ผันแปรตามธรรมชาติหรือกิจกรรมของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change) จึง เป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะอากาศเฉลี่ย (Average weather) ในพื้นที่หนึ่ง ลักษณะอากาศเฉลี่ยจึง หมายถึงลักษณะทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับอากาศ เช่น อุณหภูมิ ฝน ลม เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศดังกล่าวมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและ สัตว์อาศัยอยู่ โดยเฉพาะระบบการผลิตทางการเกษตรที่ต้องอาศัยสภาพภูมิอากาศเป็นปัจจัยสำคัญใน การกระบวนการผลิตในแต่ละปี ซึ่งหากสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยเป็นปกติก็จะทำให้ สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์เกิดความเสียหายหรือล้มตาย เป็นต้น และย่อมส่งผลกระทบต่อการผลิตอัน นำมาซึ่งอาหารของมนุษย์และเกิดความไม่ยั่งยืน

การผลิตที่ยั่งยืนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลทั้งการผลิตและการบริโภคและไม่ส่งผล กระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยการผลิตที่ยั่งยืนจึงเป็นเรื่องการเลือกใช้วัตถุดิบที่ไม่เป็นกากของเสียที่ทำลาย สิ่งแวดล้อม การใช้วัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพและไม่สิ้นเปลืองทั้งจากการพัฒนาเทคโนโลยีและ ทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการเลือกใช้เทคโนโลยีที่สะอาดและเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการบริหารจัดการกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ กระบวนการผลิต ดังนั้นหากเราพิจารณาระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนจึงหมายถึงการผลิตเป็น กระบวนการที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมาจากการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ซึ่ง จำเป็นต้องมีการจัดการใน 3 ส่วนคือ ปัจจัยการผลิต (Input) การแปรรูป (Process) และผลผลิต (Output) โดยในแต่ละกระบวนการจะต้องคำนึงถึงปริมาณ คุณภาพ ความคุ้มค่า การเลือกใช้วัตถุดิบ เทคโนโลยีที่สะอาดและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน (Food System Sustainable) ต้องพิจารณาถึงกระบวนการ และปัจจัยที่สนับสนุนการผลิตซึ่งเป็นฐานของการสร้างระบบการผลิตอาหารที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน การนิยามความหมายของระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนจึงตีความหมายตามแนวทางตามมติที่ประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่ ประเทศไทยได้ลงนามและนำเอาแนวความคิดการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืนมาปรับใช้ในบริบทของ ประเทศไทยโดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเจ้าภาพในการ ขับเคลื่อนโดยนิยามการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Sustainable consumption and production) หมายถึงการผลิตและการบริโภคที่สามารถเพิ่มขึ้นได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาวโดยกิจกรรมทาง เศรษฐกิจในปัจจุบันไม่สร้างข้อจำกัดต่อกิจกรรมการผลิตและการบริโภคในอนาคตทั้งนี้โดยจำเป็นต้องมี การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและพฤติกรรมการ บริโภคอย่างเหมาะสม จึงเป็นแนวความคิดขยายตัวทางเศรษฐกิจภายใต้ขีดจำกัดของทุนธรรมชาติที่ จะต้องมีการสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์สำหรับคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นอนาคต ดังนั้นระบบการผลิตอาหาร ที่ยั่งยืนจึงเป็นเรื่องของกระบวนการผลิตอาหารและปัจจัยที่สนับสนุนการผลิตที่ตั้งอยู่บนความสมดุล ของระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของท้องถิ่นบนความ เพียงพอ (Food availability) การเข้าถึงที่เป็นธรรม (Food access) การใช้ประโยชน์ (Food utilization) และการมีเสถียรภาพทางอาหาร (Food stability) ที่มนุษย์สามารถดำรงชีพได้อย่าง เหมาะสม

สำหรับระบบการผลิตที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนระบบหนึ่งที่มีการใช้เพื่อรักษามาตรฐานและ คุณภาพผลผลิตคือกระบวนการผลิตแบบ GAP (Good Agriculture Practices) หรือการปฏิบัติทาง การเกษตรที่ดีและเหมาะสม หมายถึงแนวทางในการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรง ตามมาตรฐานที่กำหนด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุนและขบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกร และผู้บริโภค มีการใช้ทรัพยากรที่เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืนทางการเกษตรและไม่ทำให้เกิด มลพิษต่อสิ่งแวดล้อม หลักการนี้ได้รับการกำหนดโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ โดยที่การวัดประเมินผลการผลิตที่ยั่งยืนตัวหนึ่งคือดัชนีการวัดเกี่ยวกับพื้นที่ทำการเกษตรแบบยั่งยืน คำนวณจากค่าร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำการเกษตรแบบยั่งยืนจากจำนวนพื้นที่ทำการเกษตร แบบยั่งยืนหารด้วยจำนวนพื้นที่เกษตรทั้งหมด

อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยจะมีแนวนโยบายในการแก้ไขปัญหาและมุ่งไปสู่เป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าประสงค์ที่ 2 นั้นก็มีข้อมูลสะท้อนภาวะอ่อนแอของกระบวนการพัฒนาโดยจาก การรายงานของ Zhang and Davidson (2016) พบว่าประเทศไทยมีการจัดการความยั่งยืนของการใช้ ไนโตรเจนที่ร้อยละ 0.8 หมายความว่าประเทศไทยมีอัตราการใช้ปุ๋ยเคมีทางการเกษตรในระดับที่สูงเมื่อ เทียบกับประเทศอื่นที่มีการนำเสนอข้อมูล แต่กลับพบว่าแนวโน้มสถานการณ์การใช้สารเคมีทาง การเกษตรในประเทศไทยมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากข้อมูลพื้นที่ทางการเกษตรของไทยในปี พ.ศ.2553 มีเนื้อที่ 143 ล้านไร่ มีสถิติการใช้ปุ๋ยและสารเคมีจากปี พ.ศ.2549 มีการนำเข้าปุ๋ยและ สารเคมีกว่า 3.6 ล้านตัน และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) มี เป้าหมายนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีไม่เกินปีละ 3.5 ล้านตัน แต่ปรากฏว่าในปีแรกของแผนมีการนำเข้าปุ๋ย และสารเคมีทางการเกษตรกว่า 4.5 ล้านตัน และเมื่อสิ้นสุดแผนในปี พ.ศ.2554 มีการนำเข้าปุ๋ยและ

สารเคมีทางการเกษตรถึง 6.3 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 93,844 ล้านบาท (ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ ภาครัฐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ,ออนไลน์) ซึ่งแนวโน้มการนำเข้าวัตถุอันตรายทางการเกษตร ปี พ.ศ.2553-2558 แสดงในตารางที่ 3⁷

ตารางที่ 2.7 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าวัตถุอันตรายทางการเกษตร ปี 2553 -2558

ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าวัตถุอันตรายทางการเกษตร ปี 2553 -2558										
หน่วย : ปริมาณ : ตัน มูลค่า : ล้านบาท										
ปี	สารเคมี									
	สารกำจัดวัชพืช (Herbicide)		สารกำจัดแมลง (Insecticide)		สารป้องกันและ กำจัดโรคพืช (Fungicide)		อื่นๆ		รวม	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2553	80,278	8,845	23,417	4,670	9,671	3,860	4,450	583	117,815	17,956
2554	112,177	11,480	34,672	5,938	12,179	3,875	5,511	777	164,538	22,070
2555	106,860	11,294	16,797	3,686	6,972	3,883	3,748	494	134,480	19,378
2556	137,049	14,873	21,485	4,201	10,350	4,828	3,942	514	172,826	24,416
2557	117,645	13,435	13,910	4,013	10,988	4,708	4,832	656	147,375	22,812
2558	119,971	11,016	12,927	3,684	11,088	3,839	5,560	787	149,546	19,326

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2560)

ระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนต้องอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) ซึ่งการนิยามระบบเกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) นั้นมีการนิยามไว้ที่คล้ายคลึงกันทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ภาครัฐและนักวิชาการอาทิ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกนิยามเกษตรกรรมยั่งยืนหมายถึงการผลิตทางการเกษตรและวิถีการดำเนินชีวิตของเกษตรกรที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมโดยมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสังคมที่เป็นธรรม ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค รวมทั้งพัฒนาสถาบันทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นทั้งนี้เพื่อความผาสุกและความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติโดยรวม (สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, 2547) ส่วนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินิยามเกษตรกรรมยั่งยืนหมายถึงระบบการทำเกษตรที่ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศโดยจะต้องช่วยฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรในไร่นาและสิ่งแวดล้อมและลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจาก

⁷ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าสารกำจัดศัตรูพืช.
www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=146 เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560

ภายนอกให้ได้มากที่สุดและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและมีผลตอบแทนที่จะให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพและประกอบอาชีพการเกษตรได้อย่างยั่งยืน ส่วนนักวิชาการอย่างชวอน และสุพจน์(2550) นิยามว่าหมายถึงการผลิตทางการเกษตรและวิถีเกษตรกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและดำรงรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมโดยลด ละ เลิกสารเคมีอันตรายที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและการผลิตอาหารที่มีคุณภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค รวมทั้งพัฒนาองค์กรเกษตรกร เครือข่ายเกษตรกรในชุมชนท้องถิ่น นำไปสู่การพึ่งพาตนเองของเกษตรกร ชุมชน และสังคมไทย ทั้งในด้านปัจจัยการผลิต อาทิ ที่ดิน พันธุ์กรรม แหล่งน้ำ องค์ความรู้ ภูมิปัญญา เงินทุน รวมถึงการจัดการผลผลิต การแจก การขาย หลายระดับหลายรูปแบบที่มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสังคมที่เป็นธรรมทั้งนี้เพื่อความผาสุกและความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติโดยรวม ซึ่งเป็นการประมวลความหมายมาจากหลายนิยามที่กล่าวมาสอดคล้องกับรัฐที่กำหนดให้เกษตรกรรมยั่งยืนเป็นนโยบายเพื่อการนำไปสู่การสร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลิตผลและการผลิตซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ โดยตราระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ.2554 ขึ้นและนิยามเกษตรกรรมยั่งยืนหมายถึง ระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกรกระบวนการผลิต และการจัดการทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ. 2554)⁸

สำหรับแนวคิดเกษตรยั่งยืนนั้นมีการจัดประเภทออกเป็น 5 ประเภทคือ เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่ (สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ,2556) โดยมีสาระดังนี้

1) เกษตรธรรมชาติ (natural Farming) คือระบบเกษตรที่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสอดคล้องสร้างผลผลิตพืชและสัตว์ให้เหมาะสมกับระบบนิเวศของพื้นที่โดยไต่แบ่งแยกทุกสิ่งออกจากธรรมชาติพยายามแทรกแซงการใช้ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีทางการผลิตให้น้อยที่สุด ทำให้ระบบการเกษตรและธรรมชาติเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างเป็นองค์รวมเพื่อให้เกษตรกรสามารถมีชีวิตอยู่แบบพอเพียงพึ่งตนเองได้

2) เกษตรอินทรีย์ (organic Farming) เป็นรูปแบบการทำการเกษตรที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพโดยการทำการเกษตรอินทรีย์จะนำเศษซากพืชซากสัตว์และซากเหลือทิ้งต่างๆมาใช้ในการปรับปรุงดิน

3) เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming) คือระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกันโดยกิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดจะต้องเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในไร่กันอย่างเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

⁸ <http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2554/E/039/1.PDF>

4) วนเกษตร (Ago-forestry) เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันระหว่างการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรและพื้นที่ป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์จะต้องมีความสอดคล้องเกื้อกูลกับระบบนิเวศป่าไม้ในท้องถิ่น

5) เกษตรทฤษฎีใหม่ คือระบบการเกษตรที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรน้ำในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด จัดสรรพื้นที่เพื่อใช้ในการเพาะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ที่มีเหลือจึงขาย มีการสร้างผลผลิตอาหารที่พอเพียงและสร้างการผลิตที่หลากหลายสำหรับเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงแก่ครัวเรือน สร้างความมั่นคงทางอาหาร เกิดการพึ่งพาตนเองและลดการพึ่งพาจากภายนอก

ดังนั้นโดยสรุปการนิยามเป้าหมายและตัวชี้วัดของการนิยามความหมายการสร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลิตผลและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ.2573 นั้นการใช้สัดส่วนหรือร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืนจึงมีความเหมาะสมกับประเทศไทย ขณะเดียวกันควรเพิ่มเติมตัวชี้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ปุ๋ยและสารเคมีของครัวเรือนเกษตรกรและพื้นที่การผลิตทางการเกษตรที่มั่นคง อาทิสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเปรียบเทียบกับครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดที่ใช้ปุ๋ย และสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้ระบบชลประทาน เป็นต้น

5.Target 2.5:

By 2020, maintain the genetic diversity of seeds, cultivated plants and farmed and domesticated animals and their related wild species, including through soundly managed and diversified seed and plant banks at the national, regional and international levels, and ensure access to and fair and equitable sharing of benefits arising from the utilization of genetic resources and associated traditional knowledge, as internationally agreed.

เป้าหมาย 2.5: รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศภายในปี พ.ศ.2573

Indicator 2.5.1: Number of plant and animal genetic resources for food and agriculture secured in either median or long-term conservation facilities

ตัวชี้วัด: 2.5.1: จำนวนหรือตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของพันธุกรรมพืชและสัตว์สำหรับความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ทั้งในระยะกลางและระยะยาว

Indicator 2.5.2: Proportion of local breeds classified as being at risk, not-at-risk or at unknown level of risk of extinction

ตัวชี้วัด: 2.5.2: สัดส่วนของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ในความเสี่ยง ไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์

การทบทวนองค์ความรู้เพื่อนิยามความหมายของเป้าประสงค์ดังกล่าวผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

ความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic diversity) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) โดยความหลากหลายทางชีวภาพหมายถึงการมีสิ่งมีชีวิตนานาชนิดนานาพันธุ์ในระบบนิเวศอันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีมากมายและแตกต่างกันทั่วโลกที่มีองค์ประกอบทั้งความหลากหลายของชนิดพันธุ์ (Species diversity) ความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic diversity) และความหลากหลายทางระบบนิเวศ (Ecosystem diversity) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity 1992: CBD) เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2547 นับตั้งแต่ที่มีการลงนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในปี พ.ศ.2535 โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ 2) ใช้ประโยชน์องค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และ 3) แบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งเป็นกรอบความตกลงระหว่างประเทศฉบับแรกที่ครอบคลุมมิติความหลากหลายทางชีวภาพการอนุรักษ์ทั้งชนิดพันธุ์ พันธุกรรมและระบบนิเวศ (Glowka *et al.*1994; สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2546) โดยระดับองค์ประกอบความหลากหลายทางชีวภาพนั้นมีการนิยามดังนี้

- 1) ความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic diversity) หมายถึงความหลากหลายทางพันธุกรรมที่สิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นพ่อแม่และส่งต่อไปยังรุ่นต่อไป ซึ่งการถ่ายทอดพันธุกรรมหรือยีนจากพ่อแม่ไปสู่รุ่นลูกทำให้เกิดความแตกต่างของสิ่งมีชีวิต
- 2) ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ (Species diversity) หมายถึงจำนวนชนิดและจำนวนหน่วยสิ่งมีชีวิตที่เป็นสมาชิกของแต่ละชนิดพันธุ์ที่มีอยู่ในแหล่งที่อยู่อาศัยในประชากรนั้นๆ หรือคือความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต (speceis) ที่มีอยู่ในพื้นที่หนึ่งนั่นเอง
- 3) ความหลากหลายทางระบบนิเวศ (Ecosystem diversity) หมายถึงความซับซ้อนของลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคของโลกเมื่อประกอบกับสภาพภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศทำให้เกิดระบบนิเวศหรือถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างกัน การที่สิ่งมีชีวิตสามารถอาศัยอยู่ได้ในระบบนิเวศต่าง ๆ นั้นเป็นการดำรงชีพอยู่ได้โดยการผ่านการคัดเลือกตามธรรมชาติของกระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต

สถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยนั้นในรายงานของกรมส่งเสริมและเผยแพร่คุณภาพสิ่งแวดล้อม (2553) ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ สิ่งมีชีวิตทั้งทางบกและน้ำมีพรรณไม้ที่ศึกษาแล้วประมาณ 20,000 ชนิด และพันธุ์สัตว์ประมาณ 12,000 ชนิด ซึ่งยังมีสิ่งมีชีวิตอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่มีข้อมูล โดยจำนวนสิ่งมีชีวิตคาดว่า มีประมาณ 0.36% ของพื้นที่บกบนโลก ข้อมูลรายงานดังกล่าวบอกสถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพของไทย มีพรรณพืช 15,000 ชนิด สัตว์มีกระดูกสันหลัง 4,591 ชนิด สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง 83,000 ชนิด อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ปัจจุบันความหลากหลายทางชีวภาพกำลังถูกคุกคามและหลายชนิดพันธุ์เริ่มเข้าสู่ระยะใกล้สูญพันธุ์และบางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้วจากกระบวนการพัฒนาที่เน้นสร้างความ

เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกและการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ ปัญหา มลพิษ การสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยและการเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์ ล้วนเป็นสาเหตุของการสูญเสีย ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่นเดียวกันความหลากหลายทางชีวภาพในภาคเกษตรกรรมก็ได้รับ ผลกระทบด้วยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการลดลงของความหลากหลายทางพันธุกรรมของพืชและสัตว์ใน ระบบการผลิตอาหารทางการเกษตร โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากการผลิตเพื่อการยังชีพ (Subsistence economy) มาเป็นระบบการผลิตพืชเชิงเดี่ยว (Mono crop) นั่นคือทำให้ความ หลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ และความหลากหลายทางพันธุกรรมของพืชและสัตว์เหล่านี้ลดลง และหายไปมีเพียงไม่กี่สายพันธุ์ที่รัฐและตลาดส่งเสริม

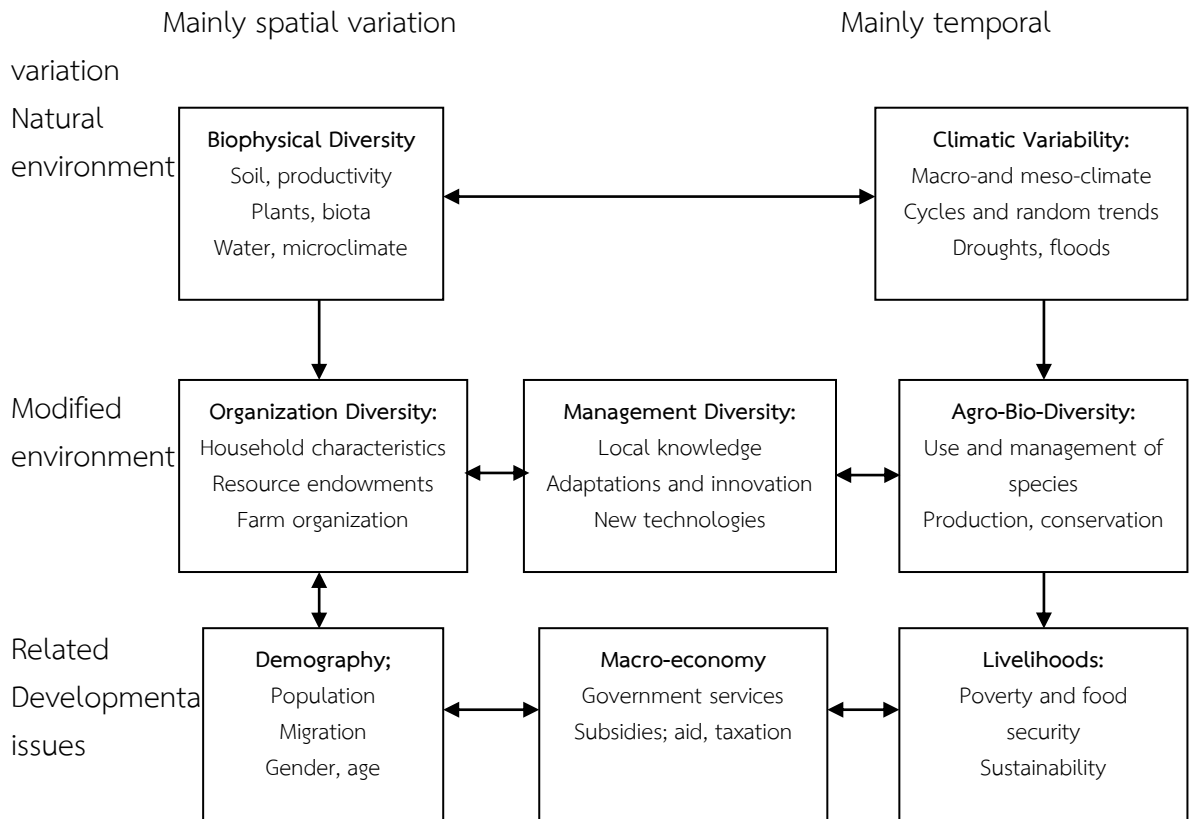
การพยายามอนุรักษ์พันธุกรรมของประเทศไทยนั้นมีการดำเนินการจัดตั้งธนาคารพันธุกรรม (Gene Bank) โดยทำการเก็บรวบรวมพันธุ์ข้าวของประเทศไทย อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการจัดตั้งธนาคาร พันธุกรรมขึ้นมากแต่ก็เป็นเพียงการเก็บรวบรวมสายพันธุ์ของพืชบางชนิดเท่านั้น ขณะที่พืชพรรณและ สัตว์อื่น รวมทั้งจุลินทรีย์นั้นยังไม่มีจัดการที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ซึ่งผลสำเร็จและการเป็น หลักประกันนโยบายในอนาคตของการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์พันธุกรรมนั้นต้องทำการศึกษาทั้งการ อนุรักษ์แบบนอกถิ่น (ex situ) และในถิ่นที่อยู่อาศัย (in situ) ควบคู่กัน การรวบรวมพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และสิ่งมีชีวิตอื่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเช่นเดียวกัน ดังนั้นรัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องตระหนัก และเร่งดำเนินการการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในลักษณะการอนุรักษ์นอกถิ่นที่อยู่อาศัย และการอนุรักษ์ในถิ่นที่อยู่อาศัยไปพร้อมๆกันจึงจะนำไปสู่ความยั่งยืนของความหลากหลายทาง พันธุกรรมของพืชและสัตว์ในทางการเกษตรที่เป็นหลักประกันความมั่นคงทางอาหารของมวลมนุษยชาติ

อย่างไรก็ตามการมุ่งเป้าเพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางพันธุกรรมท้องถิ่นทั้ง พืชและสัตว์นั้นเราจำเป็นต้องมุ่งไปที่การสนับสนุนส่งเสริมชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จาก สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ให้เกิดความยั่งยืนเพื่อเป็นการสร้างหลักประกันของความมั่นคงทางอาหารนั้น หมายความว่าเราต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และแนวทางในการจัดการทรัพยากรชีวภาพของ ประเทศใหม่ที่มีไข่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อการขายที่ตอบสนองตลาดแต่เพียงอย่างเดียวแต่ควรต้องให้ ความสำคัญกับการผลิตเพื่อดำรงชีพที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย แนวคิดความหลากหลายทางการเกษตรหรือไร่นา (Agrodiversity) จึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความ เหมาะสมและเป็นไปได้ในการที่จะอนุรักษ์พันธุกรรมท้องถิ่นของประเทศไทย โดยเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้น ในช่วงทศวรรษที่ 1990 โดยบรูคฟิลด์และสต็อกกิง (Brookfield and Stocking, 1999) อธิบาย (Agrodiversity) ว่าหมายถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างปฏิบัติการการจัดการทางการเกษตร สิทธิการเป็น เจ้าของทรัพย์สินของเกษตรกร ทรัพยากรทางชีวภาพกายภาพและสิ่งมีชีวิต แม้ว่าบางครั้งอาจมีการใช้ แทนกันระหว่างคำว่า Agrodiversity กับ Agrobiodiversity แต่มีความหมายที่ต่างกันคือ Agrobiodiversity มีการใช้มาก่อนโดยทั่วไปมีวัตถุประสงค์ใช้กับการคำนวณความหลากหลายทาง ชีวภาพในพื้นที่ทางการเกษตร เช่น การศึกษาบทบาทชายหญิงและความหลากหลายทางชีวภาพในไร่นา ในบังคลาเทศของโอคเลย์และคณะ (Oakley et al, 2005) พบว่าปัจจัยทางภูมิศาสตร์ท้องถิ่นและ บทบาทชายหญิงเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความหลากหลายของพันธุ์พืชที่ปลูก ส่วน Agrodiversity นั้นมีการใช้น้อยกว่า ซึ่งบรูคฟิลด์และปาโดค (Brookfield and Padoch, 1994) ได้ให้คำนิยาม Agrodiversity ว่าหมายถึงแนวทางหลายทางที่เกษตรกรใช้ความหลากหลายทางธรรมชาติของ

สิ่งแวดล้อมสำหรับการผลิตที่ไม่เฉพาะทางเลือกการปลูกพืชแต่รวมถึงการจัดการที่ดิน น้ำและสิ่งมีชีวิตทั้งหมด ขณะที่อัลเมคินเดอร์ส และคณะ (Almekinders et al, 1995) ได้ให้ความหมาย Agrodiversity ว่าหมายถึงระบบที่เหมาะสมสำหรับหว่านไถปลูกพืชอันเป็นผลลัพธ์จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรพันธุกรรมพืช สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตและวิธีการจัดการที่นิยามความเปลี่ยนแปลงจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของระบบนิเวศเกษตร โดยที่ระบบนิเวศเกษตร (Agroecosystems) หมายถึงระบบการผลิตพืช สัตว์ ประมง และป่าไม้ที่มนุษย์ได้กระทำให้เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมธรรมชาติเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ เพื่อการแลกเปลี่ยน และเพื่อการค้าขาย โดยมีองค์ประกอบที่เป็นสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ดิน น้ำ อากาศ แสงแดด รวมทั้งปัจจัยที่มีผลกระทบทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเกิดเป็นระบบนิเวศเกษตร (ชนวน รัตนวราหะ, 2536) ซึ่งการประชุมโลกว่าด้วยการเกษตรในต้นศตวรรษที่ 21 “Global Forum on Agricultural Research” ได้ให้ความสำคัญในการสนับสนุนแนวคิด Agrodiversity และพหุลักษณะนิยม (Pluralism) อันเป็นประเด็นที่ช่วยสนับสนุนความมั่นคงทางอาหาร การลดปัญหาความยากจนและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในการศึกษาวิจัย (Torres et al, 2000)

บรูคฟิลด์และสต็อกกิง (Brookfield and Stocking, 1999; Ibid.) ได้ประมวล Agrodiversity จากคำนิยามข้างต้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจว่ามีคำถามสองประการคือ ประการแรกเกษตรกรรมมีการปฏิบัติอย่างไรจากผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะแตกต่างกันของขอบเขตความหลากหลายทางชีวภาพจากพันธุกรรมถึงภูมิทัศน์ทั้งหมด ประการที่สองความหลากหลายทางชีวภาพกระทบต่อองค์ประกอบของสังคมชนบททั้งวิถีชีวิตปัจเจก ครอบครัว และชุมชนและเศรษฐกิจระดับกว้างอย่างไร โดยปฏิสัมพันธ์ทั้งสองวางอยู่บนความแตกต่างที่มีระดับมาตรวัดของปฏิบัติการทั้งเชิงพื้นที่ (spatially) และเชิงเวลา (temporally) และระดับความแตกต่างของการปรับเปลี่ยนความหลากหลายทางชีวภาพธรรมชาติ

AGRODIVERSITY

แผนภาพที่ 2.7 Elements agrodiversity – main components and principal development issues.

ที่มา: Brookfield and Stocking (1999)

บรู๊คฟิลด์และสต็อกกิ้ง ได้แบ่งองค์ประกอบของ Agrodiversity จากการศึกษาคือโครงการ PLEC⁹ ออกเป็น 4 ส่วนคือ

1. Biophysical diversity หมายถึงความหลากหลายของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมซึ่งควบคุมคุณภาพที่มีมาแต่ดั้งเดิมของฐานทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับระบบการผลิต ซึ่งรวมถึงการฟื้นคืนสภาพธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพกายภาพ ลักษณะของดินและผลผลิต ความหลากหลายทางชีวภาพของธรรมชาติ การขึ้นของพืชและสิ่งมีชีวิตอื่นในดิน ที่ยังรวมถึงลักษณะทาง

⁹ PLEC: People, Land Management and Environment Change คือโครงการศึกษาเรื่องคน การจัดการที่ดินและการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของ UNU/UNEP, 1998. Project document and annexes as submitted to the Secretariat of the Global Environment Facility for final approval. United Nation University, Tokyo, and United Nation Environment Programme, Nairobi. ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์ <http://www.unu.edu/env/plec>

กายภาพและเคมีของดิน กายภาพของผิวและกระบวนการทางชีววิทยา ระบบน้ำ อากาศ และความเปลี่ยนแปลงในแต่ละองค์ประกอบ

2. Management diversity หมายถึงวิธีการจัดการที่ดิน น้ำ และสิ่งมีชีวิตสำหรับการผลิตพืช และรักษาโครงสร้างและความอุดมสมบูรณ์ของดิน ที่รวมถึงวิธีการจัดการทางชีววิทยา เคมี และกายภาพ ซึ่งการจัดการไม่เฉพาะดินและภูมิประเทศเท่านั้นแต่รวมถึงความแตกต่างของฤดูกาล เกษตรกรรายย่อยมักจะปรับวิธีปฏิบัติตามรูปแบบของฝนที่ตก บางทีก็มีการจัดการทางชีววิทยา เช่น การอนุรักษ์ป่าสำหรับพื้นที่ต้นน้ำหรือการปลูกพืชเพื่อชีวิตมีผลลัพธ์ทางกายภาพ ความรู้ท้องถิ่นมีการปรับเปลี่ยนโดยข้อมูลข่าวสารใหม่ๆที่เป็นพื้นฐานความหลากหลายการจัดการ

3. Agro-biodiversity หมายถึงการจัดการและการใช้ประโยชน์โดยตรงจากสิ่งมีชีวิต (species) และพันธุ์ (varieties) รวมทั้งพืชปลูก พืชกึ่งปลูกและพืชป่า ของมนุษย์หรือความหลากหลายทางชีวภาพของพืชทั้งหมด ส่วนที่สำคัญคือความหลากหลายของพืชที่มนุษย์ปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน หรือเพิ่มผลผลิต ลดความเสี่ยงและยกระดับการอนุรักษ์

4. Organizational diversity หมายถึงลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจที่รวมถึงความหลากหลายปฏิบัติการของมนุษย์ในไร่นาและการใช้ทรัพยากรของเกษตรกรที่ช่วยสนับสนุนการอธิบายการจัดการ ความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงระหว่างลักษณะเฉพาะของไร่นา ที่อธิบายส่วนประกอบของแรงงาน ขนาดครัวเรือน และความแตกต่างในสิทธิทรัพยากรของครัวเรือน และความมั่นใจของแรงงานในไร่นา รวมทั้งความสัมพันธ์ของกลุ่มอายุและบทบาทชายหญิงที่ทำงานในไร่นา และขึ้นอยู่กับสนับสนุนทรัพยากรจากภายนอกไร่นา การกระจายเชิงพื้นที่ไร่นาและความแตกต่างในการเข้าถึงที่ดิน

การจัดแบ่งดังกล่าวยังมีข้อโต้แย้งของพื้นฐานการทำความเข้าใจระหว่างความหลากหลายทางชีวภาพธรรมชาติและการใช้ที่ดินของมนุษย์ซึ่งปฏิบัติการบนความหลากหลายของระดับพื้นที่ (spatial scales) มีความแตกต่างที่สำคัญโดยประเภทของความหลากหลายทางชีวภาพคือคุณสมบัติของสิ่งมีชีวิตหรือที่ตั้ง ขณะที่ตรงกันข้ามความหลากหลายไร่นาคือลักษณะพิเศษของทุ่งนา ไร่นา ชุมชนและภูมิทัศน์ และการแบ่งดังกล่าวมีความแตกต่างกันในเชิงมิติและพลวัตของลักษณะที่สามารถใช้ช่วงเวลาในการแบ่งดังนี้ 1) Short-term (inter-and intra-seasonal) sequential diversity หรือระยะสั้นในการตัดสินใจของเกษตรกรกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน แรงงาน การลงทุนและทรัพยากร และความมั่นคงหรือความเสี่ยงของการเก็บเกี่ยว ระดับช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเดือนระยะสั้นๆในรอบปี และ 2) Longer-term change in cropping and management practices หรือระยะยาวในการปลูกและจัดการพืช ในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม ประชากร สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง และยิ่งรวมถึงรูปแบบการปลูกพืช การจัดสรรการใช้ที่ดิน ความมั่นใจบนความแตกต่างของแหล่งรายได้ ซึ่งทำให้มีการลงทุนที่ถาวรในที่ดิน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของดินและสิ่งมีชีวิตโดยการใช้และกระบวนการทางธรรมชาติ การเตรียมหาหนทางเพื่อการผลิตเพื่อการค้า การละทิ้งและการปรับเปลี่ยนปลูกพืชชนิดใหม่ วิธีปฏิบัติแบบใหม่นำไปสู่ระบบและการมองข้ามวิธีอื่นๆ ซึ่งปรากฏรูปแบบในช่วงเวลาไม่กี่ปีถึงหลายศตวรรษที่ผ่านมา

บรูคฟีลด์และสต็อกกิงได้สรุปว่าการวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจถึงความหลากหลายทางการเกษตรว่าต้องคำนึงถึงแนวคิดการใช้ประโยชน์ (Utilitarian concept) ที่จะช่วยเป็นกรอบทำให้เกิดความเข้าใจความหลากหลายทางชีวภาพในภูมิทัศน์ของผู้คน ทำให้ผู้ตัดสินใจสามารถแยกแยะความสำคัญทั้งการ

ใช้และการปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพและช่วยในการวางแผนในการออกแบบเครื่องมือ ซึ่งตัวอย่างการใช้แนวคิด Agrodiversity ศึกษาทางมานุษยวิทยาอย่างเช่น เนตติ้งและสโตน (Netting and Stone, 1996) ใช้แนวคิด Agrodiversity ศึกษากระบวนการเพาะปลูก Kofyar ในตอนกลางของประเทศไนจีเรียที่รวมเอาความหลากหลายของชนิดพืชที่ปลูก ความซับซ้อนของทักษะการจัดการปลูกพืชและการจัดการตลาด ส่วนการศึกษาทางนิเวศวิทยา ตัวอย่างเช่น พิเมนเทลและคณะ (Pimentel *et al.*, 1992) ได้ใช้แนวคิดดังกล่าวศึกษาที่ผนวกรวมเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพของแมลงและดินใน Agrodiversity ที่รู้จักดีในนามการจัดการสิ่งมีชีวิตในที่ดินทางการเกษตร รวมทั้งการศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายเพื่อเป็นแนวทางยุทธศาสตร์ใหม่สำหรับการอนุรักษ์ดิน (Stocking, 2002) เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทยได้มีการใช้แนวคิด Agrodiversity นำมาศึกษาเกี่ยวกับระบบการเกษตรทางภาคเหนือของนักวิชาการภาคควิชาพืชไร่ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมิ่งงานตีพิมพ์เผยแพร่ อาทิ Agrodiversity: Lessons from the highlands of northern Thailand (Rerkasem and Rerkasem, 2006) ตามกรอบคิดโครงการ PLEC ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้ท้องถิ่นและปฏิบัติการของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรที่สัมพันธ์กับการดำรงชีพ นอกจากนี้ยังใช้แนวคิด Agrodiversity ในการศึกษาการอนุรักษ์พันธุกรรมข้าวพื้นเมืองในถิ่นที่อยู่อาศัย (Rerkasem and Rerkasem, 2002) โดยนำเสนอแนวคิด Agrodiversity ว่าหมายถึงการวิเคราะห์และทำความเข้าใจวัฏกรรมความรู้เรื่องข้าว การจัดการระบบการปลูกพืชและทรัพยากรพันธุกรรมของเกษตรกรไทย ที่มุ่งเน้นถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงในระบบการปลูกพืช ผลผลิต และการจัดการวิถีปฏิบัติที่เกิดขึ้นระหว่างระบบนิเวศเกษตรพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับความหลากหลายทางพันธุกรรมข้าวที่อาจจะช่วยยกระดับและวิเคราะห์ในไร่นา งานดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าลักษณะทางพันธุกรรมพืชทางการเกษตรถูกกำหนดโดยปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ เช่นเดียวกับปัจจัยทางชีวภาพกายภาพ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกพืชที่จะปลูกในแต่ละพื้นที่ที่เหมาะสม และมีผลกระทบต่อจัดการทรัพยากรพันธุกรรมท้องถิ่นที่แตกต่างกันสองลักษณะคือ ประการแรกเกษตรกรอาจมีอิทธิพลต่อระบบความหลากหลายทางพันธุกรรมพืชท้องถิ่นโดยมีการเลือก การปฏิบัติ การดูแล การผสมพันธุ์พืชและการคัดเลือกพันธุ์ปีต่อปีในระบบเอง หรือประการที่สอง เกษตรกรมีการผสมเมล็ดพันธุ์ในการปลูกในพื้นที่หรือเหตุผลอื่นทำให้เกิดความแตกต่างของพันธุ์ การถ่ายเทของยีนอาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการเพาะปลูกจากการเตรียมที่ดิน การให้ปุ๋ย การจัดการศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและการเก็บเมล็ดพันธุ์ และการเปลี่ยนแปลงการใช้และการจัดการพันธุกรรมข้าวท้องถิ่นนั้นมาจากการนำเอาพันธุ์ข้าวชนิดใหม่จากที่อื่นเข้ามาปลูกในพื้นที่และการคัดเลือกพันธุ์จากประชากรในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งงานชิ้นนี้เสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์แบบ “win-win situations” ที่คนในท้องถิ่นสามารถที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรได้และแนวคิด Agrodiversity น่าจะสามารถนำไปวิเคราะห์ทำความเข้าใจระบบทรัพยากรพันธุกรรมข้าวพื้นเมืองในพื้นที่อื่นได้

โดยสรุปจากการนิยามความหมายและการยกตัวอย่างประกอบของแนวคิดเพื่อจะรักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมตามที่ตกลงกันระหว่าง

ประเทศภายในปี พ.ศ.2573 นั้น การกำหนดตัวชี้วัดจำนวนหรือตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของพันธุกรรมพืช และสัตว์สำหรับความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ทั้งในระยะกลางและระยะยาว และสัดส่วนของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ในความเสี่ยง ไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์นั้นมีความเหมาะสมกับประเทศไทย โดยสัดส่วนการวัดดังกล่าวมีการนับจำนวนสัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ในความเสี่ยง ไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์หารด้วยจำนวนพันธุ์ท้องถิ่นทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามควรมีการเพิ่มประเด็นเกี่ยวกับตัวชี้วัดสัดส่วนการจัดการอนุรักษ์แบบนอกถิ่น (ex situ) และในถิ่นที่อยู่อาศัย (in situ) ควบคู่กันด้วย

6.Target 2.a:

Increase investment, including through enhanced international cooperation, in rural infrastructure, agricultural research and extension services, technology development and plant and livestock gene banks in order to enhance agricultural productive capacity in developing countries, in particular least developed countries.

เป้าหมาย 2.a: เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด

Indicator 2.a.1: The agriculture orientation index for government expenditures

ตัวชี้วัด 2.a.1: ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ

Indicator 2.a.2: Total official flows (official development assistance plus other official flows) to the agriculture sector

ตัวชี้วัด 2.a.2: หน่วยงานทั้งหมดมีการขับเคลื่อนที่ราบรื่น (การได้รับความช่วยเหลือทางการพัฒนาอย่างเป็นทางการ) ในภาคการเกษตร

การทบทวนนิยามความหมายของเป้าหมายการเพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

การเพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์นั้นเมื่อพิจารณาจากแผนพัฒนาและการลงทุนของภาครัฐจะพบว่ารัฐมีนโยบายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศโดยมีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ ฉบับที่ 1-12 ในปัจจุบัน เมื่อเราพิจารณาจากแผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม พ.ศ.2554-2558 (สำนักนโยบาย

และยุทธศาสตร์, 2556) ได้ดำเนินการจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2550 บัญญัติไว้ โดยได้ดำเนินการตามแนวทางที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) มุ่งเน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยผลักดันการพัฒนาการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ การปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการโลจิสติกส์ การพัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟ การปรับปรุงพัฒนาโครงข่ายขนส่งมวลชนที่มีอยู่ในปัจจุบันให้ทันสมัยครอบคลุมพื้นที่บริการและสอดคล้องกับการขยายตัวของเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์กับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคอาเซียน ซึ่งผลการดำเนินงานในปี พ.ศ.2555 มีโครงข่ายเส้นทางขนส่งทางถนนของประเทศไทยมีความยาว 217,797.06 กิโลเมตร เป็นถนนในความรับผิดชอบของกรมทางหลวงระยะทาง 66,871.36 กิโลเมตร กรมทางหลวงชนบทระยะทาง 49,080.16 กิโลเมตร เทศบาลระยะทาง 16,276.06 กิโลเมตร และอื่น ๆ ระยะทาง 85,569.48 กิโลเมตร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของรัฐที่มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโครงข่ายการคมนาคมเพื่อการสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนในชนบท ระดับประเทศและระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมีการดำเนินการต่อเนื่องโดยมีแผนพัฒนายุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม พ.ศ.2559 (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2558) เป็นกรอบในการดำเนินงาน

ขณะที่การวิจัยเกษตรหมายถึง กระบวนการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรในด้านต่างๆ ทั้งการเพิ่มผลผลิต การแปรรูป การส่งเสริมทางการเกษตร การวิจัยเพื่อหาพืชและสัตว์ที่มีคุณภาพต่อการผลิต เป็นต้น ขณะที่การขยายบริการหมายถึงความพยายามในการใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และ ความกระตือรือร้นของผู้ให้บริการในการนำเสนอการบริการให้แก่ผู้รับบริการด้วยความเต็มใจจริงใจ และให้เกียรติ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความ คาดหวัง รวมทั้งเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้รับบริการ ส่วนการพัฒนาเทคโนโลยีหมายถึงสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้น เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่างๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร วัสดุ หรือแม้กระทั่งไม่ได้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เช่น กระบวนการต่างๆเทคโนโลยี เป็นการประยุกต์นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้และก่อให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติแก่มวลมนุษย์กล่าวคือเทคโนโลยีเป็นการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการประดิษฐ์สิ่งของต่างๆให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นเราจะเห็นว่าการวิจัย การขยายบริการและการพัฒนาเทคโนโลยีเป็นการสร้างเสริมปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนกระบวนการเกษตรเพื่อช่วยยกระดับขีดความสามารถของการผลิตทางการเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งประเทศไทยได้ดำเนินการพัฒนาการเกษตรมาตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2506) จนกระทั่งมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) โดยจะเห็นว่าพัฒนาการทางการเกษตรของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของภาคการเกษตรลดลงมีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากที่เคยเป็นสินค้าเพื่อการบริโภคภายในประเทศและส่งออกในรูปของสินค้าขั้นปฐมภูมิไปเป็นวัตถุดิบเพื่อการผลิตของภาคการผลิตอื่น เช่น อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป เป็นต้น สร้างมูลค่ารายได้แก่ประเทศมากขึ้น

สำหรับการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรหมายถึงกระบวนการเก็บพันธุกรรมของพืชและสัตว์ไว้เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน

โดยสำหรับพืชนั้นก็จะมีลักษณะของการจัดทำธนาคารพันธุกรรมหรือธนาคารยีนในลักษณะการเก็บเชื้อพันธุไว้ในสถานที่ที่เหมาะสมที่เชื้อพันธุพืชสามารถมีอายุที่สามารถจะนำกลับมาใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกและขยายพันธุ์ใหม่ได้ซึ่งเป็นลักษณะของการอนุรักษ์แบบนอกถิ่นที่อยู่อาศัย (*Ex situ conservation*) และอีกประการหนึ่งคือการอนุรักษ์พันธุกรรมไว้ในถิ่นที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นกระบวนการจัดการตามธรรมชาติเพื่อให้พืชสามารถขยายพันธุ์และเกิดการแลกเปลี่ยนทางพันธุกรรมได้ตามธรรมชาติเรียกว่าการอนุรักษ์แบบอยู่ในถิ่นอาศัย (*In situ conservation*) ซึ่งกรมวิชาการเกษตรได้นิยามธนาคารเชื้อพันธุพืชหมายถึงแหล่งเก็บรักษาและอนุรักษ์ความหลากหลายของทรัพยากรพันธุกรรมพืชที่มีคุณค่าและเกี่ยวข้องกับความต้องการใช้ประโยชน์ของมนุษย์สำหรับการบริโภค การรักษาโรคและเป็นแหล่งผลิตพลังงาน โดยมีการจัดการทรัพยากรพันธุกรรมพืชที่อนุรักษ์ควบคู่กับการจัดการด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบแบบแผน ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมพืชดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงพันธุ์พืชโดยการเพิ่มผลผลิต คุณค่าโภชนาการ และรักษาไว้ซึ่งระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืนของประเทศ (กรมวิชาการเกษตร, 2559) โดยธนาคารเชื้อพันธุพืชแบ่งออกเป็น

1. ธนาคารเมล็ดพันธุ์ (Seed Bank)
2. ธนาคารที่รวบรวมพันธุกรรมพืชที่เก็บในสภาพปลอดเชื้อ (*In vitro* Bank) เช่นธนาคารเนื้อเยื่อพืช (Tissue Bank) และธนาคารละอองเรณู (Pollen Bank)
3. ธนาคารที่รวบรวมพันธุกรรมพืชในสภาพเย็นยิ่งยวด (Cryobank)
4. ธนาคารที่รวบรวมพันธุกรรมพืชในสภาพแปลงปลูก (Field Bank)

เช่นเดียวกันสัตว์ก็มีการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมอยู่สองลักษณะเช่นเดียวกันโดยมีการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมสัตว์ที่เรียกว่า *in vivo* หมายถึงรูปแบบการอนุรักษ์พันธุกรรมสัตว์ไว้ในสถานที่เฉพาะ เช่น สวนสัตว์ สวนเลี้ยงปศุสัตว์ พื้นที่คุ้มครอง และการจ่ายค่าตอบแทนหรือมาตรการสนับสนุนอื่นแก่ผู้ดูแลปศุสัตว์ที่ดูแลสวนสัตว์ในสภาพแวดล้อมปกติ และอีกรูปแบบหนึ่งคือการสร้างธนาคารยีนเพื่ออนุรักษ์แบบ *in vitro* หมายถึงการเก็บพันธุกรรมในถังไนโตรเจนเหลว นั่นคือการเก็บยีนไว้ในสถานที่ที่สร้างขึ้นมาเพื่อกักเก็บยีนสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆต่อไป (กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์, 2552)

โดยสรุปเราจะเห็นว่าการนิยามความหมายของเป้าหมาย 2.a: นั้นมีการกำหนดตัวชี้วัดคือดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ และดัชนีหน่วยงานทั้งหมดมีการขับเคลื่อนที่ราบรื่น (การได้รับความช่วยเหลือทางการพัฒนาอย่างเป็นทางการ) ในภาคการเกษตรมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศไทย

7.Target 2.b:

Correct and prevent trade restrictions and distortions in world agricultural markets, including through the parallel elimination of all forms of agricultural export subsidies and all export measures with equivalent effect, in accordance with the mandate of the Doha Development Round.

เป้าหมาย 2.b: แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดฮา

Indicator 2.b.1: Producer Support Estimate

ตัวชี้วัด 2.b.1: ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร

Indicator 2.b.2: Agricultural export subsidies

ตัวชี้วัด 2.b.2: การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร

สำหรับเป้าหมายที่ 2.b เกี่ยวกับการแก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดฮา นั้นผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารเพื่อสรุปนิยามความหมายของเป้าหมายดังนี้

การเจรจาการค้าพหุภาคีรอบโดฮาเป็นการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบที่ 9 นับตั้งแต่หลังมีการเจรจาการค้าภายใต้เกตต์ (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) เป็นการประชุมของรัฐมนตรีองค์การการค้าโลก ณ กรุง โดฮา กาตาร์ (Doha Ministerial Conference) เมื่อปี พ.ศ. 2544 มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาคาความไม่เป็นธรรมในการเจรจาการค้าที่ผ่านมา โดยให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการแก้ไขปัญหาคาความยากจน และการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในประเทศกำลังพัฒนา ภายใต้ชื่อ “วาระแห่งการพัฒนารอบโดฮา” (Doha Development Agenda: DDA) ซึ่งความตกลงว่าด้วยสินค้าเกษตรภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) หรือความตกลงพหุภาคีว่าด้วยการค้าสินค้า (Multilateral Agreements on Trade in Goods) ได้มีการกำหนดให้เปลี่ยนมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร เช่น การกำหนดปริมาณหรือการห้ามการนำเข้าเป็นมาตรการภาษีศุลกากรทั้งหมด (Tariffication) โดยประเทศพัฒนาแล้วจะต้องลดภาษีลงร้อยละ 36 ภายใน 6 ปี ส่วนประเทศกำลังพัฒนาจะต้องลดภาษีลงร้อยละ 24 ภายใน 10 ปี และแต่ละรายการสินค้าจะต้องลดลงอย่างน้อยร้อยละ 10 นอกจากนี้สมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วจะต้องลดมาตรการอุดหนุนภายในที่บิดเบือนการคาลงร้อยละ 20 ภายใน 6 ปี ส่วนประเทศกำลังพัฒนาจะต้องลดลงร้อยละ 13 ภายใน 10 ปี ส่วนการอุดหนุนการส่งออกให้กับประเทศพัฒนาแล้วลดปริมาณที่ได้รับการอุดหนุนส่งออกร้อยละ 21 และลดเงินอุดหนุนส่งออกลงร้อยละ 36 ภายใน 6 ปี ส่วนประเทศกำลังพัฒนาลดปริมาณที่ได้รับการอุดหนุนส่งออกลงร้อยละ 14 และลดการให้เงินอุดหนุนส่งออกร้อยละ 24 ภายใน 10 ปี เป็นต้น

การแก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลกหากเรามองอีกมุมหนึ่งก็คือการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) ซึ่งองค์การการค้าโลกต่างก็มีการนิยามความหมายที่แตกต่างกันออกไป อาทิ OECD (Organisation for Economic Co-operation

and Development)¹⁰ นิยามการอำนวยความสะดวกทางการค้าคือการสร้างมาตรฐานและการลดความยุ่งยากของกระบวนการและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างประเทศจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อและเพื่อส่งผ่านการชำระเงินให้ถูกต้อง ขณะที่ APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation)¹¹ นิยามปีไว้ในปี ค.ศ.2002 ว่าการอำนวยความสะดวกทางการค้าหมายถึงการลดความซับซ้อนสร้างความเป็นเอกภาพนำเทคโนโลยีและมาตรการอื่นๆมาใช้แก้ไขกระบวนการและงานบริหารที่เป็นอุปสรรคต่อการค้า ส่วนองค์การการค้าโลก (WTO) และ UNCTAD ได้นิยามการอำนวยความสะดวกหมายถึงการทำให้กระบวนการทางการค้าระหว่างประเทศมีความเรียบง่ายซึ่งหมายรวมถึงกิจกรรม การปฏิบัติ พิธีการที่เกี่ยวกับการรวบรวม การนำเสนอ การสื่อสารและประมวลผลข้อมูลสำหรับการเคลื่อนย้ายสินค้าในการค้าระหว่างประเทศ (เดือนเด่น และวีรวลัย, 2547) ซึ่งจะเห็นว่าแต่ละองค์กรต่างก็นิยามการอำนวยความสะดวกทางการค้าในมุมมองของตนเองแต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจะเห็นว่าพื้นฐานของแนวคิดร่วมกันคือเป็นเรื่องของการปรับประสาน (Harmonization) การทำให้ง่าย (Simplification) การสร้างมาตรฐาน (Standardization) และความโปร่งใส (Transparency)

อย่างไรก็ตามกรอบการเจรจาโดยสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (ตีรณ และคณะ, 2552) ได้ศึกษายุทธศาสตร์และกลไกการเจรจาการค้าระหว่างประเทศของไทยซึ่งแนวคิดการเจรจาทางการเพื่อแลกเปลี่ยนสิทธิประโยชน์การเข้าถึงตลาดระหว่างกันนั้น (Reciprocal trade negotiation) อาจมีใช้เหตุผลทางเศรษฐกิจเสียทีเดียวหากแต่จะมีนัยทางการเมืองควบคู่กันด้วย โดยมาตรการกีดกันทางการค้านั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ (ณัตถยา, 2558) คือ มาตรการกีดกันทางการค้าทางภาษีศุลกากร (Tariff Barriers) และมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-tariff Barriers)

1) มาตรการกีดกันทางการค้าทางภาษีศุลกากร (Tariff Barriers) เป็นมาตรการที่ทุกประเทศใช้กันแพร่หลายมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน โดยภาษีศุลกากรมี 2 ชนิดคือ ภาษีศุลกากรที่เก็บจาก

¹⁰ บทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศสมาชิก โดยการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ส่งเสริมการค้าเสรี และให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาทั้งในประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลัง พัฒนา ทั้งนี้ ภารกิจของ OECD เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือจากเดิมที่เน้นการตรวจสอบนโยบายในด้านต่างๆ ของประเทศสมาชิกไปสู่การวิเคราะห์แนวทางที่นโยบายต่างๆ จะสามารถมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกและกับประเทศภายนอกกลุ่ม โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาข้ามชาติต่างๆ อันเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ ในปัจจุบัน OECD ถือเป็นองค์กรวิจัยที่มีคุณภาพที่สุดองค์กรหนึ่งของโลก เป็นแหล่งรวมข้อมูลวิจัยต่างๆ ให้ประเทศสมาชิกสามารถ ปรึกษา ค้นคว้า รวมทั้งขอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวปฏิบัติอันเป็นเลิศในด้านต่างๆ

¹¹ คือ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจใน เอเชีย-แปซิฟิก กรอบความร่วมมือนี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2532 เพื่อตอบสนองต่อภาวะการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ของเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิกที่ เพิ่มมากขึ้น จากจุดเริ่มต้นด้วยการหารืออย่างไม่เป็นทางการในระดับ รัฐมนตรีด้วยสมาชิกเพียง 12 ราย เอเชียได้พัฒนาจนกลายเป็นเวทีในระดับภูมิภาคที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเอเชียได้เริ่มจัดการพบปะระหว่างผู้นำเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 เป็นต้นมา ปัจจุบัน เอเชียมีสมาชิก 21 เขตเศรษฐกิจ มีประชากรรวมกันประมาณ 2,500 ล้านคน (ประมาณ ร้อยละ 42 ของประชากรโลก) มีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติรวมกันกว่า 18 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2544 และ การค้าระหว่างประเทศกว่า ร้อยละ 69 ของไทยเป็นการค้ากับสมาชิกเอเชีย ด้วยศักยภาพข้างต้น เอเชียได้ กลายเป็นพลังผลักดันการค้าแบบเปิดและความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการอย่างแท้จริง

สินค้านำเข้าที่มีชื่อเรียกว่าอากรขาเข้า (Import duties หรือ Tariffs) และอากรขาออก (Export duties) โดยอากรขาเข้าจะมีผลต่อเศรษฐกิจภายในประเทศและเป็นภาษีที่นำมาใช้กับสินค้านำเข้าเกือบทุกชนิด

2) มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่มีภาษี (Non-tariff Barriers) หมายถึงมาตรการที่ไม่ได้อยู่ในรูปของภาษีศุลกากรเป็นกฎระเบียบข้อบังคับภาคีรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ โดยองค์การการค้าโลก (WTO) อนุญาตให้ประเทศสมาชิกสามารถใช้มาตรการที่มีภาษีได้ในกรณีของการค้าที่เป็นธรรมหรือมีสิทธิใช้เป็นข้อยกเว้นในกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น รวมทั้งคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ พืชและสัตว์และไม่เลือกปฏิบัติหรือไม่เจตนาออกแบบแฝงต่อการกีดกันทางการค้าและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ภายใต้ความตกลงขององค์การการค้าโลก

มาตรการที่มีภาษีทางศุลกากรที่เกี่ยวข้องกับสินค้าทางการเกษตรอาทิ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Standard: SPS) เป็นมาตรการที่ใช้การจำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตรกรรมเป็นสิ่งสำคัญด้วยเหตุผลทางสุขอนามัย เพื่อคุ้มครองชีวิต สุขภาพของมนุษย์ สัตว์หรือพืชภายในอาณาเขตของประเทศจากความเสี่ยงที่เกิดจากการเข้ามาหรือแพร่ระบาดของแมลง เชื้อโรค สิ่งมีชีวิตที่เป็นพาหะของโรคหรือสิ่งมีชีวิตที่ก่อให้เกิดโรค สารปรุแงแต่ง สิ่งเจือปน สารพิษหรือสิ่งมีชีวิตที่ทำให้เกิดโรคในอาหาร เครื่องดื่ม หรืออาหารสัตว์ เช่น การห้ามนำเข้าสินค้าที่มีการปนเปื้อนเกินกว่าอัตราที่ประเทศผู้นำเข้ากำหนด เป็นต้น มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Measures: ENV) จะพิจารณาถึงผลกระทบของการผลิต วัสดุที่ใช้ผลิต ตลอดจนกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์เหลือใช้ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมเพื่อต้องการให้ผู้ผลิตสำนึกและมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการผลิตสินค้าที่มีต่อสภาพแวดล้อมซึ่งที่ผ่านมาเราจะเห็นว่าประเทศสหรัฐอเมริกาหรือสหภาพยุโรปที่มักนำเอามาตรการกีดกันทางการค้ามาใช้กับสินค้าประมงของไทยเกี่ยวกับประเด็นการใช้แรงงานและการค้ามนุษย์ เป็นต้น

โดยสรุปแล้วการนิยามความหมายแก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดฮานัน การใช้ดัชนีชี้วัดระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร และตัวชี้วัดการอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตรจึงมีความเหมาะสม

8.Target 2.c:

Adopt measures to ensure the proper functioning of food commodity markets and derivatives and facilitate timely access to market information, including on food reserves, in order to help limit extreme food price volatility.

เป้าหมาย 2.c: ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง

Indicator 2.c.1: Indicator of food price anomalies

ตัวชี้วัด 2.c.1: ตัวชี้วัดความไม่ปกติของราคาอาหาร หรือราคาอาหารที่ผิดปกติ

การนิยามการปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าสามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรงผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารเพื่ออธิบายความหมายดังนี้

ตลาดค้าอาหารและตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือตลาดอนุพันธ์ โดยตลาดอนุพันธ์ (Derivatives) หมายถึง¹² สินค้าทางการเงินชนิดหนึ่งที่มีคุณลักษณะพิเศษคือเป็นสินค้าที่ไม่มีมูลค่าในตัวเองแต่มีมูลค่าขึ้นอยู่กับสินค้าอื่นที่อนุพันธ์นั้นอ้างอิงอยู่ โดยสินค้าที่อนุพันธ์อ้างอิงมูลค่าจะเรียกว่า “สินค้าอ้างอิง” (Underlying Asset) ลักษณะเด่นของอนุพันธ์อีกอย่างหนึ่งคือมีอายุจำกัดเมื่อหมดอายุมูลค่าของอนุพันธ์นั้นๆก็จะหมดลงด้วย ซึ่งประเภทของสินค้าที่ซื้อขายในตลาดอนุพันธ์ที่ซื้อขายกันในตลาดทั่วโลกสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆได้แก่

1) ฟิวเจอร์ (Futures) คือสัญญาซื้อขายล่วงหน้าซื้อขายผ่านตลาดอนุพันธ์ที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อถึงเวลาที่กำหนดผู้ซื้อและผู้ขายมีพันธะต้องซื้อขายกันตามที่ตกลงในสัญญา

2) ออปชั่น (Options) คือสัญญาสิทธิ ผู้ขายมีภาระต้องปฏิบัติตามพันธะในสัญญา ในขณะที่ผู้ซื้อสิทธิจะเลือกใช้สิทธิหรือไม่ก็ได้

3) ฟอว์เวิร์ด (Forward) คือสัญญาซื้อขายล่วงหน้าคล้ายกับฟิวเจอร์แต่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงซื้อขายกันนอกตลาดที่มีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ

4) สวอป (Swap) คือข้อตกลงระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไปในการแลกเปลี่ยนกระแสเงินสดในอนาคต

หากเรามองการนิยามของตลาดอนุพันธ์ข้างต้นที่เชื่อมโยงกับสินค้าอาหารคือปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันว่าจะมีวิธีการใดบ้างในการที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการวัดสถานะของตลาดค้าอาหารที่มีความมั่นคงและมีความเหมาะสม ซึ่งในประเด็นดังกล่าวได้กำหนดตัวชี้วัดความไม่ปกติของราคาอาหาร หรือราคาอาหารที่ผิดปกติเป็นเกณฑ์ในการประเมิน ซึ่งดัชนีราคาอาหารนั้นมี 2 ตัวคือ *ประการแรก* ดัชนีราคาอาหารภายในประเทศ (Domestic food price index) คือตัวชี้วัดราคาอาหารตามราคาตลาดโลก ซึ่งคำนวณผ่านอาหาร 5 ประเภทคือ ธัญพืช น้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์จากนม เนื้อสัตว์ และน้ำตาล ดัชนีราคาอาหารภายในประเทศจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าถึงอาหาร (Food access) เพราะบอกถึงระดับราคาอาหารที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันมากหรือน้อยเพียงใด *ประการที่สอง* ดัชนีความไม่แน่นอนของราคาอาหารภายในประเทศ (Domestic food price volatility) หมายถึง ความไม่แน่นอนของราคาอาหารภายในประเทศซึ่งเป็นผลมาจากสถานการณ์ภายในประเทศและสถานะของราคาอาหารโลก ความไม่แน่นอนดังกล่าวส่งผลต่อเสถียรภาพทางอาหาร (Food stability) ของประชาชนในแต่ละประเทศ (วีระ, 2557)

โดยสรุปเป้าหมาย 2.c: เรื่องปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผัน

¹² <http://www.tfex.co.th/th/education/files/2011-09-Derivatives-Th.pdf>

ผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรงและกำหนดตัวชี้วัดคือความไม่ปกติของราคาอาหาร หรือราคาอาหารที่ ผิดปกติเป็นเกณฑ์ในการประเมินจึงมีความเหมาะสมแต่ทั้งนี้ประเทศไทยต้องมีมาตรการดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดทำตัวชี้วัดดังกล่าวขึ้นมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3

สถานะปัจจุบันของเป้าหมายที่ 2 ในบริบทประเทศไทย

สำหรับเนื้อหาในบทนี้เป็นการสำรวจสถานะปัจจุบันของเป้าประสงค์ ตัวชี้วัด รวมถึงช่องว่างระหว่างสถานะปัจจุบันกับเป้าประสงค์ ตัวชี้วัด สัดส่วนผู้คน/พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเป้าประสงค์ และตัวชี้วัดของประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาเป้าประสงค์และตัวชี้วัดตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติที่ได้เขียนไว้ในบทที่ 2 มาเป็นแกนหลักและค้นคว้าเอกสาร โครงการ กิจกรรมและข้อคิดเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานะในปัจจุบันว่ามีมาตรการดำเนินการเป็นอย่างไรซึ่งวิเคราะห์/สังเคราะห์และนำเสนอได้ดังนี้

1. เป้าประสงค์ที่ 2.1: ยุติความหิวโหยและการสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573

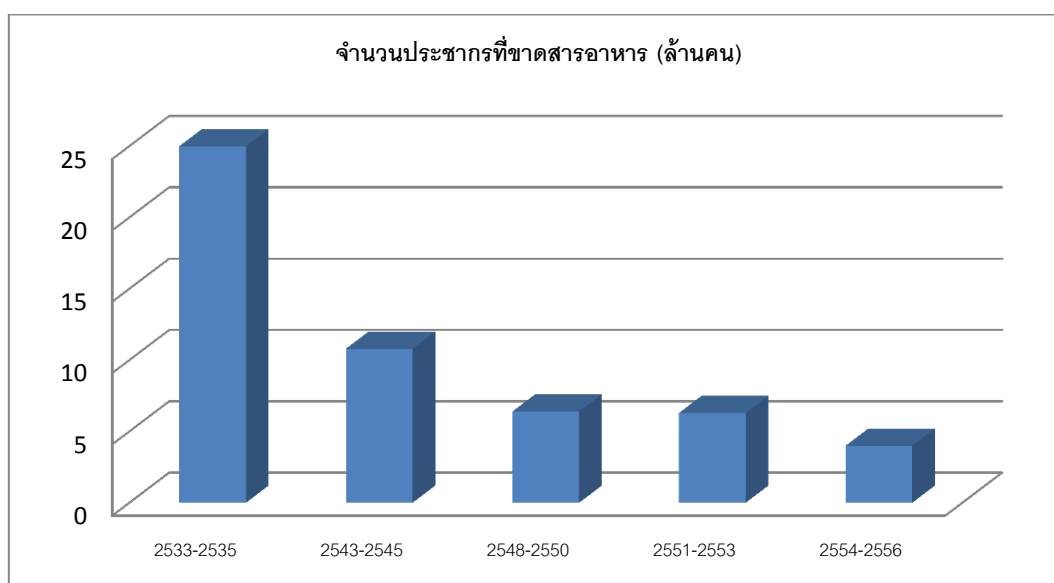
ตัวชี้วัด 2.1.1: ความชุกของการขาดสารอาหารหรือภาวะทุพโภชนาการ

ตัวชี้วัด 2.1.2: ความชุกของความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบประเมิน FIES

สถานการณ์ความหิวโหยของประชากรโลกจากการรายงานองค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2016) มีสัดส่วนประชากรที่ประสบความทุกข์ยากหิวโหยลดลงจาก 15% ในปี ค.ศ.2000-2002 ลดเหลือ 11% ในปี ค.ศ.2014-2016 คิดเป็นจำนวนกว่า 800 ล้านคน ที่ขาดการเข้าถึงอาหารที่เพียงพอและมากกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในแถบเขตทะเลทรายทวีปแอฟริกาซึ่งจากข้อมูลในปี ค.ศ.2015 ประชากรวัยผู้ใหญ่หนึ่งในสี่ของภูมิภาคอยู่ในสถานะที่มีความรุนแรงของการไม่มีความมั่นคงทางอาหาร และหนึ่งในสี่ของประชากรเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีภาวะเตี้ยแคระแกร็นจากข้อมูลในปี ค.ศ. 2014 ประมาณการณ์กว่า 158.6 ล้านคน ขณะที่ประชากรเด็กของโลกที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี มีภาวะโภชนาการเกินใกล้ 20% ระหว่างปี ค.ศ.2000-2014 ประมาณการณ์ 41 ล้านคนในกลุ่มเด็กจากข้อมูลรายงานในปี ค.ศ.2014 ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในเอเชีย ขณะที่ประเทศไทยจากรายงานขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2015) พบว่าภาวะขาดแคลนสารอาหาร (Prevalence of Undernourishment) ของประเทศไทยอยู่ในระดับร้อยละ 7.4 การกำหนดเป้าหมายการยุติความหิวโหย (End hunger) การสร้างความมั่นคงทางอาหาร (Food security) และการให้ความสำคัญกับภาวะเปราะบางของประชากรกลุ่มเสี่ยง (Vulnerability of risk people) จึงเป็นประเด็นที่สำคัญของการนำไปสู่การขาดแคลนอาหารและปัญหาทุพโภชนาการของประชากรโลก

หากเราย้อนพิจารณานับตั้งแต่ที่ประเทศไทยได้ลงนามเข้าร่วมการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (MDGs: พ.ศ.2543-2558) สถานการณ์ภาวะโภชนาการของประเทศไทยจากรายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 4 พ.ศ.2551-2552 สุขภาพเด็ก (สำนักงานสำรวจสุขภาพประชาชนไทย, 2553) พบว่า เด็กอายุ 1 ปี ร้อยละ 86.9 ได้ดูดหัวนมแม่ใน 2-3 วันแรกหลังคลอด การกินนมแม่อย่างเดียว (exclusive breast feeding) อย่างน้อย 3 เดือนมีร้อยละ 31.1

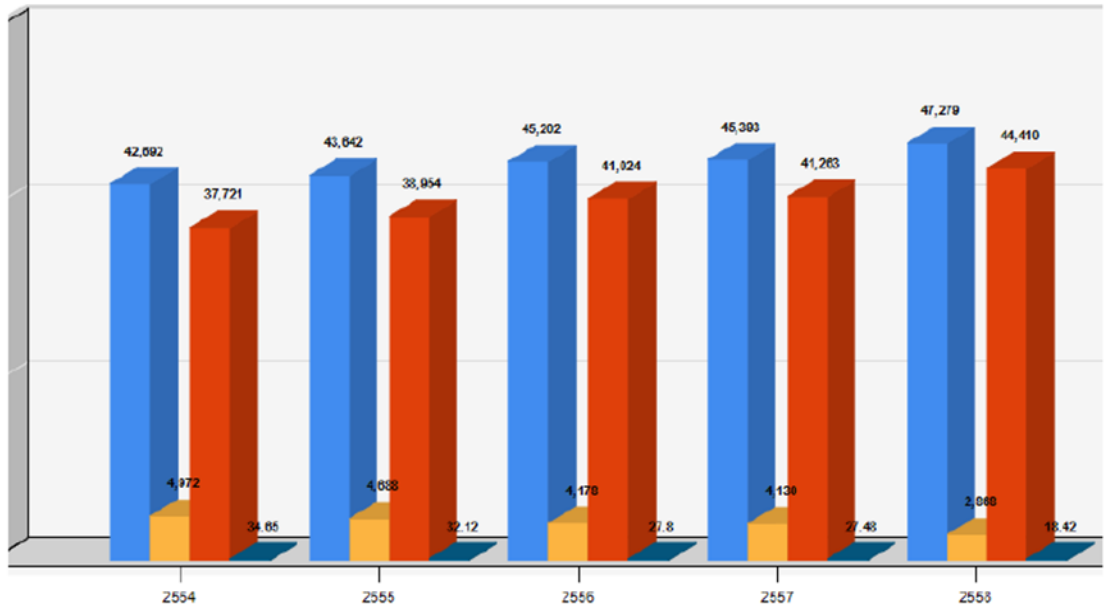
และอย่างน้อย 6 เดือนมีเพียงร้อยละ 7.1 และเด็กที่กินอาหารครบ 3 มื้อนั้นพบว่ามีเด็ก 1 ใน 5 ของเด็กอายุ 6-14 ปี กินอาหารไม่ครบ 3 มื้อ โดยมื้อเช้าเป็นมื้อที่มีการงดมากที่สุดร้อยละ 60 ส่วนการกินผักและผลไม้พบว่าเด็กอายุ 2-14 ปีมีการกินผักและผลไม้เฉลี่ยเป็นค่ามัธยฐานวันละ 1.4 ส่วนต่อวัน โดยเด็กอายุ 2-5 ปีร้อยละ 81 กินผักน้อยกว่า 1 ส่วนต่อวันและร้อยละ 61 กินผลไม้น้อยกว่า 1 ส่วนต่อวัน ขณะที่เด็กอายุ 6-14 ปีร้อยละ 68 กินผักน้อยกว่า 1 ส่วนต่อวัน และร้อยละ 55 กินผลไม้น้อยกว่า 1 ส่วนต่อวัน และเด็กอายุ 2-14 ปีร้อยละ 10 เท่านั้นที่กินผักวันละ ≥ 2 ส่วน และร้อยละ 21 กินผลไม้วันละ ≥ 2 ส่วน สำหรับภาวะโภชนาการในช่วง 8 ปีที่ผ่านมาจนถึงปี พ.ศ.2552 เด็กไทยอายุ 2-14 ปีมีแนวโน้มมีส่วนสูงเพิ่มมากขึ้นในเด็กหญิงเฉลี่ย 3.6 ซม. ในเด็กชายสูงขึ้นเฉลี่ย 4.0 ซม. และน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นเช่นกันโดยน้ำหนักเพิ่มขึ้น 2 กิโลกรัมเมื่ออายุ 9 ปีขึ้นไป

แผนภาพที่ 3.1 จำนวนประชากรขาดสารอาหาร

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (พันครัวเรือน) จำนวนครัวเรือนยากจน (พันครัวเรือน) จำนวนครัวเรือนไม่ยากจน (พันครัวเรือน) สัดส่วนครัวเรือนยากจน (%)

จ

แผนภาพที่ 3.2 จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ครัวเรือนยากจนและครัวเรือนไม่ยากจนเมื่อวัดด้านรายจ่าย เพื่อการอุปโภคบริโภคจำแนกตามเขตพื้นที่ปี 2554-2558

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดย

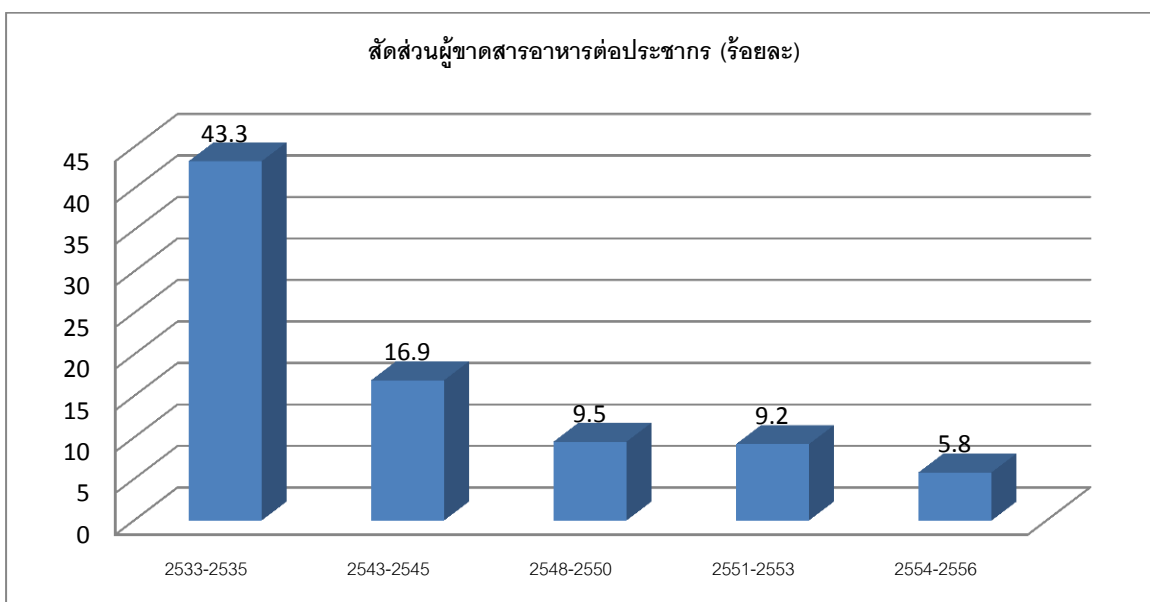
สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ :

1. สัดส่วนครัวเรือนยากจน คำนวณจากจำนวนครัวเรือนที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนต่ำกว่าเส้นความยากจน ทหารด้วย จำนวนครัวเรือนทั้งหมด คูณด้วย 100
2. จำนวนครัวเรือนยากจน หมายถึง จำนวนครัวเรือนที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ต่ำกว่าเส้นความยากจน

สถานการณ์ภาวะความหิวโหยในปัจจุบันของประเทศไทย จากเป้าประสงค์ยุติความหิวโหย และการสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียง ตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ. 2573 โดยมีตัวชี้วัดด้านความชุกของภาวะทุพโภชนาการ โดยมีสถานการณ์ตัวชี้วัด ในปี 2554 เด็กอายุ 0-5 ปี มีภาวะเตี้ย และผอม ร้อยละ 16.4 และ 6.7 ตามลำดับ ปี 2551-2552 เด็กวัยเรียนอายุ 6- 14 ปี มีภาวะเตี้ย และผอม ร้อยละ 3.2 และ 4.0 โดยในหญิงวัยเจริญพันธุ์อายุ 15 - 44 ปี มีภาวะผอม ร้อยละ 8.5 และประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการลดสัดส่วนประชากรภายใต้เส้นความยากจนด้านอาหาร จำนวน 1.2 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2 ของประชากรทั้งประเทศ สำหรับปี 2556 ประเทศไทยมีคนยากจนด้านอาหาร 3.9 แสนคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.6

ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข (2557) รายงานสถานการณ์ภาวะโภชนาการของเด็กปฐมวัย (เด็กอายุ 0-5 ปี) พบว่า ในปี 2557 เด็กปฐมวัยมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 6.1 ภาวะผอม ร้อยละ 6.2 ภาวะเตี้ย ร้อยละ 11.1 และภาวะอ้วนร้อยละ 9.9 และเมื่อเปรียบเทียบภาวะโภชนาการเป็นรายภาค พบว่า ภาคเหนือมีภาวะน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์สูงสุด ร้อยละ 5.8 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีภาวะผอมสูงสุด ร้อยละ 7.2 ภาคใต้มีภาวะเตี้ยสูงสุด ร้อยละ 13.4 และภาคกลางมีภาวะอ้วนสูงสุด ร้อยละ 11.3 ส่วนเด็กวัยเรียนที่มีอายุ 6- 18 ปี พบว่าในปี 2557 มีภาวะผอม ร้อยละ 5.2 ภาวะเตี้ย ร้อยละ 7.5 และภาวะอ้วน ร้อยละ 9.5 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายภาค พบว่า ภาคใต้มีภาวะน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์สูงสุดร้อยละ 6.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีภาวะผอมสูงสุด ร้อยละ 5.5 ภาคใต้มีภาวะเตี้ยสูงสุด ร้อยละ 9.1 และภาคกลางมีภาวะอ้วนสูงสุด ร้อยละ 12.31 (กรมอนามัย, 2558)

แผนภาพที่ 3.3 สัดส่วนประชากรขาดสารอาหาร

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) ได้สำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากร พ.ศ. 2556 พบว่าร้อยละ 88.0 ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทานอาหารมื้อหลักในแต่ละวันครบ 3 มื้อโดยกลุ่มวัยเด็ก (6-14 ปี) มีสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 92.7 และต่ำสุดในกลุ่มเยาวชน (15-24 ปี) ร้อยละ 86.7 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการสำรวจปี 2548-2552 พบว่าพฤติกรรมการบริโภคอาหารมื้อหลักครบ 3 มื้อเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 82.2 ในปี พ.ศ.2548 เป็นร้อยละ 87.1 และ 88.0 ในปี พ.ศ.2552 และ 2556 ตามลำดับโดยเฉพาะกลุ่มวัยเด็ก (6-14 ปี) มีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นมากที่สุด รองลงมาคือวัยทำงาน (25-29 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุ (60 ปี) ส่วนกลุ่มเยาวชน (15-24 ปี) มีสัดส่วนลดลงเล็กน้อย

ขณะที่ตัวชี้วัดด้านความชุกของความไม่มั่นคงทางอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบ

ประเมิน FIES สถานการณ์ตัวชี้วัด ข้อมูลจาก “The State of Food Insecurity in the World 2015” ของ FAO ระบุช่วงปี 2557– 2559 ประเทศไทยมีประชากรอยู่ในภาวะขาดสารอาหารจำนวน 5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.4 ของประชากรทั้งหมดในประเทศ รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน (Socio-economic survey) ทั่วประเทศ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้แสดงถึงความสามารถในการเข้าถึงอาหารด้วยการซื้อหาโดยใช้ค่า “เส้นความยากจนด้านอาหารระดับครัวเรือน” โดยได้มีการรายงานสัดส่วนและจำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหาร ปี พ.ศ.2531–2557 โดยในปี 2557 มีสัดส่วนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหารคิดเป็นร้อยละ 0.68 โดยแบ่งออกเป็นเขตเทศบาลร้อยละ 0.43 และนอกเขตเทศบาลร้อยละ 0.92 หรือคิดเป็น 457,000 คน เมื่อเทียบกับจำนวนทั่วประเทศจากเส้นความยากจน (Poverty Line) ต่อหนึ่งคนจำนวน 2,647 บาท/คน/เดือน

เมื่อพิจารณาความยากจนด้านอาหารจากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558) ในปี 2556 จำแนกรายภาคพบว่าความยากจนด้านอาหารร้อยละ 44 อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาเป็นภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลางตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนการบริโภคของคนที่มียาได้ต่ำสุด (1st Quintile) เทียบกับการบริโภคโดยรวมซึ่งเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในรายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของคนจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมพบว่า สัดส่วนต่อรายจ่ายบริโภคของกลุ่มคนจนสุด (1st Quintile) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.39 ในปี 2551 เป็นร้อยละ 6.65 ในปี 2555 และร้อยละ 7.06 ในปี 2557 ส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีคุณภาพที่ดีขึ้นของคนจน นอกจากนี้อัตราการเจริญเติบโตของรายจ่ายเพื่อการบริโภคที่จำแนกรายกลุ่มรายได้ยังพบว่ากลุ่มคนที่มียาได้ต่ำสุด (1st Quintile) มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยระหว่างปี 2533-2557 ร้อยละ 8.40 สูงกว่ากลุ่มคนรวยที่มีการเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 6.87 สะท้อนสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำที่มีแนวโน้มพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าความยากจนด้านอาหารของประเทศไทยจะมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย แต่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับสถานการณ์ด้านโภชนาการในวัยเด็กซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไขกันต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

จากการที่ความมั่นคงด้านอาหารกำลังเป็นประเด็นสำคัญของโลก ได้มีการรับรองร่างแถลงการณ์กรุงเทพฯด้วยด้านความมั่นคงอาหารในภูมิภาคอาเซียน ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 14 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อนำไปสู่ความมั่นคงด้านอาหาร การตลาดและการค้า ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนของภูมิภาคอาเซียนที่แต่ละประเทศต้องนำไปดำเนินการนอกจากนี้ยังได้มีการดำเนินการผลักดันโครงการ “ครัวไทยสู่ครัวโลก” เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์อาหารไทยและเพื่อเป็นนโยบายที่สอดคล้องรับกับปัญหาด้านความมั่นคงทางอาหารโลก โดยเป้าหมายหลักของโครงการ คือ การผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพสูงในราคาที่สามารถแข่งขันได้ และได้มาตรฐานความปลอดภัยระดับสากล ขณะนี้ประเทศไทยโดยสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้บรรจุประเด็นพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ให้มีการพัฒนาภาคเกษตรให้คงอยู่กับสังคมไทยและสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ให้คนไทยทุกคน เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผนการ

ดำเนินงานต่อไป และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานที่ดูแลด้านความมั่นคงอาหาร ได้กำหนดนโยบายความมั่นคงด้านอาหาร เพื่อต้านวิกฤตเศรษฐกิจโลกในปี พ.ศ.2552 โดยครอบคลุมประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาพลังงานและการคุ้มครองพื้นที่การเกษตร การกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจที่เหมาะสม เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร การผลิตการบริโภคทั้งในระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ขึ้นมาเพื่อดำเนินงานด้านความมั่นคงทางด้านอาหารการเข้าถึงอาหารของประชากร พิจารณาจาก 2 แนวทาง (ลัดดา, 2557) ได้แก่

1. สภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน (Socioeconomic survey) ทั่วประเทศ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้แสดงถึงความสามารถในการเข้าถึงอาหารด้วยการซื้อหา โดยใช้ค่า “เส้นความยากจนด้านอาหารระดับครัวเรือน” ซึ่งพบว่าครัวเรือนทั้งในเขตชนบทและเขตเมืองมีความสามารถซื้ออาหารลดน้อยลง จึงอาจนำไปสู่ปัญหาความขาดแคลนอาหารในระดับบุคคลได้

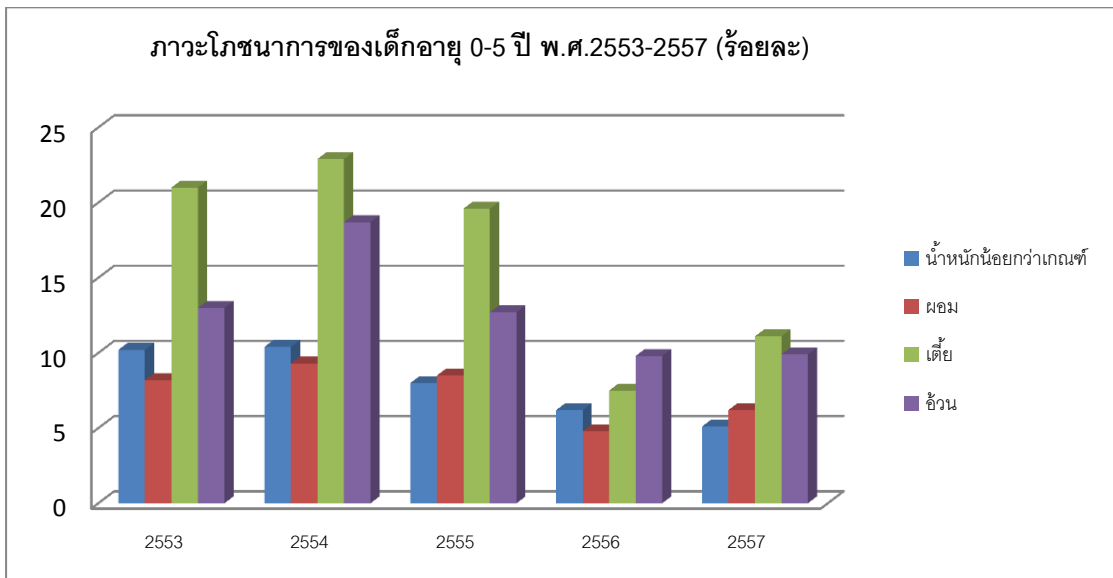
2. ภาวะขาดแคลนอาหารและโภชนาการ ภาวะการขาดแคลนอาหารและโภชนาการของประชากรบางพื้นที่ในประเทศ อาจสะท้อนถึงสถานการณ์การเข้าถึงอาหารของประชาชนในพื้นที่ได้ เช่น การขาดโปรตีนและพลังงาน จากการกระจายเนื้อสัตว์ที่ยังไม่ทั่วถึงสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสการขาดไอโอดีนจะส่งผลต่อการพัฒนาการของสมองและระบบประสาท โดยเฉพาะในเด็กจะทำให้สติปัญญาเด็กลดลง

2. เป้าประสงค์ที่ 2.2: ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ.2568

ตัวชี้วัด 2.2.1: ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็น (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ตามค่ามาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

ตัวชี้วัด 2.2.2: ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตามเกณฑ์ความสูงตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การอนามัยโลกซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธยฐานโดย 1.ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดยน้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน +2SD และ 2.ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน -2SD)

สถานการณ์ภาวะทุพโภชนาการ (Malnutrition) จากรายงานขององค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติร่วมกับองค์การอนามัยโลกและ (UNICEF, WHO & WB, 2015) ข้อมูลช่วงปีค.ศ.2000-2015 พบว่าภาวะเตี้ยแคระแกร็น (Prevalence of stunting under-5s) ของประเทศไทยอยู่ในระดับร้อยละ 16.3 ส่วนภาวะผอม (Prevalence of wasting under-5s) ของประเทศไทยอยู่ในระดับร้อยละ 6.7

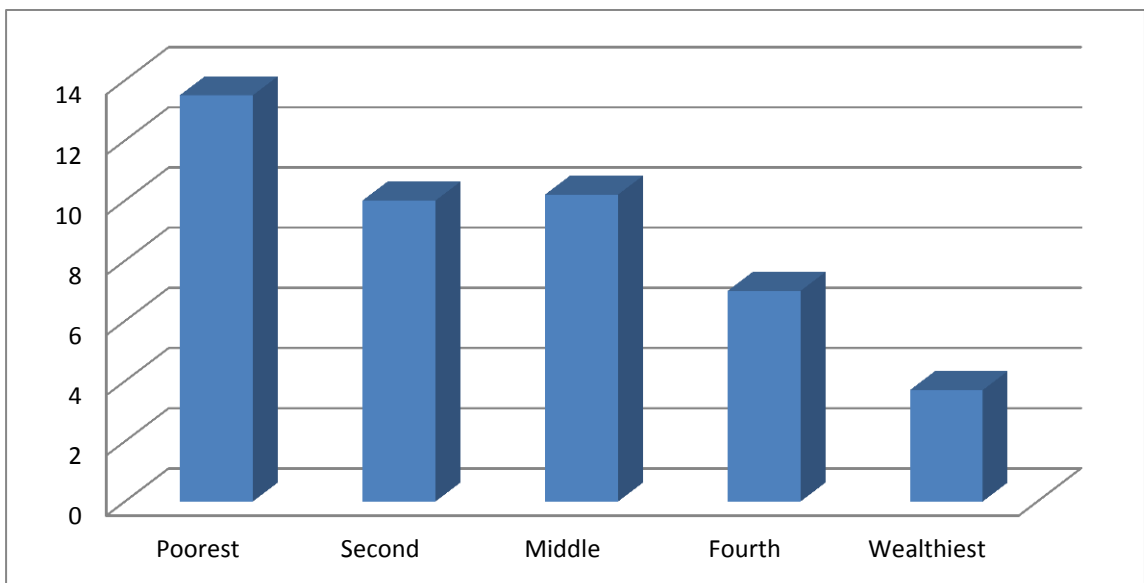
แผนภาพที่ 3.4 ภาวะโภชนาการของเด็กอายุ 0-5 ปี พ.ศ.2553-2557

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็น (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ตามค่ามาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีรายงานสถานการณ์ตัวชี้วัดโดยการสำรวจของ MICs 3 ปี 2549 และ MICs 4 ปี 2555 พบว่าปัญหาทุโภชนาการเด็กต่ำกว่า 5 ปี ของประเทศไทยส่วนใหญ่พบภาวะขาดอาหารมากกว่าภาวะอ้วน โดยความชุกของเด็กเตี้ยปี 2555 ร้อยละ 16.7 เพิ่มขึ้นจากปี 2549 เล็กน้อย ซึ่งไม่เป็นไปตามเป้าหมายโลกที่กำหนดให้ลดลงร้อยละ 40 ด้านผลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2555 หรือ Thailand Multiple Indicator Cluster Survey – MICS 2012 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ด้วยการสนับสนุนจากยูนิเซฟ พบว่าเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ ร้อยละ 16 ขาดสารอาหารเรื้อรัง คือมีภาวะเตี้ย แคระแกร็น (มีส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์) โดยพบมากที่สุดใภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 18.9 รองลงมาคือ ภาคใต้ ร้อยละ 16.7 และยังพบว่าเด็กที่แม่ไม่มีการศึกษาจะประสบปัญหานี้มากกว่าเด็กที่มีการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

สถานการณ์ความชุกของภาวะทุโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตามเกณฑ์ความสูงตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การอนามัยโลกซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธยฐานโดย 1) ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดยน้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน +2SD และ 2) ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน -2SD) จากการสำรวจของ MICs 3 ปี 2549 และ MICs 4 ปี 2555 พบว่าปัญหาทุโภชนาการในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ของประเทศไทย ส่วนใหญ่พบภาวะขาด

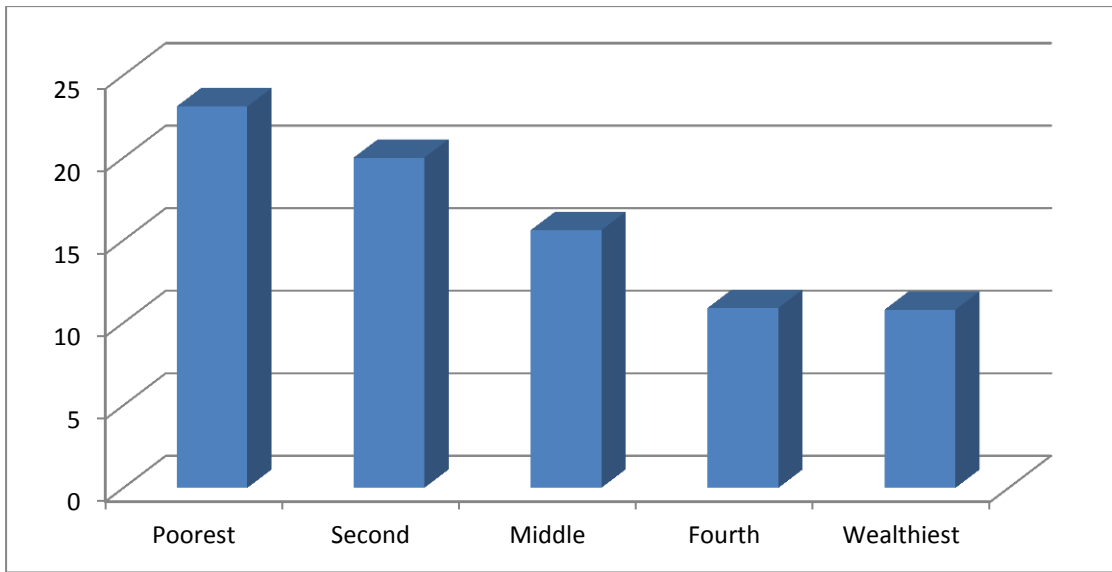
อาหารมากกว่าภาวะอ้วนเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 2 เท่า คิดเป็นร้อยละ 10.9 เกินเป้าหมายโลกที่กำหนดไม่เกินร้อยละ 5 ส่วนภาวะอ้วนเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 2 เท่า คิดเป็นร้อยละ 10.9 ซึ่งไม่เป็นไปตามเป้าหมายโลกที่กำหนดให้ไม่เพิ่มขึ้น รวมทั้งความชุกของภาวะซีดในหญิงวัยเจริญพันธุ์ไม่ลดลง อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข รายงานสถานการณ์ภาวะโภชนาการของเด็กปฐมวัย (เด็กอายุ 0-5 ปี) พบว่าในปี 2557 เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 5.1 ภาวะผอม ร้อยละ 6.2 ภาวะเตี้ย ร้อยละ 11.1 และภาวะอ้วนร้อยละ 9.9

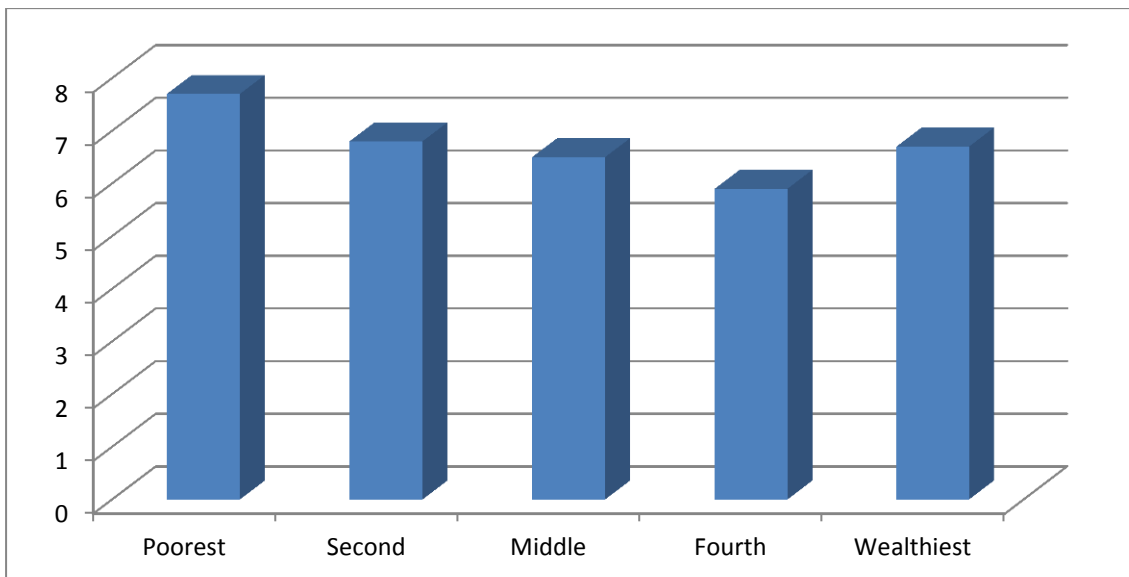
แผนภาพที่ 3.5 อัตราน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน Prevalence of Underweight (-2SD) สำหรับเด็กอายุ 0-59 เดือน จำแนกตามฐานะเศรษฐกิจครัวเรือน 2555

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

ภาวะทุพโภชนาการ (Malnutrition) เด็กเป็นดัชนีบ่งชี้ที่ดีของภาวะสุขภาพโดยรวมของเด็ก และภาวะโภชนาการที่ดีเป็นต้นทุนสำคัญที่ส่งเสริมให้เด็กเติบโตได้เต็มศักยภาพประเทศไทยกลับประสบปัญหาใหม่ เด็กไทยมีภาวะโภชนาการเกินและเป็นโรคอ้วนรุนแรงถึงขั้นที่ปัญหาโรคเสื่อมเรื้อรังอันเป็นผลพวงของโรคอ้วนจะบั่นทอนคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติในอนาคตได้ ปัญหาขาดสารอาหาร - น้ำหนักน้อยลดลง แต่ปัญหาเตี้ยกว่าเกณฑ์ยังรบกวนการแก้ไข ส่วนสูงและภาวะเตี้ยกว่าเกณฑ์สัมพันธ์กับการขาดสารอาหารหลายตัว ได้แก่ พลังงาน โปรตีน สังกะสี เหล็ก ทองแดง ไอโอดีน และวิตามินเอ ผลการวิจัยยังพบว่า ปริมาณพลังงาน โปรตีนจากเนื้อสัตว์ และไขมันที่เด็กได้รับแต่ละวัน หลักฐานจากงานวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเตี้ยกว่าเกณฑ์และระดับเซารวมปัญญาปัญหาทั้งสองนี้เป็นผลของการขาดสารอาหารชนิดเดียวกันที่ต้องได้รับการแก้ไขแต่เนิ่นๆ ตั้งแต่เป็นทารก เพื่อป้องกันการสูญเสียความสูงและความสามารถด้านสติปัญญาไปอย่างถาวร และปัญหานี้ยังอาจถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อไปด้วย

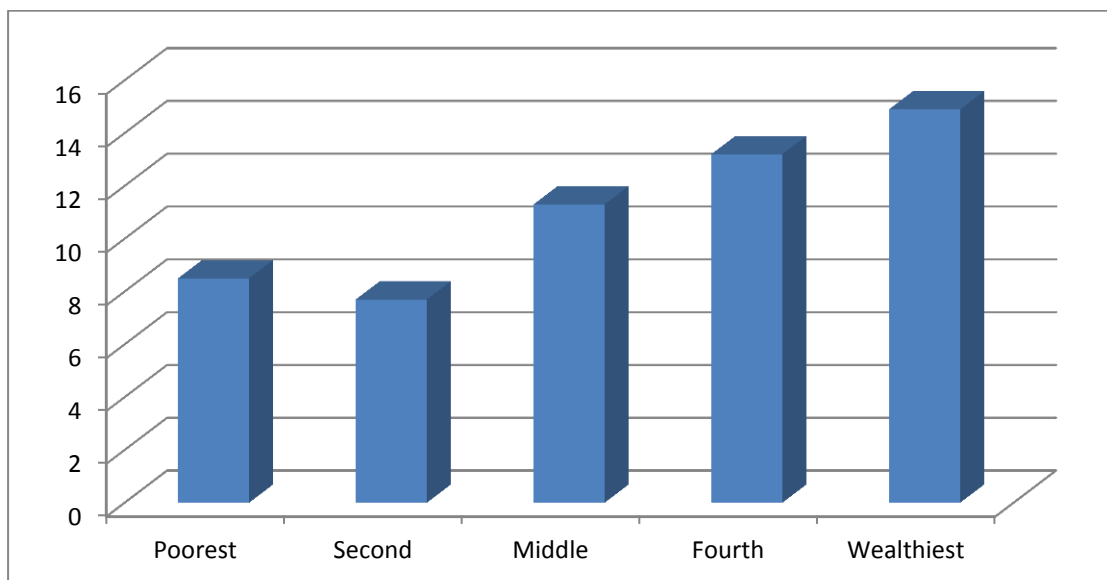

แผนภาพที่ 3.6 อัตราภาวะเตี้ยแคระเกร็น Prevalence of Stunting (-2SD) ในเด็กอายุ 0-59 ปี
 จำแนกตามฐานะเศรษฐกิจครัวเรือน 2555
 ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

แผนภาพที่ 3.7 ภาวะเตี้ยแคระเกร็นและภาวะผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ
 ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

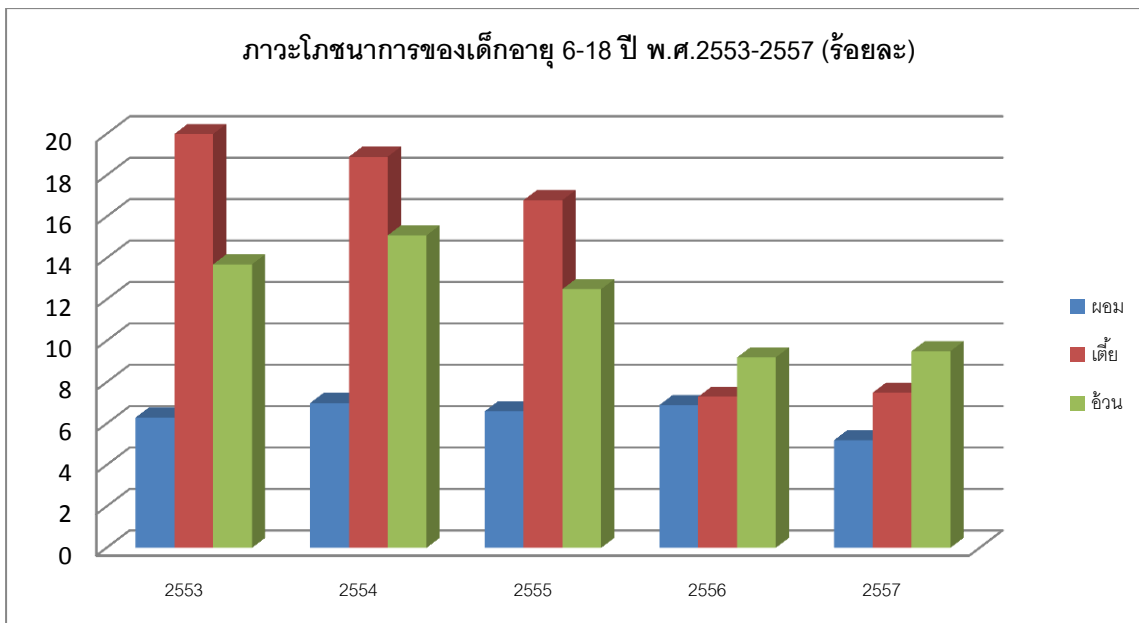
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2558) รายงานการขาดธาตุไอโอดีนเป็นสาเหตุของการพร่องทางสติปัญญา หลังจากเริ่มโครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนแห่งชาติในปี พ.ศ.2532 สถานการณ์โรคขาดสารไอโอดีนของประเทศไทยดีขึ้นตามลำดับ ไม่มีรายงานโรคขาดไอโอดีนชนิดรุนแรง ความชุกของคอพอกในเด็กนักเรียนก็ลดลงอย่างน่าพอใจจากร้อยละ 19.3 ในปี พ.ศ.2532 เหลือร้อยละ 0.7 ในปีพ.ศ.2547 สถานการณ์ความครอบคลุมเกลือเสริมไอโอดีนในครัวเรือนไม่ได้ดีขึ้น ในปี พ.ศ.2542 ความครอบคลุมอยู่ที่ร้อยละ 65 ในปี พ.ศ.2547 เป็นร้อยละ 56 และในการสำรวจล่าสุด (MICS, 2547) พบว่าความครอบคลุมเกลือเสริมไอโอดีนในครัวเรือนทั่วประเทศมีเพียงร้อยละ 47 โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความครอบคลุมต่ำสุดคือร้อยละ 22.6 แสดงว่าประเทศไทยยังมีความเสี่ยงต่อการขาดธาตุไอโอดีนที่อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจระดับสติปัญญาของเด็กไทยในปี พ.ศ.2544 (โครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย) ที่พบเด็กอายุ 6-12 ปีมีค่าเฉลี่ยเชาวน์ปัญญา 91.2 เด็กอายุ 13-18 ปีมีค่าเฉลี่ยเชาวน์ปัญญา 89.9 เพื่อควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนและยกระดับเชาวน์ปัญญาของเด็กไทย คณะกรรมการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนแห่งชาติจึงได้จัดทำแผนแม่บท 5 ปี (พ.ศ.2549 - 2553) สร้างภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชน สนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารให้ใช้เกลือเสริมไอโอดีน สร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการเกลือเสริมไอโอดีน ส่งเสริมสนับสนุนการผลิตและกระจายเกลือเสริมไอโอดีนให้ครอบคลุมทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ดำเนินการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นความเชื่อมโยงของไอโอดีนและสติปัญญา และรณรงค์ใหญ่ปีละ 1 ครั้ง ในวันไอโอดีนแห่งชาติ รวมทั้งติดตามและเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง

แผนภาพที่ 3.8 เปรียบเทียบข้อมูลภาวะอ้วน Prevalence of Overweight (+2SD) ในเด็กอายุ 0-59 ปี จำแนกตามจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจครัวเรือน 2555
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

ส่วนโรคอ้วนในเด็กเป็นปัญหาใหญ่ระดับโลกจากรายงานขององค์การอนามัยโลกในปี พ.ศ. 2549 เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีทั่วโลก 22 ล้านคนมีน้ำหนักเกิน จำนวนเด็กอ้วนในประเทศไทยก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน ผลการสำรวจเด็กนักเรียนอนุบาลและประถมศึกษาของกรมอนามัย เมื่อปี พ.ศ.2544-2546 พบเด็กมีภาวะโภชนาการเกิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลน้ำหนักและส่วนสูงของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเมืองทั่วประเทศ ในปี พ.ศ.2548 พบว่าเด็กร้อยละ 12 อ้วน บางโรงเรียนในภาคกลางมีเด็กอ้วนถึงร้อยละ โรคอ้วนในวัยเด็กเป็นต้นเหตุของปัญหาสุขภาพหลายระบบ ร้อยละ 30-80 ของเด็กเหล่านี้จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ยังคงอ้วนและป่วยด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูง นอกจากนี้ เด็กอ้วนที่ขาดวิตามินและแร่ธาตุอาจตรวจพบได้ยาก การที่พบโรคอ้วนเพิ่มขึ้น ทั้งที่ยังมีปัญหาขาดสารอาหาร จึงเป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพของประชาชาติ ในอนาคตประเทศไทยก็จะเผชิญกับผู้ใหญ่ที่ป่วยไข้ด้วยโรคเรื้อรังเหล่านี้หากไม่รีบแก้ไข ภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดจากโรคอ้วนนี้อาจทำให้เศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาหยุดชะงักได้ โรคอ้วนเป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างกรรมพันธุ์กับสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างพลังงานที่ร่างกายได้รับกับการใช้พลังงาน ส่วนที่เกินถูกสะสมเป็นไขมันทำให้มีน้ำหนักเกินจนเป็นโรคอ้วน การที่โรคอ้วนในเด็ก อาจสาเหตุจากการเลี้ยงดูเด็กแบบตามใจในการกิน การใช้ชีวิตที่ไม่ขยับเขยื้อนเคลื่อนไหวร่างกาย และจากปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการกินมากกว่าการใช้พลังงาน ดังนั้นประเทศไทยมีการขับเคลื่อนด้านนโยบายเพื่อควบคุมปัญหาโรคอ้วนในเด็กอย่างต่อเนื่องประกาศห้ามเติมน้ำตาลทรายในนมผงทารกสูตรต่อเนื่องของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยามีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2549 และมีการผลักดันให้ลดปริมาณน้ำตาลทรายในอาหารเสริมสำเร็จรูปสำหรับทารกในส่วนของโรงเรียนมีการดำเนินงานเพื่อควบคุมปัญหาโรคอ้วนในนักเรียนจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น มาตรการห้ามจำหน่ายน้ำอัดลมและขนมกรุบกรอบในโรงเรียน ส่งเสริมการกินผักและผลไม้ เพิ่มกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย เป็นต้น มาตรการและนโยบายเหล่านี้มีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย การที่จะผลักดันให้สำเร็จได้ต้องอาศัยพันธสัญญาจากทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายผู้ประกอบการ มิฉะนั้นแล้วปัญหาโรคอ้วนและผลพวงโรคเรื้อรังที่ตามมา ก็จะเพิ่มมากขึ้นกว่าจะควบคุมได้ เป็นวิกฤตทางสาธารณสุขในอนาคตอันใกล้

ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาทุโภชนาการสองด้าน เด็กไทยปัจจุบันมีภาวะโภชนาการเกินและเป็นโรคอ้วนมากขึ้น ในขณะที่เด็กอีกส่วนหนึ่งยังมีปัญหาขาดสารอาหารในรูปแบบเดียวกับเกณฑ์ป้องกันปัญหาทั้ง 2 ด้าน เด็กต้องได้รับการดูแลจากครอบครัวให้ได้รับอาหารที่มีคุณค่าโภชนาการครบถ้วนและปริมาณเหมาะสมตามวัย เพื่อให้มีพื้นฐานทางชีวภาพพร้อมที่จะพัฒนาด้านสติปัญญาได้เต็มศักยภาพ ภายใต้การสนับสนุนจากนโยบายของรัฐ เพื่อสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้สมบูรณ์ เด็กไทยในอนาคตจึงจะเป็นเด็กที่พึงประสงค์ เติบโตแข็งแรงมีสุขภาพดีและมีเขาวนปัญญาที่พร้อมจะเรียนรู้ ฝึกฝนทักษะ สะสมประสบการณ์ และพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นพลังขับเคลื่อนสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

แผนภาพที่ 3.9 ภาวะโภชนาการของเด็กอายุ 6-18 ปี พ.ศ.2553-2557 (ร้อยละ)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

ด้านเด็กวัยเรียนที่มีอายุ 6-18 ปี พบว่ามีภาวะโภชนาการที่ผอม เตี้ย และอ้วนลดลงโดยปี พ.ศ.2553 พบภาวะผอมร้อยละ 6.3 เตี้ยร้อยละ 20.0 และแคระร้อยละ 13.7 ซึ่งลดลงมาเหลือร้อยละ 5.2, 7.5 และ 9.5 ในปีพ.ศ.2557 เมื่อแยกเป็นรายภาคจะพบว่าภาคใต้มีภาวะน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์สูงสุดร้อยละ 6.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีภาวะผอมสูงสุดร้อยละ 5.5 ภาคใต้มีภาวะเตี้ยสูงสุดร้อยละ 9.1 และภาคกลางมีภาวะอ้วนสูงสุดร้อยละ 12.3 ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ด้านโภชนาการของเด็กตั้งแต่ 0-18 ปี มีทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นว่าสถานการณ์ด้านภาวะทุพโภชนาการของเด็กไทยทั้งภาวะเตี้ยแคระแกร็น ภาวะผอม และอ้วนในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีความสัมพันธ์กับภาวะเศรษฐกิจครัวเรือนหรือสภาพความยากจนโดยข้อมูลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีปี พ.ศ.2549 และปี 2555 พบว่าเด็กที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์และภาวะเตี้ยแคระแกร็นมีอัตราที่สูงในกลุ่มครัวเรือนยากจน (องค์การยูนิเซฟ, 2557) ขณะที่เด็กที่อยู่ในภาวะอ้วนพบว่าความแตกต่างตามฐานะเศรษฐกิจของครัวเรือนก็จะเป็นกำหนดทิศทางที่ตรงข้ามกับภาวะเด็กผอม โดยครัวเรือนที่ร่ำรวยมากเด็กจะมีภาวะอ้วนสูงกว่าเด็กที่มาจากรั้วเรือนยากจนมาก ทั้งนี้เด็กไทยที่มีภาวะเตี้ยแคระแกร็น ภาวะผอมแห้งและภาวะอ้วนชี้ให้เห็นสถานการณ์ว่าเด็กไทยบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณภาพมากนัก โดยองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) สรุปว่าสาเหตุและผลของการมีภาวะทุพโภชนาการไม่ดีของเด็กไทยมีดังนี้

1) การเลี้ยงทารกด้วยอาหารที่ให้พลังงานแคลอรีต่ำ (poorer calories intake) กว่านนมแม่ ทำให้เด็กมีภาวะผอมแห้ง (Wasting)

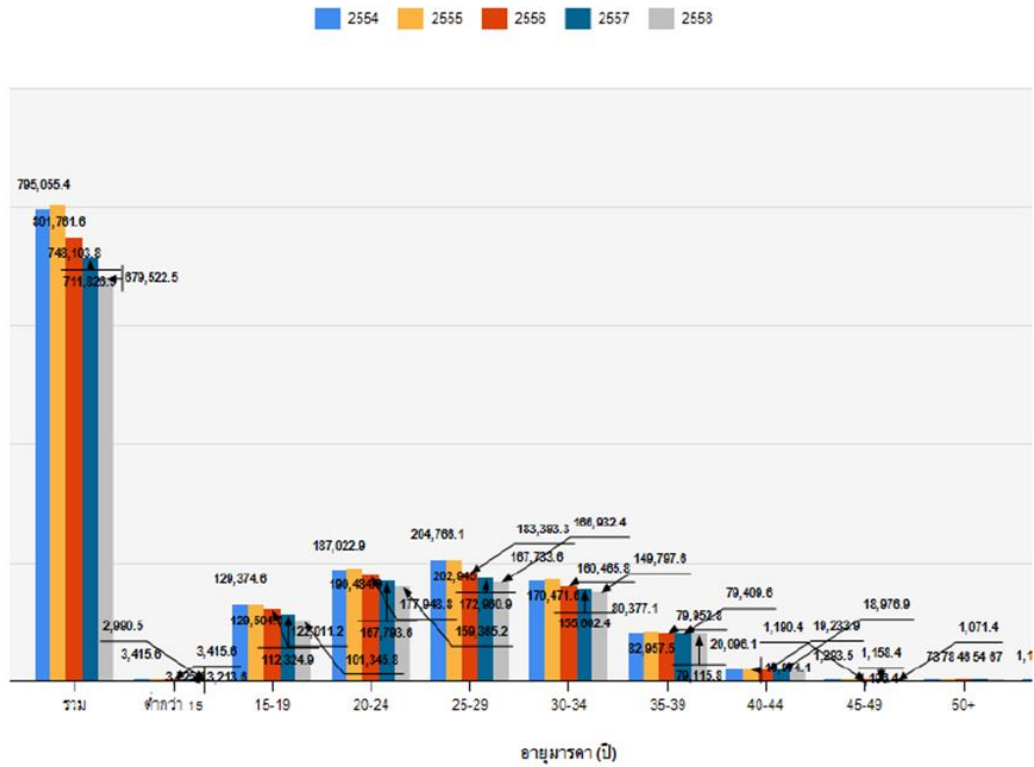
2) ภาวะเตี้ยแคระแกร็นและภาวะทุพโภชนาการเฉียบพลัน (ภาวะผอมแห้ง) เกิดจากการขาดสารอาหารแบบเรื้อรังในเด็กเล็กเนื่องจากเด็กรับประทานอาหารที่ไม่มีคุณภาพเพียงพอทำให้เด็กได้รับ

สารโปรตีน กรดไขมันและสารอาหารที่จำเป็นไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตตามวัยและอาจจะส่งผลให้เกิดภาวะผอมแห้งต่อไป

3) ภาวะอ้วนมักเจอได้ทั่วไปในเด็กที่มาจากครัวเรือนที่ร่ำรวย แต่โดยทั่วไปอาจพบในเด็กที่อาศัยในครัวเรือนยากจนและในชนบทด้วยเช่นกัน ภาวะผอมแห้งและภาวะเตี้ยแคระแกร็นในเด็กทารกอาจจะเป็นปัจจัยทำให้เกิดภาวะอ้วนในเด็กในอนาคตได้เช่นเดียวกัน พฤติกรรมการรับประทานอาหารที่มีแคลอรีสูงส่วนใหญ่มักจะเป็นการบริโภคอาหารที่มีส่วนผสมของน้ำตาลและอาหารที่มีไขมันสูง

4) ภาวะผอมแห้ง ภาวะเตี้ยแคระแกร็น และภาวะขาดสารอาหารในเด็กอายุต่ำกว่า 6 เดือนส่งผลให้การเรียนรู้ของเด็กลดลงและอาจจะส่งผลกระทบต่อทักษะการเรียนรู้ที่ลดลงของเด็กไทยถึงแม้ว่าจะไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน แต่คาดว่าในแต่ละปีเด็กทารกประมาณ 165,000 คนมีความเสี่ยงต่อการมีทักษะการเรียนรู้ต่ำลงซึ่งเป็นผลมาจากภาวะทุพโภชนาการเฉียบพลัน (ภาวะผอมแห้ง)

สถานการณ์ภาวะโภชนาการในหญิงวัยรุ่น ข้อมูลจากการรายงานของสำนักสำรวจสุขภาพประชาชน(2553) ในปี 2551-2552 พบว่าภาวะอ้วนในประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปโดยประเมินจากค่า BMI ของเพศชายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.1 และเพศหญิงเท่ากับ 24.4 กก./ตร.เมตร ค่าเฉลี่ยรอบเอวของเพศหญิงเท่ากับ 79.1 เพศชายเท่ากับ 79.9 ภาวะน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์พบว่าเพศชายหรือ BMI < 18.5 กก./ตร.เมตร เพศชายพบร้อยละ 9 เพศหญิงร้อยละ 8 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอายุ 15-29 ปี ซึ่ง 3 ใน 10 คนของผู้ชายไทยและ 4 ใน 10 คนของผู้หญิงไทยอยู่ในเกณฑ์อ้วน BMI > 25 กก./ตร.เมตร อ้วนลงพุงพบเพศชายร้อยละ 18.6 1 เพศหญิงร้อยละ 45 เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจครั้งที่ผ่านมา (ปี 2546-2547) ความชุกของภาวะอ้วนมีแนวโน้มสูงขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มผู้หญิง จะเห็นว่าภาวะโภชนาการในวัยรุ่นหญิงนั้นยังไม่มีฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์และวัดตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทยเนื่องจากมีเฉพาะฐานข้อมูลที่ทำ การสำรวจเป็นระยะและวัดเฉพาะภาวะอ้วนแต่ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและภาวะโภชนาการอื่นๆ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการเพิ่มฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้เป็นตัวช่วยบ่งบอกสถานะของภาวะโภชนาการในหญิงวัยรุ่นเพิ่มเติมและครอบคลุมสำหรับประเทศไทย

แผนภาพที่ 3.10 จำนวนและอัตราการเจริญต่อประชากรหญิง 1000 คน จำแนกตามกลุ่มอายุมารดา

ที่มา : สถิติสาธารณสุข สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข

หมายเหตุ : อัตราเจริญพันธุ์ทั้งหมด หรือ อัตราเจริญพันธุ์รวม หมายถึง จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อสตรีในวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 15-49 ปี) ในช่วงเวลาหนึ่ง (อัตราส่วนต่อสตรี 1,000 คน)

ตารางที่ 3.1 อัตราเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rates-TFR) ทั่วประเทศและรายภาค ปี พ.ศ. 2553-2578

	2553	2558	2563	2568	2573	2578
ทั่วราชอาณาจักร	1.62	1.62	1.55	1.49	1.43	1.36
กรุงเทพมหานคร	1.36	1.36	1.3	1.25	1.2	1.14
ปริมณฑล	1.09	1.09	1.05	1	0.96	0.92
กลาง	1.54	1.54	1.48	1.42	1.36	1.3
ตะวันออก	1.69	1.69	1.63	1.56	1.49	1.43
ตะวันตก	1.76	1.76	1.69	1.62	1.55	1.48
เหนือ	1.57	1.57	1.51	1.45	1.39	1.32
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1.93	1.93	1.86	1.78	1.71	1.63
ใต้	2	2	1.92	1.84	1.76	1.68

ที่มา : การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583,สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : รายการปริมณฑล ปี 2523 หมายถึง กทม. และปริมณฑล

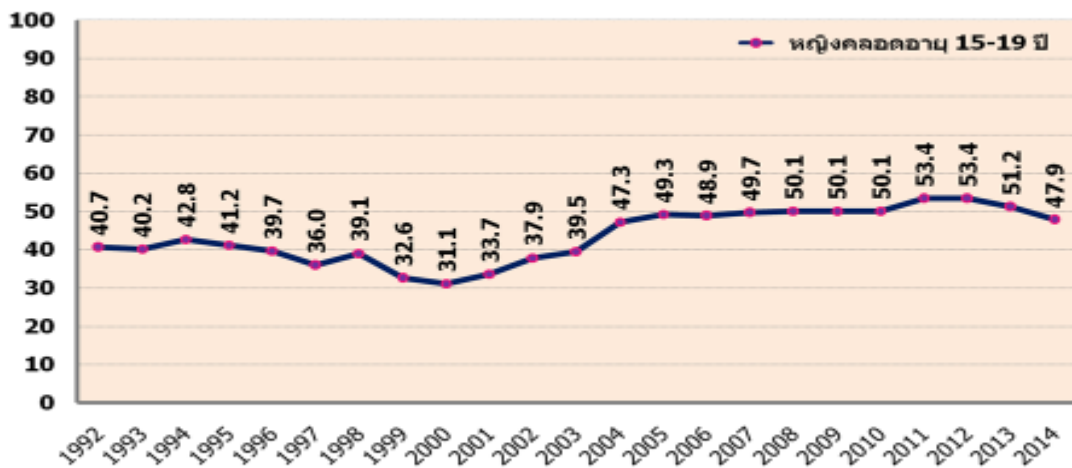
หญิงตั้งครรภ์ ซึ่งข้อมูลสถานการณ์ส่วนใหญ่หน่วยงานอย่างสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานที่ทำงานด้านเด็กและสตรีมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินงานกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องจะเป็นการมุ่งเน้นไปที่กลุ่มหญิงตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นหลัก ขณะที่ตัวเลขข้อมูลสถิติหญิงตั้งครรภ์ในวัยเจริญพันธุ์ปกติไม่ค่อยได้รับความสนใจในการรายงานดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ข้อมูลใน ณ มิถุนายน 2559¹ จากการสรุปรายงานเพื่อนำเสนอของผู้อำนวยการสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้นำเสนอพบว่าม้อัตรหญิงคลอดจำแนกตามกลุ่มอายุ โดยอายุ 15-19 ปี มีอัตราร้อยละ 14.9 อายุ 20-24 ปี ร้อยละ 23.4 อายุ 25-29 ร้อยละ 24.6 อายุ 30-34 ร้อยละ 22.0 อายุ 35-39 ร้อยละ 11.6 และอายุ 40 ปีขึ้นไปร้อยละ 2.9 ซึ่งอาจใช้เป็นข้อมูลการคาดการณ์สถิติของหญิงตั้งครรภ์ในปีดังกล่าว อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าหญิงตั้งครรภ์เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องเอาใจใส่และเฝ้าระวังเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นกลุ่มที่ต้องให้กำเนิดบุตรซึ่งภาวะโภชนาการที่สมบูรณ์จะช่วยให้เด็กที่อยู่ในครรภ์แข็งแรงและเจริญเติบโตสมบูรณ์เต็มวัย ซึ่งการศึกษาวิจัยพบว่า มารดาหรือหญิงตั้งครรภ์ที่ขาดสารอาหารหรือมีภาวะทุพโภชนาการจะทำให้บุตรที่อยู่ในครรภ์และหลังคลอดมีปัญหาทางสุขภาพทั้งทางร่างกาย สติปัญญา และพัฒนาการที่ล่าช้า โดยเฉพาะการดำเนินงานเกี่ยวกับการเฝ้าระวังภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ และการขาดสารไอโอดีน เป็นต้น โดยข้อมูลการรายงานความชุกของภาวะโลหิตจางในประเทศต่างๆทั่วโลกสตรีที่ตั้งครรภ์มีภาวะโลหิตจากร้อยละ 21-39 และประเทศไทยหญิงตั้งครรภ์มีความชุกภาวะโลหิตจางที่สูงกว่าเป้าหมาย (ไม่เกินร้อยละ 10)

¹ รายงานการนำเสนอของนายแพทย์กิตติพงศ์ แซ่เจ็ง ผู้อำนวยการสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โหลดเมื่อ 14 มิถุนายน 2560 จาก http://rh.anamai.moph.go.th/ewt_dl_link.php?nid=86

พบร้อยละ 19.15 ในปี 2552 ร้อยละ 18.48 ในปี 2553 ร้อยละ 19.66 ในปี 2554 (กระทรวงสาธารณสุข, 2557) ประเด็นสถานการณ์และตัวชี้วัดเกี่ยวกับหญิงตั้งครรภ์สำหรับประเทศไทยยังขาดการรวบรวมและวิเคราะห์สถานการณ์ซึ่งเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดของการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ขณะที่แนวโน้มสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นยังเป็นประเด็นที่สำคัญแม้ว่าอัตราการเกิดโดยรวมจะลดจำนวนลง แต่อัตราการคลอดบุตรในประชากรกลุ่มวัยรุ่นกลับเพิ่มสูงขึ้นในช่วงปี 2547 และปี 2554 ถึงแม้อัตราการคลอดบุตรดังกล่าวจะกลับมาอยู่ในเกณฑ์คงที่และลดลงในระหว่างปี 2554 และ 2557 ทั้งนี้ อัตราการคลอดบุตรในวัยรุ่นที่ลดลงในปี 2557 นั้นดูจะสอดคล้องกับการที่วัยรุ่นที่อยู่ในวัยเรียนมีอัตราใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มมากขึ้นจากข้อมูลการรายงานของสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ ปี 2558 โดยการศึกษาวิเคราะห์ในแต่ละภูมิภาคในช่วงปีเดียวกันนี้แสดงให้เห็นว่าอัตราการคลอดบุตรในวัยรุ่นนั้นมีจำนวนต่ำที่สุดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร (อยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 10.4 และ 10.8 ของอัตราการคลอดบุตรทั้งหมด) และสูงที่สุดในพื้นที่ตะวันออกเฉียงเหนือ (ตั้งแต่ร้อยละ 13.2 และร้อยละ 19.2 ของอัตราการคลอดบุตรทั้งหมด) (ยูนิเซฟ 2558)

อัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี ต่อหญิงอายุ 15-19 ปี 1,000 คน

ที่มา: สถิติสาธารณสุข

แผนภาพที่ 3.11 อัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี
ที่มา: สถิติสาธารณสุข และสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ 2557

อัตราการกลับมาคลอดซ้ำเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 นับตั้งแต่ปี 2547 ในปี 2557 วัยรุ่นหญิงอายุระหว่าง 15-19 ที่ตั้งครรภ์ร้อยละ 12.8 นั้นกลับมาคลอดซ้ำ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2547 ซึ่งมีจำนวน

ร้อยละ 10.6 โดยการกลับมาคลอดซ้ำในกลุ่มวัยรุ่นหญิงนั้นมีจำนวนต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแม้ว่าภาคดังกล่าวจะเป็นภาคที่มีอัตราการตั้งครรภ์ในกลุ่มวัยรุ่นสูงที่สุด (ยูนิเซฟ, 2558) ซึ่งข้อมูลการสำรวจอนามัยเจริญพันธุ์ของหน่วยงาน Multiple Indicator Cluster Survey (MICS, 2559) พบว่าอัตราการเจริญพันธุ์รวมของผู้หญิงอายุ 15-49 ปี มีค่าของดัชนีที่ 1.5 อัตราการมีบุตรของวัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 15-19 ปีมีค่าดัชนีที่ 51 การมีบุตรของผู้หญิงอายุ 20-24 ปี ที่คลอดบุตรอย่างน้อยหนึ่งคนก่อนอายุ 18 ปีมีค่าที่ 9.4 ซึ่งการครอบคลุมการฝากครรภ์นั้นพบว่าร้อยละ 98.1 ของหญิงอายุ 15-49 ปีที่คลอดบุตรในช่วง 2 ปีก่อนการสำรวจและได้รับการตรวจครรภ์อย่างน้อย 1 ครั้งโดยผู้ชำนาญการ และได้รับการตรวจครรภ์อย่างน้อย 4 ครั้งโดยบุคลากรประเภทใดประเภทหนึ่งร้อยละ 90.8 ซึ่งกลุ่มที่ได้รับการตรวจครรภ์จะได้รับการตรวจวัดความดันโลหิต ตรวจปัสสาวะและเลือดระหว่างการตั้งครรภ์คนสุดท้ายโดยผู้ชำนาญการร้อยละ 97.0 ซึ่งการตรวจดังกล่าวหญิงตั้งครรภ์เหล่านี้ก็จะได้รับการตรวจสภาพร่างกายที่รวมถึงภาวะโภชนาการของแม่ที่ตั้งครรภ์ด้วย

หญิงให้นมบุตร การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ถือว่าเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงสุดของเด็กทารก นมแม่จึงมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและการสร้างภูมิคุ้มกันโรคของเด็ก การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ.2555 (Multiple Indicator Cluster Survey: MICS, 2557) พบว่าในปี พ.ศ.2555 ประเทศไทยมีเด็กเพียงร้อยละ 12.3 เท่านั้นที่ได้กินนมแม่อย่างเดียวในช่วงหกเดือนแรกหลังคลอดตามคำแนะนำของยูนิเซฟและองค์การอนามัยโลก โดยเด็กส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือร้อยละ 19.6 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 13.8 ภาคใต้ร้อยละ 12.2 และภาคกลางร้อยละ 7.9 เด็กที่เกิดในครัวเรือนยากจนมากร้อยละ 15.8 มีสัดส่วนได้กินนมแม่อย่างเดียวในช่วงหกเดือนแรกมากกว่าเด็กที่เกิดในครัวเรือนร่ำรวยมากที่สุดส่วนร้อยละ 8.6 ส่วนข้อมูลเด็กที่ได้กินนมแม่อย่างเดียวในหนึ่งชั่วโมงแรกหลังคลอดมีเพียงร้อยละ 46.3 ส่วนใหญ่เป็นเด็กในภาคใต้ร้อยละ 60.9 รองลงมาคือเด็กในเหนือร้อยละ 49.6 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 47 และภาคกลางร้อยละ 40.9 น้อยที่สุดคือในเขตกรุงเทพมหานครร้อยละ 29.2 นอกจากนี้ผลสำรวจยังพบว่าเด็กที่เกิดในครัวเรือนที่ยากจนมากร้อยละ 50.7 ได้กินนมแม่ภายในหนึ่งชั่วโมงแรกหลังคลอดมีสัดส่วนมากกว่าเด็กที่เกิดในครัวเรือนที่ร่ำรวยมากที่พบเพียงร้อยละ 33.7 และพบว่าเด็กได้กินนมแม่ในวันแรกหลังคลอดร้อยละ 85.2 และต่อมาการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ.2558-2559 (Multiple Indicator Cluster Survey: MICS, 2559) ได้พบว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่วัดจากร้อยละของผู้หญิงอายุ 15-49 ปี ที่คลอดบุตรในช่วง 2 ปีก่อนการสำรวจที่เคยให้นมลูกพบว่ามีสัดส่วนร้อยละ 97.4 ให้เด็กกินนมแม่ภายในชั่วโมงแรกหลังคลอดร้อยละ 39.9 และเด็กอายุต่ำกว่า 6 เดือนที่กินนมแม่อย่างเดียวร้อยละ 23.1 ทารกอายุต่ำกว่า 6 เดือนที่กินนมแม่เป็นหลักมีร้อยละ 42.1 และเด็กที่กินนมแม่ติดต่อกันเป็นเวลา 1 ปีมีร้อยละ 33.3 เด็กที่กินนมแม่ติดต่อกันเป็นเวลา 2 ปีมีร้อยละ 15.6 มีการให้อาหารแข็ง อาหารกึ่งแข็งกึ่งเหลวหรืออาหารอ่อนแก่ทารกโดยวัดจากร้อยละของทารกอายุ 6-8 เดือนพบร้อยละ 84.6 และจำนวนมื้ออาหารขั้นต่ำที่ได้รับโดยวัดจากร้อยละของเด็กอายุ 6-23 เดือนที่ได้รับอาหารแข็ง อาหารกึ่งแข็งกึ่งเหลวหรืออาหารอ่อน รวมนมผงสำหรับเด็กที่ไม่ได้เลี้ยงด้วยนมแม่ตามจำนวนครั้งขั้นต่ำหรือมากกว่าในระหว่างวันที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ 84.6 จะเห็นว่าหญิงให้นมบุตรเป็นบุคคลที่สำคัญที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของเด็กทารกที่คลอดออกมาช่วงให้นมบุตรอาหารหลังคลอดหรือโภชนาการหลังคลอดจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง (Diet during breastfeeding) ดังนั้นใน

กระบวนการสร้างน้ำนมจำเป็นต้องได้รับสารอาหารที่เพียงพอซึ่งโดยทั่วไปร่างกายแม่จะต้องใช้พลังงานประมาณ 20 แคลอรีในการผลิตน้ำนม 30 ซีซี ดังนั้นแม่ที่ให้นมลูกจึงต้องการพลังงานเพิ่มขึ้นอย่างน้อยวันละ 500 แคลอรีเพื่อสร้างน้ำนมให้ได้เฉลี่ย 750 ซีซี

สถานการณ์ภาวะโภชนาการในผู้สูงอายุของประเทศไทยนับว่าเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความจำเป็นต้องให้ความใส่ใจและวางแผนแนวทางในการรับมือกับสถานการณ์ผู้สูงอายุในปัจจุบันเนื่องจากประชากรผู้สูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นในปี 2557 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 68 ล้านคนเป็นประชากรสัญชาติไทยและไม่ใช่สัญชาติไทยแต่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร 65 ล้านคนและประชากรย้ายถิ่นที่ไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎรอีกประมาณ 3 ล้านคน ซึ่งมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณร้อยละ 15 หรือจำนวน 10 ล้านคน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2558) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคาดประมาณในปี 2566 ประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 14.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21 ของประชากรทั้งหมดเท่ากับว่าประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์”² (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2556)

² องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2015) นิยามผู้สูงอายุหมายถึงประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป และได้แบ่งระดับการเข้าสังคมผู้สูงอายุเป็น 3 ระดับคือ 1) ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึงมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ 2) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ และ 3) ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึงมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ

ตารางที่ 3.2 ประชากรสูงอายุ ปี พ.ศ. 2533 – 2583

		2533	2543	2553	2563	2573	2583
จำนวนประชากร สูงอายุ	60 - 69 ปี	2,451	3,546	4,699	7,256	9,260	8,959
	70 - 79 ปี	1,123	1,706	2,731	3,677	5,898	7,639
	80 ปีขึ้นไป	443	586	1,078	1,690	2,421	3,921
	รวม	4,017	5,838	8,508	12,622	17,579	20,519
สัดส่วนประชากร สูงอายุ	60 - 69 ปี	61.02	60.74	55.23	57.48	52.68	43.66
	70 - 79 ปี	27.96	29.22	32.1	29.13	33.55	37.23
	80 ปีขึ้นไป	11.03	10.04	12.67	13.39	13.77	19.11
	รวม	100	100	100	100	100	100
สัดส่วนประชากร สูงอายุต่อ ประชากรรวม	60 - 69 ปี	4.49	5.7	7.12	10.99	13.99	14.02
	70 - 79 ปี	2.06	2.74	4.14	5.57	8.91	11.96
	80 ปีขึ้นไป	0.81	0.94	1.63	2.55	3.65	6.14
	รวม	7.36	9.38	12.89	19.12	26.56	32.12

ที่มา: : ข้อมูลปี 2533 2543 และ 2553 จากสำมะโนประชากรและเคหะ สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ข้อมูลปี 2563 เป็นต้นไป จากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553 -
2583 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำหรับสถานการณ์ภาวะโภชนาการในผู้สูงอายุของประเทศไทยมีงานวิจัยพบว่าภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุโดยใช้แบบประเมิน MNA (Mini Nutrition Assessment) โดยเก็บตัวอย่างในพื้นที่อำเภอพุทธมณฑลพบว่าผู้สูงอายุร้อยละ 50 มีภาวะโภชนาการอยู่ในเกณฑ์ดีและอีกร้อยละ 48.3 เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการขาดสารอาหารและร้อยละ 1.7 อยู่ในเกณฑ์ภาวะขาดสารอาหาร (อรพินท์ และคณะ, 2548) เช่นเดียวกันการศึกษาภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของกิตติกร และคณะ (2556) พบว่าผู้สูงอายุร้อยละ 62.2 มีภาวะโภชนาการปกติ ร้อยละ 37.8 อยู่ในเกณฑ์เสี่ยงต่อการขาดสารอาหารเมื่อมีการประเมินกลุ่มเสี่ยงต่อการขาดสารอาหารพบว่าร้อยละ 62.1 อยู่ในเกณฑ์เสี่ยงต่อภาวะทุพโภชนาการ รองลงมาอยู่ในระดับภาวะโภชนาการพอเพียงร้อยละ 31.1 และระดับขาดสารอาหารร้อยละ 6.8 ขณะในกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม ติดบ้านและติดเตียงสถานการณ์ภาวะโภชนาการพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงมีภาวะทุพโภชนาการมากที่สุดร้อยละ 84.3 รองลงมาในกลุ่มผู้สูงอายุติดบ้านร้อยละ 7.1 และผู้ติดสังคมร้อยละ 0.7 โดยอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการ (สุชญา และคณะ, 2559) จะเห็นว่าสถานการณ์ปัญหาภาวะโภชนาการผู้สูงอายุเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องได้รับการแก้ไขเนื่องจากสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเรียบร้อยแล้ว ประกอบกับสภาวะสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุที่เสื่อมถอยลงทุกวันจึงจำเป็นต้องมีการจัดการเรื่องโภชนาการที่เหมาะสมหากมิเช่นนั้นก็จะมีความเสี่ยงสุขภาพต่างๆตามมาโดยเฉพาะโรคเรื้อรัง อาทิ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และภาวะไขมันในเลือด ซึ่งข้อมูลจากการรายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยครั้งที่ 4 ในปีพ.ศ.2551-2552

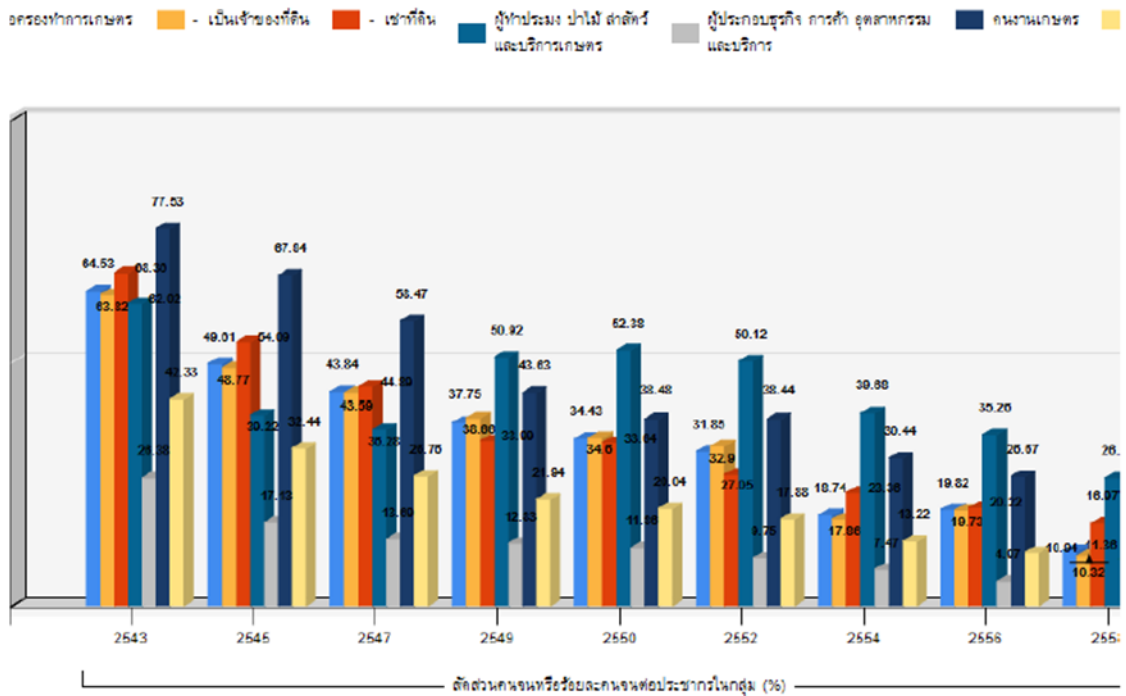
พบว่าความชุกของโรคเบาหวานในประชากรสูงอายุ 70-79 มีค่าสูงสุด ความดันโลหิตสูงสูงสุดในกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป และความชุกของภาวะไขมันคอเลสเตอรอลรวมมีความชุกสูงสุดในกลุ่มอายุ 60-69 ปี (สำนักงานสำรวจสุขภาพประชาชนไทย, 2553)

3. เป้าประสงค์ที่ 2.3: เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กโดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า โดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม

ตัวชี้วัด 2.3.1: มูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้

ตัวชี้วัด 2.3.2: ผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและสถานภาพชนพื้นเมือง

จากรายงานขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2015) ข้อมูลจากปี ค.ศ.2013 พบว่าผลผลิตจากธัญพืช (Cereal yield) ตันต่อพื้นที่เฮกเตอร์ของประเทศไทยอยู่ในระดับร้อยละ 3.1 อย่างไรก็ตามสถานการณ์การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กโดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าโดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และ โอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม โดยวัดจากมูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้ มีรายงานสถานการณ์และวัดจากผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและสถานภาพชนพื้นเมืองข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ในปี 2558 ผลิตภัณฑั่มวลรวมภาคเกษตรมีมูลค่า 1,237,541 ล้านบาท และมีการจ้างงานภาคเกษตร 12.27 ล้านคน คิดเป็นมูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน ประมาณ 100,860 บาท โดยค่าเป้าหมายตามร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 กำหนดรายได้ต่อหัวในปี 2564 เป็น 8,204 ดอลลาร์สหรัฐฯ (ประมาณ 280,000 บาท) ขณะที่ผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและสถานภาพชนพื้นเมือง ในปี 2557 ผลิตภาพการผลิตรวม (Total Factor Productivity: TFP) ภาพรวมขยายตัวร้อยละ 0.20 และสาขาเกษตรกรรมขยายตัวร้อยละ 2.58 สำหรับ Database ตั้งแต่ปี 2544 -2557 จากรายงานผลิตภาพอุตสาหกรรม ของกระทรวงอุตสาหกรรม โดยมีการจำแนกตามรายอุตสาหกรรม เช่น TFP ของอุตสาหกรรมอาหารในปี 2557 อยู่ที่ 99.82 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

แผนภาพที่ 3.13 สัดส่วนคนจนและจำนวนคนจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคจำแนกตามสถานภาพเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนปี พ.ศ.2543-2558

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ : 1. สัดส่วนคนจน คำนวณจากจำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนต่ำกว่าเส้นความยากจนหารด้วย จำนวนประชากรทั้งหมด คูณด้วย 100

2. จำนวนคนจน หมายถึง จำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ต่ำกว่าเส้นความยากจน

สำหรับสถานการณ์การสร้างรายได้ซึ่งเป็นตัวที่สะท้อนถึงอำนาจในการเข้าถึงความมั่นคงทางอาหารนั้นพิจารณาจากทั้งสัดส่วนรายได้ของผู้ประกอบการและรายได้ที่มาจากจ้างงานหรือการทำงานทำ โดยข้อมูลสัดส่วนผู้ประกอบการธุรกิจของตนเองและผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างต่อผู้มีงานทำมีแนวโน้มลดลงในปี 2557 สัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 49.68 ลดลงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2554 ที่มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 54.46 สัดส่วนดังกล่าวอยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงครึ่งหนึ่งของผู้มีงานทำทั้งประเทศสะท้อนให้เห็นว่าแรงงานส่วนใหญ่ของไทยยังขาดความมั่นคงด้านรายได้และขาดสวัสดิการด้านแรงงานรองรับเนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 86.95 ของแรงงานนอกระบบทั้งหมดในปี 2557 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) เมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้ประกอบการธุรกิจตนเองและผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างต่อผู้มีงานทำจำแนกตามเพศ เพศหญิงจะมีสัดส่วนสูงกว่าเพศชายโดยในปี 2557 เพศหญิงมีสัดส่วนร้อยละ 54.30 ส่วนเพศชายมีสัดส่วนร้อยละ 48.19

สำหรับสถานการณ์ด้านกำลังแรงงานข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติรายงานว่า การปรับตัวมีทิศทางลดลงตั้งแต่ปี 2556 โดยในปี 2553 มีกำลังแรงงาน 38.6 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 38.9 ล้านคน

ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 39.4 ล้านคนในปี 2555 และลดลงเล็กน้อยเป็น 39.3 ล้านคนในปี 2556 และเหลือ 38.6 ล้านคนในปี 2557 คิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 0.01 ต่อปี ขณะที่ผู้มีงานทำปี 2556 มีจำนวน 38.8 ล้านคนและในปี 2557 มีจำนวน 38.1 ล้านคน และจากข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี (2553-2557) ผู้มีงานทำในภาคเกษตรกรรมมีจำนวน 14.3 ล้านคนคิดเป็นร้อยละ 37.2 ของผู้มีงานทำและนอกภาคเกษตรกรรมจำนวน 24.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 62.8 ของผู้มีงานทำ โดยเป็นการทำงานในภาคอุตสาหกรรม 8.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21.7 และภาคบริการและการค้า 15.8 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 41.1 ของผู้มีงานทำ ซึ่งข้อมูลด้านการส่งเสริมการมีงานทำและการมีรายได้จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าประเทศไทยมีการจ้างงานอยู่ในระดับสูงในปี 2557 อัตราส่วนการมีงานทำของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 98.70 โดยเพศชายมีอัตราการมีงานทำ 98.68 เพศหญิงร้อยละ 98.74 นอกจากนี้วัยเยาวชนยังมีอัตราการมีงานทำร้อยละ 95.10 ซึ่งให้เห็นว่าแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศมีงานทำ ขณะที่การมีรายได้เมื่อพิจารณาจากค่าจ้างแรงงานพบว่าแรงงานได้ค่าจ้างที่เป็นธรรมมากขึ้นโดยค่าจ้างแรงงานไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้จะแตกต่างกันตามระดับอาชีพและทักษะแรงงานและสาขาเศรษฐกิจที่แรงงานทำอยู่แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าจ้างที่แท้จริงกับผลผลิตภาพแรงงานพบว่าปัจจุบันค่าจ้างที่แท้จริงเพิ่มในอัตราที่สูงกว่าผลผลิตภาพแรงงานซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแรงงานได้รับค่าจ้างอย่างเป็นธรรมมากกว่าในอดีต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

อย่างไรก็ตามเราจะเห็นว่าการกำหนดตัวชี้วัดมูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้และผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและสถานภาพชนพื้นเมืองนั้นยังไม่มีฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้เป็นตัวสนับสนุนที่ชัดเจนมีเพียงข้อมูลที่กระจัดกระจายและนำมาใช้เทียบเคียงมากกว่าที่จะเป็นฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้ตอบโจทย์เป้าหมายและตัวชี้วัดโดยตรงสิ่งที่เร่งดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลของเป้าหมายและตัวชี้วัดนี้ นอกจากการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องแล้วต้องเร่งจัดทำระบบฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดให้ตรงกันด้วย

ตารางที่ 3.3 สถานการณ์กำลังแรงงาน การมีงานทำและการว่างงานทั่วราชอาณาจักร (ISIC Rev.4) ปี พ.ศ. 2554 – 2559

	2554	2555	2556	2557	2558	2559
1.ประชากร (1.1 + 1.2) 1/	67,583.56	67,891.96	68,228.5	66,977.3	67,211.4	67,430.24
1.1.อายุต่ำกว่า 15 ปี 2/	13,579.6	13,377.93	13,204.3	12,134.3		11,820.1
1.2.อายุ 15 ปีขึ้นไป	54,003.96	54,514.03	55,024.2	54,843.1	55,238.5	55,610.14
2.กำลังแรงงานรวม (2.1 + 2.2 + 2.3) 3/	38,921.5	39,408.99	39,383.8	38,576.2	38,548.2	38,266.59
2.1.ผู้มีงานทำ 4/	38,464.66	38,941.1	38,906.9	38,077.4	38,016.2	37,692.65
การทำงานต่ำกว่าระดับ 5/	383.58	348.08	336.2	256.3	272.5	274.87
2.1.1.ภาคการเกษตร	14,883.1	15,433.58	15,913.9	12,732.7	12,271.9	11,746.61
1) เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	14,883.1	15,433.58	15,406.9	12,732.7	12,271.9	11,746.61
2.1.2.นอกภาคการเกษตร	23,581.55	23,507.54	23,499.9	25,344.7	25,744.3	25,946.04
1) การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	49.96	72.94	65.9	69	79.2	
2) การผลิต	5,301.37	5,394.46	5,435.3	6,393.5	6,453.6	
3) การก่อสร้าง	2,371.9	2,493.06	2,542.6	2,269.2	2,281.8	
4) กิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือนส่วนบุคคล กิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการที่ทำขึ้นเอง เพื่อใช้ในครัวเรือน	247.29	253.02		216.3		
2.2.ผู้ว่างงาน	264.34	259.09	283.5	322.7	340.6	
(อัตราการว่างงาน)	0.68	0.67	0.72	0.8	0.9	
ไม่เคยทำงานมาก่อน	90.82	105.33				
2.3.กำลังแรงงานที่รอดูฤกษ์	192.5	208.79		176.1	191.5	
(สัดส่วนกำลังแรงงานที่รอดูฤกษ์ต่อกำลังแรงงาน)	0.5	0.53				
3.ไม่อยู่ในกำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป	15,082.45	15,105.3	14,984.7	16,266.9	16,690.2	
1) ทำงานบ้าน	4,649.35	4,556.9	4,715.5	4,852.3	4,943.2	
2) เรียนหนังสือ	4,317.27	4,243.74	4,292.6	4,378.4	4,416.5	
3) ยังเด็ก ขรา/ไม่สามารถทำงานได้	4,745.08	4,713.38	5,621.7	5,389.2	5,599.8	
4) อื่น ๆ	1,370.75	1,591.29	1,610.6	1,647	1,730.7	
4.ไม่อยู่ในกำลังแรงงานอายุต่ำกว่า 15 ปี	13,579.6	13,377.93	13,204.3	12,134.3	11,972.9	

4. เป้าหมาย 2.4: สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลผลิตและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัย และภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด 2.4.1: สัดส่วนหรือร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืน

สถานการณ์ตามเป้าประสงค์ที่ 2.4 การสร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลผลิตและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ. 2573 โดยมีตัวชี้วัดคือสัดส่วนหรือร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืนจากการรายงานสถานการณ์ตัวชี้วัดของประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 320.70 ล้านไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 149.24 ล้านไร่ หรือร้อยละ 46.54 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมยั่งยืน โดยปี 2558 ประเทศไทยมีพื้นที่เกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งสิ้น 1.68 ล้านไร่ แบ่งเป็น พื้นที่เกษตรปลอดภัยที่ได้รับรอง GAP จำนวน 1.53 ล้านไร่ (พืชอาหาร 1.08 ล้านไร่ ข้าว 0.45 ล้านไร่) พื้นที่เกษตรอินทรีย์ จำนวน 153,573 ไร่ (หน่วยงานภาครัฐรับรอง 30,750 ไร่ และหน่วยงานภาคเอกชนรับรอง 122,823 ไร่) โดยค่าตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ในปี 2558 พื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 1.13 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมด

ส่วนสถานการณ์ตัวชี้วัดสัดส่วนหรือร้อยละของครัวเรือนเกษตรที่ใช้ระบบชลประทาน เทียบกับครัวเรือนทั้งหมด จากการรายงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประเทศไทยมีพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งสิ้น 149.24 ล้านไร่ พัฒนาพื้นที่ในระบบชลประทานจากในอดีต ถึงปี 2557 มีพื้นที่ชลประทานรวม 31.54 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 20 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ที่เหลืออีก 117.7 ล้านไร่ (ข้อมูล ณ 31 ก.ค. 57) เป็นพื้นที่นอกเขตชลประทานที่เป็นเกษตรน้ำฝน มีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ทั้งนี้ในปี 2558 มีครัวเรือนเกษตรกรทั้งสิ้น 5,314,315 ครัวเรือน แบ่งเป็นครัวเรือนเกษตรที่ใช้ระบบชลประทาน จำนวน 864,847 ครัวเรือน และครัวเรือนเกษตรนอกชลประทาน จำนวน 4,449,468 ครัวเรือน การปลูกพืชปุ๋ยสด ธนาคารน้ำหมักชีวภาพ ธนาคารปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน

เกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) สถานการณ์ภาคเกษตรและความมั่นคงทางอาหารของประเทศ (การประชุมสมัชชาความมั่นคงทางอาหาร ประจำปี 2559,2559) ด้วยภาคเกษตรสร้างรายได้เข้าประเทศอย่างต่อเนื่อง มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศสูงเป็นอันดับที่ 8 ของโลก รายได้คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.7 ของการส่งออกสินค้าทั้งหมด ทั้งนี้ในปี 2558 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์รวม 1.21 ล้านล้านบาท (โดยประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกทั้งหมด 7.00 ล้านล้านบาท) ประเทศไทยส่งออกสินค้าเกษตรสำคัญ เป็นอันดับต้นๆ ของโลก อาทิ ยางพาราเป็นอันดับ 1 ของโลกและข้าวเป็นอันดับ 2 ของโลก แต่โดยภาพรวมของความสามารถในการแข่งขันการผลิตสินค้าเกษตรต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง เนื่องจาก 1) การขาดการรวมกลุ่มในการผลิตภาคเกษตรเพื่อให้ได้ประโยชน์จากการประหยัดขนาด 2) ความล่าช้าในการปรับปรุงเทคโนโลยีการ

ผลิตและการบริหารจัดการ 3) ปัญหาทางด้านแหล่งน้ำ 4) สินค้าเกษตรยังไม่ได้มาตรฐานปลอดภัย 5) การสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขันในการปรับเปลี่ยนไปสู่สินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูงขึ้นและไปสู่การผลิตในสาขาอื่นๆ ทำให้ผลผลิตต่อไร่เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้นอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะข้าว ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ประมาณ 459 กก./ไร่ เป็นรองจากเวียดนาม เมียนมา และสปป.ลาว ขณะที่ มีต้นทุนการผลิตสูงกว่าประมาณร้อยละ 30-40 ทั้งนี้รวมถึง แรงงานส่วนใหญ่ทางานอยู่ในภาคเกษตร แต่ปัจจุบันมีแนวโน้มลดลง และเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ แรงงานภาคเกษตรลดลง จากร้อยละ 67 ของแรงงานทั้งหมดในช่วงปี 2516-2520 เหลือร้อยละ 39 ในปี 2556 สมาชิกครัวเรือนเกษตรในกลุ่มผู้สูงอายุ (64 ปีขึ้นไป) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 7 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 11 ในปี 2556

สถานการณ์ด้านปัจจัยการผลิตภาคการเกษตร

1. พันธุกรรมของพืชและสัตว์ในการผลิตอาหาร ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าอาหารที่จำหน่ายในท้องตลาดมีความหลากหลายน้อยลงมาก เช่น พืชผักสำคัญของตลาดในประเทศมีเพียง 8 ชนิด อาทิ ผักบุ้ง คะน้า กะหล่ำปลี ซึ่งแสดงถึงการละเลยพืชพื้นบ้านที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและโภชนาการ เช่นเดียวกับข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักของคนไทย โดยกว่าร้อยละ 90 ใช้พันธุ์ข้าวประมาณ 10 สายพันธุ์ ในขณะที่มีสายพันธุ์พื้นบ้านที่มีสารอาหารบางอย่างสูง และเหมาะสมต่อการปลูกในท้องถิ่น ควรได้รับการอนุรักษ์และการเผยแพร่ ซึ่งการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนการใช้ประโยชน์สายพันธุ์พืชและสัตว์ โดยคำนึงถึงความหลากหลาย มีคุณค่าทางโภชนาการและเหมาะสมกับท้องถิ่น จะนำไปสู่การอนุรักษ์ เศรษฐกิจของชุมชนและสุขภาพของประชาชน

2. การพึ่งพาปุ๋ยและสารเคมีการเกษตร มีการใช้ปุ๋ยมากขึ้นอย่างก้าวกระโดดจากปริมาณ 321,700 ตัน ในปี พ.ศ. 2525 เป็น 4,117,752 ตัน ในปี พ.ศ. 2552 คิดเป็นมูลค่า 46,176 ล้านบาท โดยเกือบทั้งหมดนำเข้าจากต่างประเทศ เช่นเดียวกับสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่การนำเข้าในปี พ.ศ. 2552 มีปริมาณมากถึง 126,577 ตัน คิดเป็นมูลค่า 16,168 ล้านบาท ซึ่งต้นทุนดังกล่าวมีมูลค่าสูงมากกว่า 1 ใน 3 ของต้นทุนการปลูกพืชทั้งหมดของเกษตรกร นอกจากนี้ การใช้สารกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาการได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกายของเกษตรกรผู้ใช้ มีสารพิษตกค้างในผลผลิตทางการเกษตรก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพของผู้บริโภค และมีผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและการส่งออกสินค้าอาหารของประเทศไทย

สถานการณ์ด้านแรงงานภาคเกษตร

1. ภาวะหนี้สิน จากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี 2552 ภาคเกษตรต้องรองรับแรงงานจำนวนมากโดยเฉพาะแรงงานการศึกษาต่ำ โดยที่มูลค่าการผลิตในภาคเกษตรต่ำ ดังนั้น คนจนส่วนใหญ่จึงอยู่ในภาคเกษตรมากถึงประมาณ 2.8 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 68.5 ของคนจนที่ประกอบอาชีพทั้งหมด (4.1 ล้านคน) ทั้งนี้ โดยมีเกษตรกรยากจนประมาณ 6.6 แสนคนที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินและต้องไปรับจ้างผู้อื่น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้สิน ซึ่งตามข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เกษตรกรเกินครึ่งหนึ่งมีหนี้สินเพื่อการเกษตร (ร้อยละ 59.9) โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนืออื่น รุนแรงกว่าในภาคอื่น

2. โครงสร้างแรงงานภาคเกษตร แม้ว่าแรงงานทั้งหมดจะเพิ่มขึ้น แต่แรงงานในภาคเกษตรกลับถดถอยลง และอายุเฉลี่ยสูงขึ้น โดยเฉพาะแรงงานในการผลิตข้าว การเคลื่อนย้ายแรงงานออก

จากภาคการเกษตรดังกล่าว มีผลทำให้ขนาดของครัวเรือนในภาคการเกษตรลดลง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขยายตัวของการศึกษา ทำให้บุตรหลานของเกษตรกร ได้มีโอกาสศึกษาต่อสูงขึ้น แล้วเคลื่อนย้ายไปทำงานต่างถิ่น และรวมถึงกลุ่มคนหนุ่มสาวที่เคลื่อนย้ายไปทำงานทำนอกภาคการเกษตรและไม่ได้หวนกลับมาประกอบอาชีพการเกษตรอีกเลย ดังนั้น จึงมีการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรแทนแรงงานคนเพิ่มขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตที่เป็นเงินสดเพิ่มมากขึ้น และทำให้ผลตอบแทนสุทธิที่เป็นเงินสดของเกษตรกรลดลง ส่งผลต่อความยากจนของเกษตรกรขนาดเล็ก หากการหารายได้นอกภาคเกษตรมีจำกัด ประเด็นดังกล่าวน่าจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพการสูญเสียที่ดินของเกษตรกร รวมถึงการทิ้งไร่นาอพยพย้ายถิ่นไปสู่การเป็นกรรมกรในเมืองตามมา

การวางแผนการผลิตและตลาด

ปัญหาสำคัญของสินค้าเกษตร คือปริมาณและราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวนสูงเนื่องจากขาดการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการทางการตลาด ขณะเดียวกันผลผลิตของเกษตรรายย่อยไม่มีคุณภาพและผลิตผลต่อไร่ต่ำ ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในเชิงการตลาดได้ อีกทั้งระบบการกระจายสินค้า (Logistic) ของประเทศไทยยังขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพของสินค้าและต้นทุนการดำเนินการ ขณะเดียวกันก็มีการรุกคืบของสินค้านำเข้าจากการเปิดเขตการค้าเสรีโดยเฉพาะเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ AFTA (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ซึ่งจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมียุทธศาสตร์ด้านการตลาดสินค้าเกษตร

การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกและผลกระทบต่อการผลิตอาหารหลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์จากคณะกรรมการการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศโลกระหว่างประเทศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ได้รับการยอมรับว่าโลกร้อนขึ้นจริง และมีการคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ.2643 อุณหภูมิโลกจะสูงขึ้น 1.4–5.8 องศาเซลเซียส และจะทำให้น้ำทะเลสูงขึ้นประมาณ 0.9 เมตร เพราะการละลายของน้ำแข็งขั้วโลก ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมบางแห่งและฝนแล้งในบางประเทศ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเติบโตของพืชและความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย พบว่าอุณหภูมิของประเทศไทยโดยรวมอาจสูงขึ้น 0.6–2 องศาเซลเซียส มีจำนวนวันที่อากาศร้อนเกิน 35 องศาเซลเซียสเพิ่มขึ้น และจำนวนวันที่อากาศเย็นลดลง และฤดูฝนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก อาจยาวขึ้น 1–3 สัปดาห์ และปริมาณน้ำฝนมีแนวโน้มลดลง แต่มีความผันแปรเชิงพื้นที่ค่อนข้างสูง ปริมาณน้ำฝนในช่วงฤดูฝนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่จะลดลงในฤดูแล้งของปีถัดมา ที่อาจทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำรุนแรงในภาคอุตสาหกรรมเกษตร และการอุปโภคบริโภค

จากการสถานการณ์ดังกล่าวพอทำให้เรามองเห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดทั้งสองข้อนี้มีความเป็นไปได้หากประเทศไทยได้มีการวางแผนการเก็บข้อมูลตามที่หน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมดำเนินเพื่อนำมาเป็นคำตอบดังกล่าว ขณะเดียวกันควรมีสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดเพิ่มเติมที่สามารถบ่งบอกศักยภาพของประเทศไทยที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเด็นนี้ได้ดียิ่งขึ้น

5.เป้าหมาย 2.5: รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูกสัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น

รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม ตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศภายในปี พ.ศ.257

ตัวชี้วัด: 2.5.1: จำนวนหรือตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของพันธุกรรมพืชและสัตว์สำหรับ ความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ทั้งในระยะกลางและระยะยาว

ตัวชี้วัด: 2.5.2: สัดส่วนของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ใน ความเสี่ยง ไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์

เป้าประสงค์ที่ 2.5 นั้นสถานการณ์ตัวชี้วัดเกี่ยวกับจำนวนหรือตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของ พันธุกรรมพืชและสัตว์สำหรับความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ทั้งใน ระยะกลางและระยะยาว จากการรายงานสถานการณ์ตัวชี้วัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอยู่ในระหว่างการดำเนินการและมีความก้าวหน้าการดำเนินงานเพื่อคงความหลากหลาย ทางพันธุกรรมและคาดว่าหากมีความพยายามและวางแผนการดำเนินงานในระยะยาวจะสามารถ บรรลุตัวชี้วัดได้ในปี 2563 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดตั้งโครงการธนาคารสินค้าเกษตร เพื่อ ช่วยเหลือคนในชุมชนเป็นหลัก โดยรับฝาก ถอน ให้ยืมหรือแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรู ปวัสดุการเกษตรปัจจัยการผลิตต่างๆสินค้าปศุสัตว์ ประมงรวมทั้งการส่งคืนอาจส่งคืนเป็นสินค้า เกษตร ผลผลิตเป็นหรือเป็นตัวเงิน ตัวอย่างของธนาคารสินค้าเกษตร เช่นธนาคารข้าว ธนาคารเมล็ด พันธ์ุ ธนาคารโคกระบือ ธนาคารอาหารสัตว์ และอื่นๆที่จะพัฒนาให้เข้มแข็งขึ้น สำนักงานคณ กรรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สนับสนุนทุนการวิจัยในกรอบการวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2 ด้าน ได้แก่

- 1) การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานความหลากหลายทางชีวภาพ
- 2) สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศความหลากหลายทางชีวภาพ

ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีมาตรการ และหน่วยงานรองรับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการ เข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์แล้ว แต่การบังคับใช้มาตรการและการประสานงานระหว่าง หน่วยงานยังไม่สมบูรณ์ เนื่องด้วยความหลากหลายทางชีวภาพของไทย อยู่ในภาวะที่ถูกคุกคามและมี อัตราการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้นทั้งพันธุกรรม ชนิดพันธุ์ และระบบนิเวศ โดย สาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ คือการใช้ประโยชน์เกินศักยภาพของระบบ นิเวศ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน การรุกรานของชนิดพันธุ์ต่างถิ่น การลักลอบตัดไม้ ทำลายป่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภาวะมลพิษ ขาดความรู้ความเข้าใจและ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากความหลากหลายทางชีวภาพ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558)

สถานการณ์ตามตัวชี้วัดเกี่ยวกับสัดส่วนของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออก เป็นอยู่ในความเสี่ยง ไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์ โดยมีข้อมูลใน การดำเนินงานตั้งแต่ปี 2548 ดังนี้ พืช ใกล้เคียงถูกคุกคาม 4 ชนิด แนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ 367 ชนิด ใกล้สูญ พันธ์ุ 131 ชนิด ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง 19 ชนิด และคาดว่าสูญพันธุ์แล้วในธรรมชาติ 1 ชนิด สัตว์มี กระดูกสันหลัง ใกล้ถูกคุกคาม 205 ชนิด มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ 316 ชนิด ใกล้สูญพันธุ์ 148 ชนิด

ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง 984 ชนิด สูญพันธุ์แล้วในธรรมชาติ 7 ชนิด และสูญพันธุ์ 6 ชนิด มีจำนวนพันธุ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพการคุกคามเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นมีมากกว่าจำนวนชนิดพันธุ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพการคุกคามเป็นไปในทิศทางที่แย่ลงถึง 3 เท่า แต่ในขณะเดียวกันก็พบชนิดพันธุ์ที่ไม่เคยอยู่ในทะเบียนถูกคุกคามกลายเป็นชนิดพันธุ์ที่มีแนวโน้มถูกคุกคามเช่นกัน ซึ่งจะต้องมีการดำเนินงานทบทวนทะเบียนและจัดทำแนวทางอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง

ทรัพยากรพันธุกรรมพืชมีได้มีความสำคัญเฉพาะกับปัจเจกบุคคลในฐานะทรัพย์สินที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ประชาคมระหว่างประเทศ ต่างก็ยอมรับในความสำคัญของทรัพยากรพันธุกรรมพืชที่มีต่อการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ในปัจจุบันทรัพยากรพันธุกรรมพืชอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มตามแหล่งที่ตั้ง คือ

- 1) ทรัพยากรพันธุกรรมที่อนุรักษ์ในสภาพธรรมชาติ (in-situ conservation) และ
- 2) ทรัพยากรพันธุกรรมที่อนุรักษ์นอกสภาพธรรมชาติ (ex-situ conservation) ที่มักเรียกกันว่า “ธนาคารพันธุกรรม หรือธนาคารเชื้อพันธุ์” (Gene bank)

ทรัพยากรพันธุกรรมทั้งสองแหล่งต่างมีความสัมพันธ์ในลักษณะการเกื้อหนุนต่อกัน คือในสภาพธรรมชาติพันธุกรรมจะวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไป (Maintaining crop evolution) เกิดการแลกเปลี่ยนพันธุกรรมระหว่างพันธุ์พืชป่า และพันธุ์พืชเกษตรกร และเป็นเสมือนห้องปฏิบัติการตามธรรมชาติที่จะทดสอบคุณสมบัติต่างๆ ของพันธุกรรม เกษตรกรจะมีบทบาทสำคัญในกระบวนการดังกล่าว จึงทำให้เกิดการยอมรับบทบาท และรักษาวิถีชีวิตของเกษตรกร จากการรายงานผลการศึกษารายงานองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) สรุปลงสถานะของธนาคารพันธุกรรมที่อยู่ภายใต้การดูแลของ CGIAR³ ว่ามีลักษณะพิเศษโดยมีสถานะอยู่ตรงกลางระหว่างกฎหมายภายใน และระหว่างประเทศ ธนาคารพันธุกรรมเหล่านี้ไม่ได้ก่อตั้งขึ้นโดยสนธิสัญญาระหว่างประเทศ หรือโดยบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ (Internation Legal Person) และกิจกรรมการดำเนินงานของธนาคารพันธุกรรมก็ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ หรือบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวแต่อย่างใด และแม้ว่าธนาคารพันธุกรรมมักจะดำเนินงานตามกฎหมายภายในของประเทศที่เป็นที่ตั้งก็ตาม แต่นโยบายของธนาคารมักจะมาจากตัวแทนในระดับกับประเทศ และระดับระหว่างประเทศที่อยู่ในรูปของคณะกรรมการ (Board of Trustee) รายงานดังกล่าวยังสรุปอีกว่า ธนาคารพันธุกรรมจะไม่ได้ถูกควบคุมโดยรัฐใดรัฐหนึ่ง หรือหน่วยงานภายในของรัฐใดรัฐหนึ่ง หรือโดยภาคเอกชนใดๆ สถานะของธนาคารพันธุกรรมดังกล่าวโดยแท้แล้วเป็นสถานะพิเศษ โดยเฉพาะ ปัจจุบันข้อตกลงระหว่างประเทศสำคัญที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพันธุกรรมพืชโดยตรงมี 2

³ CGIAR: Consultative Group on International Agricultural Research เป็นองค์กรที่ฝ่ายผู้ให้ความช่วยเหลือ (donor) รวมกัน มีผู้สนับสนุนร่วมอยู่ 3 ฝ่าย คือ FAO ฝ่ายที่ 2 คือ World Bank และฝ่ายที่ 3 คือ UNDP 3 หน่วยงานนี้รวมตัวกันเข้าเป็น Co-sponsor ในการที่จะจัดการให้ประเทศซึ่งให้เงินช่วยเหลือในปัจจุบันซึ่งมีอยู่ประมาณ 50 - 60 ประเทศ ได้มาพบปะกันปรึกษาหารือและตกลงในการให้ความช่วยเหลือแก่การวิจัยเกษตรนานาชาติในแต่ละปี

ฉบับ คือ CBD และ ITPGR⁴ ข้อตกลงทั้งสองซึ่งส่งผลต่อสถานะทางกฎหมายของทรัพยากรพันธุกรรมพืช (จักรกฤษณ์ ควพจน์,2544) ดังนี้

1) ทรัพยากรพันธุกรรมพืชภายใต้หลักอธิปไตยของรัฐ (Sovereignty)

1.1 การคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมพืชในดินแดนของรัฐภายใต้หลักอำนาจอธิปไตย การก่อกำเนิดขึ้นของหลักอธิปไตยถาวรเหนือทรัพยากรธรรมชาติ (Permanent Sovereignty over Natural Resource) ซึ่งหมายความว่า รัฐมีอิสระในการใช้ หรือ สำรวจ ทรัพยากรธรรมชาติในดินแดนของตนเองตามวิธีการที่ตนเห็นสมควร หลักอธิปไตยถาวรฯ มีวัตถุประสงค์เป็นหลักประกันแก่ประชากรในดินแดนอาณาเขตที่จะได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในดินแดนของตนและเป็นเกราะป้องกันแก่ประเทศเอกราชใหม่จากการอ้างสิทธิหรือเรียกร้องประโยชน์ที่กระทบต่ออำนาจอธิปไตยของประเทศนั้นจากประเทศอื่นหรือบริษัทข้ามชาติ การก่อกำเนิดขึ้นของอำนาจอธิปไตยถาวรฯ ได้ช่วยเสริมสถานะของประเทศกำลังพัฒนาให้มีความทัดเทียมกันของแต่ละประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับกฎบัตรของสหประชาชาติ (United Nations Charter) ข้อ 2 ที่ให้ทุกประเทศมีความเท่าเทียมกัน และมติของสมัชชาที่ประชุมใหญ่ของ UN ที่รับรอง “ระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่” (The New International Economic Order) ที่ระบุว่า “ระเบียบฯ นี้จัดทำขึ้นได้ก็โดยการรับรองอำนาจอธิปไตยอันถาวรของทุกประเทศเหนือทรัพยากรของตน” ซึ่งเป็นการกำหนดให้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสมบัติของรัฐตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ (ปัญหาที่ควรพิจารณาต่อไป คือ การบังคับใช้หลักสิทธิอธิปไตยเหนือทรัพยากรพันธุกรรมพืชมีปัญหาในทางปฏิบัติ และใช้บังคับได้จริงหรือไม่ เนื่องจากทรัพยากรพันธุกรรมพืชชนิดหนึ่งๆ มักมีอยู่ในดินแดนของรัฐอื่นด้วย อีกทั้งการลักลอบเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมพืชนั้นทำได้โดยง่าย เพราะการลักลอบนำออกไปเพียงเล็กน้อยก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้แล้ว ปัญหานี้เป็นผลจากแนวปฏิบัติในอดีตที่ทรัพยากรพันธุกรรมพืชมีการเคลื่อนย้ายกันค่อนข้างเสรี ประชาคมระหว่างประเทศได้เล็งเห็นปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดจากการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐที่เป็นที่ตั้งของทรัพยากรพันธุกรรม และความต้องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ข้อตกลงระหว่างประเทศสำคัญที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้แก่ CBD⁵ กำหนดให้ทรัพยากรพันธุกรรมในธนาคาร

⁴ สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture : ITPGR) หลักการกว้างๆ ของภาคีสมาชิกในการดำเนินการตามสนธิสัญญา ได้แก่ การอนุรักษ์ การสำรวจ การแยกแยะลักษณะ การประเมินคุณค่า และการรวบรวมเป็นเอกสารเกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหาร และการเกษตร การใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมพืชอย่างยั่งยืน ความร่วมมือระหว่างประเทศ และความช่วยเหลือทางเทคนิค สำหรับพันธุกรรมที่กำหนดให้ภาคีสมาชิกดำเนินการตามความเหมาะสม โดยไม่ขัดกับกฎหมายของแต่ละประเทศ ประกอบด้วย (1) การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรมพืช (2) สิทธิในการร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมพืช และ (3) สิทธิในการร่วมตัดสินใจเรื่องการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมพืชในระดับชาติ

⁵ ข้อตกลงอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ (1) เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ (2) เพื่อใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และ (3) เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม

พันธุกรรม ทั้งที่มีถิ่นกำเนิดในรัฐนั้นเอง และที่ได้รับจากรัฐอื่นโดยถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของ CBD อยู่ภายใต้อธิปไตยของรัฐที่เป็นที่ตั้งธนาคารพันธุกรรมและเป็นสิทธิของรัฐนั้น แต่จะเป็นทรัพย์สินหรือไม่ นั้น CBD ไม่ได้ระบุไว้แต่ให้เป็นไปตามกฎหมายของรัฐนั้น อย่างไรก็ตาม CBD จะไม่มีผลเปลี่ยนแปลงสถานะของทรัพยากรพันธุกรรมที่เก็บรักษาในธนาคารพันธุกรรมก่อน

1.2 การบริหารจัดการทรัพยากรพันธุกรรมพืชในดินแดนของรัฐตามหลักการมีส่วนร่วมได้เสียร่วมกันของมนุษยชาติ (Common Concern of Mankind: CHM) ตาม CBD/ITPGR ปัญหาที่ควรพิจารณาในประการแรกคือเดิมทรัพยากรพันธุกรรมจะอยู่ภายใต้หลักมรดกกรรมร่วมกัน (CHM) ดังที่ปรากฏใน IUPGR⁶ ขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ แต่มาในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงมาให้อยู่ภายใต้หลักสิทธิอธิปไตยของรัฐ และผสมเข้ากับหลักการมีส่วนร่วมได้เสียร่วมกัน หลักการมีส่วนร่วมได้เสียร่วมกันเป็นหลักการในแบบองค์รวม (Holistic) ที่มีทัศนคติต่อสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติในมิติของความสัมพันธ์ต่อกัน ทั้งนี้แล้วประเทศอุตสาหกรรมไม่เห็นด้วยกับการนำหลักมรดกกรรมร่วมกันมาใช้กับพันธุกรรมที่ได้รับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์แห่งสหรัฐอเมริกา แสดงความเห็นว่ แนวคิดของ IUPGR ที่ใช้หลักมรดกกรรมร่วมกัน กับพืชสมัยใหม่ นั้น “เป็นการทำลายหัวใจของการค้าเสรีและสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา”

ปัญหาที่ควรพิจารณา คือ หน้าที่ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี คือ CBD ไม่ได้กำหนดว่าเทคโนโลยีที่ถ่ายทอดจะต้องเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่เท่านั้น ดังนั้นเทคโนโลยีของประเทศกำลังพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ หรือใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในทรัพยากรชีวภาพก็อยู่ในข่ายต้องถ่ายทอดแก่ประเทศอุตสาหกรรมที่ต้องการเข้าถึงเทคโนโลยีเหล่านี้ด้วยเช่นกัน มิได้จำกัดเฉพาะเทคโนโลยีสมัยใหม่ของประเทศอุตสาหกรรมเท่านั้น

2) ทรัพยากรพันธุกรรมพืชภายใต้หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เน้นย้ำในการประชุมระดับรัฐมนตรี ขององค์การการค้าโลก (WTO) ครั้งที่ 4 ณ เมืองโดฮา ประเทศกาตาร์ ค.ศ.2001 โดยสรุปคือหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้รับการยอมรับมากขึ้นในปัจจุบันเป็นเพราะว่าประชาคมระหว่างประเทศได้เล็งเห็นอันตรายที่เกิดจากความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ระบบตลาดเสรีในอดีตที่ผ่านมา และทำให้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจในอดีตถูกตั้งคำถามว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

3) ข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมพืช แนวคิดที่แตกต่างกันระหว่างแนวคิดแบบแยกส่วน (Reductionism) ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ โดยให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง (Anthropocentric) ให้ความสำคัญกับทรัพย์สินเอกชน (Private Property) ในฐานะเป็นเครื่องแสดงถึง อัตลักษณ์ หรือความมีตัวตนของมนุษย์ กับแนวคิดแบบองค์รวม (Holistic) ที่มองสรรพสิ่งในโลกในมิติของความสัมพันธ์ต่อกัน มนุษย์เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งที่อยู่ในโลกนี้ร่วมกับสิ่งอื่นๆ ที่แนวคิดทั้งสองได้สะท้อนออกในรูปของข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมในมิติทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ให้ความสำคัญกับการค้า และ

⁶ IUPGR stands for International Undertaking on Plant Genetic Resources (UN Food and Agriculture Organization)

ข้อตกลงที่มีแนวคิดต่อทรัพยากรพันธุกรรมในมิติของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม แม้กระบวนการที่เปลี่ยนพืช หรือพันธุ์พืชให้เป็นสินค้า

6. เป้าหมาย 2.a: เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด

ตัวชี้วัด 2.a.1: ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ

ตัวชี้วัด 2.a.2: หน่วยงานทั้งหมดมีการขับเคลื่อนที่ราบรื่น (การได้รับความช่วยเหลือทางการพัฒนาอย่างเป็นทางการ) ในภาคการเกษตร

สถานการณ์ เป้าประสงค์ 2.a: เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด มีตัวชี้วัดคือดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของ ภาครัฐ โดยสถานการณ์ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐในประเทศปี 2558 อยู่ที่ระดับ 0.36 ขณะที่ตัวชี้วัดหน่วยงานทั้งหมดมีการขับเคลื่อนและสร้างความร่วมมือในทางการเกษตรและการได้รับความช่วยเหลือเพื่อดำเนินงานทางด้านการเกษตรนั้นยังไม่มีกรรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลไว้โดยเฉพาะ ซึ่งข้อมูลยังกระจัดกระจายตามแต่ละหน่วยงาน

7.เป้าหมาย 2.b: แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดฮา

ตัวชี้วัด 2.b.1: ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร

ตัวชี้วัด 2.b.2: การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร

สถานการณ์ เป้าประสงค์ 2.b: แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดฮา มีตัวชี้วัดคือระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร ซึ่งสถานการณ์ตัวชี้วัด มีนโยบายสนับสนุนการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของระบบการค้าพหุภาคี และมีการทบทวน/แก้ไขมาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบ NTBs ผ่านการประชุมประชุมระดับพหุภาคีและทวิภาคีกับประเทศต่างๆ ส่วนตัวชี้วัดการอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร จากการรายงานสถานการณ์ตัวชี้วัด พบว่าไม่มีค่าเป้าหมายเนื่องจากประเทศไทยไม่มีกลไกเพื่ออุดหนุนการส่งออกสินค้าเกษตร (Subsidies)

8. เป้าหมาย 2.c: ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง

ตัวชี้วัด 2.c.1: ตัวชี้วัดความไม่ปกติของราคาอาหาร หรือราคาอาหารที่ผิดปกติ

สถานการณ์เป้าประสงค์ 2.c: ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง โดยตัวชี้วัดความไม่ปกติของราคาอาหาร หรือราคาอาหารที่ผิดปกติ จากการรายงานสถานการณ์หน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูล จากกระทรวงพาณิชย์ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า/กรมการค้าภายใน) อยู่ระหว่างการจัดทำฐานข้อมูลสินค้าและข้อมูลตลาดเพื่อให้เกษตรกรและผู้ประกอบการนำไปใช้วิเคราะห์วางแผนการผลิตและการตลาดได้ (การประชุมสมัชชาความมั่นคงทางอาหาร ประจำปี 2559, 2559)

บทที่ 4

การดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ ในปัจจุบันเกี่ยวกับเป้าหมายที่ 2 ในบริบทประเทศไทย

บทนี้ผู้วิจัยได้วางกรอบขอบเขตการศึกษาสำรวจสถานะปัจจุบันของเป้าประสงค์ด้านการดำเนินงานในปัจจุบันเกี่ยวกับกิจกรรม โครงการ แผนงาน นโยบาย กฎหมาย ฯลฯ ที่ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และองค์กรระหว่างประเทศได้ดำเนินการอยู่ในประเทศไทยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เป้าประสงค์ที่ 2.1:

ยุติความหิวโหยและการสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด 2.1.1: ความชุกของการขาดสารอาหารหรือภาวะทุพโภชนาการ

ตัวชี้วัด 2.1.2: ความชุกหรือร้อยละความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบประเมิน FIES

สำหรับเป้าประสงค์ที่ 2.1 นั้น ประเทศไทยได้มีการดำเนินงานแก้ไขปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (MDGs) ซึ่งสามารถลดปัญหาภาวะความหิวโหยซึ่งมีสาเหตุมาจากความยากจนซึ่งเป็นดัชนีที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าถึงอาหารของประชากร อย่างไรก็ตามในเป้าประสงค์และการกำหนดตัวชี้วัดนั้น ประเทศไทยโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าที่ 2 โดยองค์กรภาครัฐ อาทิ กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ องค์กรพัฒนาสังคมทั้งระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งมีการดำเนินงานดังนี้

1. กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยได้ดำเนินนโยบายโครงการพัฒนาและสร้างเสริมศักยภาพคนไทยกลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย ตามแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ (ร่าง) ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560-2564 ยุทธศาสตร์ที่ 1 เร่งการเสริมสร้างสุขภาพคนไทยเชิงรุก แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยทุกกลุ่ม ซึ่งโครงการพัฒนาและสร้างเสริมศักยภาพคนไทยกลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์ คือ 1) พัฒนาระบบบริการของสถานบริการสาธารณสุขทุกระดับให้ได้มาตรฐานอนามัยแม่ และเด็กคุณภาพ 2) เฝ้าระวังหญิงช่วงตั้งครรภ์และคลอดเพื่อลดการตายของมารดาจากการตั้งครรภ์ และการคลอดอย่างมีประสิทธิภาพ 3) จัดระบบการส่งต่อหญิงตั้งครรภ์ภาวะฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ หญิงตั้งครรภ์ หญิงคลอด มารดาหลังคลอด ทำการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลการแจ้งตายจากฐานข้อมูลการตายทะเบียนราษฎรของ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งในส่วนของหน่วยงานภายใต้กระทรวงก็ได้มีการดำเนินงานตามนโยบายตัวอย่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลชุมชน ที่ดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ อาทิ โครงการส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็กของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภาวะ อำเภอสู่หงษ์ป่าตี จังหวัดราชบุรี โดยมีระยะการดำเนินโครงการ ตั้งแต่ วันที่ 2 มกราคม 2560 - 29 กันยายน 2560 งบประมาณ 31,200บาท

กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน โดยดำเนินกิจกรรม ฝึกอบรมให้ความรู้หญิงมีครรภ์ หญิงหลังคลอด และผู้ปกครองเด็กแรกเกิด - 5 ปี เนื่องจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กวาระ ได้มีการสำรวจผลการดำเนินงานอนามัยแม่และเด็ก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กวาระ ในปีงบประมาณ 2559 ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2558 ถึงเดือนกันยายน 2559 พบว่า มีหญิงตั้งครรภ์มาฝากครรภ์รายใหม่ทั้งหมด 79 คน ในจำนวนนี้มีหญิงตั้งครรภ์ที่ฝากครรภ์ครั้งแรกอายุครรภ์ก่อน 12 สัปดาห์ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 81.01 มีหญิงคลอด จำนวน 94 คน ได้รับการเยี่ยมหลังคลอด 3 ครั้ง จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 92.55 ซึ่งยังพบว่าหญิงตั้งครรภ์ยังพรัองความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการฝากครรภ์ การดูแลตนเองและทารกหลังคลอด ส่งผลทำให้เกิดปัญหาฝากครรภ์ล่าช้า และจากการรวบรวมข้อมูลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กวาระ พบว่าเด็กแรกเกิด ถึง 5 ปี จำนวน 429 คน เด็กที่รับวัคซีนไม่ครบตามเกณฑ์ จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กวาระ จึงมีแนวคิดที่จะแก้ไขปัญหาเพื่อควบคุมและป้องกันการเกิดโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน ได้จัดทำโครงการส่งเสริมให้เด็กแรกเกิด ถึง 5 ปีได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์ เพื่อเป็นการป้องกันลดอัตราป่วยและอัตราตายด้วยโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน ได้ลดภาระและค่าใช้จ่ายของครอบครัวและสังคมด้านการรักษาพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กวาระ ได้จัดทำโครงการฝากครรภ์เร็ว ลูกเกิดรอดแม่ปลอดภัย เด็กแรกเกิด ถึง 5 ปีรับวัคซีนครบตามเกณฑ์ เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์มีสุขภาพที่ดีตลอดการตั้งครรภ์จนถึงหลังคลอด ลูกมีสุขภาพดี พัฒนาการสมวัย เป็นการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับหญิงตั้งครรภ์หญิงหลังคลอดและเด็กแรกเกิด ถึง 5 ปี

2. โครงการพัฒนาสุขภาพอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน เป็นโครงการที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้ใช้นโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นแนวทางในการพัฒนาสุขภาพเด็กและเยาวชนเพื่อให้เด็กและ เยาวชนได้ศึกษาในโรงเรียนที่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพตลอดจนปลูกฝัง พฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง และสามารถตัดสินใจจัดการป้องกันและแก้ไขสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง โดยการสนับสนุนจากองค์กรสาธารณสุขและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)พัฒนาโรงเรียนต้นแบบด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมตามแนวทางโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพระดับเพชร 2) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจของทีมนระดับจังหวัดให้มีศักยภาพในการประเมิน โรงเรียนส่งเสริม สุขภาพระดับเพชร 3) เพื่อให้โรงพยาบาลของรัฐผ่านเกณฑ์มาตรฐานการให้บริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่น และเยาวชน โดยมีเป้าหมายคือ 1)โรงเรียนได้รับการประเมินเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร จังหวัดละ 2 โรงเรียน รวม 18 โรงเรียน 2) อำเภออนามัยการเจริญพันธุ์จำนวน 27 แห่ง 3)โรงพยาบาลที่ให้บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (YFHS) ผ่านการประเมินรับรอง มาตรฐาน ร้อยละ 30 ผ่านการดำเนินงานด้วยกิจกรรมจัดประชุมปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพทีมประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของจังหวัดโครงการพัฒนาสุขภาพอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน เป็นโครงการที่กรมอนามัย ได้ใช้นโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นแนวทางในการพัฒนาสุขภาพเด็กและ เยาวชนเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาในโรงเรียนที่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพตลอดจนปลูกฝัง พฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง และสามารถตัดสินใจจัดการป้องกันและแก้ไขสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง โดยการสนับสนุนจากองค์กรสาธารณสุขและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)พัฒนาโรงเรียนต้นแบบด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมตาม

แนวทางโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพระดับเพชร 2) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจของทีมนระดับจังหวัดให้มีศักยภาพในการประเมิน โรงเรียนส่งเสริม สุขภาพระดับเพชร 3) เพื่อให้โรงพยาบาลของรัฐผ่านเกณฑ์มาตรฐานการให้บริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่น และเยาวชน โดยมีเป้าหมาย คือ 1) โรงเรียนได้รับการประเมินเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร จังหวัดละ 2 โรงเรียน รวม 18 โรงเรียน 2) อำเภออนามัยการเจริญพันธุ์จำนวน 27 แห่ง 3)โรงพยาบาลที่ให้บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (YFHS) ผ่านการประเมินรับรอง มาตรฐาน ร้อยละ 30 ผ่านการดำเนินงานด้วยกิจกรรมจัดประชุมปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพทีมนประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของจังหวัด

3. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหาร และพลังงาน โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย 1) เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตที่มีความมั่นคงและมีการเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถผลิตสินค้าเกษตร อาหารและพลังงานที่มีมูลค่าเพิ่ม มีคุณภาพ มาตรฐาน ปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดในระดับราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรมโดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านอาหารเป็นหลักลำดับแรก 2) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้เกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนครัวเรือนและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนด้วยระบบเกษตรกรรมยั่งยืน 3) เพื่อส่งเสริมชุมชนและเกษตรกรให้มีส่วนร่วมและสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมถึงพึ่งพาตนเองได้ โดยมีเป้าหมายคือ 1) เพิ่มสัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรไม่ต่ำกว่าร้อยละ 16.0 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ 2) ปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเพียงพอต่อความต้องการของตลาด พัฒนา คุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัยของสินค้าเกษตรและอาหารอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มพื้นที่การทำ เกษตรกรรมยั่งยืนอย่างน้อยร้อยละ 5.0 ต่อปี รวมทั้งผู้บริโภคสามารถเข้าถึงอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และปลอดภัยได้อย่างทั่วถึงในราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม 3) เกษตรกรมีหลักประกันที่มั่นคงด้านอาชีพและรายได้มีความสามารถในการชำระหนี้สินเพิ่มขึ้น รวมทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง 4) ครอบครัวยุคใหม่สามารถพึ่งพาตนเองทางอาหารจากไร่ นาได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50.0 ในปี 2559 เกษตรกรและผู้บริโภคได้รับอาหารที่ปลอดภัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ 5) เพิ่มปริมาณการผลิตพลังงานทดแทนจากพืชพลังงาน ได้แก่ เอทานอล และไบโอดีเซล ในปี 2559 ไม่น้อยกว่า 6.2 และ 3.6 ล้านลิตรต่อวัน ตามลำดับและเพิ่มผลผลิตพลังงานไฟฟ้า และ พลังความร้อนจากชีวมวล ก๊าซชีวภาพ ของเสียจากครัวเรือน วัสดุเหลือใช้จากภาคเกษตร และอุตสาหกรรม เกษตร ไม่น้อยกว่า 3,440 เมกะวัตต์ และ 5,564 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ ในปี 2559 ตามลำดับและ ส่งเสริมการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. โครงการอาหารโลก หรือ WFP(World Food Programme) เป็นโครงการที่ดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือระหว่างองค์กรระหว่างประเทศเกี่ยวกับอาหารโลก วัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านอาหารในกรณีฉุกเฉิน (emergencies) แก่ประชากรโลกที่ประสบภาวะขาดแคลนอาหาร อันเกิดจากภัยสงคราม การก่อความไม่สงบในประเทศต่างๆ และภัยธรรมชาติ รวมทั้งสนับสนุนโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เช่น โครงการ food for work โครงการเพื่ออาหารใน

โรงเรียน และโครงการเพื่อสุขภาพเด็กและสตรีมีครรภ์ ตลอดจนส่งเสริมความมั่นคงอาหารโลก ตามข้อเสนอแนะของสหประชาชาติและองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติทำหน้าที่

1) ช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในการขจัดความยากจนและหิวโหยโดยจัดอาหารให้แก่ผู้ใช้แรงงานที่ได้รับค่าจ้างน้อย

2) ช่วยปรับปรุงโครงสร้างสาธารณสุขภาคขั้นพื้นฐาน อาทิ สร้างถนน ระบบน้ำประปา ศูนย์เลี้ยงเด็ก และโรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน รวมทั้งจัดทำโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

3) ช่วยบรรเทาความอดอยากอันเกิดจากภัยธรรมชาติและภัยสงคราม อาทิ การจัดส่งอาหารให้แก่ชาวเขมรอพยพจำนวน 360,000 คน คิดเป็นเงินช่วยเหลือกว่า 270 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ซึ่งกรอบยุทธศาสตร์ ของ WFP (World Food Project Strategic Framework) สำหรับการดำเนินงาน ระหว่างปี 2551-2554 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือด้านอาหารและขจัดความหิวโหย รวมถึงความสำคัญของการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับขององค์การสหประชาชาติ ในระดับประเทศ ซึ่งกรอบยุทธศาสตร์นี้แสดงถึงการเปลี่ยนผ่านของ WFP จากองค์กรผู้ให้ความช่วยเหลือด้านอาหารเป็นเครื่องมือที่ตอบสนองต่อความต้องการอาหารในยามวิกฤติ ลดการพึ่งพาและการสนับสนุนจากรัฐบาลและทั่วโลก เพื่อเป็นมาตรการในระยะยาวเพื่อต่อสู้กับความท้าทายด้านความหิวโหยซึ่งวัตถุประสงค์ของกรอบยุทธศาสตร์นี้มี 5 ข้อ ดังนี้

1) รักษาชีวิตและป้องกันคุณภาพชีวิตในยามฉุกเฉิน โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาชีวิตในยามฉุกเฉินและลดสภาพการขาดสารอาหาร ส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองในยามฉุกเฉิน และเข้าถึงผู้อพยพ ผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ และกลุ่มเปราะบางและชุมชนได้รับผลกระทบด้านความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการ โดยใช้กลไกความช่วยเหลือด้านอาหารและการแทรกแซงด้านโภชนาการในยามฉุกเฉิน

2) ป้องกันการหิวโหยแบบฉับพลันและการลงทุนในด้านมาตรการเฝ้าระวังภัยพิบัติและการบรรเทาความเสียหาย โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนและสร้างเสริมสมรรถภาพของรัฐบาลในการเตรียมพร้อมการประเมินและตอบสนองต่อความอยากที่จะเพิ่มขึ้นจากภัยพิบัติ และคืนสภาพของชุมชนภายหลังเกิดเครือข่ายความปลอดภัยหรือการสร้างสินทรัพย์ โดยการวิเคราะห์และทำแผนที่ในพื้นที่ที่มีความเปราะบาง มีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเตือนภัยล่วงหน้า โปรแกรมการบรรเทาความเสียหายและเตรียมพร้อมสำหรับภัยพิบัติ และยังมีโครงการเพื่อช่วยเหลือชุมชนเพื่อกระตุ้นระบบความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการ

3) การฟื้นฟูชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ช่วงหลังเกิดความขัดแย้งหลังเกิดภัยพิบัติหรือสถานการณ์การเปลี่ยนผ่าน เพื่อสนับสนุนการส่งกลับผู้อพยพและคนพลัดถิ่นผ่านความช่วยเหลือด้านอาหารและโภชนาการ สร้างความเป็นอยู่ใหม่และความมั่นคงทางอาหาร ในเหตุฉุกเฉินในประเทศหรือชุมชน

4) การลดความหิวโหยเรื้อรังและการขาดสารอาหาร เพื่อช่วยให้ประเทศต่างๆ สามารถลดจำนวนผู้ขาดสารอาหารให้อยู่ในระดับต่ำกว่าอันตรายได้ เพิ่มการศึกษาขั้นพื้นฐานเรื่องสารอาหารและสาธารณสุขผ่านความช่วยเหลือด้านอาหารและกลไกความมั่นคงทางอาหาร

5) การสร้างเสริมศักยภาพของประเทศในการลดความอดอยาก เพื่อใช้ความสามารถในการจับจ่ายสนับสนุนการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารอย่างยิ่ง เพื่อเปลี่ยนการช่วยเหลือทางด้านอาหารเป็น

การลงทุนอาหารในชุมชนท้องถิ่น และพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อลดและสามารถคาดการณ์ความหิวโหยที่จะเกิดขึ้นได้

ความร่วมมือไทย – โครงการอาหารโลก

1) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงอุทิศพระวรกายในการช่วยเหลือประชาชนในเรื่องความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ ผ่านทางโครงการอาหารกลางวันโรงเรียน และโครงการอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้โครงการอาหารโลก ได้ตระหนักถึงพระวิริยะอุตสาหะในการช่วยเหลือประชาชนดังกล่าว จึงได้ถวายพระเกียรติยศให้ดำรงตำแหน่ง Goodwill Ambassador ด้านโครงการอาหารกลางวันโรงเรียน ของโครงการอาหารโลก ในปี ๒๕๔๗

2) การเข้าเป็นสมาชิก ประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (United Nations) และ องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) จะเป็นสมาชิกของโครงการอาหารโลก ด้วยโดยปริยาย โดยไม่ต้องสมัคร

3) การเป็นสถานที่ตั้งสำนักงานประจำภูมิภาคเอเชีย ประเทศไทยได้รับเลือกให้เป็นสถานที่ตั้งของสำนักงานภูมิภาคเอเชีย (Regional Bureau for Asia) ซึ่ง ครม. ได้อนุมัติในหลักการ เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2544 (กระทรวงการต่างประเทศได้ลงนามใน Exchange of Note (E/N) วันที่ 20 มี.ค. 2544 และ WFP ได้ลงนามใน E/N ต่อฉบับ วันที่ 3 เม.ย. 2544) ขณะนี้ ที่ทำการสำนักงานฯ ได้เช่าอยู่ชั้นที่ 7 อาคาร Wave Place เลขที่ 55 ถนนวิฑู ลุมพินี ปทุมวัน กรุงเทพฯ โดยรัฐบาลไทย ช่วยจ่ายค่าเช่าให้ ปีละ 1.2 ล้านบาท ปัจจุบัน มีนาย Kenro Oshidari สักขาคณบดีปูน ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ (Regional Director of the Asia Bureau and WFP Representative to Thailand)

4) ประเทศไทย โดยกระทรวงเกษตรฯ ได้มอบหมายให้ผู้แทนถาวรไทยประจำ FAO กรุงโรม ทำหน้าที่เป็นผู้แทนถาวรไทยประจำ WFP ด้วย 5. บทบาทของไทยในองค์การ WFP 1) การเข้าร่วมเป็นกรรมการบริหาร ประเทศไทยเป็นกรรมการบริหารใน Executive Board ขององค์การ ระหว่างปี 2551-2553 2) การบริจาคให้องค์การ ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (2543-2554) ประเทศไทยได้บริจาคให้ WFP เกือบทุกปี (ยกเว้นปี 2547) โดยส่วนใหญ่เป็นการบริจาคในรูปของ Commodity โดยเฉพาะ ข้าว และในรูปของเงินสด (cash)

ผลประโยชน์ที่ประเทศไทยได้รับมีดังนี้

1) ความช่วยเหลือ โครงการต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเคยได้รับการช่วยเหลือจาก WFP ในช่วงปี 2505-2530 มูลค่า 58.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนใหญ่เพื่อช่วยเหลือผู้อพยพชายแดน แต่ปัจจุบัน ไทยไม่มีโครงการรับความช่วยเหลือจาก WFP และไทยอยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือตนเองได้ จึงรับความช่วยเหลือจาก WFP เฉพาะ เมื่อเกิดภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม แต่ก็ไม่มาก เนื่องจากมีประเทศอื่นที่มีความจำเป็นต้องการรับความช่วยเหลือมากกว่า)

2) การซื้อสินค้าจากไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2532 – 2542 WFP ได้ซื้อสินค้าจากประเทศไทย รวมมูลค่าทั้งสิ้น 261 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (เฉลี่ยปีละ กว่า 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ในช่วงหลังๆ WFP ซื้อสินค้าจากไทยน้อย เนื่องจากสินค้าของไทยมีราคาสูงกว่าของประเทศอื่นๆ เช่นในปี 2552 WFP ซื้อสินค้าอาหารจากไทยจำนวน 14,739 ตัน มูลค่า 7.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในปี 2553 จำนวน

13,546 เมตริกตัน มูลค่า 6.73 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งสินค้าที่ซื้อเกือบทั้งหมดเป็นสินค้าประเภทอาหาร ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นข้าว รองลงมา คือ ปลากระป๋อง น้ำมันพืช ถั่ว น้ำตาล และเกลือ

5. โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์นโยบายรัฐบาล ด้านปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมการทำ การเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ในระดับชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรมีความ มั่นคงทางด้านอาหาร ส่งเสริมการขยายกระบวนการเรียนรู้ระบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วน เกษตร โครงการอาหารกลางวัน และธนาคารโคกระบือ ตามแนวพระราชดำริ โดยเกษตรกร และ ชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและแนวทางด้วยตนเอง โดยมียุทธศาสตร์กระทรวงคือการทำให้เกษตรกร กินดี อยู่ดี ยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเชิงรุก โดยจัดที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรแปลง สิ้นทรัพย์เป็นทุน ฟื้นฟูอาชีพให้เกษตรกรมีรายได้เพียงพอกับการครองชีพ ยกกระดับเกษตรกรสู่ ผู้ประกอบการเกษตร และประกันความเสี่ยงในกระบวนการผลิตของเกษตรกร เนื่องจากสถานการณ์ ปัญหาความยากจนและความทุกข์ยากของราษฎรในถิ่นทุรกันดารห่างไกลคมนาคมไม่สะดวกเยาวชน มักจะขาดแคลนอาหารจากการผลิตที่ไม่พอเพียง และการบริโภคไม่ถูกต้อง ทำให้เยาวชนในพื้นที่ ดังกล่าว เติบโตอย่างไม่มีคุณภาพร่างกายอ่อนแอ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยทรงเล็งเห็นว่าการพัฒนาจะนำไปสู่การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ได้อย่างเต็มศักยภาพทำให้เด็กเติบโตอย่างคนที่มีคุณภาพ เป็นกำลังที่จะช่วยพัฒนาชุมชน ของตนเองและประเทศชาติต่อไป ทรงเริ่มต้นการดำเนินงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและ ขยายผลต่อไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ศูนย์บริการ การศึกษานอก โรงเรียน และโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม โดยมุ่งเน้นให้นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ร่วมกันทำ การเกษตรในโรงเรียนแล้วนำผลผลิตที่ได้มาประกอบเป็นอาหารกลางวัน ซึ่งนอกจากจะช่วยแก้ปัญหา การขาดแคลนอาหารกลางวันแล้ว ยังทำให้นักเรียนได้รับความรู้ด้านโภชนาการและด้านการเกษตร แขนงใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ประกอบเป็นอาชีพต่อไป จึงมีวัตถุประสงค์โครงการคือ

1) เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารมีปัญหาการขาดสารอาหารและโรคติดต่อลดระดับความ รุนแรงลง

2) นักเรียนมีความรู้ทักษะทางด้านการเกษตรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สามารถ พึ่งพาตนเองและนำไปพัฒนาท้องถิ่นได้

3) มีแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร และแหล่งพันธุ์ดีสู่ชุมชน

เป้าหมายจำนวน 648 โรงเรียน ทั่วประเทศได้แก่

- โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 183 โรงเรียน
- โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 179 โรงเรียน
- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 266 โรงเรียน
- โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 14 โรงเรียน
- โรงเรียนในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) จำนวน 6 โรงเรียน

กิจกรรมและงบประมาณ

1) กิจกรรมอบรมครูเพื่อจัดทำแผนการผลิตและแผนประกอบอาหารกลางวัน

รายละเอียด 2,500 บาท

2) กิจกรรมส่งเสริมการผลิตพืชผัก ไม้ผล ถั่ว เมล็ดแห้งและเห็ด

3) กิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปและถนอมอาหาร โรงเรียนละ 5,000 บาท

4) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพการเกษตรในหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยจัดเวทีชุมชนครั้งละ 3,000 บาท และสนับสนุนวัสดุการเกษตรหมู่บ้านละ 10,000 บาท

5) กิจกรรมอบรมเจ้าหน้าที่ - ครู เพื่อเรียนรู้ ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ค่าใช้จ่ายในการอบรมจำนวน 13 วัน วันละ 1,000 บาท

6) กิจกรรมส่งเสริมการผลิตกล้าไม้ผล-ผักพื้นบ้าน และสมุนไพร

7) กิจกรรมส่งเสริมการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี

8) กิจกรรมจัดทำคู่มือการถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร จำนวน 1,000 เล่มๆ ละ 200 บาท

9) กิจกรรมจัดทำชุดตรวจโรค-แมลง ได้แก่ ศีร์การ์ด และแว่นขยายจำนวน 800 ชุด ชุดละ 400 บาท

10) กิจกรรมจัดงานวันสาธิตตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

11) กิจกรรมติดตามความก้าวหน้าของโครงการฯ ประชุมชี้แจงแผน กพด. ระยะ 4 ร่วมกับสำนักพระราชวัง และเตรียมการรับเสด็จฯ

12) กิจกรรมวิเคราะห์ และเก็บข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านและโรงเรียน
วิธีดำเนินงาน

1) อบรมครูเพื่อจัดทำแผนการผลิตและแผนประกอบอาหารกลางวัน

2) ส่งเสริมการผลิตพืชผัก ไม้ผล ถั่วเมล็ดแห้งและเห็ด

3) ส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปและถนอมอาหาร

4) ส่งเสริมอาชีพการเกษตรในหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่

5) อบรมเจ้าหน้าที่ - ครู เพื่อเรียนรู้กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

6) ส่งเสริมการผลิตกล้าไม้ผล-ผักพื้นบ้านและสมุนไพร

7) ส่งเสริมการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี

8) จัดทำคู่มือการถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

9) จัดทำชุดตรวจโรค - แมลง (ศีร์การ์ดและแว่นขยาย)

10) ติดตามความก้าวหน้าของโครงการฯ ประชุมชี้แจงแผน กพด. ระยะ 4 ร่วมกับสำนักพระราชวัง และเตรียมการรับเสด็จฯ

11) วิเคราะห์ และเก็บข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านและโรงเรียน

6. โครงการภาคีร่วมใจ คนไทยไร้พุง ในปี 2550 กรมอนามัยร่วมกับ สสส. จัดทำโครงการรณรงค์ในระดับจังหวัด เพื่อกระตุ้นให้มีความตื่นตัวและคิดหาวิธีการดำเนินการในระดับพื้นที่ ต่อมาในปี 2551 ได้ร่วมกันทำงานต่อเนื่องโดยจัดทำโครงการ ภาคีร่วมใจ คนไทยไร้พุง เน้นการแก้ปัญหาโรคอ้วนด้วยกระบวนการขับเคลื่อนสังคมให้เกิดการทำงานร่วมกันในทุกเครือข่ายจำนวน 64 จังหวัด รวมกรุงเทพมหานคร โดยสนับสนุนให้มีการสร้างความเข้มแข็งให้มีกิจกรรมเพื่อสุขภาพ การพัฒนา

ทักษะส่วนบุคคล และธรรมาภิบาลวิชาชีพให้กับกลุ่มเป้าหมาย มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน ทั้งประเด็นเรื่องอาหาร การออกกำลังกาย อารมณ์ รวมทั้งมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี และลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพและภาวะอ้วนลงพุง รวมทั้งกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้มีการจัดทำคู่มือการควบคุมป้องกันภาวะโภชนาการเกินในเด็กวัยเรียน จัดพิมพ์เผยแพร่ให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพและอันตรายจากภาวะอ้วนลงพุง

โดยสรุปจะพบว่าการดำเนินงานและกิจกรรมต่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพื่อยุติความหิวโหยและการสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573 นั้น ประเทศไทยได้มีการดำเนินงานดังกล่าวในระดับต่างๆโดยมีองค์กรภาครัฐเป็นกลไกหลักหลักในการขับเคลื่อน และมีการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น เช่นภาคประชาชนหรือประชาสังคมในชุมชนทำให้เกิดความสำเร็จของงานในบางพื้นที่ ซึ่งยังมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกลไกความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. เป้าประสงค์ที่ 2.2: ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาค่าความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ.2568

ตัวชี้วัด 2.2.1: ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็น (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ตามค่ามาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

ตัวชี้วัด 2.2.2: ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตามเกณฑ์ความสูงตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การอนามัยโลกซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธยฐานโดย 1.ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดยน้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน +2SD และ 2.ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน -2SD)

สำหรับเป้าประสงค์ที่ 2.2 นั้นมีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. โครงการ "มหิตลโมเดล : ป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าตั้งครรภ์ในวัยรุ่น" เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อเป็นโครงการต้นแบบการศึกษาเชิงคุณภาพในป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ วัยรุ่นในโรงเรียน ชุมชน และโรงพยาบาล รวมถึงการสนับสนุนการจัดตั้งคลินิกวัยรุ่นในโรงพยาบาลตั้งแต่ระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โรงพยาบาลชุมชน และการพัฒนาต้นแบบคลินิก "แม่วัยรุ่น" การดูแลแม่วัยรุ่นอย่างเป็นองค์รวมตั้งแต่ตั้งครรภ์จนถึงคลอด และเป็นต้นแบบระบบประกันสุขภาพของวัยรุ่น รวมทั้งการเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการเพื่อแก้ปัญหาค่าตั้งครรภ์ในวัยรุ่นซึ่งเป็นวิกฤติของชาติอย่างตรงเป้าหมาย เพราะผลสำรวจในพ.ศ.2555 ประเทศไทยมีวัยรุ่นอายุ 15-19 ปีคลอดบุตร จำนวน 129,451 คน

คิดเป็น อัตราร้อยละ 5.38 หรือ 53.8 คนต่อจำนวนประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี 1,000 คน ซึ่งถือว่าเป็นอัตราที่สูงมาก วัยรุ่นไทยตั้งครรภ์เพิ่มขึ้นทุกปี และสูงเป็นอันดับ 4 จาก 10 ประเทศในอาเซียนเป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ถึงแม้ทุกหน่วยงานมีการพยายามลดอัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น มหาลัษณ์มหิตลจึงมีนโยบายที่จะใช้ความเข้มแข็งทางวิชาการมารวมกลุ่มกันเพื่อรวมกันแก้ไขปัญหาของประเทศ จึงเกิดโครงการ "มหิตลโมเดลฯ" ซึ่งแบ่งการทำงานทางวิชาการออกเป็น 4 กลุ่มทำงานเชื่อมโยงกัน ได้แก่ กลุ่มพัฒนาวัยรุ่นในชุมชน กลุ่มพัฒนาครอบครัว กลุ่มคลินิกวัยรุ่นในโรงเรียน และกลุ่มคลินิกแม่วัยรุ่นในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยมหิตล โดยคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และคณะสาธารณสุขศาสตร์ดูแลเด็กวัยรุ่นในโรงพยาบาลและโรงเรียน คณะพยาบาลศาสตร์ และสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียนจะดูแลเยี่ยมบ้านแม่วัยรุ่นหลังคลอดให้ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง สถาบันวิจัยประชากรและสังคมดูแลปัจจัยเรื่องครอบครัวองค์รวม เพื่อส่งเสริมให้ วัยรุ่นมีทัศนคติที่ดี จากการศึกษาพบว่าปัจจัยครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าครอบครัวสนใจ ให้เวลา และดูแล อย่างใกล้ชิด จะมีอัตราการตั้งครรภ์ ที่น้อยกว่าวัยรุ่นที่ครอบครัวไม่สนใจมหาวิทยาลัยมหิตล จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าครอบครัวสนใจ ให้เวลา และดูแล อย่างใกล้ชิด จะมีอัตราการตั้งครรภ์ ที่น้อยกว่าวัยรุ่นที่ครอบครัวไม่สนใจ และหากวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์แล้ว ต้องได้กลับมาเรียนทุกคน ถ้าไม่ยอมเรียนโรงเรียนเดิม โครงการจะหาโรงเรียนใหม่ให้เรียน รวมทั้งจะเข้าไปจัดตั้งแกนนำ วัยรุ่นในโรงเรียนที่จะให้คำปรึกษากับเพื่อน ๆ ด้วย โครงการมหิตลโมเดลฯ ทั้งนี้คาดหวังว่า จะสามารถขยายผลเป็นการบูรณาการในเขตพื้นที่เทศบาลทั่วประเทศ เพื่อแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งเป็นปัญหาของชาติอย่างตามเป้าหมาย

2. โครงการคนไทยไร้พุงปี 2555 ตามยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาโรคอ้วนคนไทย สืบเนื่องจากรายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 4 พ.ศ.2551-2552 ในกลุ่มตัวอย่าง 20,290 คน พบค่าเฉลี่ยดัรรชนีมวลกาย (Body Mass Index, BMI) ของประชากรชายและหญิงไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป เท่ากับ 23.1 และ 24.4 กก. ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยเส้นรอบเอวของประชากรชายและหญิงไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป เท่ากับ 79.9 และ 79.1 ซม ผลการสำรวจสุขภาพคนไทยครั้งที่ 3 เมื่อปี 2546-2547 เปรียบเทียบกับ ครั้งที่ 4 ปี 2551-2552 ความชุกของภาวะอ้วน (BMI > 25 กก.) มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างชัดเจนโดยเฉพาะผู้หญิงความชุกเพิ่มจากร้อยละ 34.4 เป็นร้อยละ 40.7 ส่วนในผู้ชายเพิ่มจากร้อยละ 22.5 เป็นร้อยละ 28.4 ภาวะอ้วนลงพุงมีความชุกเพิ่มขึ้น เช่นกัน จากการสำรวจปี 2546-2547 ในผู้หญิงร้อยละ 36.1 ส่วนในผู้ชายร้อยละ 15.4 เพิ่มเป็นร้อยละ 45.0 และ 18.6 ในปี 2552-2552 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวประชาชนไทยนับหลายล้านคน มีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจและหลอดเลือดและโรคหลอดเลือดสมองก่อนวัยอันควร แม้จะได้มีความพยายามในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ มาตรการแนวทาง และแนวทางการจัดการลดปัจจัยเสี่ยงที่เป็นรากของสาเหตุที่มาจากสิ่งแวดล้อมและแบบแผนชีวิตที่เสี่ยง ดังนั้นการลดภาวะน้ำหนักเกิน โรคอ้วนลงพุง กระตุ้นให้เกิดการรับรู้และต้องอาศัยความตระหนัก ความเข้าใจและเท่าทันและเข้าถึงแหล่งความรู้ที่ถูกต้องของสังคมและชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันและควบคุมปัญหา ผลกระทบในภาพรวมอย่างเป็นระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประชาชนทั่วไปได้ให้ความเอาใจใส่ดูแลต่อสุขภาพของตนเอง จึงได้จัดทำโครงการคนไทยไร้พุง พ.ศ.2555 โดย

เป็นโครงการต่อเนื่องโดยจัดกิจกรรมสำคัญที่ดำเนินงาน 1) จัดสรรงบประมาณดำเนินงานให้กับศูนย์อนามัยที่ 1-12 ตามจำนวนจังหวัดที่รับผิดชอบจังหวัดละ 5,000 2) จัดเวทีประชุมเสวนา “รวมใจสลายพุง ปี 2555” ในวันเสาร์ที่ 16 มิถุนายน 2555 ณ โรงแรมเอเชีย เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยนายแพทย์สุรวิทย์ คนสมบูรณ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เชิญชวนประชาชนคนไทยในภาวะอ้วนอันตรายให้เข้าร่วมประชุมฯ ในงานมีบริการตรวจสุขภาพพร้อมให้คำแนะนำและนิทรรศการ 3) โครงการกรมอนามัยรณรงค์ทำความดีเข้าพรรษา ลดน้ำหนักสร้างสุขภาพดีวิถีชีวิตไทย ภายใต้แนวคิด “เข้าพรรษา ลดอ้วน สร้างบุญได้บุญสันใจ คนไทยลดอ้วน” สำนักโภชนาการร่วมกับกองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ดำเนินโครงการประชาสัมพันธ์เปิดตัวโครงการฯ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2555 ณ กรมอนามัย เพื่อเชิญชวนบุคลากรในสังกัดทุกคนร่วมกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและลดน้ำหนักในช่วงเข้าพรรษา (3 สิงหาคม – 30 ตุลาคม 2555) และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคอาหารเมนูสุขภาพมังสวิรัต : โดยจะได้รับคู่มืออาหารเมนูสุขภาพมังสวิรัต สำหรับมี๊อกกลางวันมูลค่า ๒๕ บาท 4) ตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของกรมอนามัย ตัวชี้วัดที่ 4.6 ศูนย์การเรียนรู้องค์กรต้นแบบไร้พุง กำหนดเป้าหมาย 152 แห่ง จำนวน 76 จังหวัด อย่างน้อย 2 แห่งใหม่ต่อจังหวัด นอกจากนี้ได้พัฒนาฐานข้อมูลศูนย์การเรียนรู้องค์กรต้นแบบไร้พุงของประเทศจำแนกเป็นรายจังหวัดและศูนย์อนามัย เพื่อจัดเก็บเป็นเครือข่ายการทำงานและการติดตามประเมินผลในปีต่อๆ ไป 5) รณรงค์สร้างกระแสให้ประชาชนตระหนักถึงอันตรายของโรคอ้วนและอ้วนลงพุง โดยให้บริการตรวจวัดองค์ประกอบร่างกาย ไขมันมวลกล้ามเนื้อด้วยเครื่อง Inbody 720 พร้อมให้คำแนะนำเกี่ยวกับอาหารและการออกกำลังกายแก่ผู้มีภาวะโภชนาการเกินและอ้วนเป็นรายบุคคล 6) จัดทำสื่อโปสเตอร์เรื่อง “การควบคุมน้ำหนักสำหรับอสม” เพื่อให้ อสม. ใช้ประกอบการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการควบคุมและลดน้ำหนักแก่ประชาชนในชุมชน

3. โครงการองค์กรส่งเสริมเด็กไทยเติบโตเต็มศักยภาพ ปี 2555 ตามยุทธศาสตร์การเจริญเติบโตสมวัยเต็มศักยภาพ (เด็กแรกเกิด – 18 ปี) โดยกรมอนามัย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กไทยเติบโตเต็มศักยภาพ ผ่านกิจกรรมการดำเนินงานดังนี้ 1) ประชุมเพื่อปรับเปลี่ยนเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเด็กไทย เป็นมาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก โดยจัดประชุม 1 ครั้ง ผู้เข้าประชุม ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการจากมหาวิทยาลัยต่างๆ และผู้เกี่ยวข้องกับการใช้เกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโต ได้แก่ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ และศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด กระทรวงศึกษาธิการ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 42 คน ที่ประชุมมีมติเห็นพ้องตรงกันในการนำมาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลกมาใช้ในประเทศไทย 2) จัดทำเกณฑ์การประเมินองค์กรส่งเสริมเด็กไทยเติบโตเต็มศักยภาพ ร่วมกับนักโภชนาการจากศูนย์อนามัยเขต 12 เขต 3) จัดทำคู่มือพัฒนาสู่องค์กรส่งเสริมเด็กไทยเติบโตเต็มศักยภาพ จำนวน 5000 เล่ม เพื่อสนับสนุนให้กับพื้นที่นำร่อง 23 จังหวัด 4) ประชุมชี้แจงการดำเนินงานเฝ้าระวังภาวะโภชนาการหญิงตั้งครรภ์และการเจริญเติบโตของเด็กแรกเกิด – 18 ปี และองค์กรส่งเสริมเด็กไทยเติบโตเต็มศักยภาพ ผู้เข้าประชุมมีจำนวนทั้งสิ้น 75 คน คิดเป็นร้อยละ 80.6 ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย นักวิชาการจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่รับผิดชอบกลุ่มแม่และเด็ก

และวัยเรียน เจ้าหน้าที่ IT ใน 23 จังหวัด และนักโภชนาการจากศูนย์อนามัยเขต 12 เขต วัตถุประสงค์ของการประชุม เพื่อให้มีการดำเนินการเฝ้าระวังฯ ตามระบบใหม่ทั้งจังหวัด ซึ่งมุ่งเน้นให้มีการกำหนดช่วง วันที่เฝ้าระวังฯ การใช้เครื่องมือและวิธีการชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูงที่ถูกต้องเหมาะสม การแปลผลที่ถูกต้อง การแจ้งและอธิบายผล การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ การดำเนินการส่งเสริมภาวะโภชนาการ ภาวะการณั้เจริญเติบโต ป้องกันและแก้ไขปัญหาทุพโภชนาการ การติดตามกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาทุพโภชนาการ กำหนดระยะเวลาการรายงานและการรายงานโดยมีโปรแกรมเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็กแรกเกิด - 18 ปี เป็นเครื่องมือในการประเมินการเจริญเติบโต พร้อมทั้งคำอธิบายภาวะแนวโน้มการเจริญเติบโต คำแนะนำ และส่งรายงานในขณะเดียวกันให้มีการคัดเลือกหมู่บ้าน ศูนย์เด็ก และโรงเรียนอย่างละ 1 แห่งต่อจังหวัด เพื่อพัฒนาให้เกิดองค์กรส่งเสริมเด็กไทยเติบโตเต็มศักยภาพ ทั้งนี้มติที่ประชุมให้จังหวัดแจ้งรายชื่อ หมู่บ้าน ศูนย์เด็กและโรงเรียนภายในเดือนธันวาคม 2555 5) พัฒนาโปรแกรมเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็กแรกเกิด - 18 ปี ได้ทดลองที่จังหวัดอ่างทอง 2 ตำบลและปทุมธานี 2 ตำบล พบปัญหาหาตั้งข้อมูลจาก JHCIS และ HOSxP และการบันทึกข้อมูล จำนวนข้อมูลไม่ครบตามที่บันทึก กำลังตรวจสอบและปรับปรุง คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในเดือนกันยายน 2556 6) โอนเงินให้ศูนย์อนามัยเขต ๆ ละ 10,000 บาท ยกเว้นเขต 4 ได้ 5,000 บาทเพื่อใช้ในการติดตามหรือชี้แจงการดำเนินงานเฝ้าระวัง พบว่าศูนย์เขตหลายแห่งได้ใช้เงินในการประชุมชี้แจงการดำเนินงานหรือติดตามการดำเนินงานแต่บางศูนย์เขตยังไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากมีภาระงานมาก 7) ติดตามการดำเนินงานเฝ้าระวังภาวะโภชนาการหญิงตั้งครรภ์และการเจริญเติบโตของเด็กแรกเกิด -18 ปี ร่วมกับศูนย์อนามัยเขตในพื้นที่นำร่องจำนวน 1 จังหวัดคือจังหวัดเพชรบุรี 8) จังหวัดที่ส่งรายงานภาวะโภชนาการหญิงตั้งครรภ์และภาวะการณั้เจริญเติบโตของเด็กแรกเกิด - 5 ทั้ง 3 เกณฑ์ อย่างต่อเนื่อง 4 งวด ส่วนจังหวัดที่ส่งคือชัยนาท รายงาน 1 ครั้ง ได้แก่ อ่างทอง จันทบุรี นครสวรรค์ และยโสธร 9) ไม่มีรายงานข้อมูลภาวะการณั้เจริญเติบโตของอายุ 6-18 ปี

4. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหาร และพลังงาน โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย 1) เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตที่มีความมั่นคงและมีการเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถผลิตสินค้าเกษตร อาหารและพลังงานที่มีมูลค่าเพิ่ม มีคุณภาพ มาตรฐาน ปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของตลาดในระดับราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรมโดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านอาหารเป็นหลักลำดับแรก 2) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้เกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนครัวเรือนและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนด้วยระบบเกษตรกรรมยั่งยืน 3) เพื่อส่งเสริมชุมชนและเกษตรกรให้มีส่วนร่วมและสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมถึงพึ่งพาตนเองได้ โดยมีเป้าหมายคือ 1) เพิ่มสัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรไม่ต่ำกว่าร้อยละ 16.0 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ 2) ปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเพียงพอต่อความต้องการของตลาด พัฒนา คุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัยของสินค้าเกษตรและอาหารอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มพื้นที่การทำ เกษตรกรรมยั่งยืนอย่างน้อยร้อยละ 5.0 ต่อปี รวมทั้งผู้บริโภคสามารถเข้าถึงอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และปลอดภัยได้อย่างทั่วถึงในราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม 3)

เกษตรกรรมหลักประกันที่มั่นคงด้านอาชีพและรายได้มีความสามารถในการชำระหนี้สินเพิ่มขึ้น รวมทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง 4) ครอบครัวยุคเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองทางอาหารจากไร่นาได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50.0 ในปี 2559 เกษตรกรและผู้บริโภคได้รับอาหารที่ปลอดภัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ 5) เพิ่มปริมาณการผลิตพลังงานทดแทนจากพืชพลังงาน ได้แก่ เอทานอลและไบโอดีเซล ในปี 2559 ไม่น้อยกว่า 6.2 และ 3.6 ล้านลิตรต่อวัน ตามลำดับและเพิ่มผลผลิตพลังงานไฟฟ้า และ พลังความร้อนจากชีวมวล ก๊าซชีวภาพ ของเสียจากครัวเรือน วัสดุเหลือใช้จากภาคเกษตร และอุตสาหกรรม เกษตร ไม่น้อยกว่า 3,440 เมกะวัตต์ และ 5,564 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ ในปี 2559 ตามลำดับและ ส่งเสริมการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. หลักเกณฑ์ของการลงทุนภาคเกษตรอย่างรับผิดชอบ (Responsible Agricultural Investment: RAI) ตามข้อเสนอของ FAO, IFAD, UNCTAD และ World Bank เกี่ยวกับการคุ้มครองที่ดินเพื่อการเกษตร เนื่องจากวิกฤตการณ์อาหารโลกทำให้ราคาอาหารเพิ่มขึ้นสูงมาก และเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจึงมีนโยบายที่จะเข้าไปยึดครองที่ดินเพื่อเกษตรในต่างประเทศ ในรูปแบบต่างๆ ดังนั้นประเทศไทย ต้องมีการคุ้มครองที่ดินเพื่อการเกษตร โดยเฉพาะที่ได้รับการพัฒนาระบบชลประทานแล้วซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ปลูกข้าว ไม่ให้ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกการเกษตร และไม่อนุญาตให้บุคคลต่างด้าวทั้งส่วนตัวและนิติบุคคล เข้าครอบครองที่ดินทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เพื่อให้มีที่ดินเพียงพอที่จะทำการเกษตรโดยเฉพาะการปลูกพืชอาหารได้อย่างยั่งยืน การออกกฎระเบียบหรือเงื่อนไขการลงทุนด้านการเกษตรอาจดำเนินการโดยอาศัยหลักเกณฑ์ของการลงทุนภาคเกษตรอย่างรับผิดชอบ (Responsible Agricultural Investment : RAI) ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ 7 ประการ คือ 1) การให้การยอมรับและเคารพในสิทธิในที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ 2) การลงทุนต้องไม่เป็นภัย แต่เป็นการส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร 3) กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในภาคเกษตรจะต้องโปร่งใสและถูกติดตามรวมถึงการตรวจสอบต้องได้รับความเชื่อถือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ภายใต้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ กฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ ที่เหมาะสม 4) มีการหารือกับทุกภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นและข้อตกลงจากการหารือจะต้องได้รับการบันทึกและนำมาบังคับใช้ 5) นักลงทุนจะต้องให้ความมั่นใจว่าโครงการต่างๆ จะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศในอุตสาหกรรมนั้นๆ ตลอดจน มีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ และทำให้เกิดค่านิยมร่วมอย่างยั่งยืน 6) การลงทุนต้องก่อให้เกิดผลประโยชน์อันพึงประสงค์ต่อสังคม โดยไม่เพิ่มความผันผวนทางเศรษฐกิจ 7) ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของโครงการจะต้องสามารถวัดในเชิงปริมาณได้รวมทั้งมาตรการที่ให้นำมาใช้จะต้องเป็นไปเพื่อที่จะส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันก็จะลดความเสี่ยง หรือผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นพร้อมกับมีมาตรการการบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นด้วย

6. โครงการสำรองข้าวฉุกเฉินของกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม (ASEAN Plus Three Emergency Rice Reserve: APTERR) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น เพื่อให้มีระบบสำรองข้าวระดับภูมิภาคหรือระดับโลก มีการดำเนินงานอยู่แล้วภายใต้ โดยมีสำนักงานอยู่ที่สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ของไทย ซึ่งประเทศไทยต้องร่วมมืออย่างจริงจัง ในฐานะผู้นำของโลกในการส่งออกข้าว โดยไม่ต้องเกรงว่าประเทศไทยจะสูญเสียตลาดข้าวไป เพราะปริมาณสำรองข้าวตามระบบนี้จะมีไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณที่

ซื้อขายในตลาดโลก และการเป็นผู้นำในการดำเนินการโครงการสำรองข้าวของไทยจะทำให้ได้รับค่า
ขึ้นชมในเจตนาดีของไทยและหันมาเป็นลูกค้าประจำของไทยมากขึ้นก็ได้

7. สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินงานดังนี้

1) โครงการสุขภาพดี วิถีไทย ตามแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบชี้ทิศ
ทางการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างบูรณาการเป็นเอกภาพทุกระดับในการปรับเปลี่ยนวิถีใหม่ วิถีชีวิต
ที่ลดเสี่ยง ลดโรค ลดภาวะแทรกซ้อน ลดการพิการ ลดการตายและลดภาระค่าใช้จ่ายทั้งระดับบุคคล
ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศ ให้ก้าวสู่วิถีชีวิตพอเพียง สุขภาพพอเพียงและสังคมภาวะ

2) โครงการหมู่บ้าน/ชุมชนลดหวาน มัน เค็ม ลดอ้วนลดโรค ผ่านการดำเนินงาน
ด้วย การสร้างกระแสสังคมสื่อสารณะ ลดหวานมันเค็ม ลดอ้วน ลดโรค ในสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้
ระดับหมู่บ้านเน้นโดยการกำหนดมาตรการสังคม เมนูสุขภาพ เมนูไร้พุง 211 ระดับหน่วยงาน (รพ
ศ./รพท./รพช./รพ.สต.) เมนูสุขภาพ เมนูไร้พุง 211 อาหารว่างเพื่อสุขภาพ กิจกรรมการออกกำลังกาย
ภายในชุมชน และโรงพยาบาล ระดับโรงเรียนเมนูสุขภาพ โรงเรียนปลอดน้ำตาล ขนมร้อยละ 25
ลดน้ำตาล ไขมัน โซเดียม กิจกรรมออกกำลังกายภายในโรงเรียน

โดยสรุปการยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของ
หญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลง
ร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ.
2568 นั้นมีการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบด้านสุขภาพโดยตรงคือกระทรวง
สาธารณสุขดำเนินงาน อย่างไรก็ตามแท้จริงแล้วการดำเนินงานในประเด็นนี้จะต้องอาศัยหน่วยงาน
ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ของกระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้นเข้ามาร่วมขับเคลื่อนกลุ่มประชากรในวัยต่างๆ ขณะเดียวกันเราจะ
เห็นว่าภาคประชาชนมีความสำคัญยิ่งในการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมต่างๆของ
โครงการ โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุขที่มีอาสาสมัครสาธารณสุข เป็นกลไกที่สำคัญในการทำงาน
ในระดับชุมชน

3. เป้าประสงค์ที่ 2.3: เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กโดยเฉพาะ
ผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า
โดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน
ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม

ตัวชี้วัด 2.3.1: มูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำ
ฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้

ตัวชี้วัด 2.3.2: ผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและ
สถานภาพชนพื้นเมือง

1.กระทรวงแรงงาน มีการดำเนินงานดังนี้

1.1จัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบพ.ศ. 2555 – 2559
โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบระยะ 5 ปี (พ.ศ.
2555-2559) นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา 2) เพื่อขยายความร่วมมือและบูรณาการการ

ดำเนินงานกับภาคีที่เกี่ยวข้องในเรื่องแรงงานนอกระบบ(ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์การเอกชนต่าง ๆ) 3) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานด้านแรงงานนอกระบบของภาคส่วนต่างๆ โดยนโยบายหลักๆ ในการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบของประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา คือนโยบายการประกันค่าจ้างขั้นต่ำ ผ่านการดำเนินการในรูปแบบพ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานไปทำที่บ้าน พ.ศ.2553 กำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้รับงานไปทำที่บ้านต้องไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือกระทรวงแรงงาน และดำเนินการตามนโยบายการคุ้มครองทางกฎหมาย ด้วยวิธีการตาม-พ.ร.บ.ประกันสังคม พ.ศ. 2535 มาตรา 40 และ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553

1.2 กระทรวงแรงงาน (แผนปฏิบัติการ 4 ปี พ.ศ. 2552-2555) มีภารกิจที่ต้องดำเนินการคือ พัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความรอบรู้ จัดเตรียมความพร้อมและพอเพียงต่อความต้องการทางเศรษฐกิจทุกภาคส่วนเสริมสร้างให้แรงงานมีความมั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งมีการพัฒนาบริหารจัดการองค์กรและบุคลากรด้านแรงงานให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการดำเนินโครงการเพื่อตอบสนองภารกิจ ดังนี้ โครงการพัฒนาฝีมือและศักยภาพของแรงงาน เพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ เน้นแนวอาชีพส่งเสริมความก้าวหน้า (กพร.)

โครงการช่วยเหลือคนว่างงาน พัฒนาระบบบริการจัดหางาน คุ้มครองคนหางานและพัฒนา ระบบข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานให้มีประสิทธิภาพ (กจ.) โครงการสร้างหลักประกันทางสังคม คุ้มครองประกันสังคมส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน(สปส.) การคุ้มครองแรงงานและความปลอดภัย พัฒนารูปแบบสวัสดิการแรงงาน สร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายด้านแรงงาน (กสร.) การพัฒนา ยุทธศาสตร์ขยายความคุ้มครองสู่แรงงานนอกระบบ จัดทำกลยุทธ์การส่งเสริมและรวมกลุ่มสนับสนุน ความเข้มแข็งของกลุ่มแรงงานนอกระบบ (สป.รง.)

1.3 กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แผนปฏิบัติการ 4 ปี พ.ศ.2552-2555) มีภารกิจในการดำเนินการคือ ให้บริการสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้คนไร้ที่พึ่ง ผู้ประสบปัญหาทางสังคม ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและท้องถิ่นจัดสวัสดิการสังคมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาทางสังคมสามารถดำรงชีวิตและพึ่งพาตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ผ่านโครง/กิจกรรมดังนี้ ส่งเสริมความเสมอภาคชาย-หญิง (สค.) พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนและเงินอุดหนุนเพื่อการ พัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วม (สป.) พัฒนามาตรการกลไกและกฎหมายด้านคนพิการ (พก.)และเตรียมความพร้อมประชาชนสู่สังคมผู้สูงอายุ

2.กระทรวงสาธารณสุข (แผนปฏิบัติการ 4 ปี พ.ศ. 2552-2555) มีภารกิจในการดำเนินการ คือพัฒนาระบบสุขภาพที่มีคุณภาพประสิทธิภาพ และเสมอภาคโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและทุกภาคส่วน สร้างสังคมที่มีจิตสำนึกด้านสุขภาพให้คนไทยทุกคนมีสุขภาพดี สู่เป้าหมายสังคมอยู่เย็นเป็นสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการดำเนินโครงการ/กิจกรรม คือ โครงการเสริมสร้างมาตรการลด ปัจจัยเสี่ยงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพเพื่อสร้างสุขภาพวิถีชีวิตไทย (กรมควบคุมโรค) โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการและการเตรียมพร้อมตอบโต้ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (PHER) (กรมควบคุมโรค) โครงการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาวិชาการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคและภัยสุขภาพ

(กรมควบคุมโรค) โครงการถ่ายทอดความรู้ในการดูแลสุขภาพเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรค ภัยสุขภาพ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่มีคุณภาพ (กรมควบคุมโรค)

3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แผนปฏิบัติการราชการ 4 ปีพ.ศ. 2552-2555) มีภารกิจในการดำเนินงาน คือส่งเสริมสถาบันเกษตรกร ผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นวิจัยและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการผลิตทางการเกษตรถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรเน้นการใช้ทรัพยากร การเกษตร โดยผ่านโครงการ/กิจกรรมดังนี้ ศีรษะรูปแบบการประกันภัยพืชผล การบริหารจัดการด้านการตลาดและราคาสินค้าเกษตร การจัดการด้านสภาพเกษตรกรวิจัยและพัฒนาที่ดินและเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิต วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ ผลิตพันธุ์พืชและปัจจัยการผลิต การผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดี และกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช

4. กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ บริหารจัดการแรงงานนอกระบบตามนโยบายการประกันรายได้เกษตรกร มีวิธีดำเนินการคือเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการประกันรายได้ต้องขึ้นทะเบียนผู้ปลูกกับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนำไปรับรองไปทำสัญญาประกันราคากับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และผ่านนโยบายการเข้าถึงแหล่งทุน ด้วยวิธีการดำเนินการให้กลุ่มผู้มียาได้น้อย/ด้อยโอกาส/บุคคลทั่วไปขอสินเชื่อผ่านองค์กรการเงินชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกหรือองค์กรการเงินในภูมิภาคของตน หรือในแหล่งที่ตนประกอบอาชีพหลัก

5. สำนักงานหลักประกันสุขภาพ(สปสข.) กระทรวงสาธารณสุข บริหารจัดการแรงงานนอกระบบตามนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพ โดยวิธีการดำเนินการจัดทำบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ให้แก่ประชาชนทุกคนที่มาขอขึ้นทะเบียนบัตร(ยกเว้นผู้มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลของราชการหรือรัฐวิสาหกิจ สิทธิตาม พ.ร.บ.ประกันสังคม และสิทธิการรักษาอื่นใดที่รัฐจัดให้)

6. กรมพัฒนาฝีมือแรงงานกระทรวงแรงงาน ดำเนินการผ่านนโยบายการพัฒนาทักษะอาชีพของแรงงาน โดยการดำเนินการของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานจัดฝึกอบรมให้แก่แรงงานที่ถูกเลิกจ้างว่างงาน และแรงงานใหม่ ตลอดจนส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้แก่แรงงานนอกระบบ แรงงานภาคเกษตร ผู้สูงอายุ และคนพิการ

7. สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน ดำเนินการผ่านนโยบาย การประกันสังคม (มาตรา 40) ด้วยวิธีการดำเนินการผ่านการปรับปรุงสิทธิประโยชน์ประกันสังคมตามมาตรา 40 โดยมี 2 ทางเลือกจ่ายเงินสมทบ 100 บาท/เดือน (ประชาชนจ่าย70 บาท รัฐจ่าย 30 บาท) รับประโยชน์ทดแทน3 กรณี (ทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุ ทูพพลภาพ และตาย) จ่ายเงินสมทบ 150 บาท/เดือน (ประชาชนจ่าย100 บาท รัฐจ่าย 50 บาท) รับประโยชน์ทดแทน 4 กรณี (ทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุทูพพลภาพ ตาย และชราภาพ)จ่ายเงินสมทบ 150 บาท/เดือน (ประชาชนจ่าย 100 บาท รัฐจ่าย 50 บาท) รับประโยชน์ทดแทน4 กรณี (ทดแทนรายได้เมื่อเจ็บป่วย/อุบัติเหตุทูพพลภาพ ตาย และชราภาพ)

8. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ได้ดำเนินการตามนโยบาย การสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ ด้วยวิธีการดำเนินการ รัฐจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในอัตราคนละ 500 บาทต่อเดือน สร้างหลักประกัน

ทางการเงินในยามชราภาพให้ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี โดยให้ประชาชนฝากเงินออมจำนวน 100-1,000 บาท/เดือน ผ่านกองทุนการออมแห่งชาติ และรัฐสมทบให้อีกส่วนหนึ่ง

9.กระทรวงอุตสาหกรรม (แผนปฏิบัติราชการ 4 ปีพ.ศ. 2551-2554) มีภารกิจในการดำเนินการผลักดันอุตสาหกรรม วิสาหกิจและผู้ประกอบการ ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ผ่านการดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรม ชี้นำสนับสนุนและผลักดันแผนปฏิบัติการการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ภาคอุตสาหกรรมปรับโครงสร้างผลิตภาพอย่างต่อเนื่อง (กสอ., สปอ., กพร.) ส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานการผลิตและหน่วยงานเครือข่าย (สมอ.) เสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการและการใช้หลักธรรมาภิบาลในการประกอบกิจการ (กสอ., สสว.) บ่มเพาะและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบการใหม่และเชื่อมโยงผู้ประกอบการกับนวัตกรรม (กสอ., สมอ., สสว.) สนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถด้านนวัตกรรม (สสว.) เสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งให้แก่วิสาหกิจ ในภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (กสอ., สสว.) สนับสนุนปัจจัยเอื้อในการส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

10.กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการตามภารกิจ คือ สร้างเสริมโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ตามโครงการ/กิจกรรม โครงการทำดีมีอาชีพ (สอศ.) โครงการพัฒนาวิชาชีพเฉพาะด้าน (สอศ.) และขยายโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมคนไทยอย่างทั่วถึง (กศน.)

11. สถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม มีการดำเนินงาน ดังนี้

สืบเนื่องจากยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่โลก พ.ศ.2559-2564 ซึ่งมีการบูรณาการตลอดห่วงโซ่มูลค่าของสินค้าอาหารและบริการด้านอาหาร ประกอบด้วยยุทธศาสตร์พัฒนาสินค้าอาหาร ยุทธศาสตร์พัฒนาธุรกิจบริการอาหาร และยุทธศาสตร์พัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่ครอบคลุมการผลิตและการส่งออกสินค้าอาหารและธุรกิจบริการด้านอาหารให้มีคุณภาพมาตรฐานสากล และมีความปลอดภัยบนพื้นฐานความยั่งยืน และความมั่นคงทางอาหารของประเทศ เน้นย้ำการส่งออกอาหารไทยมูลค่า 1.08 ล้านล้านบาทขยายตัว 6.9 % เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาโดยสถาบันเร่งผลักดันโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของไทยให้เป็นครัวอาหารคุณภาพของโลก โครงการเสริมสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่อุตสาหกรรมอาหารของไทย และโครงการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล โดยทั้ง 3 โครงการมุ่งสนองนโยบาย “ครัวไทยสู่ครัวโลก” โดยเน้นให้ไทยเป็น “ครัวคุณภาพของโลก” ทั้งนี้คณะกรรมการติดตามนโยบายด้านอาหารไทยและครัวไทยสู่ครัวโลก ได้หารือเกี่ยวกับร่างยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่ครัวโลกระยะที่ 2 ปี 2555-2558 โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับอุตสาหกรรมอาหารไทยในด้านคุณภาพการผลิต มาตรฐานสินค้าและคุณค่าทางโภชนาการ โดยจะส่งเสริมผู้ประกอบการในกลุ่ม 3 กลุ่ม คือ 1) ร้านอาหารไทยในต่างประเทศ 2) ผู้ผลิตอาหารส่งออก ให้ยกระดับการผลิตสินค้าพร้อมรับประทานมากขึ้น และ 3) ผู้ผลิตเครื่องปรุงรส ขณะเดียวกันผลงานที่ถือว่าเป็นความสำเร็จของภาครัฐ ที่ได้เปิดตัวไปเมื่อปีที่แล้ว คือ ผลงานของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติหรือสำนักงานโครงการ Thai Delicious หรือศาสตร์แห่งรสชาติอาหารไทย ภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศ “ครัวไทยสู่ครัวโลก” โครงการนี้ได้พัฒนานวัตกรรมตลาดห่วงโซ่อาหาร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำและสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถกำหนดมาตรฐานด้าน

รสชาติอาหารไทยให้ได้คุณภาพที่ไม่ผิดเพี้ยนไปจากตำรับดั้งเดิมของไทย ภายใต้แนวคิด “อาหารไทยไม่ว่าครัวที่ไหน ก็ต้องรสชาติไทยเดียวกัน” ที่สำคัญและน่าสนใจของโครงการนี้ ก็คือ ความพยายามพัฒนาหลักสูตรอาหารไทยและผลิตภัณฑ์พร้อมปรุง 11 รายการได้แก่ เมนูต้มยำกุ้งน้ำใส ต้มยำกุ้งน้ำข้น ผัดไทย แกงมัสมั่น ข้าวซอย ใส่อั่ว น้ำพริกหนุ่ม แกงเหลือง และซอสไก่กอ และผ่านการชิมจากเชฟชุมพล แจ้งไพร เชฟมือหนึ่งด้านอาหารไทยและเป็นส่วนหนึ่งในเชฟประจำรายการเชฟกระทะเหล็กประเทศไทย

12. โครงการไทยแลนด์ฟู้ดวัลเลย์ (Thailand Food Valley: TFV) โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจัดทำโครงการตามนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมอาหารไทย แม้การส่งออกของอุตสาหกรรมอาหารไทยถือเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยค่อนข้างสูง หากดูจากสถานการณ์การส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา จะพบว่า มูลค่าการส่งออกมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องกว่าร้อยละ 20 ต่อปี โดยปัจจัยบวกที่สำคัญที่ส่งผลให้ต่อการส่งออกขยายตัว คือ การขยายตัวของการส่งออกไปยังตลาดอาเซียนแต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักของอุตสาหกรรมอาหาร คือ ปัญหาด้านมาตรฐานการผลิตสินค้าอาหารและปัญหาด้านประสิทธิภาพการผลิตที่มีต้นทุนการผลิตสูงแต่ผลิตอาหารคุณภาพได้ต่ำ อีกทั้งยังขาดการวิจัยและพัฒนาอาหาร ทำให้ไม่สามารถผลิตอาหารที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้ จึงส่งผลให้หลายประเทศติดปัญหาของการส่งออกอุตสาหกรรมหลายประการดังนั้นการเริ่มต้นพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารผ่านการวิจัยและพัฒนา จะสามารถผลักดันให้ประเทศไทยก้าวกระโดดไปข้างหน้าและเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมไฮเทคอย่างเต็มตัวได้และโครงการนี้ยังมีเป้าหมายพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม ภาคการศึกษาและภาครัฐ การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารเชิงพื้นที่โดยมุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนาอาหารให้มีความเข้มแข็งต่อยอดผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรมตอบสนองการตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมการบริโภค พร้อมวางพื้นที่เป้าหมายนำร่อง b3 แห่งแรก ได้แก่ ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่) เตรียมตั้งเป็นศูนย์กลางในเรื่องผักและผลไม้แปรรูป ภาคตะวันออกเฉิงเหนือ (จังหวัดนครราชสีมา) เป็นศูนย์กลางผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ประตูสู่ภาคใต้ เป็นศูนย์กลางด้านผลิตภัณฑ์ประมง สับประรด และมะพร้าวควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยปัจจุบันมีหน่วยงานวิจัยร่วมโครงการ อาทิ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เป็นต้น นอกเหนือจากการสร้างเครือข่ายกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ยังได้วางแผนกรอบการดำเนินงานในปี 2556 ด้วยการเชื่อมโยงงานวิจัยสู่ SMEs การนำผลงานวิจัยไปใช้ในเชิงพาณิชย์ให้แก่ SMEs จำนวน 120 ราย การให้ความรู้ด้านมาตรฐานอาหารปลอดภัยสำหรับบุคลากรในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ตลอดจนการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาให้โครงการ Thailand Food Valley มีความเป็นรูปธรรมและก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคอาเซียนได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยจะสามารถเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมอาหารได้ต้องมีแนวทางการพัฒนาอาหารที่เหมาะสมและครบวงจรเพิ่มมาตรฐานและประสิทธิภาพการผลิตเพื่อพัฒนาประเทศไทยสู่การเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมอาหารในภูมิภาคอาเซียน

13. กระทรวงพาณิชย์ ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2556-2559 พันธกิจที่ 1 การเสริมสร้างขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการและวิสาหกิจ บนฐานขององค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และทุนวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงมิติด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับโครงสร้างการค้าและส่งเสริมการค้าเนิธุรกิจไทยในต่างประเทศโดยเชื่อมโยง และใช้ประโยชน์จากประชาคมอาเซียนและภูมิภาค ผ่านกลยุทธ์ คือ การส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิต จากอาเซียน (ASEAN Sourcing) และภูมิภาคเพื่อเชื่อมต่อห่วงโซ่มูลค่า การส่งเสริมการลงทุนและ ขยายธุรกิจในอาเซียนและภูมิภาค การเปิดโอกาสทางการค้าผ่านข้อตกลงทางการค้าใหม่การเปิด โอกาสทางการค้าผ่านข้อตกลงทางการค้าใหม่

4. เป้าหมาย 2.4: สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนว ปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลิตผลและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีด ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัย และภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ. 2573

ตัวชี้วัด 2.4.1: สัดส่วนหรือร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของ อาหาร และพลังงาน มีแนวทางในการพัฒนาระยะกลาง ในส่วนการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็น ฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีแนวทางการดำเนินงานรักษา ป้องกัน และ คุ้มครองพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตรและสนับสนุนให้ เกษตรกรรายย่อยมีที่ดินเป็นของตนเอง หรือมีสิทธิทำกินในที่ดิน โดยการปรับปรุงกฎ ระเบียบที่มีอยู่ให้เอื้อ ต่อการนำที่ดินมาใช้เพื่อ การเกษตร รวมถึงการเร่งรัดการออกกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาและควบคุมการใช้พื้นที่เกษตรกรรม ที่มีศักยภาพสูงที่รัฐบาลได้มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานไว้แล้วเร่งรัดให้มีการจัดซื้อที่ดินจากเอกชนมา ดำเนินการปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรม และใช้มาตรการทางภาษีเพื่อบังคับหรือจูงใจให้บุคคลผู้ถือครอง ที่ดินไว้เป็นจำนวนมากโดยไม่ได้ทำประโยชน์ในทาง เศรษฐกิจและสังคม ให้หันมาทำประโยชน์ใน พื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการกระจายการถือครอง ที่ดินอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคการเกษตร ทั้งในเรื่องการฟื้นฟู คุณภาพของ ทรัพยากรดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ และการเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้น้ำภาคเกษตร เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตร และฟื้นฟู และส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีของชุมชน โดยเฉพาะวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางการเกษตรที่ให ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อช่วยสร้างความสมดุลและการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ และป่าไม้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นฐานการผลิตทางการเกษตรต่อไปใน อนาคตฟื้นฟูและส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีของชุมชน โดยเฉพาะวิถีชีวิตและ วัฒนธรรม ทางการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อช่วยสร้างความสมดุลและ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ และป่าไม้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นฐานการผลิตทางการเกษตรต่อไป ในอนาคต

5.เป้าหมาย 2.5: รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม ตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด: 2.5.1: จำนวนหรือตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของพันธุกรรมพืชและสัตว์สำหรับ ความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ทั้งในระยะกลางและระยะยาว

ตัวชี้วัด: 2.5.2: สัดส่วนของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ใน ความเสี่ยงไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินงานดังนี้

1. ร่างแผนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ.2560-2564 และแนวทางการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบในหลักการร่างแผนยุทธศาสตร์ เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ.2560-2564 ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญ 4 ประเด็น คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการ เกษตรอินทรีย์ตามวิถีพื้นบ้าน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างศักยภาพการเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์สู่ สากล และยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ปริมาณ และมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไม่ น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี ผลักดันให้เกิดการเทียบเคียงมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทยกับมาตรฐาน ประเทศคู่ค้าและให้เกิดกลุ่มเกษตรอินทรีย์ อย่าง 760 กลุ่มทั่วประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่ม พื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มการค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ใน ประเทศ เพื่อให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลางของสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับ สากล และเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข (ออย.)

1) จากแผนพัฒนาการเกษตร ปี 2558 -2562 ยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของ ประเทศไทยมีแนวทางในการพัฒนาตามนโยบายที่ 12 เสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร โดย

1.1) เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการพลังงานทั้งระบบ กำหนดทิศทางการผลิตและการใช้ พลังงานอย่างยั่งยืน การแสวงหาแหล่งพลังงานเพิ่มเติมในการเร่งจัดหาปิโตรเลียมภายในประเทศ และการกระจายเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าให้ได้ตามแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าของประเทศ การ จัดหาพลังงานทดแทน การพัฒนาพลังงานหมุนเวียน การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการ บริหารความเสี่ยงจากการพึ่งพิงพลังงานจากต่างประเทศ

1.2) พัฒนานองค์ความรู้และแสวงหาแหล่งพลังงานทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและคิดค้นนวัตกรรมเพื่อลดการใช้พลังงานหลักที่เริ่มหมดไปและสร้างมลภาวะด้านสิ่งแวดล้อม

1.3) สร้างความตระหนักให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนอย่างจริงจังในการดำเนินการตามกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตอาหารอย่างมีประสิทธิภาพและเตรียมการพิจารณากำหนดให้มียุทธศาสตร์หรือแผนเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารเพื่อเป็นการวางแผนระยะยาวอย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม

1.4) พื้นฟูภาคเกษตรกรรมอันเป็นรากฐานความมั่นคงทางอาหารของไทย ส่งเสริมระบบเกษตรกรรมแบบยั่งยืน และพัฒนาเกษตรกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรมและเกษตรสมัยใหม่ และฟื้นฟูค่านิยมใหม่ที่เคารพในศักดิ์ศรีของเกษตรกร

2) โครงการปรับโครงสร้างการผลิตข้าว วัตถุประสงค์เพื่อบริหารอุปทานให้สอดคล้องกับอุปสงค์โดยลดปริมาณข้าวคุณภาพต่ำ เพิ่มข้าวคุณภาพดี และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ของเกษตรกร เนื่องจากมีปริมาณผลผลิตข้าวที่ผ่านมาเกินความต้องการของตลาดอยู่ประมาณ 5 ล้านตันข้าวเปลือกต่อปี หรือ 3.3 ล้านตันข้าวสาร นอกจากนี้ยังมีการปลูกข้าวในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมจำนวน 11.2 ล้านไร่ทำให้ขาดประสิทธิภาพด้านการผลิต กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้นำเสนอโครงการนี้ต่อคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าว ที่ประชุมมีมติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปแล้วครั้งหนึ่ง ซึ่งได้มีการพิจารณาปรับปรุงโครงการปรับโครงสร้างการผลิตข้าว โดยให้มีการหารือร่วมกับกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงมหาดไทยในประเด็นความต้องการของตลาดและการดำเนินงานพื้นที่เพื่อพัฒนาโครงการให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นภายหลังการหารือร่วมกันแล้ว กระทรวงเกษตรฯ ได้มีการปรับปรุงโครงการฯ ด้วยการปรับโครงสร้างการผลิตข้าว ได้มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) พื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกข้าว โดยการจัดทำโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิต ได้แก่ ข้าวขาว ข้าวหอมปทุม ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว ทั้งนี้จะดำเนินการระบบการส่งเสริมแบบแปลงใหญ่ ที่มีผู้จัดการโครงการประจำแต่ละแปลง เนื้อที่ 5,000 ไร่ แปลงและให้มีการเชื่อมโยงด้านการตลาดกับสหกรณ์การเกษตร หรือโรงสี และผู้ประกอบการในพื้นที่โครงการ ลดพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง โดยเน้นพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา และลุ่มน้ำแม่กลองก่อน และโครงสร้างส่งเสริมการผลิตข้าวสำหรับตลาดเฉพาะ เช่น ข้าวอินทรีย์ ข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (G1) ข้าวที่มีคุณค่าทางโภชนาการ 2) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าว โดยการจัดทำโครงการปรับเป็นเกษตรกรรมทางเลือก มีการสนับสนุนเงินทุนเพื่อปรับโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยการผลิต รายละไม่เกิน 5 ไร่ โดยปีแรกสนับสนุนไร่ละ 5,000 บาท/ไร่ ปีที่ 2 ไร่ละ 4,000 บาท/ไร่ นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนสินเชื่อสำรอง จำนวนไม่เกิน 30,000 บาท/ราย เพื่อบริหารจัดการระบบน้ำและโครงการปรับเปลี่ยนเป็นอ้อย ในพื้นที่ที่เหมาะสมกับอ้อยและอยู่ห่างจากโรงงานไม่เกิน 50 กิโลเมตร โดยสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยผ่อนปรน ไม่เกิน 200,000 บาท/ราย เพื่อบริหารจัดการระบบน้ำ ซึ่งการจัดทำโครงการปรับโครงสร้างการผลิตข้าวดังกล่าว จะมีการพิจารณาอีกครั้งก่อนนำเสนอให้คณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวเพื่อให้ทันรอบปีการเพาะปลูก ปี 2558/59 โดยในเบื้องต้นได้ของบประมาณไว้ 2 ปี จำนวนประมาณ 14,000 ล้านบาท แบ่งเป็นในปี 2558 จำนวน 7,315 ล้านบาท และปี 2559 จำนวน 6,838 ล้านบาท เพื่อใช้ในการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การปรับโครงสร้าง

พื้นฐานและระบบน้ำในไร่นา การชดเชยดอกเบี้ย การจัดฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังสนับสนุนเงินกู้จำนวน 19,126 บาท เพื่อจัดหาปัจจัยการผลิต การจัดการระบบน้ำและการปรับพื้นที่การเกษตรเพิ่มเติมโครงการปรับโครงสร้างการผลิตข้าวขึ้น ได้ให้ความสำคัญไปที่เกษตรกรทางเลือก เนื่องจากจะเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอย่างถาวร และเป็นการสร้างควมยั่งยืนให้กับเกษตรกร โดยมีการปรับปรุงพื้นที่และการขุดบ่อน้ำ ซึ่งนอกจากจะเน้นเรื่องการบริโภคในครัวเรือนแล้วยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรอีกด้วย

6. เป้าหมาย 2.a: เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด

ตัวชี้วัด 2.a.1: ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ

ตัวชี้วัด 2.a.2: หน่วยงานทั้งหมดมีการสินเชื่อ (การได้รับความช่วยเหลือทางการพัฒนาอย่างเป็นทางการ) ในภาคการเกษตร

1. มีการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยและการตรวจรับรองคุณภาพสินค้า สนับสนุนและสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรและอาหารตามมาตรฐานที่กำหนด อาทิ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) การใช้หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559) สำนักนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (Good Manufacturing Practices : GMP) และการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์โดยการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน ลดภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบรับรองเพื่อขยายการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพมาตรฐาน ปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค รวมทั้งสามารถตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) และผลักดันให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในอาเซียนเมื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

2. ประเทศไทยมีนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนจากพืชมากขึ้น ทำให้มีความต้องการพืชพลังงานทดแทนมากขึ้น เช่นมันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และปาล์มน้ำมัน และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ผลผลิตการเกษตร จากการปลูกเพื่อเป็นพืชอาหารมาเป็นพืชพลังงานมากขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตอาหาร รวมทั้งความมั่นคงอาหารของประเทศและการส่งออก

3. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์ พ.ศ.2556 -2559 ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างเสริมโอกาสและความสามารถในการแข่งขัน ผู้ประกอบการขนาดกลาง ขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชน เป้าประสงค์ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจเพิ่มขึ้นผ่านกลยุทธ์การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มผลิตภาพของ SMEs และวิสาหกิจชุมชน การสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (New Generation) การส่งเสริมการเข้าถึงเงินทุนและเทคโนโลยีและการเสริมสร้างการรวมกลุ่มเครือข่ายทางธุรกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับสินค้าและบริการ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขัน เป้าประสงค์ คือ สินค้าและบริการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขัน เป้าประสงค์ คือ สินค้าและบริการของไทยมีมูลค่าเพิ่มและได้รับการยอมรับ คุณภาพมาตรฐานสากลผ่านกลยุทธ์ คือการส่งเสริมการค้าปลีกทางปัญญา การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ การส่งเสริมสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสินค้านวัตกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ และศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP สู่อสากล

7. เป้าหมาย 2.b: แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดฮา

ตัวชี้วัด 2.b.1: ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร

ตัวชี้วัด 2.b.2: การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร

แผนยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์ พ.ศ.2556-2559 ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการค้า เป้าประสงค์ คือ ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานทางการค้า ได้รับการพัฒนาและเอื้อต่อการประกอบธุรกิจมากขึ้น โดยดำเนินการผ่านกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมระบบโลจิสติกส์ทางการค้า การอำนวยความสะดวกทางการค้า และระงับข้อพิพาททางการค้า การรวบรวมข้อมูลและพัฒนาองค์ความรู้และยุทธศาสตร์ที่ 6 รักษาและขยายตลาดเดิมเจาะตลาดใหม่และพัฒนาช่องทางการค้า เป้าประสงค์ คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นทั้งในตลาดเดิมและตลาดใหม่ และผู้ประกอบการได้รับการส่งเสริมให้เข้าถึงช่องทางการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นผ่านกลยุทธ์การส่งเสริมการค้าและขยายช่องทางการค้าทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ การส่งเสริม E-Commerce & M-Commerce การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี Branding ของประเทศไทย การขยายตลาดธุรกิจบริการ การส่งเสริมตลาดอาหาร ผลิตภัณฑ์อาหารและสินค้าฮาลาล

8. เป้าหมาย 2.c: ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง

ตัวชี้วัด 2.c.1: ตัวชี้วัดความไม่ปกติของราคาอาหาร หรือราคาอาหารที่ผิดปกติ

1.แผนยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์ พ .ศ.2556-2559 ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาสภาพแวดล้อมทางการค้าให้เกิดการแข่งขันและเป็นธรรม เป้าประสงค์ คือ 1)เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายได้รับ ผลตอบแทนจากการขายสินค้าเพิ่มขึ้น 2) ประชาชนได้รับการดูแลที่เป็นธรรมจากการส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า โดยใช้กลยุทธ์การยกระดับราคาสินค้าเกษตร การใช้กลไกตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า การลดค่าครองชีพและคุ้มครองผู้บริโภค การปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการแข่งขันอย่างเสรี และเป็นธรรม

2. โครงการ Smart Farmer ตามนโยบาย “การพัฒนาเกษตรกรให้เป็น

Smart Farmer โดยมี Smart Office เป็นเพื่อนคู่คิด” คณะทำงานระดับจังหวัดได้ดำเนินการสำรวจและคัดกรองเกษตรกรในพื้นที่ของจังหวัดเพื่อคัดกรอง จัดกลุ่มเกษตรกรตัวแทนครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer อยู่อยู่แล้ว (Existing Smart Farmer) เกษตรกรเป้าหมายที่จะพัฒนาเป็น Smart Farmer (Developing Smart Farmer) และเกษตรกรที่มีวิถีปฏิบัติที่ดีมีความโดดเด่นในแต่ละสาขา Smart Farmer ต้นแบบซึ่งมีเป้าหมายที่จะทำให้รู้ข้อมูลและผลการประเมินสถานภาพเกษตรกรตามนโยบาย Smart Farmer และสามารถทราบปัญหาหรือต้องการการพัฒนาในด้านใด เพื่อสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการมากขึ้นสำหรับเป้าหมายการขับเคลื่อนนโยบายในระยะต่อไป คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer และ Smart Officer ได้กำหนดเป้าหมายไว้ในคู่มือแนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer และ Smart Officer ตอนที่ 1 กรอบแนวทางการดำเนินงานในระยะเริ่มต้น โดยการพัฒนาเกษตรกรทั้งประเป็น “Smart Farmer ” และบุคลากรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็น “Smart Officer” ซึ่งภายหลังจากการสำรวจและคัดกรองเกษตรกร รวมทั้งการประเมินบุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ก็จะมีข้อมูลเกษตรกรที่ชัดเจนมากขึ้นกว่าในอดีต โดยเฉพาะข้อมูลผลการประเมิน สถานภาพเกษตรกรตัวแทนครัวเรือนเป็นรายบุคคลซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาได้ชัดเจนมากขึ้น โดยเน้นเป้าหมายการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer ของจังหวัด คือ 1) รู้ข้อมูลและสถานภาพของเกษตรกรในพื้นที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และจังหวัดมีข้อมูลและสถานภาพของเกษตรกรในพื้นที่เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดและภาพรวมของประเทศที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) มีมาตรการโครงการ กิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาด้านการเกษตรของจังหวัด การกำหนดมาตรการโครงการ กิจกรรม มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับข้อมูลข้อเท็จจริงในพื้นที่สอดคล้องกับนโยบาย Smart Farmer และกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource 3) การบริหารจัดการด้านการเกษตรและสหกรณ์ในจังหวัดมีประสิทธิภาพ โดยจังหวัดมีกลไกการพัฒนาเกษตรกรและสหกรณ์ของจังหวัดที่เหมาะสม ทั้งการบริหารจัดการพื้นที่และและทรัพยากร มีการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดโดยคำนึงถึงความต้องการของการตลาด และการพัฒนาเกษตรกรตามศักยภาพของแต่ละกลุ่มเป็นต้น 4) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรในจังหวัด GPP ภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด รวมทั้ง ผลลัพธ์สำคัญของการพัฒนาภาคเกษตรกรรมคือ เกษตรกรในจังหวัดมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป ผลการศึกษาตามโครงการทำให้ได้ประเด็นพุดคุยในการถอดบทเรียน Smart Farmer ต้นแบบ กรณีศึกษาเพื่อประกอบการทำความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในการถอดบทเรียนและนำเสนอบทเรียน Smart Farmer ต้นแบบซึ่งเป็นเกษตรกรที่ผ่านการประเมิน Existing Smart Farmer และผ่านการประเมินคุณสมบัติ Smart Farmer ต้นแบบในสาขาที่เกี่ยวข้องแล้ว โดยผู้ที่ทำการถอดบทเรียนต้องสอบถามข้อมูลทั่วไป หลังจากนั้นให้พุดคุยสอบถาม Smart Farmer ต้นแบบเพื่อทำการถอดบทเรียนตามตัวอย่างที่มีรายละเอียดจากการสำรวจคัดกรอง Existing Smart Farmer และ Developing Smart Farmer ของคณะทำงานระดับตำบลที่ชุมชนวัด

สำโรงตำบลโคกกกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ทราบข้อมูลว่ามีเกษตรกรรายหนึ่ง ชื่อ นายดำ ชัยนิตย์ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นอย่างมาก จึงได้เดินทางมาที่บ้านและแปลงนาของเกษตรกรรายนี้เพื่อการถอดบทเรียนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ซึ่งภายหลังจากการสอบถามข้อมูลทั่วไปของนายดำแล้ว ทีมงานถอด บทเรียนก็ได้สอบถามพูดคุยเพื่อถอดบทเรียน รวมทั้งได้ถ่ายภาพและถ่าย VDO สำหรับการนำเสนอบทเรียน นายดำ ชัยนิตย์ Smart Farmer ต้นแบบสาขาข้าว “ผู้นำการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์คุณภาพแห่งอำเภอลำปลายมาศ” ซึ่งจากจุดเริ่มต้นที่ทำให้ Smart Farmer ต้นแบบคนนี้เข้าสู่วิถีของการเกษตรแบบอินทรีย์โดยเริ่มต้นจากการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดินสลับกับการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์และลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีต่าง ๆ จนในที่สุดสามารถเลิกใช้สารเคมีได้ด้วยความสามารถในการประยุกต์ใช้หลายหลายวิธีทางธรรมชาติซึ่งเป็นไบเบิกทางสำคัญนำไปสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีคุณภาพสูง มีความปลอดภัยเป็นที่ต้องการของตลาด เป็นผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะในสหภาพยุโรปต้องการ ทำให้ปัจจุบันนายดำมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีโอกาสตอบแทนช่วยเหลือเพื่อนบ้านและชุมชนด้วยวิถีแห่งเกษตรอินทรีย์ที่เชี่ยวชาญ

สรุป

การดำเนินของภาคส่วนต่างๆในปัจจุบันเกี่ยวกับเป้าหมายที่ 2 ในบริบทประเทศไทยนั้นเราจะเห็นว่าจากการสำรวจพอจะสรุปสถานการณ์ได้ดังนี้

ประการแรก มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ทำหน้าที่หลักและบางหน่วยงานที่ทำหน้าที่รองลงไป และได้มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในแต่ละเป้าประสงค์ อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าเป็นลักษณะส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานตามภาระกิจของการปฏิบัติตามหน้าที่ประจำของแต่ละหน่วยงานต่างดำเนินงานกันเอง ขาดการเชื่อมโยงและบูรณาการร่วมกันโดยเฉพาะประเด็นหรือเป้าประสงค์เดียวกันที่มีหลายหน่วยงานมีกิจกรรมดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จเชิงรูปธรรมจำเป็นต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำแผนงาน โครงการ และแนวปฏิบัติที่ตรงกันหรือสอดคล้องเพื่อที่จะสามารถเก็บข้อมูลเชิงสถิติที่สามารถนำไปใช้ตอบตัวชี้วัดที่กำหนดได้

ประการที่สอง จะเห็นว่าความพร้อมของประเทศไทยจะดำเนินไปในส่วนเฉพาะของภาครัฐเป็นหลัก ขาดการประสานและการขับเคลื่อนของภาคเอกชน ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ประเทศไปบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้นการที่ดึงภาคเอกชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาในเป้าหมายที่ 2 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะมิติความยากจนที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาความหิวโหย การเพิ่มผลผลิตของแรงงาน และรายได้ทางภาคการเกษตรที่จะได้มาจากการขายผลผลิตที่เป็นธรรม ประเด็นดังกล่าวประเทศไทยโดยการดำเนินงานของภาครัฐ จะต้องกำหนดนโยบายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาทำงานด้านการพัฒนาเพื่อรับผิดชอบต่อสังคม

ประการที่สาม การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆยังเป็นจุดด้อยของการดำเนินงานโดยเฉพาะภาคประชาชนและประชาสังคม ซึ่งเป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญยิ่งที่จะเป็นหุ้นส่วนในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ 2 จะเห็นว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเพียงหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขเท่านั้นที่มีเครือข่ายภาคประชาชนในชุมชนที่ทำงานด้านการพัฒนาสุขภาพของชุมชน โดยเฉพาะการ

แก้ไขปัญหายุฟโภชนาการ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐอื่นๆที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกลับไม่ค่อยปรากฏให้เห็นความร่วมมือดังกล่าวในระดับชุมชนทำให้ประเทศยังขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและประชาสังคม

บทที่ 5

ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายที่ 2

บทนี้ผู้วิจัยได้วางกรอบการนำเสนอด้านความพร้อมของภาครัฐเกี่ยวกับการบรรลุเป้าหมายที่ 2 เพื่อประเมินความพร้อมในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยความพร้อมคือความพร้อมด้านองค์ความรู้ ด้านข้อมูลสถิติ ด้านกฎหมายและการบังคับใช้ด้านประสิทธิภาพ การบริหารจัดการของภาคส่วนต่างๆ ด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคนและศักยภาพบุคลากร ทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ ด้านการมีส่วนร่วมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ (ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ) ในการบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

1.เป้าประสงค์ที่ 2.1:

ยุติความหิวโหยและการสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด 2.1.1: ความชุกของการขาดสารอาหารหรือภาวะทุพโภชนาการ

ตัวชี้วัด 2.1.2: ความชุกหรือร้อยละความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบประเมิน FIES

เป้าประสงค์ 2.1	ตัวชี้วัด	ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายที่ 2					
		ด้านองค์ความรู้	ด้านข้อมูลสถิติ	ด้านกฎหมายและการบังคับใช้ด้านประสิทธิภาพ	การบริหารจัดการของภาคส่วนต่างๆ	ด้านทรัพยากรงบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากรทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ	ด้านการมีส่วนร่วมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ
ยุติความหิวโหยและการสร้างหลักประกันให้ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573	2.1.1 ความชุกของการขาดสารอาหารหรือภาวะทุพโภชนาการ	1.กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการสร้างองค์ความรู้ด้านภาวะทุพโภชนาการและตัวชี้วัด 2.การสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนยังเป็นปัญหา	1.กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุขจัดเก็บ 2.สำนักงานสถิติแห่งชาติจัดเก็บ 3.ยังขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลบางประเด็น/บางกลุ่มอายุ/บางกลุ่มเสี่ยง กลุ่มภาวะเปราะบาง	1.ด้านกฎหมายยังไม่มี ความชัดเจนและไม่มีความ ระเบียบ ข้อบังคับที่ เกี่ยวข้องให้ภาคส่วนหรือ องค์กรที่เกี่ยวข้องต้อง ปฏิบัติตาม	1.แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับ ที่ 12 2.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข 3.กรอบยุทธศาสตร์การ จัดการด้านอาหารของ ประเทศไทย 4.โครงการพระราชดำริฯ	1.มีความพร้อมด้าน ทรัพยากร งบประมาณ กำลังคนและศักยภาพ บุคลากร ทั้งในภาครัฐ และนอกภาครัฐ	1.ยังขาดการบูรณา การของภาคส่วน ต่างๆที่เกี่ยวข้อง ต่าง คนต่างทำ 2.ยังไม่มี การบูรณา การของภาคชุมชน กับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น
	2.1.2: ความชุกหรือร้อยละความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหาร	1.กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการสร้างองค์ความรู้ด้านภาวะทุพโภชนาการและตัวชี้วัด 2.การสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนยังเป็นปัญหาโดยเฉพาะนิยาม	1.กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุขจัดเก็บ 2.สำนักงานสถิติแห่งชาติจัดเก็บ 3.ยังขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลบางประเด็น/บางกลุ่มอายุ/บางกลุ่มเสี่ยง กลุ่ม	1.ด้านกฎหมายยังไม่มี ความชัดเจนและไม่มีความ ระเบียบ ข้อบังคับที่ เกี่ยวข้องให้ภาคส่วนหรือ องค์กรที่เกี่ยวข้องต้อง ปฏิบัติตาม	1.แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับ ที่ 12 2.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข 3.กรอบยุทธศาสตร์การ จัดการด้านอาหารของ ประเทศไทย (พ.ศ.	1.มีความพร้อมด้าน ทรัพยากร งบประมาณ กำลังคนและศักยภาพ บุคลากร ทั้งในภาครัฐ และนอกภาครัฐ	1.ยังขาดการบูรณา การของภาคส่วน ต่างๆที่เกี่ยวข้อง ต่าง คนต่างทำ 2.ยังไม่มี การบูรณา การของภาคชุมชน กับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

	หรือใช้แบบประเมิน FIES	กระบวนการดำเนินงาน องค์ความรู้ต่อสาธารณะ และการติดตาม ประเมินผล	ภาวะเปราะบาง		2560-2564) 4.โครงการพระราชดำริฯ 5.แผนพัฒนาเกษตร แห่งชาติ ในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับ ที่ 12 6.กรอบนโยบายบูรณา การความมั่นคงด้าน อาหารของอาเซียน		
--	---------------------------	--	--------------	--	---	--	--

2.เป้าประสงค์ที่ 2.2: ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.

2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคะแกระเกินและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ.2568

ตัวชี้วัด 2.2.1: ความชุกภาวะเตี้ยแคะแกระเกิน (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ตามค่ามาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

ตัวชี้วัด 2.2.2: ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตามเกณฑ์ความสูงตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การอนามัยโลกซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธยฐานโดย 1.ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดยน้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน +2SD และ 2.ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน -2SD)

เป้าประสงค์ 2.2	ตัวชี้วัด	ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายที่ 2					
		ด้านองค์ความรู้	ด้านข้อมูลสถิติ	ด้านกฎหมายและการบังคับใช้ด้านประสิทธิภาพ	การบริหารจัดการของภาคส่วนต่างๆ	ด้านทรัพยากรงบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากรทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ	ด้านการมีส่วนร่วมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ
ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ. 2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคะแกระเกินและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ.2568	2.2.1: ความชุกภาวะเตี้ยแคะแกระเกิน (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ตามค่ามาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี	1.ยังขาดการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการนิยามตัวชี้วัดและการขยายผลให้กับองค์กร หน่วยและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 2.การสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนยังเป็นปัญหาโดยเฉพาะนิยามกระบวนการดำเนินงาน องค์ความรู้ต่อสาธารณะ และการติดตามประเมินผล	1.กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุขจัดเก็บ 2.สำนักงานสถิติแห่งชาติจัดเก็บ 3.ยังขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลบางประเด็น/บางกลุ่มอายุ/บางกลุ่มเสี่ยง กลุ่มภาวะเปราะบาง 4.องค์กรความร่วมมือภาครัฐ เช่น สำนักงานสำรวจสุขภาพประชาชนไทย 5.องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น ยูนิเซฟประเทศไทย	1.ด้านกฎหมายยังไม่มี ความชัดเจนและไม่มีกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องให้ภาคส่วนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตาม	1.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 2.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข 3.กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย (พ.ศ. 2560-2564) 4.โครงการพระราชดำริฯ 5.แผนพัฒนาเกษตรแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 6.กรอบนโยบายบูรณา	1.มีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากรทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ	1.ยังขาดการบูรณาการของภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ต่างคนต่างทำ 2.ยังไม่มี การบูรณาการของภาคชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

					การความมั่นคงด้าน อาหารของอาเซียน 7.โครงการพิเศษต่างๆ เช่น โครงการ “มหิดล โมเดล” ป้องกันและ แก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ ในวัยรุ่น		
	2.2.2: ความชุกของ ภาวะทุโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตาม เกณฑ์ความสูงตาม มาตรฐานการ เจริญเติบโตในเด็กอายุ ต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การ อนามัยโลกซึ่งใช้ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐานที่ เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธย ฐานโดย 1.ภาวะน้ำหนัก เกิน (Overweight) โดย น้ำหนักตัวของเด็กสูง กว่าค่ามัธยฐานของ น้ำหนักตามเกณฑ์ ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน +2SD และ 2.ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำ กว่าค่ามัธยฐานของ น้ำหนักตาม เกณฑ์ ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน -2SD)	1.ยังขาดการสร้างองค์ ความรู้เกี่ยวกับการนิยาม ตัวชี้วัดและการขยายผล ให้กับองค์กร หน่วยและ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 2.การสร้างความเข้าใจกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนยังเป็น ปัญหาโดยเฉพาะนิยาม กระบวนการดำเนินงาน องค์ความรู้ต่อสาธารณะ และการติดตาม ประเมินผล	1.กรมอนามัยกระทรวง สาธารณสุขจัดเก็บ 2.สำนักงานสถิติ แห่งชาติจัดเก็บ 3.ยังขาดการเก็บ รวบรวมข้อมูลบาง ประเด็น/บางกลุ่มอายุ/ บางกลุ่มเสี่ยง กลุ่ม ภาวะประบาง 4.ตัวชี้วัดที่เป็น เป้าหมายของสมัชชา อนามัยโลกด้าน โภชนาการปี 2568 มี 6 ตัวชี้วัดคือ ภาวะโลหิต จางในหญิงตั้งครรภ์และ หญิงวัยเจริญพันธุ์ อัตราน้ำหนักแรกเกิด น้อยกว่า 2500 กรัม อัตราการกินนมแม่อย่าง เดียว 6 เดือน ภาวะเตี้ย และภาวะผอม และ ภาวะน้ำหนักเกินในเด็ก อายุต่ำกว่า 5 ปี ยังขาด การประชาสัมพันธ์และ สร้างความเข้าใจกับภาค ส่วนต่างๆ	1.ด้านกฎหมายยังไม่มีควม ชัดเจนและไม่มีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับที่ เกี่ยวข้องให้ภาคส่วนหรือ องค์กรที่เกี่ยวข้องต้อง ปฏิบัติตาม	1.แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับ ที่ 12 2.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข 3.กรอบยุทธศาสตร์การ จัดการด้านอาหารของ ประเทศไทย (พ.ศ. 2560-2564) 4.โครงการพระราชดำริฯ 5.แผนพัฒนาเกษตร แห่งชาติ ในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับ ที่ 12 6.กรอบนโยบายบูรณา การความมั่นคงด้าน อาหารของอาเซียน	1.มีความพร้อมด้าน ทรัพยากร งบประมาณ กำลังคนและศักยภาพ บุคลากร ทั้งในภาครัฐ และนอกภาครัฐ	1.ยังขาดการบูรณา การของภาคส่วน ต่างๆที่เกี่ยวข้อง ต่าง คนต่างทำ

3.เป้าประสงค์ที่ 2.3: เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กโดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าโดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม

ตัวชี้วัด 2.3.1: มูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้

ตัวชี้วัด 2.3.2: ผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและสถานภาพชนพื้นเมือง

เป้าประสงค์ 2.3	ตัวชี้วัด	ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายที่ 2					ด้านการมีส่วนร่วมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ
		ด้านองค์ความรู้	ด้านข้อมูลสถิติ	ด้านกฎหมายและการบังคับใช้ด้านประสิทธิภาพ	การบริหารจัดการของภาคส่วนต่างๆ	ด้านทรัพยากรงบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากรทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ	
เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กโดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าโดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม	2.3.1: มูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้	1.ยังขาดองค์ความรู้ที่จำแนกในแต่ละรายการของกิจการ 2.ขาดการกระจายองค์ความรู้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1.มีสำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการ 2.สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดำเนินการจัดเก็บ	1.กฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน 2.กฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ อาทิ กฎหมายที่ดิน กฎหมายป่าไม้ กฎหมายประมง ที่บางประเด็นยังมีปัญหาในการบังคับใช้และความเหมาะสมกับสถานการณ์ของปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป 2.กฎหมายเกี่ยวกับการเงิน การตลาด	1.แผนพัฒนาเกษตรแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) 2.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 3.แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ พ.ศ.2555-2559 4.แผนงานการจัดที่ดินทำกินให้กับชุมชนปีพ.ศ. 2555-2559 5.แผนปฏิบัติการ 4	1..มีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคนและศักยภาพบุคลากร ทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐในการขับเคลื่อน 2.ปัญหาแรงงานในภาคการเกษตรมีแนวโน้มสถานการณ์ที่ลดลง แรงงานมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น	1.ยังขาดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐด้วยตนเอง ภาคเอกชน ภาคชุมชน 2.ยังไม่มีบูรณาการของภาคชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

					ปี พ.ศ.2559-2562 กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน 6.โครงการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร (ข้าว ปศุสัตว์ ประมง) 7.การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 8.การคุ้มครองแรงงานนอกระบบ 9.ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี		
2.3.2: ผลผลิตภาพรวม รายได้ของผู้ผลิตอาหาร รายเล็กจำแนกตามเพศ และสถานภาพชนพื้นเมือง	1.ยังขาดองค์ความรู้ที่จำแนกในแต่ละรายการของกิจการ 2.ขาดการกระจายองค์ความรู้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1.มีสำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการ 2.สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดำเนินการจัดเก็บ 3.กระทรวงอุตสาหกรรมจัดเก็บข้อมูล	1.กฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน 2.กฎหมาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ อาทิ กฎหมายที่ดิน กฎหมายป่าไม้ กฎหมายประมง ที่บางประเด็นยังมีปัญหาในการบังคับใช้และความเหมาะสมกับสถานการณ์ของปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป 2.กฎหมายเกี่ยวกับการเงิน การตลาด	1.แผนพัฒนาเกษตรแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) 2.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 3.โครงการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร (ข้าว ปศุสัตว์ ประมง) 4.การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 5.การคุ้มครองแรงงานนอกระบบ 6.ยุทธศาสตร์ครัวไทยสู่ครัวโลก พ.ศ.2559-2564 7.ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 8.โครงการไทยแลนด์ฟู้ด	1.มีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคนและศักยภาพบุคลากร ทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐในการขับเคลื่อน 2.ปัญหาแรงงานในภาคการเกษตรมีแนวโน้มสถานการณ์ที่ลดลง แรงงานมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น 3.ปัญหาชนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่นขาดการส่งเสริมและการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาด้านต่างๆอย่างจริงจัง	1.ยังขาดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐด้วยตนเอง ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคชุมชน 2.ยังไม่มี การบูรณาการของภาคชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	

					วัลเลย์ 9.โครงการส่งเสริมการ ใช้เครื่องจักรกล การเกษตรทดแทน แรงงานเกษตร 10.โครงการจัดที่ดินใน เขตปฏิรูปที่ดิน 11.โครงการพัฒนา อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป 12.โครงการไทยแลด์ 4.0		
--	--	--	--	--	---	--	--

4.เป้าหมาย 2.4: สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลิตผลและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด 2.4.1: สัดส่วนหรือร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืน

เป้าประสงค์ 2.4	ตัวชี้วัด	ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายที่ 2					
สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลิตผลและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ.2573	2.4.1: สัดส่วนหรือร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืน	ด้านองค์ความรู้	ด้านข้อมูลสถิติ	ด้านกฎหมายและการบังคับใช้ด้านประสิทธิภาพ	การบริหารจัดการของภาคส่วนต่างๆ	ด้านทรัพยากรงบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากรทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ	ด้านการมีส่วนร่วมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ
		1.องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเกษตรกรรมยั่งยืนยังมีข้อจำกัดเฉพาะกลุ่ม 2.ภาครัฐไม่มุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนแนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างเต็มที่โดยจะเห็นได้จากนโยบายการอนุญาตการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรปีหลายหมื่นล้านบาท 3.ประชาชนและภาคส่วนการผลิตยังขาดองค์ความรู้ และความรู้ตระหนักในระบบการผลิตเกษตรกรรมยั่งยืน 4.ภาคเกษตรยังขาดการวางแผนที่ดีเกี่ยวกับการรับมือภัยพิบัติ รวมทั้งภาคชุมชนเองยังขาด	1.สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2.สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 3.กรมส่งเสริมการเกษตร	1.กฎหมายและระเบียบข้อปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ยังมีปัญหาในการปฏิบัติ 2.พ.ร.บ.มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.2551 และฉบับแก้ไข 2556 3.พ.ร.บ.เศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ. 2522 4.พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 5.พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. 2522	1.แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ.2559-2564 2.แผนพัฒนาเกษตรแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) 3.โครงการเกษตรอินทรีย์ 4.โครงการตามแนวพระราชดำริฯ อาทิ เกษตรทฤษฎีใหม่ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1.มีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากรทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ	1.ยังขาดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐด้วยตนเอง ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคชุมชน 2.ยังไม่มีบูรณาการของภาคชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

		ข้อมูลและองค์ความรู้ใน การรับมือสถานการณ์ ต่างๆดังกล่าว					
--	--	---	--	--	--	--	--

5.เป้าหมาย 2.5: รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด: 2.5.1: จำนวนหรือตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของพันธุกรรมพืชและสัตว์สำหรับความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ทั้งในระยะกลางและระยะยาว

ตัวชี้วัด: 2.5.2: สัดส่วนของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ในความเสี่ยงไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์

เป้าประสงค์ 2.5	ตัวชี้วัด	ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายที่ 2					
		ด้านองค์ความรู้	ด้านข้อมูลสถิติ	ด้านกฎหมายและการบังคับใช้ด้านประสิทธิภาพ	การบริหารจัดการของภาคส่วนต่างๆ	ด้านทรัพยากรงบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากรทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ	ด้านการมีส่วนร่วมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ
รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่	2.5.1: จำนวนหรือตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของพันธุกรรมพืชและสัตว์สำหรับความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ทั้งในระยะกลางและระยะยาว	1.องค์ความรู้เกี่ยวกับหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์ยังอยู่ในแวดวงที่จำกัดเฉพาะกลุ่ม 2.ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ ขาดความ	1.กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	1.ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพโดยตรง 2.พ.ร.บ.พันธุ์พืช 2518 ยังเป็นปัญหาข้อถกเถียงในแง่ของการบังคับใช้โดยเฉพาะเกี่ยวกับการจัดการทางพันธุกรรมในสถานการณ์ปัจจุบัน 3.ขาดกลไกและบังคับใช้กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ในหน่วยงานหลักของประเทศที่	1.แผนพัฒนาเกษตรแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) 2.ยุทธศาสตร์การบูรณาการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ.2558-2559 4.แผนแม่บทบูรณาการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ.2558-	1.มีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากร ทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐในการขับเคลื่อน	1.ขาดการบูรณาแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กร หลักรต่างๆในประเทศที่เกี่ยวข้อง 2.ภาคประชาสังคม ขาดการมีส่วนร่วมและไม่รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

<p>เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียมตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศภายในปี พ.ศ.2573</p>		<p>ตระหนักถึงชนิดพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ซึ่งหลายชนิดกำลังอยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์</p> <p>3.ขาดองค์ความรู้เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพทำให้การทำลายสิ่งแวดล้อม การตัดไม้ทำลายป่า ทำลายระบบนิเวศต่างๆ</p>		<p>สอดคล้องกับระดับระหว่างประเทศ</p> <p>4.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ.2543</p> <p>5.พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ.2484</p> <p>6.พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542</p> <p>7.พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535</p> <p>8.พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504</p> <p>9.พ.ร.บ.การประมง พ.ศ.2490</p>	<p>2564</p>		
	<p>2.5.2: สัดส่วนของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ในความเสี่ยง ไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์</p>	<p>1.ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ ออกเป็นอยู่ในความเสี่ยง หรือไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์</p>	<p>1.กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>2.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์</p>	<p>1.พ.ร.บ.พันธุ์พืช 2518 และ 2535 ยังเป็นปัญหาข้อถกเถียงในแง่ของการบังคับใช้โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับจัดการทางพันธุกรรมในสถานการณ์ปัจจุบัน</p> <p>2.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ.2543</p> <p>5.พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ.2484</p> <p>3.พ.ร.บ.คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542</p> <p>4.พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535</p> <p>5.พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ</p>	<p>1.ยุทธศาสตร์การบูรณาการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ</p> <p>2.แผนปฏิบัติการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ.2558-2559</p> <p>3.แผนแม่บทบูรณาการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ.2558-2564</p>	<p>1.มีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคนและศักยภาพบุคลากร ทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐในการขับเคลื่อน</p>	<p>1.ขาดการบูรณาแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กรหลักต่างๆในประเทศที่เกี่ยวข้อง</p> <p>2.ภาคประชาสังคมขาดการมีส่วนร่วมและไม่รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง</p>

				พ.ศ.2504 6.พ.ร.บ.การประมง พ.ศ. 2490 7.ระเบียบคณะกรรมการ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ทรัพยากรชีวภาพแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และ วิธีการเข้าถึงและการได้รับ ประโยชน์ตอบแทนจาก ทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. 2554			
--	--	--	--	---	--	--	--

6.เป้าหมาย 2.a: เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด

ตัวชี้วัด 2.a.1: ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ

ตัวชี้วัด 2.a.2: หน่วยงานทั้งหมดมีการสิ้นไหล (การได้รับความช่วยเหลือทางการพัฒนาอย่างเป็นทางการ) ในภาคการเกษตร

เป้าประสงค์ 2.a	ตัวชี้วัด	ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายที่ 2					
		ด้านองค์ความรู้	ด้านข้อมูลสถิติ	ด้านกฎหมายและการบังคับใช้ด้านประสิทธิภาพ	การบริหารจัดการของภาคส่วนต่างๆ	ด้านทรัพยากรงบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากรทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ	ด้านการมีส่วนร่วมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ
เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด	2.a.1: ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ	1.ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์	1.สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2.สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	1.ยังไม่มีกฎหมายหรือมาตรการที่ชัดเจนถึงแนวทางการสนับสนุนที่เป็นแนวทางการส่งเสริมการลงทุนทางภาคการเกษตร 2.กรอบและประเด็นการปฏิรูปการเกษตรมีการหาแนวทางแต่ยังไม่มีการนำไปสู่การปฏิบัติ 3.กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรที่ดิน ยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะที่ดินกินของเกษตรกร 4.พ.ร.บ.การเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ.2524	1.แผนพัฒนาเกษตรแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) 2.ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร (พ.ศ.2558-2564) 3.โครงการพัฒนาระบบการให้บริการเชื่อมโยงทางอิเล็กทรอนิกส์ 4.โครงการเพิ่มศักยภาพด้านสินค้าเกษตรชายแดนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	1.มีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคนและศักยภาพบุคลากร ทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐในการขับเคลื่อน	1.ขาดการบูรณาแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กรหลักต่างๆในประเทศที่เกี่ยวข้อง 2.ภาคประชาสังคมขาดการมีส่วนร่วมและไม่รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

	<p>2.a.2: หน่วยงานทั้งหมด มีการสิ้นไหล (การได้รับความช่วยเหลือทางการพัฒนาอย่างเป็นทางการ) ในภาคการเกษตร</p>	<p>1.หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการประสานองค์ความรู้ในเชิงบูรณาการทำงานร่วมกัน</p>	<p>1.สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2.สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ</p>	<p>1.ยังไม่มีกฎหมายหรือมาตรการที่ชัดเจนถึงแนวทางการสนับสนุนที่เป็นแนวทางการส่งเสริมการลงทุนทางภาคการเกษตร 2.กรอบและประเด็นการปฏิรูปการเกษตรมีการหาแนวทางแต่ยังไม่มีการนำไปสู่การปฏิบัติ</p>	<p>1.แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) 2.ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร (พ.ศ.2558-2564) 3.โครงการพัฒนาระบบการให้บริการเชื่อมโยงทางอิเล็กทรอนิกส์</p>	<p>1.มีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคนและศักยภาพบุคลากร ทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐในการขับเคลื่อน</p>	<p>1.ขาดการบูรณาแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กร หลัต่างๆในประเทศที่เกี่ยวข้อง 2.ภาคประชาสังคมขาดการมีส่วนร่วมและไม่รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง</p>
--	---	--	--	---	---	--	---

7. เป้าหมาย 2.b: แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดย

ตัวชี้วัด 2.b.1: ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร

ตัวชี้วัด 2.b.2: การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร

เป้าประสงค์ 2.b	ตัวชี้วัด	ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายที่ 2					
		ด้านองค์ความรู้	ด้านข้อมูลสถิติ	ด้านกฎหมายและการบังคับใช้ด้านประสิทธิภาพ	การบริหารจัดการของภาคส่วนต่างๆ	ด้านทรัพยากรงบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากรทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ	ด้านการมีส่วนร่วมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ
แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดย	2.b.1: ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร	1.องค์ความรู้ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตรยังอยู่ในแวดวงจำกัดเฉพาะกลุ่มหน่วยงานที่รับผิดชอบ	1.กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ/กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	1.พ.ร.บ.การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ.2542 2.กลไกเพื่อสนับสนุนระบบการค้าพหุภาคียังไม่ได้ครอบคลุมประเทศคู่ค้าและมีการทบทวนแนวทาง/แก้ไขมาตรการการกีดกันทางการค้าที่เหมาะสม	1.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) 2.ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 3.นโยบายไทยแลนด์ 4.0 4.การทบทวน/แก้ไขมาตรการการกีดกันทางการค้าในรูปแบบ NTBs ผ่านการประชุมระดับพหุภาคีและทวิภาคีกับประเทศต่างๆ	1.มีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากร ทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐในการขับเคลื่อน	1.ขาดการบูรณาแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กรหลักต่างๆในประเทศที่เกี่ยวข้อง
	2.b.2: การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร	องค์ความรู้ระดับการอุดหนุนการส่งออกยังอยู่ในแวดวงจำกัดเฉพาะกลุ่มหน่วยงานที่รับผิดชอบ	1.กระทรวงพาณิชย์	1.พ.ร.บ.การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ.2542 2.ยังไม่มีกลไกเพื่ออุดหนุนการส่งออกสินค้าเกษตร	1.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) 2.ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 3.นโยบายไทยแลนด์ 4.0	1.ยังไม่มีความพร้อม ทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐในการขับเคลื่อนกลไกเพื่ออุดหนุนการส่งออกสินค้าเกษตร	1.ขาดการบูรณาแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กรหลักต่างๆในประเทศที่เกี่ยวข้อง

8. เป้าหมาย 2.c: ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง

ตัวชี้วัด 2.c.1: ตัวชี้วัดความไม่ปกติของราคาอาหาร หรือราคาอาหารที่ผิดปกติ

เป้าประสงค์ 2.c	ตัวชี้วัด	ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายที่ 2					
		ด้านองค์ความรู้	ด้านข้อมูลสถิติ	ด้านกฎหมายและการบังคับใช้ด้านประสิทธิภาพ	การบริหารจัดการของภาคส่วนต่างๆ	ด้านทรัพยากรงบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากรทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐ	ด้านการมีส่วนร่วมและบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่างๆ
ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง	2.c.1: ตัวชี้วัดความไม่ปกติของราคาอาหารหรือราคาอาหารที่ผิดปกติ	1.ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์	1.สำนันโยบายและยุทธศาสตร์การค้า/กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งยังอยู่ในระหว่างการจัดทำฐานข้อมูล	1.พ.ร.บ.การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ.2542	1.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) 2.ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี 3.นโยบายไทยแลนด์ 4.0 4.แผนยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2559-2564 5.หน่วยงานกระทรวงพาณิชย์จัดทำฐานข้อมูลสินค้าและข้อมูลตลาด 6.การส่งเสริมโครงการ Smart Farmer 7.โครงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อาทิ โครงการแปรรูปมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์สู่อุตสาหกรรมอาหาร ฯลฯ	1.มีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ กำลังคน และศักยภาพบุคลากร ทั้งในภาครัฐและนอกภาครัฐในการขับเคลื่อน	1.ขาดการบูรณาแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กรหลักต่างๆในประเทศที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 6 การจัดลำดับความสำคัญ

บทนี้ผู้วิจัยได้วางกรอบรายงานเพื่อนำเสนอการจัดลำดับความสำคัญใน 2 ลักษณะคือ 1) จัดลำดับตามความ “เร่งด่วน” (Urgency) ของเป้าประสงค์โดยเป้าประสงค์ใดที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา ก่อนเพื่อป้องกันมิให้มีผลเสียเกิดขึ้นมาก หากปล่อยไว้เนิ่นช้าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมมาก และ 2) จัดลำดับตาม “ผลกระทบ” (Impact) ของเป้าประสงค์โดยเป้าประสงค์ใดที่หากบรรลุแล้ว จะเป็นพื้นฐานให้การบรรลุเป้าประสงค์อื่นๆ ภายในเป้าหมายที่พิจารณาหรือเป้าหมายอื่นๆ เป็นไปได้ง่ายขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือมีผลก่อให้เกิดปฏิริยาถูกใช้ไปยังเป้าประสงค์/เป้าหมายอื่นๆ ดังนี้

1. เป้าประสงค์ที่ 2.1: ยุติความหิวโหยและการสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด 2.1.1: ความชุกของการขาดสารอาหารหรือภาวะทุพโภชนาการ

ตัวชี้วัด 2.1.2: ความชุกหรือร้อยละความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบประเมิน FIES

การจัดลำดับความสำคัญเป้าประสงค์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยนั้นจากการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (MDGs) ที่ผ่านมามีพบว่าประเทศไทยสามารถผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดได้หลายตัวโดยข้อมูลสรุปเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ 2558 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558) ในประเด็นการยุติความหิวโหยประเทศไทยสามารถบรรลุเกณฑ์ในการลดสัดส่วนประชากรยากจนครึ่งหนึ่งในช่วงปี 2533-2558 โดยลดจำนวนคนจนจาก 31.6 ล้านคนในปี 2533 ลดลงเหลือ 16.5 ล้านคนในปี 2547 และลดลงเหลือ 7.06 ล้านคนในปี 2557 ซึ่งตัวเลขความยากจนเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและความมั่นคงทางอาหาร เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ของสัดส่วนประชากรหิวโหยจะประกอบด้วย 1) สัดส่วนประชากรที่บริโภคอาหารน้อยกว่าความต้องการขั้นต่ำ 2) เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งสถิติรายงานขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติได้ประเมินสัดส่วนประชากรไทยที่ขาดสารอาหาร (Undernourished) ว่าสัดส่วนผู้ขาดสารอาหารต่อประชากรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องโดยในช่วงปี 2553-2555 ประชากรขาดสารอาหารในประเทศไทยมีสัดส่วนร้อยละ 43.3 หรือประมาณ 25 ล้าน ลดลงเหลือร้อยละ 9.5 ในปี 2548-2550 และเหลือเพียงร้อยละ 5.8 ในระหว่างปี 2554-2556 หมายความว่าประเทศไทยสามารถลดสัดส่วนประชากรหิวโหยลงได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติโดยพิจารณาการขาดสารอาหารในบริบทของประเทศไทยซึ่งพบว่าประเทศไทยสามารถลดสัดส่วนประชากรหิวโหยลงครึ่งหนึ่งตั้งแต่ปี 2543 จากสัดส่วนประชากรภายใต้เส้นความยากจนด้านอาหารหรือความยากจน

ด้านอาหารมีจำนวน 1.2 ล้านคน หรือร้อยละ 2 ของประชากรทั้งประเทศ และปี 2556 ลดลงเหลือร้อยละ 0.6 หรือเหลือประมาณ 3.9 แสนคน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสถานการณ์ความหิวโหยของประชากรในประเทศไทยจะลดลงอย่างต่อเนื่องแต่ก็ยังเผชิญกับปัญหาสถานการณ์ภาวะโภชนาการในวัยต่างๆที่เป็นปัญหาได้แก่ ประชากรวัยเด็กปฐมวัย (0-5 ปี)พบว่ามีปัญหาภาวะโภชนาการทั้งภาวะน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ และกลุ่มเด็กที่มีภาวะโภชนาการเกินหรืออ้วนซึ่งข้อมูลในปี 2553 พบว่าเด็กปฐมวัยมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 10.2 ผอมร้อยละ 8.2 เตี้ยร้อยละ 21.0 และอ้วนร้อยละ 13.0 สัดส่วนดังกล่าวปรับลดลงในปี 2557 มีสัดส่วนน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 5.1 ผอมร้อยละ 6.2 เตี้ยร้อยละ 11.1 และอ้วนร้อยละ 9.9 หากเราพิจารณาจากความ“เร่งด่วน” (Urgency) ของเป้าประสงค์นี้แล้วจะเห็นว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งจะเป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เช่นเดียวกันเมื่อพิจารณาจาก“ผลกระทบ” (Impact) ของเป้าประสงค์ก็จะเป็นสิ่งที่ช่วยต่อยอดถึงความสำคัญของปัญหา ดังนั้นการยุติความหิวโหยของประชากร การสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573 โดยพิจารณาตัวชี้วัดจากภาวะทุพโภชนาการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการเร่งด่วนและต่อเนื่องต่อไป

การประเมินสถานะด้านข้อมูล/ สารสนเทศตัวชี้วัด SDGs (เบื้องต้น)											
เป้าหมาย 2 :		ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน			หน่วยงานรับผิดชอบหลัก :		กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		หน่วยงานร่วม :		ทส./รง./พณ./พม./สธ./อก./วช./มท./สกว./สสช./ศธ.
เป้าประสงค์ 2.1 :		ยุติความหิวโหยและสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะคนที่ยากจนและอยู่ในภาวะเปราะบาง อันรวมถึงทารก ได้เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีโภชนาการ และเพียงพอตลอดทั้งปี ภายในปี 2573							ค่าเป้าหมาย (เป้าประสงค์) :		
ตัวชี้วัด :		ค่าเป้าหมาย		ข้อมูล/ตัวชี้วัดในภาพรวม (3 รอบ อดีตจนถึงปัจจุบัน)					สถานะตัวชี้วัด (มี/ไม่มีข้อมูล/ความเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด ฯลฯ)	คาดการณ์การบรรลุเป้าหมาย SDGs/ ประเทศไทย	
		UN	ประเทศไทย (ระยะสั้น ปัจจุบัน -2560)	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด		
2.1.1	ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ									☒ มีข้อมูล ☐ ยังไม่มีข้อมูล	☐ บรรลุแล้ว ☐ บรรลุภายใน..... ปี
										<u>ความเห็น</u> สธ. ขอเพิ่มตัวชี้วัด ดังนี้ 1. ร้อยละของเด็กอายุ 0-5 ปี สูงดีสมส่วน 2. ร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี สูงดีสมส่วน	
2.1.2	ความชุกของความไม่มั่นคงทางอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรง โดยใช้ Food Insecurity									☒ มีข้อมูล	☒ บรรลุแล้ว
										☐ ยังไม่มีข้อมูล	☐ บรรลุภายใน..... ปี

	Experience Scale (FIES) เป็นหลัก										
										<p>ความเห็น กษ. เสนอว่าหากจะดำเนินการตามตัวชี้วัดนี้ จะต้องมีการ หน่วยงานจัดเก็บข้อมูลโดยใช้ Food Insecurity Experience Scale (FIES) ซึ่งขณะนี้ ยังไม่มีหน่วยงานใดจัดเก็บ</p>	

2.เป้าประสงค์ที่ 2.2: ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ.2568

ตัวชี้วัด 2.2.1: ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็น (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ตามค่ามาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

ตัวชี้วัด 2.2.2: ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตามเกณฑ์ความสูงตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การอนามัยโลกซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธยฐานโดย 1.ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดยน้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน +2SD และ 2.ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน -2SD)

สถานการณ์ภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารเด็กแรกเกิดไปจนถึงอายุ 14 ปี ประชากรวัยรุ่น หญิงวัยเจริญพันธุ์ หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ถึงแม้ว่าสถิติรายงานของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุขพบว่าเด็กวัยเรียนที่มีอายุ 6-18 ปีมีภาวะโภชนาการที่ผอม เตี้ย และอ้วนจะลดลงโดยปี 2553 พบสัดส่วนผอมร้อยละ 6.3 เตี้ยร้อยละ 20.0 และอ้วนร้อยละ 13.7 และในปี 2557 ลดลงเหลือภาวะผอมร้อยละ 5.2 เตี้ยร้อยละ 7.5 และอ้วนร้อยละ 9.5 เป็นต้น ขณะที่สถิติภาวะทุพโภชนาการของกลุ่มหญิงวัยเจริญพันธุ์ หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุยังไม่มีเก็บข้อมูลทางสถิติ หากเราพิจารณาเป้าประสงค์เกี่ยวกับการยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารเด็กแรกเกิดอายุ 6-14 ปี หญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ.2568 ยังคงเป็นประเด็น“เร่งด่วน” (Urgency) ของเป้าประสงค์ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญให้มีคุณภาพ ศักยภาพ และเมื่อพิจารณาตาม “ผลกระทบ” (Impact) ของเป้าประสงค์หากไม่ดำเนินการแก้ไขจะทำให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศในอนาคตเนื่องจากจะเป็นภาระในการดูแลเยียวยาปัญหาสุขภาพที่จะเกิดขึ้นและทำให้ประเทศสูญเสียโอกาสในการพัฒนาและขณะเดียวกันคุณภาพชีวิตของประชากรก็จะด้อยลงและมีปัญหาต่างๆตามมามากมาย

การประเมินสถานะด้านข้อมูล/สารสนเทศตัวชี้วัด SDGs (เบื้องต้น)												
เป้าหมาย 2 :		ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน			หน่วยงานรับผิดชอบหลัก :		กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		หน่วยงานร่วม :		ทส./มท./วช/.อก/.สธ/.พม/.พณ/.รง/.ศธ/.สสช/.สกว	
เป้าประสงค์ 2.2 :		ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่นหญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุ ภายในปี รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลง 2573 ปี ภายในปี 5 ร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 2568								ค่าเป้าหมาย (เป้าประสงค์) :		
ตัวชี้วัด :		ค่าเป้าหมาย		ข้อมูล/ตัวชี้วัดในภาพรวม (3 รอบ อติตจนถึงปัจจุบัน)					สถานะตัวชี้วัด (มี/ไม่มีข้อมูล/ ความเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด ฯลฯ)	คาดการณ์การบรรลุเป้าหมาย SDGs/ ประเทศไทย	หมายเหตุแหล่งที่มา (ของข้อมูล)	
		UN	ประเทศไทย (ระยะสั้น ...ปัจจุบัน -2560)	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด			
2.2.1	ความชุกของภาวะเตี้ยแคระแกร็น ประเมิน) ส่วนสูงตามเกณฑ์อายุตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุ 5 ปี ของ 5 ต่ำกว่า อนามัยโลกองค์การ WHOซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไป		ในปี 2555 ที่ประชุมสมัชชาอนามัยโลก ได้ตั้งเป้าหมายโลกด้านโภชนาการ ปี 2568 ซึ่งประกอบด้วย การบรรลุเป้าหมาย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่							มีข้อมูล ยังไม่มีข้อมูล	บรรลุแล้ว บรรลุภายใน ปี	กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มี MICs 3 ปี 2549 และ MICs 4 ปี 2555 พบว่าปัญหาทุพ

	<p>จากค่ามัธยฐาน โดยเป็นเด็กที่มีความสูงเทียบกับอายุต่ำกว่าค่ามัธยฐานของความสูงตามเกณฑ์อายุน้อยกว่า 2-เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2-) SD)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์และหญิงวัยเจริญพันธุ์ อายุ)15-49 ปี ลดลงร้อยละ (50 2. อัตราน้ำหนักแรกเกิดน้อยกว่า 2,500 กรัม ลดลงร้อยละ 30 3. อัตราการกินนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 4. ภาวะเตี้ย ลดลงร้อยละ 40 5. ภาวะผอม น้อยกว่าร้อยละ 5 6. ภาวะน้ำหนักเกินในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ไม่เพิ่มขึ้น 																			<p>โภชนาการในเด็กต่ำกว่า 5 ปี ของประเทศไทย ส่วนใหญ่พบภาวะขาดอาหารมากกว่าภาวะอ้วน โดยความชุกของเด็กเตี้ยปี 2555 ร้อยละ 16.7 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2549 เล็กน้อย ซึ่งไม่เป็นไปตามเป้าหมายโลกที่กำหนดให้ ลดลงร้อยละ 40 - ผลการสำรวจ</p>
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

													สถานการณ์ เด็กและสตรี ในประเทศ ไทย พ .ศ. 2555 หรือ Thailand Multiple Indicator Cluster Survey - MICS 2012 ซึ่งจัดทำโดย สำนักงานสถิติ แห่งชาติ ด้วย การสนับสนุน จากยูนิเซฟ พบว่า เด็ก อายุต่ำกว่า 5 ขวบ ร้อยละ 16 ขาด สารอาหาร เรื้อรัง คือ มี
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

												<p>ภาวะเตี้ย แคระแกร็น มีส่วน)นสูงต่ำ กว่าเกณฑ์ (โดยพบมาก ที่สุดในภาค ตะวันออกเฉีย งเหนือ ร้อย ละ18.9 รองลงมาคือ ภาคใต้ ร้อย ละ 16.7 และ ยังพบว่าเด็กที่ แม่ไม่มี การศึกษาจะ ประสบปัญหา นี้มากกว่าเด็ก ที่แม่มี การศึกษา</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.2.2	<p>ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ ประเมิน) น้ำหนักตามเกณฑ์ ส่วนสูงตามมาตรฐาน การเจริญเติบโตในเด็ก อายุต่ำกว่า ปี ของ 5 องค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งใช้ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐานที่ เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธยฐาน โดย (1ภาวะน้ำหนักเกิน Overweight) น้ำหนัก ตัวของเด็กสูงกว่า ค่ามัธยฐานของน้ำหนัก ตามเกณฑ์ส่วนสูงของ เด็กเกิน เท่าของค่า 2 เบี่ยงเบนมาตรฐาน +) 2 SD) (2ภาวะผอม Wasting) น้ำหนักตัว ของเด็กต่ำกว่าค่ามัธย</p>															<p>☒มีข้อมูล ☐ยังไม่มีข้อมูล <u>ความเห็น สธขอ</u> <u>เพิ่มเติมชี้วัด ดังนี้</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ร้อยละของเด็ก อายุ 0-5 ปี สูงดีสม ส่วน ร้อยละของเด็ก อายุ 6-14 ปี สูงดีสม ส่วน 	<p>☐บรรลุแล้ว ☐บรรลุภายใน ปี</p>	<p>กรมอนามัย กระทรวง สาธารณสุข /</p> <p>มีรายงาน - การสำรวจ ของ MICs 3 ปี 2549 และ MICs 4 ปี 2555 พบว่า ปัญหาทุพ โภชนาการใน เด็กต่ำกว่า 5 ปี ของ ประเทศไทย ส่วนใหญ่พบ ภาวะขาด อาหาร มากกว่าภาวะ อ้วน โดย ภาวะผอม เพิ่มสูงขึ้น</p>
-------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

	<p>ฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า 2-เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2-SD)ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง ตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธยฐาน โดย</p> <p>1) ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) น้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่า</p>																				<p>ร้อยละ 6.7</p> <p>เกินเป้าหมายโลกที่กำหนดไม่เกินร้อยละ 5 ส่วนภาวะอ้วนเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 2 เท่า คิดเป็นร้อยละ 10.9 ซึ่งไม่เป็นไปตามเป้าหมายโลกที่กำหนดให้ไม่เพิ่มขึ้นรวมทั้งความชุกของภาวะซีดในหญิงวัยเจริญพันธุ์ ไม่ลดลง อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มขึ้นเพียง</p>
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	<p>เบี่ยงเบนมาตรฐาน (+2 SD) 2) ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัว ของเด็กต่ำกว่าค่ามัธย ฐานของน้ำหนักตาม เกณฑ์ส่วนสูงของเด็ก น้อยกว่า -2 เท่าของค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน(-2 SD)</p>																			<p>เล็กน้อย - สำนัก นโยบายและ ยุทธศาสตร์ กระทรวง สาธารณสุข รายงาน สถานการณ์ ภาวะ โภชนาการ ของเด็ก ปฐมวัย (เด็ก) อายุ 0 – 5 ปี (พบว่า ในปี 2557 เด็กอายุ ต่ำกว่า 5 ปี มี น้ำหนักต่ำกว่า เกณฑ์ร้อยละ 5.1 ภาวะผอม ร้อยละ 6.2 ภาวะเตี้ย ร้อย ละ 11.1 และ</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

										ภาวะอ่อนวัย ละ 9.9
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-----------------------

3.เป้าประสงค์ที่ 2.3: เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กโดยเฉพาะผู้หญิง คน
พื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าโดยรวม
ถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน
ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่า
เทียม

ตัวชี้วัด 2.3.1: มูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/
เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้

ตัวชี้วัด 2.3.2: ผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและสถานภาพชน
พื้นเมือง

เป้าประสงค์การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กโดยเฉพาะผู้หญิง คน
พื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าเป็นประเด็นเพื่อเพิ่ม
มูลค่าและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มที่อาจจัดอยู่ในภาวะเปราะบางที่จะได้รับผลกระทบจากการ
พัฒนาและภาวะภัยพิบัติที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและกระทบต่อภาวะโภชนาการตามมา
อย่างไรก็ตามสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2558) ได้รายงานผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP: Gross
Domestic Product) เกี่ยวกับภาคการเกษตรในปี 2554-2558 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมเพิ่มสูงขึ้นจากปี 2554 ที่
11,300,485 ล้านบาท เป็น 13,537,485 ล้านบาทในปี 2558 และเมื่อดูภาคการเกษตรพบว่าผลิตภัณฑ์มวล
รวมปี 2554 ภาคการเกษตรมีมูลค่า 1,310,993 ล้านบาท เพิ่มเป็น 1,421,194 ในปี 2555 และ 1,469,889
ล้านบาทในปี 2556 ในปี 2557 มีมูลค่า 1,343,503 ล้านบาท และลดลงเล็กน้อยในปี 2558 มีมูลค่า
1,237,541 ล้านบาท หากพิจารณาจากกิจการเกษตรจะพบว่าการเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้มี
มูลค่า 1,201,017 ล้านบาท การประมงมีมูลค่า 109,976 ล้านบาท ในปี 2554 และในปี 2558 มีมูลค่า
1,134,375 ล้านบาท และการประมงมีมูลค่า 103,166 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์การเพิ่ม
ผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ในภาพรวมดังกล่าวแต่ในภาพการจำแนกตามกลุ่มย่อยยังไม่มี การดำเนินการ
อย่างไรก็ตามในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดรายได้ประชากรต่อหัวในปี
2564 ไว้เป็น 8,204 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกาหรือประมาณ 280,000 บาท

ตารางที่ 6.1 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศปี 2554-2558 หน่วยล้านบาท

รายการ	ณ ราคาประจำปี (Current Market Prices)					แบบปริมาณลูกโซ่ (Chain Volume Measure:CVM)				
	2554	2555	2556	2557	2558	2554	2555	2556	2557	2558
ภาคการเกษตร	1,310,993	1,421,964	1,469,889	1,343,503	1,237,541	638,732	656,018	661,307	665,786	637,532
การเกษตรกรรม การ ล่าสัตว์ และการป่าไม้	1,201,017	1,308,903	1,365,737	1,235,418	1,134,375	489,976	507,160	514,670	519,223	494,325
การประมง	109,976	113,061	104,152	108,085	103,166	149,334	140,318	130,486	127,831	130,465
นอกภาคการเกษตร	9,989,492	10,927,062	11,431,609	11,788,731	12,299,944	7,662,480	8,262,051	8,505,687	8,576,766	8,887,642
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวล รวมในประเทศ GDP	11,300,485	12,349,026	12,901,498	13,132,234	13,537,485	8,303,870	8,921,009	9,168,067	9,246,980	9,559,482

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ: CVM ขาดคุณสมบัติการวัดรวม (non-additive)

ขณะที่สถานการณ์การเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียมยังเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญของเกษตรกรเนื่องจากส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาการถือครองที่ดินหรือสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรโดยเฉพาะคนยากจนและชนพื้นเมือง ส่วนผลิตภาพการผลิตรวม (Toatal Factor Productivity: TFP) ภาพรวมมีการขยายตัวร้อยละ 0.2 และสาขาการเกษตรขยายตัวร้อยละ 2.58 ในปี 2557 ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดผลิตภาพการผลิตของปัจจัยการผลิตโดยรวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2.5 ต่อปี ซึ่งเมื่อเราพิจารณาจัดลำดับตามความ “เร่งด่วน” (Urgency) และ “ผลกระทบ” (Impact) ของเป้าประสงค์แล้วจะพบว่าเป็นเป้าที่มีความสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะโอกาสการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่เป็นพื้นฐานของการผลิตที่สำคัญของประชาชน

การประเมินสถานะด้านข้อมูล/ สารสนเทศตัวชี้วัด SDGs (เบื้องต้น)															
เป้าหมาย 2 :		ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน						หน่วยงาน รับผิดชอบหลัก :		กระทรวง เกษตรและ สหกรณ์		หน่วยงาน ร่วม :		ทส./รง./พณ./พม./สธ./ อก./วช./มท./สกว./สสช./ ศธ.	
เป้าประสงค์ 2.3 :		เพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมง ให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า โดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม ภายในปี 2573						ค่าเป้าหมาย (เป้าประสงค์) :							
ตัวชี้วัด :			ค่าเป้าหมาย		ข้อมูล/ตัวชี้วัดในภาพรวม (3 รอบ อดีตนจนถึงปัจจุบัน)			สถานะตัวชี้วัด (มี/ไม่มีข้อมูล/ ความเห็นเกี่ยวกับ ตัวชี้วัด ฯลฯ)		คาดการณ์การบรรลุเป้าหมาย SDGs/ ประเทศไทย					
			UN	ประเทศไทย (ระยะสั้น ... ปัจจุบัน -2560)	ปี	ข้อมูล/ ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด					
2.3.1	มูลค่าการผลิตต่อหน่วย แรงงาน จำแนกตามขนาด กิจการของการทำฟาร์ม/ เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้		ร่างแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 12 กำหนดรายได้ ต่อหัวในปี 2564 เป็น 8,204 ดอลลาร์ สหรัฐฯ							☒ มีข้อมูล	บรรลุ แล้ว	สำนักงาน คณะกรรมการ พัฒนาการ เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติ แห่งชาติ			

			(ประมาณ 280,000 บาท)							○ยังไม่มีข้อมูล	○บรรลุนภายใน ปี
										<u>ความเห็น</u>	
2.3.2	รายได้เฉลี่ยของผู้ผลิตอาหาร ขนาดเล็ก จำแนกตามเพศ และสถานะพื้นเมือง (เพื่อ แยกชนพื้นเมือง หรือ ชน เผ่า)									☒ มีข้อมูล	○บรรลุแล้ว
										○ ยังไม่มี ข้อมูล	○บรรลุนภายใน ปี

4. เป้าหมาย 2.4: สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลผลิตและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด 2.4.1: สัดส่วนหรือร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืน

เมื่อดูเนื้อที่การใช้ที่ดินในปี 2557 พบว่าเนื้อที่ทั้งประเทศมี 302.70 ล้านไร่ เป็นเนื้อที่ป่าไม้ 102.29 ล้านไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 149.23 ล้านไร่ และใช้ประโยชน์นอกภาคการเกษตร 69.18 ล้านไร่ โดยเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรแบ่งออกเป็นในเขตพื้นที่ชลประทาน 30.26 ล้านไร่ นอกเขตชลประทาน 118.97 ล้านไร่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงต่อระบบการผลิตและผลผลิตที่จะได้รับเนื่องจากปัจจัยสภาพแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย เป็นต้น อย่างไรก็ตามภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นการเกษตรที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เกี่ยวกับปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสารเคมีเพิ่มผลผลิตเป็นหลัก ขณะที่เกษตรกรรมยั่งยืนเมื่อพิจารณาจากนิยามความหมายแล้วจะเห็นว่าประเทศไทยเรายังมีปัญหาเรื่องการจัดการเกษตรกรรมที่ยั่งยืน โดยเฉพาะประเด็นเรื่องเกษตรอินทรีย์ โดยในประเทศไทยยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้น แม้ว่าจะมีการขยายตัวทางการผลิตอย่างต่อเนื่องก็ตาม โดยเฉพาะในระหว่างปี พ.ศ. 2545-2546 ซึ่งนับเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของขบวนการเกษตรอินทรีย์ไทย โดยเป็นช่วงจังหวะของการเปิดตัวเกษตรอินทรีย์ต่อสังคมไทยอย่างกว้างขวาง การผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ (1) เกษตรอินทรีย์แบบพึ่งพาตนเอง (ส่วนใหญ่เป็นการเกษตรแบบพื้นบ้าน) และ (2) เกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐาน สำหรับผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์นั้นเนื่องจากการผลิตเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยยังอยู่ในระยะเริ่มต้นจึงมีผู้ประกอบการและกลุ่มผู้ผลิตเพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น ผู้ประกอบการและกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์รายสำคัญของไทยในปัจจุบันคือ เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ที่ทำงานร่วมกับสหกรณ์กรีนเนท จำกัด และมูลนิธิสายใยแผ่นดิน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.89 ของเกษตรกรที่ทำการผลิตเกษตรอินทรีย์ และมีพื้นที่ทำการผลิตเกษตรอินทรีย์คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 24.14 ของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั้งหมดภายในประเทศ นอกจากนี้ยังมีบริษัทเอกชนรวมถึงบริษัทอุตสาหกรรมเกษตรขนาดใหญ่ซึ่งดำเนินกิจการสินค้าเกษตรเคมีอยู่แล้วเริ่มเข้ามามีบทบาทในการผลิตเกษตรอินทรีย์มากขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศอุตสาหกรรมเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็มีแนวคิดที่จะส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรรมยั่งยืนในปี 2558 พบว่าประเทศไทยมีพื้นที่เกษตรกรรมปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์รวม 1.68 ล้านไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เกษตรปลอดภัยที่ได้รับการรับรอง GAP 1.53 ล้านไร่ (พืชอาหาร 1.08 ล้านไร่ ข้าว 0.45 ล้านไร่) พื้นที่เกษตรอินทรีย์จำนวน 153,573 ไร่ และในช่วงปี 2560-2564 รัฐบาลประกาศนโยบายมีเป้าหมายการเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ 15% ต่อปี เมื่อเราพิจารณาถึงการลำดับตามความ “เร่งด่วน” (Urgency) และ “ผลกระทบ” (Impact) ของเป้าประสงค์ก็จะเห็นว่าเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายอื่นๆที่จะเกิดตามมาโดยเฉพาะอาหารที่ดี มีคุณภาพและปลอดภัยซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยของประชากรในประเทศ

การประเมินสถานะด้านข้อมูล/ สารสนเทศตัวชี้วัด SDGs (เบื้องต้น)												
เป้าหมาย 2 : ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน		หน่วยงานรับผิดชอบหลัก :			กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		หน่วยงานร่วม :		ทส./รง./พณ./พม./สธ./อก./วช./มท./สกว./สสช./ศธ.			
เป้าประสงค์ 2.4 :		เพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมง ให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า โดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์ม อย่างปลอดภัยและเท่าเทียม ภายในปี 2573						ค่าเป้าหมาย (เป้าประสงค์) :				
ตัวชี้วัด :		ค่าเป้าหมาย		ข้อมูล/ตัวชี้วัดในภาพรวม (3 รอบ อดีตจนถึงปัจจุบัน)					สถานะตัวชี้วัด (มี/ไม่มีข้อมูล/ ความเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด ฯลฯ)		คาดการณ์การบรรลุเป้าหมาย SDGs/ ประเทศไทย	
		UN	ประเทศไทย (ระยะสั้น ... ปัจจุบัน - 2560)	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด			
2.4.1	ร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำการเกษตรแบบยั่งยืน									มีข้อมูล	บรรลุแล้ว	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
										ยังไม่มีข้อมูล	บรรลุภายใน	

5.เป้าหมาย 2.5: รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์

ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศภายในปี พ.ศ. 2573

ตัวชี้วัด: 2.5.1: จำนวนหรือตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของพันธุกรรมพืชและสัตว์สำหรับความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ทั้งในระยะกลางและระยะยาว

ตัวชี้วัด: 2.5.2: สัดส่วนของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ในความเสี่ยง ไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์

ประเด็นการรักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมนั้นกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการโดยกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560–2579) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพันธุกรรมจากธรรมชาติโดยกำหนดไว้ในเป้าหมายเป้าหมายที่ 5 ลดอัตราการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศลงอย่างมีนัยสำคัญ มีตัวชี้วัดคือจำนวนชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตที่ใกล้สูญพันธุ์หรืออยู่ในภาวะถูกคุกคาม ซึ่งมีกลยุทธ์คือ

- 1) สำรวจ จัดทำฐานข้อมูล และจัดทำมาตรการ ในการอนุรักษ์และคุ้มครองชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม (ประเทศ ภูมิภาค จังหวัด ท้องถิ่น ชุมชน)
- 2) อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ (ในระดับชนิดพันธุ์) และถิ่นอาศัยตามธรรมชาติอย่างยั่งยืนทุกระดับ (ประเทศ ภูมิภาค จังหวัด ท้องถิ่น ชุมชน)
- 3) เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานธนาคารพันธุกรรม และแหล่งสำรองพันธุ์ไม้นอกถิ่น ที่อยู่อาศัย (ex situ) เพื่อการอนุรักษ์สายพันธุ์พืชใกล้สูญพันธุ์ พืชที่ถูกคุกคาม ลดความสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ
- 4) ผลักดันโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.) ให้เป็นกลไกหลักในการบูรณาการความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นคืนความหลากหลายทางชีวภาพ

ความหลากหลายทางพันธุกรรมเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เป็นรากฐานของความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งเป็นทรัพยากรชีวภาพอันเป็นฐานของความมั่นคงทางอาหารของมนุษย์ การดำเนินตามเป้าประสงค์และตัวชี้วัดดังกล่าวจึงมีความสำคัญยิ่ง อย่างไรก็ตามฐานข้อมูลเกี่ยวกับเป้าประสงค์และตัวชี้วัดดังกล่าวยังอยู่ระหว่างการเตรียมการเพื่อดำเนินงานยังไม่มีข้อมูลที่สามารถนำมาตอบตัวชี้วัดดังกล่าวได้ครบถ้วนครอบคลุม ขณะที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ขอปรับตัวชี้วัดเป็นการดำเนินงานเพื่อคงความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและความ

หลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติแทน ส่วนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก็ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดตั้งธนาคารสินค้าเกษตรเพื่อช่วยคนในชุมชนให้สามารถรับฝาก ถอน ให้ยืมหรือแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตร สินค้าแปรรูปวัสดุการเกษตร ปัจจัยการผลิตต่างๆ สินค้าปศุสัตว์ ประมง ซึ่งธนาคารสินค้าเกษตรเหล่านี้ อาทิ ธนาคารข้าว ธนาคารเมล็ดพันธุ์ ธนาคารอาหารสัตว์ เป็นต้น

การประเมินสถานะด้านข้อมูล/ สารสนเทศตัวชี้วัด SDGs (เบื้องต้น)											
เป้าหมาย 2 :	ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน			หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์			หน่วยงานร่วม :	ทส./รง./พณ./พม./สธ./อก./วช./มท./สกว./สสช./ศธ.		
เป้าประสงค์ 2.5 :	คงความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่ร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลาย ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม ตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศ ภายในปี 2573							ค่าเป้าหมาย (เป้าประสงค์) :			
ตัวชี้วัด :	ค่าเป้าหมาย			ข้อมูล/ตัวชี้วัดในภาพรวม (3 รอบ อดีตจนถึงปัจจุบัน)					สถานะตัวชี้วัด (มี/ไม่มีข้อมูล/ความเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด ฯลฯ)	คาดการณ์การบรรลุเป้าหมาย SDGs/ ประเทศไทย	
	UN	ประเทศไทย (ระยะสั้น ... ปัจจุบัน - 2560)	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด			
2.5.1	ตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของการเก็บผลผลิตในธนาคารพันธุกรรม (หรือการเก็บนอกสถานธรรมชาติ)								☐ มีข้อมูล ☒ ยังไม่มีข้อมูล 〇บรรลุแล้ว 〇บรรลุภายใน ปี <u>ความเห็น</u>	〇บรรลุแล้ว	
											〇บรรลุภายใน
										 ปี
2.5.2	สัดส่วนพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น แบ่งหมวดหมู่เป็น อยู่ในความเสี่ยง, ไม่อยู่ในความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์								☒ มีข้อมูล ☐ ไม่มีข้อมูล	〇บรรลุแล้ว	

	หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์										
									○ ยังไม่มีข้อมูล	○ บรรลุภายใน ปี	
	ความเห็น										
ปัญหา/อุปสรรค											

6.เป้าหมาย 2.a: เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด

ตัวชี้วัด 2.a.1: ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ

ตัวชี้วัด 2.a.2: หน่วยงานทั้งหมดมีการสิ้นไหล (การได้รับความช่วยเหลือทางการพัฒนาอย่างเป็นทางการ) ในภาคการเกษตร

การเพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรเป็นประเด็นสำคัญของการสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 2 ประเทศไทยโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้รายงานข้อมูลดัชนีความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐปี 2558 อยู่ที่ระดับ 0.36 การเพิ่มทุนจึงถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นอกจากนี้ยังมีนโยบายเพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชนบทเพื่อเป็นเส้นทางในการขนถ่ายสินค้าทางการเกษตรออกสู่ตลาดและผู้บริโภค นอกจากนี้กระบวนการวิจัยก็เป็นประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งยุทธศาสตร์การวิจัยด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ.2558-2564) เป็นแนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยดังกล่าว ส่วนการพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการบรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว เช่น มีโครงการพัฒนาระบบการให้บริการเชื่อมโยงทางอิเล็กทรอนิกส์ โครงการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ เป็นต้น ซึ่งในแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี และแผนปฏิบัติการปี 2560 ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ได้มีการกำหนดเป้าหมายและกระบวนการเพื่อตอบโจทย์ดังกล่าว

การประเมินสถานะด้านข้อมูล/ สารสนเทศตัวชี้วัด SDGs (เบื้องต้น)										
เป้าหมาย 2 :	ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน				หน่วยงานรับผิดชอบหลัก :	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	หน่วยงานร่วม :	ทส./รง./พณ./พม./สธ./อก./วช./มท./สกว./สสช./ศธ.		
เป้าประสงค์ 2.a :	เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและการขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด							ค่าเป้าหมาย : (เป้าประสงค์)		
ตัวชี้วัด :	ค่าเป้าหมาย		ข้อมูล/ตัวชี้วัดในภาพรวม (3 รอบ อดีตนจนถึงปัจจุบัน)					สถานะตัวชี้วัด (มี/ไม่มีข้อมูล/ความเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด ฯลฯ)		คาดการณ์การบรรลุเป้าหมาย SDGs/ ประเทศไทย
	UN	ประเทศไทย (ระยะสั้น ... ปัจจุบัน - 2560)	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	☒ มีข้อมูล ☐ ยังไม่มีข้อมูล	☐ บรรลุแล้ว สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ☐ บรรลุภายใน ปี
2.a.1	ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ							ความเห็น		
2.a.2	กระแสความช่วยเหลือรวม (ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) บวก กระแสความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการอื่น (Other Official Flows: OOF) ที่ให้ไปยังภาคเกษตรกรรม							☐ มีข้อมูล ☒ ยังไม่มีข้อมูล	☐ บรรลุแล้ว ☐ บรรลุภายใน ปี	

ปัญหา/อุปสรรค	
---------------	--

7.เป้าหมาย 2.b: แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการ

ขจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดฮา

ตัวชี้วัด 2.b.1: ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลง

ภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร

ตัวชี้วัด 2.b.2: การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร

ประเด็นการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลกเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในถึงแม้ว่าแนวโน้มการอุดหนุนภาคการเกษตรจะมีสูงขึ้นและการลดการบิดเบือนราคาสินค้าเกษตร (Price Distortion) จะลดลง แสดงให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายการเกษตรของภาครัฐไม่สามารถพัฒนาภาคการเกษตรและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งประเทศไทยมีนโยบายสนับสนุนการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของระบบการค้าพหุภาคีและการดำเนินการทบทวนและแก้ไขมาตรการกีดกันทางการค้าทางภาษีศุลกากร (Tariff Barriers) และมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่มีใช้ภาษี (Non-tariff Barriers) ซึ่งประเทศไทยเรายังไม่มีการดำเนินการเกี่ยวกับตัวชี้วัดเกี่ยวกับการอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบเห็นด้วยกับตัวชี้วัด 2.b.2 แต่ยังไม่มีการออกนโยบายการส่งออกสินค้าเกษตรดังกล่าว

ประเด็นการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลกมีความสำคัญที่เชื่อมโยงกับการยุติความหิวโหย การสร้างหลักประกันความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและเกาตรกรรมยั่งยืนในแง่ของการเข้าถึงสินค้าอุปโภคบริโภคของประชาชนและรายได้ที่จะเกิดขึ้นจากราคาสินค้าทางการเกษตรและมาตรการทางภาษีที่มีการดำเนินการของการเจรจาของประเทศคู่ค้า

การประเมินสถานะด้านข้อมูล/ สารสนเทศตัวชี้วัด SDGs (เบื้องต้น)												
เป้าหมาย 2 :		ยุคความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน				หน่วยงานรับผิดชอบหลัก :		กระทรวงและสหกรณ์	หน่วยงานร่วม :	ทส./รง./พณ./พม./สธ./อก./วช./มท./สกว./สสช./ศธ.		
เป้าประสงค์ 2.b :		แก้ไขและป้องกันการกีดกันและการบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบและมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกัน โดยให้เป็นไปตามอาณัติของรอบการพัฒนาโดฮา							ค่าเป้าหมาย (เป้าประสงค์) :			
ตัวชี้วัด :		ค่าเป้าหมาย		ข้อมูล/ตัวชี้วัดในภาพรวม (3 รอบ อดีตจนถึงปัจจุบัน)				สถานะตัวชี้วัด (มี/ไม่มีข้อมูล/ ความเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด ฯลฯ)		คาดการณ์การบรรลุเป้าหมาย SDGs/ ประเทศไทย		
		UN	ประเทศไทย (ระยะสั้น ... ปัจจุบัน -2560)	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด			
2.b.1	ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) - ร้อยละของความเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร									☒ มีข้อมูล ☐ ยังไม่มีข้อมูล	บรรลุแล้ว กระทรวงพาณิชย์ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ / กรมการค้าต่างประเทศ) บรรลุภายใน ปี ความเห็น มีนโยบายสนับสนุนการเสริมสร้างความ	

									แข็งแกร่งของระบบการค้าพหุภาคี และมีการ ทบทวน/แก้ไขมาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบ NTBs ผ่านการประชุมระดับพหุภาคีและทวิภาคีกับ ประเทศต่างๆ	
2.b.2	การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร								oมีข้อมูล	oบรรลุแล้ว กระทรวงพาณิชย์
									☒ ยังไม่มีข้อมูล	oบรรลุภายใน ปี
			<u>ความเห็น</u> ประเทศไทยไม่มีกลไกเพื่ออุดหนุนการ ส่งออกสินค้าเกษตร (Subsidies) / พณ. มีความเห็น ว่า เห็นด้วยกับตัวชี้วัด 2.b.2 แต่ประเทศไทยไม่มี กลไกเพื่ออุดหนุนการส่งออกสินค้าเกษตร							
ปัญหา/อุปสรรค										

8.เป้าหมาย 2.c: ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง

ตัวชี้วัด 2.c.1: ตัวชี้วัดความไม่ปกติของราคาอาหาร หรือราคาอาหารที่ผิดปกติ

ประเด็นเกี่ยวกับมาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้าหรือตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสมซึ่งมีตัวชี้วัดคือความไม่ปกติของราคาอาหาร หรือราคาอาหารที่ผิดปกติ ซึ่งจะเป็นสะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงด้านอาหารที่หมายถึงความสามารถในการจัดหาอาหาร การมีอาหารอย่างเพียงพอ และสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา และยังรวมถึงคุณภาพ ความหลากหลาย ความปลอดภัยของอาหาร การบริโภคและการใช้ประโยชน์จากอาหารด้วย การกำหนดราคาอาหารจึงเป็นตัวชี้วัดที่หน่วยงานกระทรวงพาณิชย์เป็นผู้ดำเนินการเพื่อที่จะได้นำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการใช้เก็บข้อมูลเพื่อตอบเป้าประสงค์ดังกล่าวซึ่งเกษตรกรและผู้ประกอบการในการนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์วางแผนการผลิตและการตลาดได้

การประเมินสถานะด้านข้อมูล/ สารสนเทศตัวชี้วัด SDGs (เบื้องต้น)											
เป้าหมาย 2 :		ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน		หน่วยงานรับผิดชอบหลัก :		กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		หน่วยงานร่วม :		ทส./รง./พณ./พม./สธ./อก./วช./มท./สกว./สสช./ศธ.	
เป้าประสงค์ 2.c :		เลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดโลกมีอาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์ เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารที่รุนแรง						ค่าเป้าหมาย (เป้าประสงค์) :			
ตัวชี้วัด :		ค่าเป้าหมาย		ข้อมูล/ตัวชี้วัดในภาพรวม (3 รอบ อดีตจนถึงปัจจุบัน)			สถานะตัวชี้วัด (มี/ไม่มีข้อมูล/ความเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด ฯลฯ)			คาดการณ์การบรรลุเป้าหมาย SDGs/ ประเทศไทย	
		UN	ประเทศไทย (ระยะสั้น ... ปัจจุบัน - 2560)	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด	ปี	ข้อมูล/ตัวชี้วัด		
2.c.1	ตัวชี้วัดราคา (อาหาร) ที่ผิดปกติ								☑ มีข้อมูล		บรรลุแล้ว กระทรวงพาณิชย์ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า / กรมการค้าภายใน)
									ยังไม่มีข้อมูล		บรรลุภายใน ปี

	<u>ความเห็น</u> อยู่ระหว่างการจัดทำฐานข้อมูลสินค้าและข้อมูลตลาดเพื่อให้เกษตรกร และผู้ประกอบการนำไปใช้วิเคราะห์ วางแผนการผลิตและการตลาดได้
ปัญหา/อุปสรรค	

สรุปการจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์

โดยสรุปจากการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านข้อมูล/สารสนเทศตัวชี้วัด SDGs เบื้องต้นสามารถจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์ทั้ง 8 เป้าประสงค์ จำนวน 14 ตัวชี้วัดตามความ “เร่งด่วน” (Urgency) และ “ผลกระทบ” (Impact) ของเป้าประสงค์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การจัดลำดับตามที่องค์การสหประชาชาติ (UN) เรียงลำดับไว้นั้นมีความเหมาะสมดีแล้ว ซึ่งประเด็นสำคัญคือการยุติความหิวโหยโดยเฉพาะประสงค์ที่ 2.1, 2.2, 2.3 ขณะที่เป้าประสงค์อื่นที่เรียงลำดับถัดไปก็เป็นเป้าประสงค์ที่สนับสนุนหรือหนุนเสริมให้เป้าหมายที่ 2 บรรลุความสำเร็จ ดังนั้นการจัดลำดับของความสำคัญจึงเรียงตามลำดับดังนี้

1. เป้าประสงค์ที่ 2.1: ยุติความหิวโหยและการสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573

2. เป้าประสงค์ที่ 2.2: ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีภายในปี พ.ศ.2568

3. เป้าประสงค์ที่ 2.3: เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง

คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าโดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม

4. เป้าหมาย 2.4: สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลิตผลและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ.2573

5. เป้าหมาย 2.5: รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศภายในปี พ.ศ.2573

6. เป้าหมาย 2.a: เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด

7.เป้าหมาย 2.b: แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดฮา

8.เป้าหมาย 2.c: ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง

บทที่ 7

การสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับมาตรการทางเลือกด้านเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมาย เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ 2

บทนี้ผู้วิจัยวางกรอบรายงานเกี่ยวกับการสำรวจมาตรการทางเลือกด้านเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมาย (หรือเชิงสถาบัน) ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นมาตรการที่น่าจะเป็นคานงัด (Tipping Point) หรือวิธีการที่ดี (Best practices) ที่จะทำให้สามารถบรรลุเป้าประสงค์นั้นๆ ได้

1. มาตรการทางเศรษฐกิจสำหรับขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืน (8 เป้าประสงค์ 14 ตัวชี้วัด)

สำหรับมาตรการทางเศรษฐกิจนั้นเป็นการวางแนวทางของแผนยุทธศาสตร์ นโยบาย มาตรการ และกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทางเศรษฐกิจเพื่อเป็นเครื่องมือในการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเป้าหมายต่างๆ ซึ่งเป้าหมายที่ 2 นั้นมีมาตรการทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) เป็นแนวทางหรือการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาต่างๆ ของประเทศโดยเฉพาะประเด็นเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่รัฐได้ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกเนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาด้านอื่นๆ ยุทธศาสตร์ชาติมีวิสัยทัศน์คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” หากเรามองตามวิสัยทัศน์แล้วจะพบว่าความมั่นคงนั้นรัฐมุ่งไปที่การสร้างความปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลง ความมั่นคงในทุกมิติ ความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย ระบบการเมืองที่มั่นคง รวมถึงความมั่นคงของอาหาร พลังงานและน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของวิสัยทัศน์ดังกล่าวต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารของคนในประเทศ ขณะที่ความมั่นคงมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูง และมีความสมบูรณ์ของทุนที่จะสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนความยั่งยืนคือการพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน ดังนั้นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จึงเป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมในทุกมิติที่สามารถจะช่วยผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืนและทำให้เป้าหมายของการขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืนตามเป้าหมายที่ 2 สามารถบรรลุความสำเร็จได้ หากทุกภาคส่วนสามารถบูรณาการการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนหลัก โดยสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยืดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา นั้นหมายความว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้ยึดหลักตามแนวที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติ 20 ปี ในขณะที่การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่างๆ ของแผนพัฒนาฯ ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับ

กรอบเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่องค์การระหว่างประเทศกำหนดขึ้น อาทิ การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals : SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เป็นต้น ส่วนแนวทางการพัฒนาได้บูรณาการนโยบายหรือประเด็นพัฒนาที่สำคัญของประเด็นการปฏิรูปประเทศ 37 วาระ และไทยแลนด์ 4.0 ที่รัฐบาลกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน โดยประเด็นที่เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าวได้มีการกำหนดไว้ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 2 ซึ่งจะช่วยในการบรรลุเป้าหมายได้แก่

1) การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากร ในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัยเพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตาม ความเหมาะสม การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดีที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ หมายความว่าคนที่ทุนมนุษย์จะมีคุณภาพที่ดีได้สุขภาพอนามัยจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งการขยายแนวคิดดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติกระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการต่อไป โดยนำไปจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2560-2579) กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งจะเป็นการดูแลคนในด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาทางภาวะโภชนาการโดยตรงต่อไป

2) การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำให้ความสำคัญกับการจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกิน สนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และสนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพ ผู้ด้อยโอกาสสตรี และผู้สูงอายุ รวมทั้งกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุน ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายสำคัญในการยกระดับรายได้ประชากรกลุ่ม ร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด จะเห็นว่าประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นการลดความยากจนที่เป็นปัจจัยที่สำคัญของโอกาสในการเข้าถึงความมั่นคงทางอาหารและการเข้าถึงปัจจัยการผลิตและทรัพยากรต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่กำหนดไว้ได้

3) การปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของห่วงโซ่มูลค่า เน้นสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจจัยพื้นฐาน ทูทางเศรษฐกิจให้สนับสนุนการเพิ่ม ศักยภาพของฐานการผลิตและฐานรายได้เดิม และยกระดับห่วงโซ่มูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยีวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งสร้างสังคมผู้ประกอบการให้มีทักษะการทำธุรกิจที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ตลอดจน

พัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและขับเคลื่อนเศรษฐกิจเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูงในอนาคต ประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวช่วยสนับสนุนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิตซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของอาหาร พลังงาน และการสร้างรายได้ของภาคการผลิตต่างๆ ซึ่งรวมถึงภาคการเกษตรที่เป็นฐานการผลิตที่สำคัญของประเทศไทยด้วย

4) การปรับระบบการผลิตการเกษตรให้สอดคล้องกับพันธกรณีในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและศักยภาพของพื้นที่ เน้นการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเกษตร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรชีวภาพ (Bio Based) ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรมีความปลอดภัย ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมของประเทศ การพัฒนาระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืนและการขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเกษตรจากกิจการเจ้าของคนเดียวเป็นการประกอบการในลักษณะสหกรณ์ ห้างหุ้นส่วน และบริษัท เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด ประเด็นดังกล่าวเป็นการช่วยตอบโจทย์เป้าประสงค์ที่ 2.3, 2.4 ซึ่งเป็นการมุ่งเป้าไปที่ระบบการผลิตภาคการเกษตรให้เกิดความยั่งยืน

5) การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขยายฐานเศรษฐกิจให้กว้างขึ้น และต่อยอดห่วงโซ่การผลิตให้เข้มแข็งขึ้น โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต และนำผลการวิจัยและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และโทรคมนาคม ในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงานของกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง กรอบความร่วมมือลุ่มแม่น้ำอิระวดี เจ้าพระยา แม่โขง กรอบความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย กรอบความร่วมมือความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ กรอบความร่วมมือเพื่อพัฒนาชายแดนไทย-มาเลเซีย และภูมิภาคอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ ซึ่งเป็นประเด็นในการพัฒนาที่เชื่อมโยงระบบภาคการผลิตทางการเกษตรและการค้าที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเป้าประสงค์เพิ่มการลงทุนตลอดจนยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงกันและการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตร

6) การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น เป็นการสนับสนุนเป้าประสงค์เกี่ยวกับการสร้างขีดความสามารถให้กับระบบการผลิตทางการเกษตรให้เกิดความเข้มแข็ง

7) การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็น

ธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เร่งเตรียมความพร้อมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นการมุ่งเป้าเพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมและการผันผวนของสภาพภูมิอากาศโลก

จะเห็นว่าแนวทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและสัมพันธ์กับเป้าหมายที่ 2 เพื่อขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืน นั้นได้ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาแม่บทของชาติซึ่งหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องนำไปปฏิบัติ และจัดทำประเมินผลตามภาระกิจของหน่วยงานตนเอง ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 2 มีหลายหน่วยงานแต่หน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักที่ต้องดำเนินการโดยตรงได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพาณิชย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานสนับสนุนการวิจัยทางวิชาการ เช่น วช. สสส. สกว. เป็นต้น

3. แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2560-2579) กระทรวงสาธารณสุข เป็นกรอบการพัฒนาด้านสาธารณสุขที่กำหนดขึ้นจากแนวทางที่ได้เขียนไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติ 20 ปี โดยสาระสำคัญเป็นการกำจัดปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบสุขภาพ โดยใช้กรอบยุทธศาสตร์ 4 excellence เป็นแนวทาง ได้แก่ 1) Prevention & Promotion Excellence (ส่งเสริมสุขภาพและความป้องกันโรคเป็นเลิศ) 2) Service Excellence (บริการเป็นเลิศ) 3) People Excellence (บุคลากรเป็นเลิศ) และ 4) Governance Excellence (บริหารจัดการเป็นเลิศ) โดยมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการบริการทางสุขภาพให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพเพื่อรองรับและให้บริการแก่ประชาชนกลุ่มวัยต่างๆในสังคมไทย ซึ่งประเด็นเกี่ยวกับมาตรการทางเศรษฐศาสตร์คือการลงทุนเพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีซึ่งจะเป็นทุนที่สำคัญในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อเราวิเคราะห์ผ่านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเห็นว่าประเด็นตัวชี้วัดในเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องนั้นสัมพันธ์โดยตรงกับการลดความยากจน การขจัดความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหารและการยุติภาวะทุพโภชนาการ ซึ่งหากประเทศไทยไม่สามารถลดปัญหาตามที่กำหนดไว้ในเป้าหมายดังกล่าวได้ก็ย่อมจะสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นจากมูลค่าเพิ่มที่ทรัพยากรมนุษย์เหล่านี้จะผลิตได้ และขณะเดียวกันประเทศไทยก็ต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมหาศาลเพื่อนำมาเยียวยารักษากลุ่มคนที่ประสบปัญหาภาวะทุพโภชนาการที่เกิดขึ้น

4. กรอบยุทธศาสตร์การจัดการอาหารของประเทศไทย (พ.ศ.2555-2559) โดยคณะกรรมการอาหารแห่งชาติเป็นผู้กำหนดกรอบดังกล่าวผ่านอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.2551 ซึ่งเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาเรื่องอาหารของชาติโดยคณะกรรมการอาหารแห่งชาติได้จัดทำแนวทางเพื่อให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ปฏิบัติซึ่งมี 4 ยุทธศาสตร์คือ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหาร ยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพและความปลอดภัยทางอาหาร ยุทธศาสตร์ด้านอาหารศึกษา และยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้ประเทศไทยมีฐานทรัพยากรในการผลิตอาหารที่สมบูรณ์และยั่งยืน ชุมชนเกษตรกรมีการผลิตอาหารที่เข้มแข็ง

มีระบบเศรษฐกิจและการจัดการอาหารที่เป็นธรรมสร้างรายได้ให้แก่เศรษฐกิจของประเทศและ
ท้องถิ่นบริโภคเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ ทั้งอาหารที่ผลิตใน
ประเทศและอาหารนำเข้า มีกลไกและระบบการจัดการด้านอาหารที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ
สามารถตอบสนองได้ทันต่อสถานการณ์ต่างๆทั้งภาวะปกติและภาวะวิกฤติ สร้างความเชื่อมั่นให้กับ
อาหารส่งออก เพิ่มศักยภาพและขยายโอกาสด้านการตลาดให้กับอาหารไทยผ่านทางวัฒนธรรมและ
คุณค่าทางโภชนาการ กรอบยุทธศาสตร์ดังกล่าวจึงเป็นแนวทางในการที่จะช่วยตอบโจทย์เป้าหมาย
การพัฒนาที่ยั่งยืนของเป้าหมายที่ 2

5. กรอบยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหาร (พ.ศ.2556-2559) ของกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ เป็นกรอบที่ช่วยให้เรานำมาเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ความ
มั่นคงทางอาหารของประเทศไทยและสัมพันธ์กับมาตรการทางเศรษฐกิจ โดยเป็นการประเมินเกี่ยวกับ
ความมั่นคงทางด้านอาหารที่มีการศึกษาทบทวนในด้านต่างๆได้แก่ สถานการณ์ด้านทรัพยากรและ
โครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร สถานการณ์ด้านปัจจัยการผลิต สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผล
ต่อความมั่นคงทางอาหารและนโยบายและมาตรการภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหาร มี
การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งและนำไปจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารขึ้นเพื่อนำไปใช้
ปฏิบัติโดยมียุทธศาสตร์ต่างๆดังนี้ ยุทธศาสตร์ผลิตอาหารอย่างเพียงพอกับความต้องการบริโภค
ภายในประเทศอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์สนับสนุนให้ประชากรทุกระดับเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอได้
ตลอดเวลา ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการผลิตอาหารคุณภาพดี ลดการสูญเสียและมีการใช้ประโยชน์อย่าง
เหมาะสม และยุทธศาสตร์รักษาเสถียรภาพการผลิตอาหารอย่างยั่งยืน จากกรอบยุทธศาสตร์ดังกล่าว
จะเห็นว่าเป็นกรอบที่ช่วยนำไปสู่การจัดการเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารซึ่งจะเป็นประโยชน์ในด้
การลดต้นทุนทางการผลิตและช่วยยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการผลิตเกี่ยวกับอาหารในประเทศ
ไทยซึ่งจะนำไปสู่การตอบตัวชี้วัดของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายขจัดความหิวโหย บรรลุ
ความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืน

6. แผนพัฒนาการเกษตร (พ.ศ.2560-2564) ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 12 ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงานโดยมีการกำหนด
ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคการเกษตรดังนี้

1) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้
มีความมั่นคงและภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของ เกษตรกร
และสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบธุรกิจเกษตรบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 โดยเน้นการขยายผลการทำ
การเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคการเกษตร สร้างระบบ
สวัสดิการและดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้สินให้กับเกษตรกร ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืนให้
เห็นผลในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรอินทรีย์
ซึ่งจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรสู่เกษตรกรมือ
อาชีพให้สามารถบริหารจัดการฟาร์มแบบครบวงจรตั้งแต่การผลิต แปรรูป และการตลาด ตลอดจน

สร้างการรวมกลุ่มเกษตรกร ให้เข้มแข็งและสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน เพื่อลดต้นทุนการผลิต และสร้างโอกาสในการแข่งขันของสินค้าเกษตร ใช้การตลาดนำการผลิตด้วยการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ มีการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐเกษตรกรกับภาคเอกชน เพื่อให้สินค้าเกษตรได้มาตรฐานรองรับความต้องการของตลาด ส่งเสริมการบริหารจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตร สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้ด้านโลจิสติกส์สินค้าเกษตร และโซ่อุปทานให้กับเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างเรื่องราว (Story) ให้กับสินค้าเกษตรและชุมชน เพื่อเป็นจุดขาย สร้างความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของสินค้าเกษตร สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์กลางและพัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตร เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน ตลอดจนสนับสนุนการจัดการความเสี่ยงที่จะกระทบต่อพืชผลทางการเกษตร การดำเนินงานดังกล่าวควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน กับเกษตรกร รวมถึงส่งเสริมการค้าชายแดน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นส่วนสนับสนุนและสร้างผลประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาระดับภูมิภาค

3) เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการเกษตรของประเทศให้มีศักยภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการเกษตรอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา โดยกำหนดกรอบงานวิจัยและสร้างนวัตกรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศการเกษตร และสร้างการเชื่อมโยงของข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมถึงส่งเสริมการนำงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ประโยชน์ เน้นการเข้าถึงเทคโนโลยีการเกษตรของเกษตรกรรายย่อยและกลุ่มเกษตรกรเพื่อช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาภาคการเกษตรให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

4) การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นประเด็นสำคัญของการพัฒนาภาคเกษตรบนพื้นฐานการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยเน้นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรให้คงความหลากหลายทางชีวภาพ สนับสนุนกิจกรรมเกษตรเชิงอนุรักษ์เพื่อคงความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม บริหารจัดการทรัพยากรน้ำและพื้นที่ทำกินทางการเกษตร และสร้างภูมิคุ้มกันทางการเกษตร ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

5) พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ เป็นการปรับกระบวนการทำงานภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน พัฒนาคูคลองภาครัฐ และกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องให้เป็นองค์กรที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนากฎหมายใหม่ และปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เดิมให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐจะช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน และเป็นการเตรียมความพร้อมขององค์กรให้สามารถปรับตัวและทำงานในลักษณะบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. แผนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ.2559-2564) โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเจ้าภาพในการดำเนินงาน ซึ่งมียุทธศาสตร์การพัฒนาอยู่ 5 ด้านคือ ยุทธศาสตร์ด้านสงวน อนุรักษ์ ป่าไม้ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างบูรณาการที่ตอบสนองต่อการพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ยุทธศาสตร์ด้านบริหารจัดการน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ด้านรักษาและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกัน การลดผลกระทบ และการปรับตัวเพื่อรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการองค์กรและการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยยุทธศาสตร์ทั้งหมดมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการที่จะสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติทางเศรษฐกิจ ในภาพรวมซึ่งทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นฐานของปัจจัยการผลิตที่สำคัญหากปัจจัยการผลิตที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมผลกระทบต่อกระบวนการผลิตก็จะเป็นปัญหาตามมา โดยเฉพาะภาคการผลิตทางการเกษตรที่ต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ และหากปัจจัยการผลิตได้รับผลกระทบปริมาณอาหารที่จะผลิตได้ก็จะได้รับผลกระทบตามมา เช่นเดียวกัน รวมถึงปัญหาภาพรวมของผลิตภาพที่จะเกิดขึ้นจากรายได้ที่จะได้รับของเกษตรกรและรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือ GDP ของประเทศก็จะได้รับผลกระทบตามมาด้วยเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 7.1 ตารางเปรียบเทียบเป้าประสงค์ ตัวชี้วัด และมาตรการทางเศรษฐกิจ

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	มาตรการทางเศรษฐกิจ
2.1 ยุติความหิว โหยและสร้างหลักประกันให้ทุกคน โดยเฉพาะคนที่ยากจนและอยู่ในภาวะเปราะบาง	2.1.1 ความชุกของการขาดสารอาหารหรือภาวะทุพโภชนาการ	1.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแนวทางหรือการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในด้านต่างๆของประเทศโดยเฉพาะประเด็นเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่รัฐได้ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก 2.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 3.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข 4.กรอบยุทธศาสตร์การจัดการอาหารของประเทศไทย คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ 5.กรอบยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหาร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 6.แผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12
	2.1.2: ความชุกหรือร้อยละความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบประเมิน FIES	
2.2 ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.2573	2.2.1: ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็น (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ตามค่ามาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี	1.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแนวทางหรือการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในด้านต่างๆของประเทศโดยเฉพาะประเด็นเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่รัฐได้ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก 2.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 3.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข 4.กรอบยุทธศาสตร์การจัดการอาหารของประเทศไทย คณะกรรมการอาหาร
	2.2.2: ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตามเกณฑ์ความสูงตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุ	

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	มาตรการทางเศรษฐกิจ
	<p>ต่ำกว่า 5 ปี ของ องค์การอนามัยโลกซึ่ง ใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่เบี่ยงเบนไปจาก ค่ามัธยฐานโดย</p> <p>1.ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดย น้ำหนักตัวของเด็กสูง กว่าค่ามัธยฐานของ น้ำหนักตามเกณฑ์ ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน +2SD และ</p> <p>2.ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำ กว่าค่ามัธยฐานของ น้ำหนักตามเกณฑ์ ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน -2SD)</p>	<p>แห่งชาติ</p> <p>5.กรอบยุทธศาสตร์ความมั่นคงทาง อาหาร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์</p>

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	มาตรการทางเศรษฐกิจ
<p>2.3 เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยง ปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า</p>	<p>2.3.1 มูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้</p> <p>2.3.2 ผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก จำแนกตามเพศและสถานภาพชนพื้นเมือง</p>	<p>1.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแนวทางหรือการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านต่างๆของประเทศโดยเฉพาะประเด็นเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่รัฐได้ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก</p> <p>2.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ</p> <p>3.แผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12</p>
<p>2.4 สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน และดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลิตผลและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ. 2573</p>	<p>2.4.1 สัดส่วนหรือร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืน</p>	<p>1.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแนวทางหรือการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านต่างๆของประเทศโดยเฉพาะประเด็นเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่รัฐได้ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก</p> <p>2.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ</p> <p>3.แผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12</p> <p>4.แผนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2559-2564)</p> <p>5.แผนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2560-2564</p>
<p>2.5 รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตาม</p>	<p>2.5.1 ตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของการเก็บผลผลิตในธนาคารพันธุกรรม</p> <p>2.5.2 สัดส่วนของ</p>	<p>1.แผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12</p> <p>2.แผนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2559-2564)</p>

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	มาตรการทางเศรษฐกิจ
ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์	พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ในความเสี่ยง ไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์	3.แผนแม่บทบูรณาการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ.2558-2564
2. a เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ	2.a.1 ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ 2.a.2 กระแสความช่วยเหลือรวม	1.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแนวทางหรือการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านต่างๆของประเทศโดยเฉพาะประเด็นเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่รัฐได้ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก 2.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 3.แผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)
2.b แก้ไขและป้องกันการกัดกร่อนและปิดเป็นทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ	2.b.1ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร	1.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแนวทางหรือการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านต่างๆของประเทศโดยเฉพาะประเด็นเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่รัฐได้ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก 2.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 3.แผนยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2559-2564

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	มาตรการทางเศรษฐกิจ
	2.b.2 การอุดหนุน การส่งออกทาง การเกษตร	<p>1.แผนยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2559-2564</p> <p>2.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแนวทาง หรือการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้าน ต่างๆของประเทศโดยเฉพาะประเด็น เศรษฐกิจเป็นเรื่องที่รัฐได้ให้ความสำคัญ เป็นลำดับแรก</p> <p>3.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ</p> <p>4.แผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)</p>
2.c เลือกใช้มาตรการที่สร้าง หลักประกันได้ว่าตลาดค้า อาหารและตลาดอนุพันธ์ สามารถทำงานได้อย่าง เหมาะสม	2.c.1 ตัวชี้วัดราคา (อาหาร) ที่ผิดปกติ	<p>1.แผนยุทธศาสตร์กระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2559-2564</p> <p>2.แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแนวทาง หรือการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้าน ต่างๆของประเทศโดยเฉพาะประเด็น เศรษฐกิจเป็นเรื่องที่รัฐได้ให้ความสำคัญ เป็นลำดับแรก</p> <p>3.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ</p> <p>4.แผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)</p>

2. มาตรการทางสังคมสำหรับขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืน (8 เป้าประสงค์ 14 ตัวชี้วัด)

มาตรการทางสังคมสำหรับขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืน (8 เป้าประสงค์ 14 ตัวชี้วัด) ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ประเทศไทยได้ดำเนินการในปัจจุบันและอนาคตนั้นถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาของชาติในระดับต่างๆ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องได้นำเอากรอบการพัฒนาจากแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติไปขยายแนวทางการพัฒนาในส่วนงานหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองไปปฏิบัติและจัดทำเป็นแผนพัฒนาแห่งชาติในแต่ละด้านของตนเองขึ้นมา อาทิ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข แผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แผนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งในกรอบการดำเนินงานขององค์กร หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ได้กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่สอดคล้องและนำมาจากตัวชี้วัดในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยสรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาดังกล่าวในมิติมาตรการทางสังคมประเทศไทยกำหนดแนวทางการจัดการจากการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ประเทศไทยมีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัยมากขึ้น จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ปัญหาความยากจนยังกระจุกตัวหนาแน่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ รวมทั้งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดและกลุ่มคนจนที่สุดสูงถึง 34.9 เท่า ในปี 2556 เนื่องจากการกระจายโอกาสการพัฒนาไม่ทั่วถึง ยิ่งไปกว่านั้นทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม มีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติระหว่างรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนในกลุ่มต่างๆ เนื่องจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีลักษณะรวมศูนย์ขาดการเชื่อมโยงกับพื้นที่ ในขณะที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง ประกอบกับสภาพภูมิอากาศมีการเปลี่ยนแปลงผันผวนมากขึ้นประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยมากกว่ามุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาพที่ดีที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม ตลอดจนการสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดีที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำให้ความสำคัญกับการจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกิน สนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และสนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพ ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ รวมทั้งกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จาก

การพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกิน และการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายสำคัญในการยกระดับรายได้ประชากรกลุ่มร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด จะเห็นว่ามิติมาตรการทางสังคมได้ถูกบูรณาการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่แต่ละประเทศต่างก็ให้ความสำคัญในการสร้างความมั่นคงและมีการพัฒนาที่กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด เราจะเห็นว่าประเทศต่างๆได้มีการสร้างดัชนีชี้วัดทางสังคม (Sustainability Society Index: SSI) ขึ้นมาเพื่อวัดการพัฒนาของประเทศต่างๆทั่วโลกกว่าอยู่ในระดับใด โดยดัชนี SSI มีวัตถุประสงค์ที่จะใช้เปรียบเทียบการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับโลก ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ใช้มิติทางสังคมมาเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดมาตรการในการพัฒนาและเป็นดัชนีชี้วัด

อย่างไรก็ตามสำหรับมาตรการทางสังคมสำหรับขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืน (8 เป้าประสงค์ 14 ตัวชี้วัด) ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ประเทศไทยมีกรณีตัวอย่างสำหรับข้อเสนอการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยกับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าประสงค์ของเป้าหมายที่ 2 ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) นั้น (ชนิษฐา, มปป.) มีดังนี้

ตารางที่ 7.2 การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยกับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าประสงค์ของเป้าหมายที่ 2

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	มาตรการทางสังคม
2.1 ยุติความหิว โหยและสร้างหลักประกันให้ทุกคน โดยเฉพาะคนที่ยากจนและอยู่ในภาวะเปราะบาง	2.1.1 ความชุกของการขาดสารอาหารหรือภาวะทุพโภชนาการ	1) สนับสนุนให้โรงเรียนปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นอาหารกลางวัน สำหรับเด็กนักเรียน 2) สนับสนุนให้ รพสต. ประเมินภาวะโภชนาการของหญิงตั้งครรภ์ทุกรายและทุกครั้งที่มารับบริการ 3) สนับสนุนให้กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จัดอาหารเสริมสำหรับหญิงตั้งครรภ์ที่มีค่าดัชนีมวลกาย(BMI) ต่ำกว่าเกณฑ์ เช่น ไข่ นม ข้าวกล้อง เป็นต้น 4) สนับสนุนให้ครัวเรือนของหญิงตั้งครรภ์เลี้ยงไก่ไข่ เป็ดไข่ เพื่อบริโภคในครัวเรือน 5) สนับสนุนให้ อสม. สำนวณภาวะโภชนาการของสตรีให้นมบุตร 6) สนับสนุนให้กองทุนสวัสดิการชุมชนจัดของเยี่ยมหญิงตั้งครรภ์และบุตรที่เหมาะสม เช่น ไข่ นม เป็นต้น

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	มาตรการทางสังคม
		<p>7) สนับสนุนให้หญิงวัยรุ่นหญิงตั้งครรภ์ และให้นมบุตรได้รับอาหารที่ผลิตในชุมชน เช่น ชุมชนที่ผลิตนมโคได้เอง สามารถดื่ม นมฟรี การเข้าเก็บผักในพื้นที่สาธิตของ ชุมชน หรือศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยี การเกษตร ได้รับสิทธิใช้น้ำเพื่อการเกษตร ได้มากกว่ากลุ่มอื่น เป็นต้น</p> <p>8) ส่งเสริมให้หญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้สูงอายุ ได้รับสิทธิในการ เข้าถึงอาหาร เช่น การเข้าใช้พื้นที่ สาธารณะปลูกผักสวนครัว การสนับสนุน นมจากฟาร์ม เป็นต้น</p> <p>9) สนับสนุนให้ รพ.สต. ตรวจสอบคัดกรอง สุขภาพผู้สูงอายุ เช่น ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง เพื่อประเมินภาวะโภชนาการ เป็นต้น</p> <p>10) สนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมเป็น การสนับสนุนอาหารให้กับผู้สูงอายุ เช่น ประเพณีตัดขกบาตรข้าวสารอาหารแห้ง เพื่อแบ่งปันผู้สูงอายุ ประเพณีตานต๋อด เป็นต้น</p> <p>11) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ได้รับสิทธิในการ เข้าถึงอาหาร เช่นการเข้าใช้พื้นที่ สาธารณะปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา เป็ด กบ เพื่อบริโภค</p> <p>12) สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับอาหารที่ ผลิตในชุมชน เช่น ชุมชนที่ผลิตนมโคได้ เอง สามารถดื่มนมฟรี การเข้าเก็บผักพื้นที่ สาธิตของชุมชน หรือศูนย์บริการถ่ายทอด เทคโนโลยี ได้รับสิทธิการใช้น้ำเพื่อ การเกษตรได้มากกว่ากลุ่มอื่น เป็นต้น</p> <p>13) สนับสนุนให้ รพ.สต. จัดกิจกรรม ส่งเสริมผู้ป่วยเรื้อรังรับประทานอาหารที่ เหมาะสมกับโรค</p> <p>14) สนับสนุนให้ อสม. ติดตามเยี่ยมดูแลที่</p>

		บ้านและให้ความรู้เรื่องอาหารที่เหมาะสมกับโรค แก่ผู้ป่วยเรื้อรังและครอบครัว
	2.1.2 ความชุกของความไม่มั่นคงทางอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรง	ไม่มีข้อมูลสนับสนุนในชุมชนท้องถิ่น
2.2 ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.2573	2.2.1 ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็น	<ol style="list-style-type: none"> 1) สนับสนุนให้กองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชน จัดทำแผนที่ครอบคลุมการดูแลการเจริญเติบโตของเด็ก 0-5 ปี 2) สนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กฯ ประเมินภาวะแคระแกร็น และผอม (ส่วนสูงต่ออายุ) ในเด็กต่ำกว่า 5 ปี ทุก 2 เดือน 3) สนับสนุนให้ อสม. ประเมินภาวะแคระแกร็น และผอม (ส่วนสูงต่ออายุ) ในเด็กต่ำกว่า 5 ปี ที่อยู่ในชุมชนทุก 3 เดือน 4) สนับสนุนให้ อสม. ประเมินภาวะแคระแกร็น และผอม (ส่วนสูงต่ออายุ) ในเด็กต่ำกว่า 5 ปี ที่อยู่ในชุมชน ทุก 3 เดือน 5) ส่งเสริมให้มีสื่อการให้ข้อมูล ความรู้ แก่ครอบครัวที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ในปกครอง เช่น สื่อ แผ่นพับ คู่มืออาหารสำหรับเด็ก

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	มาตรการทางสังคม
	2.2.2 ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ	1) สนับสนุนให้ อสม. ดำเนินการสำรวจภาวะทุพโภชนาการของกลุ่มประชากรเด็ก 0-5 ปี ทุก 3 เดือน 2) สนับสนุนให้กองทุนหรือสถาบันการเงินในชุมชนจัดสรรผลกำไรให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) สนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดอาหารและกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน เช่น นมพ่องมันเนย ข้าวกล้อง เป็นต้น 4) ติดตามประเมินน้ำหนักเด็กเล็กอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
2.3 เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า	2.3.1 มูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้	ไม่มีข้อมูลสนับสนุนในชุมชนท้องถิ่น
	2.3.2 ผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและสถานภาพชนพื้นเมือง	1) จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ในการสนับสนุนการทำเกษตรกรรมเพื่อสร้างอาหารปลอดภัยในชุมชน 2) สนับสนุนการพัฒนาศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพ ของผลผลิตทางการเกษตร เช่น การจัดการแปลงฟาร์ม การตัดพันธ์บำรุงพันธุ์ เป็นต้น 3) สนับสนุนการพัฒนาอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เกษตรอาสา หรืออาสาสมัครให้มีบทบาทในการพัฒนาการเกษตรและอาหารปลอดภัยของพื้นที่ 4) พัฒนาขีดความสามารถของนักวิชาการเกษตรหรือบุคลากรของ อปท. ให้สามารถสร้างรูปธรรมขับเคลื่อนระบบเกษตรกรรมยั่งยืนสู่อาหารปลอดภัยในพื้นที่ตาม 5 ชุดกิจกรรม 5) สนับสนุนการพัฒนา กลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมยั่งยืน และอาหารปลอดภัยในพื้นที่ ให้มีขีดความสามารถผลิตอาหารที่มีคุณภาพ เช่น การจัดการดิน น้ำ ปุ๋ย โรคพืช เป็นต้น 6) สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรและอบรมให้แม่บ้าน

		แม่ครัว ผู้ประกอบอาหารในงานบุญ งานวัฒนธรรม ประเพณีมีความรู้และทักษะในการประกอบอาหาร จิตการโรค และอาหารสมวัย จากวัตถุประสงค์ในชุมชน 7) จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและอาหารปลอดภัย ของตำบล โดยการมีส่วนร่วมของ 4 ภาคในพื้นที่
2.4 สร้างหลักประกันว่า จะมีระบบการผลิต อาหารที่ยั่งยืนและ ดำเนินการตามแนว ปฏิบัติทางการเกษตรที่มี ภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลผลิต และการผลิต ซึ่งจะช่วย รักษาระบบนิเวศ เสริม ชีตความสามารถในการ ปรับตัวต่อการ เปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ ภาวะอากาศ รุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัย และภัยพิบัติอื่นๆ และจะ ช่วยพัฒนาที่ดินและ คุณภาพดินอย่างต่อเนื่อง ภายในปี พ.ศ. 2573	2.4.1 สัตส่วนหรือ ร้อยละของพื้นที่ เกษตรที่มีการทำ เกษตรแบบยั่งยืน	1) ส่งเสริมให้ครอบครัวมีการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร จากการเกษตรในระดับครัวเรือน เช่น ปลูกผักสวน ครัวรั้วกินได้ ตู๋เย็นข้างบ้าน โรงพยาบาลข้างรั้ว เป็นต้น 2) รณรงค์ให้เกิดความรู้และความเข้าใจที่นำไปสู่การ ปรับพฤติกรรมบริโภคเพื่อป้องกันและจัดการโรค เช่น การรับประทานอาหารลดหวาน มัน เค็ม เป็นต้น
		3) สนับสนุนให้ชุมชนมีการพัฒนารูปแบบตลาดที่

		<p>รองรับและจำหน่ายอาหารปลอดภัยที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น ตลาดสีเขียว โชนอาหารปลอดภัย เป็นต้น</p> <p>4) พัฒนาพื้นที่ของ อปท. ให้พื้นที่ต้นแบบหรือแหล่งเรียนรู้ด้านการผลิตอาหารปลอดภัย</p> <p>5) สนับสนุนการใช้พื้นที่สาธารณะทำให้ชุมชนเข้าถึงอาหารได้ เช่นการเปลี่ยนนาร้างเป็นนารวม การปลูกผักในพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น</p> <p>6) รมรณรงค์ให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่ทำให้อาหารตามธรรมชาติกลับคืนมา เช่น การทำเกษตรปราณีต เกษตรผสมผสาน วนเกษตร เป็นต้น</p> <p>7) สนับสนุนให้มีการคัดแยกทิ้งในระดับครัวเรือน และชุมชน เพื่อนำขยะมาใช้ในการเกษตรและการสร้างอาหารปลอดภัย เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น</p> <p>8) สนับสนุนให้มีการพัฒนาให้เกิดต้นแบบของการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นา หรือการจัดการระบบน้ำเพื่อการเกษตรและสร้างอาหารปลอดภัยที่เหมาะสมกับพื้นที่</p> <p>9) สนับสนุนให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในพื้นที่สาธารณะของชุมชนสำหรับการผลิตอาหารทางการเกษตร เลี้ยงสัตว์</p> <p>10) สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ให้กับครัวเรือนเพื่อให้ผู้หญิง คนพื้นเมืองเกษตรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงได้มีโอกาสผลิตอาหาร</p> <p>11) ส่งเสริมให้ประชาชนมีการพัฒนาทักษะการแปรรูปอาหาร การผลิตอาหาร และการสร้างช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้า</p> <p>12) ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการจ้างงานผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมง</p>
<p>2.5 รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ใน</p>	<p>2.5.1 ด้วบ่งชี้ความสมบูรณ์ของการเก็บผลผลิตในธนาคารพันธุกรรม</p>	<p>1) สนับสนุนให้องค์กรชุมชนมีการจัดการทรัพยากร เพื่อการอนุรักษ์ พัฒนาและนำใช้ เช่น การสร้างแปลงรวบรวมพันธุ์ การสะสมพ่อ แม่สัตว์พันธุ์ดี กำหนดโซนพื้นที่อนุรักษ์พันธุกรรมพืช เป็นต้น</p>

<p>ไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์</p>	<p>2.5.2 สัดส่วนของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ในความเสี่ยง ไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์</p>	<p>2) สนับสนุนให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล มีการจัดทำฐานข้อมูลพันธุกรรมท้องถิ่น เช่น การขึ้นทะเบียนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เป็นต้น</p> <p>3) สนับสนุนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น</p> <p>4) สนับสนุนให้เกษตรกรมีการจัดทำธนาคารพันธุกรรมท้องถิ่น เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เป็นต้น</p> <p>5) ส่งเสริมให้ชุมชนมีการผลิตอาหารท้องถิ่น เช่น ผักพื้นบ้าน พืชเครื่องเทศและสมุนไพร คุกกี้พื้นเมือง เป็นต้น และมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ และสร้างช่องทางการตลาด</p> <p>6) ส่งเสริมให้ชุมชนจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น มหกรรมพันธุกรรมพืชและสัตว์พื้นเมือง ตลาดนัดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ประกวดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เป็นต้น</p>
<p>2. a เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ</p>	<p>2.a.1 ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ</p> <p>2.a.2 กระแสความช่วยเหลือโดยรวม</p>	<p>1) สนับสนุนให้หน่วยงาน องค์กรชุมชน ที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีงานและกิจกรรมเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในชุมชน</p> <p>2) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้สามารถคัดเลือก และปรับปรุงพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์</p> <p>3) ผลักดันให้มีการกำหนด กฎ กติกา อนุรักษ์ป่าชุมชน หรือทรัพยากรดิน น้ำ ป่า</p> <p>4) สนับสนุนการผลิตหรือการพัฒนาคนรุ่นใหม่ในชุมชนเพื่อให้สามารถผลิตอาหารทางการเกษตร เช่น กลุ่มเยาวชนหัวใจสีเขียว คนอาสาวิชา ทรัพยากรธรรมชาติเกษตรกรรุ่นใหม่ ยุวเกษตรกร เป็นต้น</p> <p>5) ผลักดันให้มีการกำหนดกฎ กติกาชุมชนเรื่องการจัดการขยะ การอนุรักษ์แหล่งน้ำ ป่าชุมชน เป็นต้น</p>
<p>2.b แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุน</p>	<p>2. b.1 ระดับ การอุดหนุน ผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลง</p>	<p>1) สนับสนุนการพัฒนาตลาดชุมชนให้เป็นช่องทางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร พืช สัตว์ ข้าว และอาหารแปรรูป</p> <p>2) เพิ่มพื้นที่ตลาดสำหรับกลุ่มผลิตอาหารทางการเกษตร และปลอดภัยต่อผู้บริโภค</p>

สินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ	ภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร	3) สนับสนุนกลุ่มอาชีพทางการเกษตร ในการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิต เช่น บรรจุกัมมันต์ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า การแปรรูปอาหารเพิ่มคุณภาพสินค้า การสร้างแบรนด์ เป็นต้น
	2.b.2 การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร	1) สนับสนุนให้มีตลาดกลางเพื่อกระจายสินค้าทางการเกษตรสู่ตลาดภายนอกชุมชน 2) สนับสนุนให้มีการพัฒนาร้านค้ากลางชุมชน ตลาดกลางชุมชน โชนอาหารปลอดภัยในชุมชน 3) ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร การแปรรูปอาหาร
2.c เลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม	2.c.1 ตัวชี้วัดราคา (อาหาร) ที่ผิดปกติ	ไม่มีข้อมูลสนับสนุนในชุมชนท้องถิ่น

จากตัวอย่างดังกล่าวเราจะเห็นว่ามาตรการทางสังคมในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืน (8 เป้าประสงค์ 14 ตัวชี้วัด) นั้นการบูรณาการกับภาคส่วนต่างๆมีความสำคัญ โดยเฉพาะภาคชุมชนและประชาสังคมซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์และผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของเขา ดังนั้นมาตรการทางสังคมที่สำคัญคือการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายในการจัดการตนเองจะเป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. มาตรการทางกฎหมายสำหรับขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืน (8 เป้าประสงค์ 14 ตัวชี้วัด)

สำหรับมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันและสนับสนุนการจัดการขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืน (8 เป้าประสงค์ 14 ตัวชี้วัด) มีกฎหมายและมาตรการที่เป็นกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องได้แก่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินและป่าไม้ กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและการประมง

1. กฎหมายเกี่ยวกับที่ดินและป่าไม้ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติการใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ซึ่งจะมีการออกระเบียบหรือกฎหมายลูกออกมาบังคับใช้ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวกับที่ดิน ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของปัจจัยการผลิตในภาคการเกษตร หากเกษตรกรสามารถมีที่ดินทำกินและมีสิทธิในที่ดินของตนเองก็จะเป็นหลักประกันของความมั่นคงในการดำรงชีพ

2. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 เป็นกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับ การเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกินของเกษตรกรในหลายพื้นที่ของประเทศ ซึ่งมักจะเกิดความ ขัดแย้งระหว่างภาครัฐและประชาชนในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายและส่งผลกระทบต่อชีวิตความ เป็นอยู่ของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวซึ่งยังไม่มีมาตรการในการจัดการที่เป็นรูปธรรม

3. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ.2518 ซึ่งการปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรมหมายความว่า การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวม ตลอดถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยรัฐนำที่ดินของรัฐหรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อหรือ เวนคืนจากเจ้าของที่ดินซึ่งมิได้ ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเองหรือมีที่ดินเกินสิทธิตาม พระราชบัญญัตินี้เพื่อจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่ เพียงพอแก่การครองชีพและสถาบันเกษตรกรได้

เขาซื้อเขาหรือเขาทำประโยชน์โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การปรับปรุง ทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

2. กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและการประมงที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม ได้แก่

1. พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พ.ศ.2482 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกของเกษตรกรที่ถูกตราขึ้นเพื่อคุ้มครองการชลประทานของราษฎร์ ซึ่ง ปัจจุบันปัญหาเรื่องระบบชลประทานราษฎร์นั้นเริ่มน้อยลงเนื่องจากระบบชลประทานดังกล่าวเริ่ม หายไป มีการจัดการน้ำของภาครัฐเข้าแทนที่โดยเฉพาะการขุดลอกคูคลอง การทำฝาย เป็นต้น

2. พระราชบัญญัติชลประทานกลาง พ.ศ.2485 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2530 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรที่ดำเนินการโดยภาครัฐ มีกรมชลประทานเป็น เจ้าของเรื่องซึ่งเป็นการจัดการที่ลงทุนจากรัฐ โดยนิยามชลประทานหมายความว่ากิจการที่กรม ชลประทานจัดทำขึ้นเพื่อให้ได้มา ซึ่งน้ำหรือเพื่อกัก เก็บ รักษา ควบคุม ส่ง ระบายหรือแบ่งน้ำเพื่อ เกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุข โภค หรือการอุตสาหกรรม และหมายความรวมถึงการ ป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำกับรวมถึงการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตชลประทานด้วย

3. พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ.2520 เป็นทรัพยากรน้ำอีกประการหนึ่ง ที่ สถานการณ์ปัจจุบันมีการนำเอาน้ำบาดาลมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการเกษตรเป็นจำนวนมากจึงมีการ กำหนดหลักเกณฑ์ขึ้น โดยน้ำบาดาลหมายความว่าน้ำใต้ดินที่เกิดอยู่ในชั้นดิน กรวด หิน หรือหิน ซึ่งอยู่ลึกจากผิวดินเกินความลึกที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ จะกำหนด ความลึกน้อยกว่าสิบเมตรมิได้ และการนำน้ำบาดาลมาใช้ประโยชน์จะต้องขออนุญาตจากเจ้าพนักงาน ตามที่กฎหมายกำหนด

4. พระราชบัญญัติประมง พ.ศ.2490 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อบังคับใช้เกี่ยวกับ กิจการที่ดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์น้ำทั้งการประกอบกิจการเลี้ยงและการจับสัตว์น้ำจากแหล่งธรรมชาติ ที่มีกฎเกณฑ์กติกาตามที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้ที่จะดำเนินการจะต้องขออนุญาตตามหลักเกณฑ์ที่ กฎหมายกำหนดก่อน

3. กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518 เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ พันธุ์พืช และสิทธิเกี่ยวกับการจัดการพันธุ์พืช

2. พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองและสิทธิเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับพันธุ์พืช

3. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองและการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์ป่า

4. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการเกษตร ได้แก่

1. พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ.2542 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าและหลักเกณฑ์ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง โดยการซื้อขายล่วงหน้าหมายความว่าการซื้อขายสินค้าเกษตรโดยวิธีการประมูลโดยเปิดเผยในตลาดเพื่อรับมอบหรือส่งมอบสินค้าเกษตรนั้นในวันข้างหน้าตามปริมาณและราคาที่ตกลงกันตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการตลาดกำหนด ส่วนข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าหมายความถึงคำสั่งซื้อหรือคำสั่งขายสินค้าเกษตรซึ่งผู้ซื้อหรือผู้ขายส่งเข้าตลาด และได้รับการยืนยันการซื้อขายเกี่ยวกับปริมาณ ราคา ระยะเวลารับมอบหรือส่งมอบสินค้าเกษตรนั้นจากตลาดแล้ว

5. กฎหมายเกี่ยวกับอาหาร ได้แก่

1. พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.2551 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำกรอบและยุทธศาสตร์อาหารของชาติขึ้น โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร คุณภาพอาหาร ระบบห่วงโซ่อาหาร ความปลอดภัยของอาหาร อาหารศึกษาเป็นการศึกษาความรู้เรื่องอาหารในด้านต่างๆ และการดำรงรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพของอาหาร

ตารางที่ 7.3 มาตรการทางกฎหมายตามเป้าประสงค์ และตัวชี้วัด

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	มาตรการทางกฎหมาย
2.1 ยุติความหิว โหยและสร้างหลักประกันให้ทุกคน โดยเฉพาะคนที่ยากจนและอยู่ในภาวะเปราะบาง	2.1.1 ความชุกของการขาดสารอาหารหรือภาวะทุพโภชนาการ 2.1.2: ความชุกหรือร้อยละความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรง จำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบประเมิน FIES	1.มาตรการเกี่ยวกับการใช้แบบประเมิน FIES จะต้องมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเก็บ แต่ปัจจุบันยังไม่มีการดำเนินงานใดที่ทำหน้าที่จัดเก็บข้อมูลดังกล่าว ดังนั้นหากมีมาตรการที่เป็นข้อบังคับหรือกฎระเบียบของสำนักงานนายกรัฐมนตรีมาบังคับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการก็จะ เป็นแนวทางในการให้ได้ข้อมูลมาตอบตัวชี้วัดดังกล่าว
2.2 ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปีพ.ศ. 2573	2.2.1: ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็น (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ตามค่ามาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี 2.2.2: ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ (ประเมินน้ำหนัก	-

	<p>ตามเกณฑ์ความสูงตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การอนามัยโลกซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธยฐานโดย</p> <p>1.ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดยน้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน +2SD และ</p> <p>2.ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน -2SD)</p>	
--	--	--

เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	มาตรการทางกฎหมาย
<p>2.3 เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และรายได้ของผู้ผลิตอาหารราย เล็กโดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยง ปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า</p>	<p>2.3.1 มูลค่าการผลิต ต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาด กิจการของการทำ ฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์/การ ป่าไม้</p> <p>2.3.2 ผลผลิต ภาพรวมรายได้ของ ผู้ผลิตอาหารรายเล็ก จำแนกตามเพศและ สถานภาพชนพื้นเมือง</p>	-
<p>2.4 สร้างหลักประกันว่าจะมี ระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและ ดำเนินการตามแนวปฏิบัติ ทางเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะ เพิ่มผลิตผลและการผลิต ซึ่งจะ ช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีด ความสามารถในการปรับตัวต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะ ช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดิน อย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ. 2573</p>	<p>2.4.1 สัดส่วนหรือ ร้อยละของพื้นที่ เกษตรที่มีการทำ เกษตรแบบยั่งยืน</p>	-
<p>2.5 รักษาหรือคงไว้ซึ่งความ หลากหลายทางพันธุกรรมของ เมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ ไนโรนาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่ เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์</p>	<p>2.5.1 ตัวบ่งชี้ความ สมบูรณ์ของการเก็บ ผลผลิตในธนาคาร พันธุกรรม</p> <p>2.5.2 สัดส่วนของ พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ท้องถิ่นที่แบ่ง หมวดหมู่ออกเป็นอยู่ ในความเสี่ยง ไม่อยู่ใน ความเสี่ยง หรือไม่รู้ ระดับความเสี่ยงต่อ</p>	-

	การจะสูญเสียพันธุ์	
2. a เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ	2.a.1 ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ 2.a.2 กระแสความช่วยเหลือรวม	-
2.b แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ	2.b.1 ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร 2.b.2 การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร	-
2.c เลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม	2.c.1 ตัวชี้วัดราคา (อาหาร) ที่ผิดปกติ	-

จากการทบทวนมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรยั่งยืน (8 เป้าประสงค์ 14 ตัวชี้วัด) นั้นเราเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่สนับสนุนทางอ้อม แต่ยังไม่มีความหมายที่บังคับใช้โดยตรง อย่างไรก็ตาม การที่ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติในเชิงรูปธรรมนั้น การบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่าการตรากฎหมายขึ้นมาใหม่ ซึ่งเราจะเห็นว่ามาตรการทางกฎหมายในส่วนของเป้าประสงค์ที่บางตัวที่ยังเป็นปัญหาในการบริหารจัดการอย่างเช่น เป้าประสงค์ที่ 2. b แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ ซึ่งมีตัวชี้วัดคือระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร และการอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตรนั้นจำเป็นต้องมีการหาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมเนื่องจากเป็นเป้าประสงค์และตัวชี้วัดที่มีความสัมพันธ์กับกฎกติกาสากลว่าด้วยการเจรจาทางการค้าในระดับทวิภาคี พหุภาคีระหว่างประเทศ ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่มีความเปราะบางทางสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ

บทที่ 8

สรุป

รายงานการสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยในครั้งนี้สามารถสรุปผลการดำเนินงานเกี่ยวกับเป้าหมายที่ 2 คือการขจัดความหิวโหย การสร้างหลักประกันด้านความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนดังนี้

1. การนิยามความหมายเป้าประสงค์และตัวชี้วัดการจัดการขจัดความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนนั้นพบว่า ประเทศไทยเรายังไม่มีการนิยามความหมายในแต่ละเป้าประสงค์ที่ชัดเจนและเข้ากับบริบทของประเทศไทย เมื่อเราทบทวนการนิยามความหมายของแต่ละเป้าประสงค์ตามการนิยามขององค์กรที่เกี่ยวข้องระหว่างประเทศและงานศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในประเทศแล้วจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจต่อความหมายคำจำกัดความที่ตรงกันของหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและสามารถจะผลักดันขับเคลื่อนการทำงานไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. การสำรวจสถานการณ์การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยนั้นพบว่า ประเทศไทยมีสถานการณ์ที่ดีเกี่ยวกับการที่จะบรรลุเป้าหมายใน Goal 2 เนื่องจากการดำเนินงานของประเทศโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการยุติความหิวโหย การสร้างหลักประกันด้านความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน โดยพบว่าเป้าประสงค์และตัวชี้วัดแต่ละตัวสามารถประเมินสถานะเบื้องต้นได้ดังนี้

เป้าประสงค์ที่ 2.1: ยุติความหิวโหยและการสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด 2.1.1: ความชุกของการขาดสารอาหารหรือขาดแคลนสารอาหาร นั้นพบว่าสถานการณ์ในการลดความชุกของการขาดสารอาหารในกลุ่มประชากรเป้าหมายของประเทศไทยมีความชุกลดลงและผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในขณะที่เดียวกันกระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำฐานข้อมูลก็มีการขอเพิ่มตัวชี้วัดที่มากกว่าที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้โดยมีการขอเพิ่มตัวชี้วัดร้อยละของเด็กอายุ 0-5 ปี สูงดีสมส่วน และร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี สูงดี สมส่วน

ตัวชี้วัด 2.1.2: ความชุกของความไม่มั่นคงด้านอาหารของประชากรในระดับปานกลางหรือรุนแรงจำแนกบนพื้นฐานของระดับประสบการณ์ในการขาดความมั่นคงทางอาหารหรือใช้แบบประเมิน FIES สำหรับตัวชี้ดังกล่าวยังไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อตอบตัวชี้วัดนี้ ดังนั้นควรมีการมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำและเก็บฐานข้อมูลตัวชี้วัดดังกล่าว

เป้าประสงค์ที่ 2.2: ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.2573 รวมถึงบรรลุ

เป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ.2568

2.2.1: ความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็น (ความสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ตามค่ามาตรฐานการเจริญเติบโตขององค์การอนามัยโลก) ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี สถานการณ์ในเป้าประสงค์และตัวชี้วัดนี้ ประเทศไทยสามารถดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายโดยสถิติจากการรายงานของกรมอนามัย และสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข พบว่าความชุกภาวะเตี้ยแคระแกร็นของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ของประเทศมีจำนวนลดลง

ตัวชี้วัด 2.2.2: ความชุกของภาวะทุพโภชนาการ (ประเมินน้ำหนักตามเกณฑ์ความสูงตามมาตรฐานการเจริญเติบโตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขององค์การอนามัยโลกซึ่งใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เบี่ยงเบนไปจากค่ามัธยฐานโดย 1.ภาวะน้ำหนักเกิน (Overweight) โดยน้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน +2SD และ 2.ภาวะผอม (Wasting) น้ำหนักตัวของเด็กต่ำกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กน้อยกว่า -2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน -2SD) สำหรับประเทศไทยสถานการณ์ดังกล่าวพบว่าความชุกของภาวะทุพโภชนาการมีแนวโน้มลดลง แต่มีปัญหาของภาวะโภชนาการเกินในเด็กที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุขจึงขอปรับเพิ่มตัวชี้วัดคือร้อยละของเด็กอายุ 0-5 ปี สูงดีสมส่วน และร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี สูงดี สมส่วน ส่วนสถานการณ์กลุ่มประชากรอื่นอย่างหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตรนั้นมีรายงานที่สำรวจพบว่ามีแนวโน้มของภาวะการขาดสารอาหารบางอย่าง เช่น ภาวะโลหิตจาง ภาวะการขาดสารไอโอดีน เป็นต้น ขณะที่ผู้สูงอายุพบว่าแนวโน้มของสถานการณ์ปัญหาภาวะทุพโภชนาการที่เพิ่มขึ้น

เป้าประสงค์ที่ 2.3: เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กโดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า โดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม

ตัวชี้วัด 2.3.1: มูลค่าการผลิตต่อหน่วยแรงงาน จำแนกตามขนาดกิจการของการทำฟาร์ม/เลี้ยงสัตว์/การป่าไม้ นั้นสถานการณ์พบว่ามีแนวโน้มที่ดีขึ้นโดยข้อมูลจากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรมีมูลค่าที่เพิ่มขึ้น การจ้างงานภาคเกษตรและมูลค่าผลิตต่อหน่วยแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด 2.3.2: ผลผลิตภาพรวมรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็กจำแนกตามเพศและสถานภาพชนพื้นเมือง สำหรับสถานการณ์ผลผลิตภาพรวม (TFP) นั้นพบว่าประเทศไทยมีแนวโน้มการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นโดยภาคการเกษตรมีการขยายตัวถึงร้อยละ 2.58 ในปี 2557

เป้าประสงค์ที่ 2.4: สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลิตผลและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด 2.4.1: สัดส่วนหรือร้อยละของพื้นที่เกษตรที่มีการทำเกษตรแบบยั่งยืน สถานการณ์เกี่ยวกับสร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนนั้นพบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนพื้นที่ใน

การผลิตทางการเกษตรกว่าร้อยละ 46.54 ของพื้นที่ทั้งประเทศ มีการทำการเกษตรปลอดภัยที่ได้รับการรับรอง GAP จำนวน 1.05 ล้านไร่ พื้นที่เกษตรอินทรีย์จำนวน 153,573 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.68 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งประเทศ ซึ่งจะเห็นว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่น้อย ซึ่งมีความจำเป็นต้องส่งเสริมและสนับสนุนการเกษตรกรรมยั่งยืนให้มากขึ้น โดยต้นปีที่ผ่านมารัฐบาลได้มีนโยบายเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ขึ้นเป็น 1 ล้านไร่ในระยะเวลา 4 ปีหรือร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขอปรับเปลี่ยนให้มีการเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี และให้เกษตรกรได้รับการอบรมเกษตรทฤษฎีใหม่ปีละ 15,000 ราย

เป้าประสงค์ที่ 2.5: รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศภายในปี พ.ศ.2573

ตัวชี้วัด: 2.5.1: จำนวนหรือตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์ของพันธุกรรมพืชและสัตว์สำหรับความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ทั้งในระยะกลางและระยะยาว

ตัวชี้วัด: 2.5.2: สัดส่วนของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่แบ่งหมวดหมู่ออกเป็นอยู่ในความเสี่ยง ไม่อยู่ในความเสี่ยง หรือไม่รู้ระดับความเสี่ยงต่อการจะสูญพันธุ์

สำหรับสถานการณ์เป้าประสงค์และตัวชี้วัดนี้ของประเทศไทยพบว่ายังอยู่ระหว่างการดำเนินงานโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขอปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดเป็นมีการดำเนินงานเกี่ยวกับรักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์ และมีการดำเนินงานเพื่อจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เป้าประสงค์ที่ 2.a: เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด

ตัวชี้วัด 2.a.1: ดัชนีการเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐ

ตัวชี้วัด 2.a.2: หน่วยงานทั้งหมดที่มีการขับเคลื่อนที่ราบรื่น (การได้รับความช่วยเหลือทางการพัฒนาอย่างเป็นทางการ) ในภาคการเกษตร

สำหรับสถานการณ์การเตรียมความพร้อมทางการเกษตรต่อค่าใช้จ่ายของภาครัฐในประเทศไทยมีข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รายงานปี 2558 อยู่ที่ระดับ 0.36

เป้าประสงค์ที่ 2.b: แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดฮา

ตัวชี้วัด 2.b.1: ระดับการอุดหนุนผู้ผลิตโดยรวม (PSE) โดยดูจากร้อยละของความเปลี่ยนแปลงภาษีการส่งออกและนำเข้าในสินค้าเกษตร

ตัวชี้วัด 2.b.2: การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตร

สถานการณ์การแก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบสำหรับประเทศไทยนั้น มีนโยบายสนับสนุนการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของระบบการค้าพหุภาคีและมีการทบทวน/แก้ไข มาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบ NTBs ผ่านการประชุมระดับพหุภาคีและทวิภาคีกับประเทศต่างๆ โดยมีกระทรวงพาณิชย์เป็นผู้ดำเนินการ ขณะที่การอุดหนุนการส่งออกทางการเกษตรนั้น กระทรวงพาณิชย์เห็นว่าประเทศไทยไม่มีกลไกเพื่ออุดหนุนการส่งออกสินค้าเกษตร

เป้าประสงค์ที่ 2.c: ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหาร และตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของ ตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง

ตัวชี้วัด 2.c.1: ตัวชี้วัดความไม่ปกติของราคาอาหาร หรือราคาอาหารที่ผิดปกติ

สถานการณ์ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้าอาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสมสำหรับประเทศไทยพบว่าอยู่ระหว่างการจัดทำฐานข้อมูลสินค้าและข้อมูลตลาดเพื่อให้เกษตรกรและผู้ประกอบการนำไปใช้วิเคราะห์วางแผนการผลิต และการตลาดได้โดยการดำเนินงานของกระทรวงพาณิชย์

3. การประเมินสถานะมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมายที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านความมั่นคงทางอาหารและการยุติความหิวโหยในประเทศไทยพบว่าประเทศไทยได้มีการดำเนินเกี่ยวกับมาตรการทางเศรษฐกิจและมาตรการทางสังคมพบว่าในระดับชาติได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาต่างๆ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงต่างๆที่นำเอารอบตามแนวทางการพัฒนาของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ไปปฏิบัติ อาทิแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2560-2579) กระทรวงสาธารณสุข แผนพัฒนาการเกษตร (พ.ศ.2560-2564) ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแผนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ.2559-2564) โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ส่วน มาตรการทางกฎหมายพบว่ามีความหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของมาตรการการขจัดความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน แต่ยังมีลักษณะที่กระจัดกระจาย แต่ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ทำให้กฎหมายอาจไม่เอื้อหรือสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือบางทีกฎหมายกลับเป็นอุปสรรคเสียเอง เช่น สิทธิและการเข้าถึงทรัพยากรในการผลิตของเกษตรกรและคนยากจน เป็นต้น

4. การจัดลำดับความสำคัญเพื่อนำเสนอเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เหมาะสมของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายนั้นตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) นั้น เป้าประสงค์และตัวชี้วัดแต่ละประเด็นมีความสำคัญและสัมพันธ์กัน โดยผู้เขียนเห็นว่าการเรียงลำดับตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่

กำหนดมามีความเหมาะสมตามความ “เร่งด่วน” (Urgency) และ “ผลกระทบ” (Impact) ของ เป้าประสงค์ตามลำดับดังนี้

1. เป้าประสงค์ที่ 2.1: ยุติความหิวโหยและการสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนยากจน และประชากรที่อยู่ในภาวะเปราะบาง รวมทั้งทารกสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความพอเพียงตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ.2573

2. เป้าประสงค์ที่ 2.2: ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการ สารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ.2573 รวมถึงบรรลุ เป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ภายในปี พ.ศ.2568

3. เป้าประสงค์ที่ 2.3: เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมงให้เพิ่มขึ้นเป็นสอง เท่าโดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากรและปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์มอย่างปลอดภัยและเท่าเทียม

4. เป้าประสงค์ที่ 2.4: สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการ ตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลผลิตและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ.2573

5. เป้าประสงค์ที่ 2.5: รักษาหรือคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและ สัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและความหลากหลายทั้งใน ระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปัน ผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่าง เป็นธรรมและเท่าเทียมตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศภายในปี พ.ศ.2573

6. เป้าประสงค์ที่ 2.a: เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่อง โครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำ ธนาคารยีนของพืชและสัตว์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลัง พัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด

7. เป้าประสงค์ที่ 2.b: แก้ไขและป้องกันการกีดกันและบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตร โลก รวมถึงทางการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบ และมาตรการเพื่อการ ส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามแนวทางของกรอบการพัฒนาโดย

8. เป้าประสงค์ที่ 2.c: ปรับการวัดเพื่อเลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดค้า อาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง ข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหาร อย่างรุนแรง

ข้อเสนอแนะจากภาคประชาสังคม

ในส่วนของภาคประชาสังคมได้ให้ข้อเสนอแก่ภาครัฐในการเพิ่มมิติของการมีส่วนร่วมและการให้สิทธิแก่ประชาชนโดยต้องมีการดำเนินการให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง 100% ให้คนไทยทุกคนเข้าถึงฐานทรัพยากรอาหารที่หลากหลายตามระบบนิเวศวัฒนธรรม เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยไร้สารพิษ เพิ่มพื้นที่ 50% ของพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์และเกษตรเชิงนิเวศ เพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมไร้สารพิษในเมืองโดยจัดสรรพื้นที่แก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางเกษตรอินทรีย์ของเอเชีย ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคเกษตรกับภาคอื่นๆไม่เกิน 2 เท่า ลดสารพิษตกค้างในอาหารให้เหลือ 0% และดำเนินนโยบายให้ไร่นาคงอยู่ เกษตรกรและผู้บริโภคแข็งแรง ข้อเสนอดังกล่าวเป็นเป้าหมายที่ภาคประชาสังคมอยากให้เกิดขึ้นซึ่งเชื่อว่าจะเป็นส่วนสนับสนุนให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายที่ 2 ได้ (วาราลักษณ์, 2559)

นอกจากนี้ได้เสนอแนะกรอบยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเป้าหมายที่ 2 โดยมุ่งเน้น “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และการสร้างทางเลือกการพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่มีข้อเสนอมาตรการ กลไก และปฏิบัติการดังนี้

1. จัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินและส่งเสริมโฉนดชุมชน
2. ปรับการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชให้มีเป้าหมายสร้างเกษตรกรนักปรับปรุงพันธุ์และวิสาหกิจเมล็ดพันธุ์
3. ขยายชลประทานโดยสร้างระบบชลประทานในไร่นาแทนการสร้างโครงการชลประทานขนาดใหญ่
4. ปฏิรูประบบสินเชื่อเพื่อสร้างความเป็นธรรมและกำหนดให้มีกรีนเครดิตอย่างน้อย 25%
5. ยกเครื่องกฎหมายสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมและหลักป้องกันเอาไว้ก่อน
6. พัฒนานวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพโดยเน้นยกระดับความสามารถของวิสาหกิจท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและยา
7. ขยายตลาดท้องถิ่นและตลาดทางเลือกให้มีบทบาทหลักในระบบกระจายอาหาร
8. ปรับพระราชบัญญัติแข่งขันทางการค้าให้ประชาชนมาร่วมกำกับขจัดการทับซ้อนผลประโยชน์

อย่างไรก็ตามเมื่อเราพิจารณาจากข้อเสนอแนะของภาคประชาสังคมเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาเพื่อยุติความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหาร การยกระดับภาวะโภชนาการและการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนนั้น มีประเด็นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการดำเนินการบางส่วนของภาครัฐ แต่ก็มีบางประเด็นที่รัฐเองควรนำมาพิจารณาเพื่อประกอบการดำเนินงานหรือนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของเป้าหมายที่ 2 ซึ่งจะเป็นการร่วมกันในการที่จะเดินทางไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จ

บรรณานุกรม

- กิตติกร นิลมานัต, ขนิษฐา นาคะ, วิภาวดี คงอินทร์, เอมอร แซ่จิ๋ว, พัชรี ไชยลังกา และปิยะภรณ์ บุญพัฒน์.(มกราคม – มีนาคม 2556).ภาวะโภชนาการของผู้สูงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.วารสารสภาการพยาบาล.28(1) .
- ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์.(2557).กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารในประเทศไทย และความคืบหน้า. ณ ประเทศไทย ศูนย์นวัตกรรมคุ้มครอง อาคารจามจุรีสแควร์.เอกสารประกอบการบรรยาย Thailand Food Innovation Forum .
- กระทรวงสาธารณสุข.(2557).รายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษด้านสุขภาพ (Millenium Development Goals-MDGs) ฉบับที่ 3 พ.ศ.2557, สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- กรมบรรเทาสาธารณภัย.(2557).การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมวิชาการเกษตร.(2557).คู่มือองค์ความรู้เรื่องการสำรวจ รวบรวมเชื้อพันธุพืชทางการเกษตร สำหรับธนาคารเชื้อพันธุพืช กรมวิชาการเกษตร.สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร.(2556).คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมส่งเสริมและเผยแพร่คุณภาพสิ่งแวดล้อม.(2553).ความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิวิกฤตชีวิตโลก. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.กรุงเทพฯ.
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย.(2556). แม่วัยใส ความท้าทายการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: บริษัทแอดวานส์ปรีนติ้งจำกัด.
- กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์.(2552).แผนปฏิบัติการทั่วโลกว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมสัตว์. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.กรุงเทพฯ.
- ขนิษฐา นันทบุตร.ชี้แจงแบบสำรวจงานและกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น ที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. เอกสารอัดสำเนา., มปป.

คณะกรรมการสถิติสาขาเกษตรและประมง .(2559).แผนพัฒนาสถิติสาขาเกษตรและประมง ฉบับ
ที่ 1 พ.ศ.2557-2558.

ชวนน รัตน์วราหะ.(2536). ระบบนิเวศธรรมชาติกับเกษตรกรรม: ความหลากหลายทางชีวภาพและ
ความสมดุลในความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์
(บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.,2536.

ชวนน รัตน์วราหะ และสุพจน์ ชัยวิมล.(2550). เกษตรกรรมยั่งยืน ๑. สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

ตรีธรรณ พงศ์มขพัฒน์, สุจิตรา ชำนิวิทย์กรรณ์, วัชรศักดิ์ สีละวัฒน์, จันทร์ทิพย์ บุญประกายแก้ว และรอน
ศิริวันสามนต์.(2552) . ยุทธศาสตร์และกลไกการเจรจาการค้าระหว่างประเทศของไทย.
รายงานวิจัย กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ณัตถยา สุขสงวน.(มิถุนายน 2558). มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภายในอาเซียน: อุปสรรคใหม่ของการ
ส่งออกของไทยสู่ AEC.บทความวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 5 (15).

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และวีรวัลย์ ไพบูลย์จิตต์อารี.(2547).การอำนวยความสะดวกทางการค้า.
รายงานโครงการจัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางในการเตรียมความพร้อมของ
ภาคอุตสาหกรรมไทยอันเนื่องมาจากการเจรจา WTO รอบใหม่ที่กรุงโตโฮ.สถาบันวิจัยเพื่อ
การพัฒนาประเทศไทย.

นนทกานต์ จันทร์อ่อน.(2557).ความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทย.บทความทางวิชาการ สำนัก
วิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

บุญฤทธิ์ สุขรัตน์.(2557). การตั้งครุฑในวัยรุ่น : นโยบาย แนวทางการดำเนินงานและติดตาม
ประเมินผล.นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

พฤกษ์ ยิบมันตะศิริ และคณะ.การพัฒนาตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารภายใต้บริบทสังคมไทย
จังหวัดเชียงรายใหม่. รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.),2553.

มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย).(2554).ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชน. รายงาน
การวิจัยสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) .(2558).สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2557.
กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

วีระ หวังสัจจะโชค.(2557).ความมั่นคงทางอาหารในอาเซียน : บทสำรวจร่วมสมัย.มูลนิธิเกษตรกรรม
ยั่งยืน.

วรลักษณ์ ไชยทัฬห.(2559). ยุทธศาสตร์สังคมไทยที่ยั่งยืนโดยภาคประชาสังคมกับเป้าหมายการ
พัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน.(2559) .รายงานผลการศึกษาภาวะ
หนี้สินของครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยของประเทศไทย.

ศจินทร์ ประชาสิทธิ์.(2552). การพัฒนาดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร.รายงานวิจัย สำนักงาน
คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).

สุชญา พันภัย, ทวีศักดิ์ เตชะเกรียงไกร และทัศนีย์ ลิ้มสุวรรณ .(กันยายน-ธันวาคม 2559).ภาวะ
โภชนาการของผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม ติดบ้าน และติดเตียงในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัด
อ่างทอง.วารสารคหเศรษฐศาสตร์ .59(3).หน้า48-60.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2551).ผลิตภาพการผลิตการพัฒนา
เศรษฐกิจของไทย.เอกสารประกอบการสัมมนาประจำปี 2551. สายงานพัฒนาเศรษฐกิจมห
ภาคและบัญชีประชาชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2556).การคาดประมาณประชากร
ของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2558). เป้าหมายการพัฒนาแห่ง
สหัสวรรษ 2583.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.(2556).ยุทธศาสตร์การวิจัยประเด็นผู้สูงอายุและสังคมผู้สูงอายุ
(2556-2559).

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.(2546).ความหลากหลายทางชีวภาพ
Biological Diversity “โลกทำอะไรบ้าง แล้วเราทำอะไร”.กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม.

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ.(2547).การส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืน. กรุงเทพฯ:
เซ็นจูรี่.

สำนักงานสำรวจสุขภาพประชาชนไทย.(2543).รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจ
ร่างกาย ครั้งที่ 4 พ.ศ.2551-2552 สุขภาพเด็ก.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม พ.ศ.2554-2558 (ฉบับปรับปรุง)

สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม.,2556.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.(2558).แผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม พ.ศ.2559.สำนักงาน

ปลัดกระทรวงคมนาคม.

สำนักเศรษฐกิจการเกษตร.(2558).สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2558.กระทรวงกระ

เกษตรและสหกรณ์.

สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ.(2556).การศึกษาเศรษฐกิจสีเขียวในบริบทภาค

การเกษตร.สำนักงานเศรษฐกิจ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.,2556

องค์การยูนิเซฟประเทศไทย.(2558).การวิเคราะห์สถานการณ์การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในประเทศไทย.

รายงานการสังเคราะห์.

อรพินท์ บรรจง, จินต์ จรุงรักษ์, พิสมัย เอกก้านตรงและ โสภา ธมโชติพงศ์.(2548).ความสามารถใน

การเลี้ยงดูภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุ.วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม,

2548; 28(2) : 77-90.

MICS.รายงานการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ.2555., 2556.

เข้าถึง 1 พฤษภาคม 2560: https://www.unicef.org/thailand/57-05-010-MICS_TH.pdf

MICS.ความเหลื่อมล้ำ ช่องว่างปัญหาเด็กและสตรี ผลสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีใน

ประเทศไทยที่สำคัญ พ.ศ.2555.,2557.

MICS.ความเหลื่อมล้ำ ช่องว่างปัญหาเด็กและสตรี ผลสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีใน

ประเทศไทยที่สำคัญ พ.ศ.2558-2559.,2559.

ADB.Gender .(2013) .*Equality and Food Security : Women's Empowerment as a Tool*

against Hunger.Mandaluyong City, Philippines: Asian Development Bank.

Almekinders C., L. Fresco & P. Struik.(1995). *The need to study and manage variation*

in agro-ecosystems. Netherlands Journal of Agricultural Science 43, 127-142.

Amderson JW, Johnstone BM & Remley DT.(1999). *Breast-feeding and cognitive*

development: a meta-analysis. AM J Clin Nutr 1999 ;70(4) : 525-35.

- Ballard JT, Kepple AW & Cafiero C.(2013).*The Food Insecurity Experience Scale: Development of a Global Standard for Monitoring Hunger Worldwide*.FAO Technical Paper Version 1.1..
- Brookfield H.& Padoch C. (1994). *Appreciating agrodiversity: a look at the dynamism and diversity of indigenous farming practices*. Environment 36(5), 8-11, 37-43.
- Brookfield H. & M. Stocking.(1999). *Agrodiversity: definition, description and design*. Global Environmental Change 9.77-80.
- Brush, S. B.(1991). *A farmer-based approach to conserving crop germplasm*. Econ. Bot., 39:310-325.
- Coates J, Swindale A & Bilinsky P.(2007) . *Household Food Insecurity Access Scale (HFIAS) for Measurement of Food Access: Indicator Guide*. Washington, D.C.: Food and Nutrition Technical Assistance Project.
- FAO/FIVIMS.(2002). *Making FIVIMS Work for You-Tools and tip*.
- FAO.(2006). *Food Security*.Policy Brif, Issue 2.
- FAO. *An Introduction to the Basic Concepts of Food Security*. Food Security Information for Action: Practical Guides, 2008. [cited 2017 March 15]. Available from: www.foodsec.org/concepts_guide_pdf
- Golding J, Rogers IS & Emmert PM. *Association between breast feeding, child development and behavior*. Early Hum Dev 1997; 49 Suppl: S 175-84.
- Integrated Food Security Programme Trincomalee. (2002). *The Use of Stunting and Wasting as Indicators for Food Insecurity and Poverty*. Working Paper 27 March 2000, Online version November 2002.
- Jean D & Sen A. (1989). *Hunger and Public Action*. Oxford: Clarendon.
- Glowka L, Burhenne-Guilmin F, Synge H, McNeely JA & Gundling L.(1994). *A Guide to the Convention on Biological Diversity*. Environmental Policy and Law Paper No.30.IUCN, Gland and Cambridge.

- Lawrence M & Maunder N.(2007).*The Integrated Food Security and Phase Classification (IPC): A Review*. Regional Hunger and Vulnerability Programme.
- Loaiza E & Liang M.(2013). *Adolescent Pregnancy: A Review of the Evidence*. UNFPA: New York.
- Maxwell D & Caldwell R.(2008).*The Coping strategies Index: Field Method Manual*. Second Edition, 2008. [cited 2017 May 10]. Available from: http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/manual_guide_proced/wfp211058.pdf
- NEMO: *Nutrition Education Materials* Online.(2017). Validate Malnutrition Screening and Assessment Tools: Comparison Guide. [cited 2017 May 1]. Available from: <http://www.health.qld.gov.au/masters/copyright.asp>
- Netting, R.McC.(1996). *Agro-diversity on a farming frontier: Kofyar smallholders on the Benue Plains of central Nigeria*. Africa 66,52-77.
- Oakley E. & J. H. Monsen.(September 2005) *Gender and agrobiodiversity: a case study from Bangladesh*. The Geographical Journal, 171 (3) : 195–208.
- Pimentel & D. et al.(1992). *Conserving biological diversity in agricultural and forestry systems*. Bioscience 42, 354-362.
- Rerkasem B. & K. Rerkasem.(2002). *Agrodiversity for in situ Conservation of Thailand's Native Rice Germplasm*. Chiang Mai University Journal.1(2) 129-148.
- Rerkasem K. & R. Rerkasem .(2006) . *Agrodiversity: Lessons from the highlands of northern Thailand*. In Small-Scale Livelihoods and Natural Resource Management in Marginal Areas of Monsoon Asia. Saxena K. G., Ling L., Kono Y. and Miyata S. Eds. Bishen Singh Mahendra Pal Singh Publishers, Uttaranchal, India.

- Rojer AGM, Kruijzena HM, Trappenburg MC, Reijnierse EM, Sipila S, & Narici MV et al. *The prevalence of malnutrition according to the new ESPEN definition in four diverse populations.*(2015).*Clinical Nutrition*, 1-5.
- Rudert, C. Promoting Child Nutrition in Asia, Vientiane, November 4-6, 2014. *Regional Advisor Nutrition UNICEF East Asia Pacific Regional Office*.UNICEF, 2014. [cited 2017 June 1]. Available from:www.ipu.org/splz-e/vientiane14/malnutrition.pdf
- South Centre. (1997).*Universal Food Security Issue for the South*. Atar, Geneva: Switzerland,
- Smith, CL.& Subandoro A.(2007).*Measuring Food Security Using Household Expenditure Surveys.Food Security inPractice Technical Guide Series*. Washington DC: International Food Policy Research Institute. [cited 2017 May 2]. Available from: www.ifpri.org/sites/default/files/publications/sp3.pdf.
- Stockin & M.Diversity.(2002) . *A New Strategic Direction for Soil Conservation*. Paper presented on 12th ISCO Conference Beijing 2002.
- Torres F, M. Pineiro, E. Trigo & R. M. Nogueira.(2000). *Agriculture in the Early XXI Century: Agrodiversity and Pluralism as a Contribution to Address Issues on Food Security, Poverty and Natural Resource Conservation, Reflections on its Nature and Implications for Global Research. Issues Paper Commissioned by the GFAR as a Basis to Elaborate a Global Shared Vision on Agricultural Research for Development*, Rome, GFAR, July 2000.
- UNICEP. *“Strategy for improved Nutrition of Children and Women in Developing Countries.” Policy Review*,1990.
- United Nations."Long-Range World Population Projections: Based on the 1998 Revision, Population Division of the Department of Economic and Social affairs of the United Nations Secretariat. New York: Department of Social and Economic Affairs.", 2000.

United Nations.Compilation of Metadata for the Proposed Global Indicators for the Review of the 2030 Agenda for Sustainable Development, 2015. [cited 2017 May 10]. Available from: <http://unstats.un.org/sdgs/iaeg-sdgs/metadata-compilation/>

United Nations.(2015). *Priority Nutrition Indicators for the Post-2015 Sustainable Development Goals. A Policy Brief*.2015.[cited 2017 May 10]. Available from: Priority Nutrition Indicators for the Post-2015 Priority Nutrition Indicators for the Post-2015 Available from: https://www.unscn.org/files/Publications/Policy_brief_Priority_Nutrition_Indicators_for_the_Post-2015_SDGs.pdf

United Nations.(2016). *The Sustainable Development Goals Report 2016*.New York.

UN World Food Program. (2014).*10 Hunger Facts For 2014*. United Nations, n.d. [cited 2017 May 10]. Available from: <http://www.wfp.org/stories/10-hunger-facts-2014>.

Verbrugge, M., Beeckman, D., Van Hecke, A., Vanderwee, K., Van Herck, K., Clays, E., Bocquaert, I., Derycke, H., Geurden, B. & Verhaeghe, S."Malnutrition and associated factors in nursing home residents: A cross-sectional, multi-centre study", *Clinical Nutrition*, 32(3) : 438-443.

WHO.(Minimum Data Set) .(2001) *Indicators for the minimum data set project on ageing: A critical review in sub-Saharan Africa*.

WHO/EHA.Disasters & Emergencies Definition.(2002). *Training Package, Panafrikan Emergency Training* .Centre, Addis Ababa Updated March 2002 by EHA.,2002.

ภาคผนวก

ตารางแสดงการแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและเหตุผลประกอบ

บทที่/ประเด็นเสนอแนะ	การแก้ไขและเหตุผล
บทที่ 1 บทนำ	
<p>-ขั้นต้นของการเขียน ทำให้เห็นที่มาได้ดี ว่ามาเริ่มต้นมาจากใครอย่างไร เห็นความสำคัญของการศึกษา ที่มาที่ไป เข้าใจค่านิยมที่ทำให้พร้อมจะอ่านบทต่อไปได้เข้าใจง่ายมากขึ้น และเขียนโครงสร้างการทำดำเนินการศึกษา เครื่องมือที่ทำการศึกษาได้พอเข้าใจพอสังเขป</p>	<p>- ไม่ได้เพิ่มเติม</p>
<p>-การทำ Focus Group กับภาคส่วนต่างๆ จะได้ข้อมูลอื่นๆนอกภาครัฐเพิ่มเติม</p>	<p>- ไม่ได้ทำการ Focus group แต่ดำเนินการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบางส่วนเพื่อดูแนวคิดในเป้าหมายที่ 2</p>
<p>บทที่ 2: นิยามและความหมายของเป้าประสงค์ (Target) และตัวชี้วัด (Indicator) ภายใต้เป้าหมายที่2และความสอดคล้องกับบริบทประเทศไทยเนื้อหา</p>	
<p>- การทบทวนนิยามในเป้าหมายที่ 2 ในส่วนของนิยามหลักๆ มีการทบทวนที่มากพอสมควร เห็นภาพชัดเจน เข้าใจได้ เห็นความเชื่อมโยงกับเป้าหมายที่เป็นเหตุเป็นผลกันอย่างไรเป้าหมายที่ 1</p>	<p>- ดำเนินการวิเคราะห์และเขียนให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของเป้าหมายที่ 1 และเป้าหมายที่ 2</p>
<p>- ขาดนิยามเสริม ที่ทาง Metadata กำหนด เช่น เรื่องกลุ่มคนในสถานะเปราะบาง(แบบของไทยที่ควรจะเป็น) ที่จะให้เห็นขอบเขต ที่ต้องเสนอให้กำหนดลงไป</p>	<p>-ดำเนินการเพิ่มเติมประเด็นการนิยามกลุ่มคนในสถานะเปราะบาง อ้างอิงจากกระทรวงสาธารณสุข</p>
<p>- ขอให้ทางผู้วิจัย ช่วยสรุปในส่วนท้าย เป็นใจความหลักของแต่ละเป้าประสงค์ ของเป้าหมายที่ 2 ให้กระชับ(ภายในหนึ่งประโยคสั้น หรือหนึ่งบรรทัด) ให้สามารถนำไปสื่อสาร หรือเผยแพร่ให้คนทั่วไป เข้าใจได้ง่าย</p>	<p>-ดำเนินการสรุปปิดท้ายตามคำแนะนำ</p>
<p>ตัวชี้วัดที่ 2.3.2 รายได้เฉลี่ยของผลิตอาหารรายเล็ก ขอให้ทบทวนเป้าประสงค์/ตัวชี้วัดที่ 2.3 ใหม่</p>	<p>-ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมอ้างอิงจากเอกสารแผนที่นำการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>

เนื่องจากคำแปลของ 2.3 คือ เพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตรายเล็ก (2.3.1 ปริมาณการผลิตต่อหน่วยแรงงาน 2.3.2 รายได้เฉลี่ยของผู้ผลิตรายเล็ก)	เป้าหมายที่ 2
- การทบทวนคำนิยามจากที่ต่างๆนี้ เป็นประโยชน์อย่างมาก	-ไม่ได้เพิ่มเติม
- หน้า 58 แนวคิดเกษตรยั่งยืนที่แบ่งออกเป็น 5 ประเภท สภาพัฒนาฯ ให้คำจำกัดความของเกษตรกรรมยั่งยืนไว้ แม้ว่าจะอ้างอิงจาก สศก. แต่เพื่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสม ควรใช้คำนิยามของสภาพัฒนาฯมากกว่า เพราะเป็นไปตามกลไกคณะกรรมการ ที่มีนายกเป็นประธาน และสภาพัฒนาฯ เป็นฝ่ายเลขานุการ	-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะสรุปตามที่มีการนิยามของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งหากจะนำไปใช้เป็นคำนิยามก็สามารถนำเอานิยามของสภาพัฒนาฯ มาใช้ได้
- เป้าประสงค์ข้อ 2.C ประเทศไทยมีกลไก TFEX ขอให้ ปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยเพิ่มเติม	- เพิ่มเติมตามคำแนะนำ
- การแปลความหมายของศัพท์ภาษาอังกฤษต้องทำให้ถูกต้องขึ้น ไม่งั้นความหมายอาจจะผิดเพี้ยนไปได้ เช่นคำว่า ethic เรื่องชนพื้นเมือง ถ้าประยุกต์ใช้ในเมืองไทยหมายถึงอะไร ดัชนีเตรียมความพร้อมทางการเกษตร มันวัดยังไง และความไม่ปกติของราคาอาหารใช้อะไรเป็นตัวชี้วัด	-ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมอ้างอิงจากเอกสารแผนที่นำการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 2
- ทบทวนนิยามเรื่อง Reliability	-ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมอ้างอิงจากเอกสารแผนที่นำการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 2
บทที่ 3: สถานะปัจจุบันของเป้าหมายที่... ในบริบทประเทศไทยเนื้อหา	
- ผู้วิจัยเสนอขอบเขตข้อมูลอื่นๆเสริม ในการกำหนดของตัวชี้วัดที่ UN กำหนดมา ทำให้เห็นภาพอื่นๆที่กว้างขึ้น	-ไม่เพิ่มเติม
บทที่ 4: การดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ในปัจจุบันเกี่ยวกับเป้าหมายที่ ... ในบริบทประเทศไทย	
- ผู้วิจัยควรนำข้อมูลส่วนอื่นๆ ที่อ้างอิงเสริม หรือ	-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบ

โต้แย้งกับข้อมูลที่ภาครัฐได้ทำการรายงานผล เพื่อให้เห็นข้อเท็จจริงที่กว้างมากขึ้น	วัตถุประสงค์การวิจัย
- ข้อมูลจากภาคประชาสังคม ภาควิชาการ หรือภาค องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ ในประเทศไทย ค่อนข้างเยอะ ควรเพิ่มเติมในส่วนนี้ ที่ทำให้เห็นมิติ ความยากจน ที่หลากหลายกลุ่ม ที่เขาได้ทำการเก็บ ข้อมูล	-เพิ่มเติมตามคำแนะนำ
- ในส่วนท้ายเป้าประสงค์แต่ละข้อ จำเป็นที่ทาง นักวิจัย จะต้องเขียนสรุปข้อมูลถึงบทวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้ทำการทบทวน ให้เห็นระดับคุณภาพของ ข้อมูลที่ได้มาในแต่ละภาคส่วน	-เพิ่มเติมตามคำแนะนำ
- เรื่องสถานการณ์ นักวิจัยทำอะไรกับตรงนี้ เช่น ใน แง่ของการหยิบสถานการณ์มาพูด การวิเคราะห์ สถานการณ์ของรัฐ พอหรือไม่พออย่างไร นักวิจัย ช่วยอะไรตรงนี้ได้บ้าง อยากให้ทำเรื่องพวกนี้ให้ชัด สิ่งที่เราวิเคราะห์สถานการณ์มันพอหรือไม่พอ	-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบ วัตถุประสงค์การวิจัย
- เรื่องปฎิวัติเขียว อาจจะต้องลงไปดูรายละเอียด เกษตรกรรายย่อย เป็นเรื่องที่สำคัญ กลไกการ กระจาย การเข้าถึงต่างๆ ความขัดแย้งทาง ทรัพยากร ฯลฯ ตัวชี้วัดอาจให้ต้องสอดคล้องกับ บริบทสังคมไทยมากขึ้น	-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบ วัตถุประสงค์การวิจัย
- ในแต่ละเป้าประสงค์ อยากให้เพิ่มเติม สิ่งในแต่ละ หน่วยงานดำเนินการมีเป้าหมายอย่างไร เช่น เป้าประสงค์ที่ 2.4 หน่วยงานใดทำอะไร มีเป้าหมาย อย่างไร หรือกำหนดผลลัพธ์ไว้อย่างไร (สศช.กำหนด เป้าหมายพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน 5 ล้านไร่ ในปี 2564) และขอให้ดูแผนบูรณาการพัฒนาศักยภาพ การผลิต ซึ่งกำหนดเป้าหมายหน่วยงานไว้	-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบ วัตถุประสงค์การวิจัย
- ในเป้าประสงค์ที่ 2.4 เน้นการทำเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรกรอินทรีย์สามารถตอบเป้าประสงค์นี้ได้ตามที่ผู้ ศึกษาได้ให้นิยามไว้	-ไม่ได้เพิ่มเติม
บทที่ 5: ความพร้อมของประเทศไทยในการบรรลุ	

<p>เป้าหมายที่ 1</p>	
<p>- ผู้วิจัยควรสรุปการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้มาของตน ที่ทำให้เห็นความสามารถในการบรรลุเป้าหมายหรือค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่าจะทำได้หรือไม่ โดยแนวทางอาจคล้ายๆวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน ในภาครัฐ และโอกาส อุปสรรคที่มี เช่น ความรู้ที่ยังไม่พอในการบรรลุ รัฐยังไม่เข้าใจหรือมีโครงการที่เข้าถึงความมั่นคงทางอาหาร โดยเฉพาะเรื่องการจัดการที่ดินในมิติอื่นๆ(ซึ่งก็จำเป็นต้องมีการอ้างอิงข้อมูลด้วย) เป็นต้น</p>	<p>-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัย</p>
<p>- ข้อมูลความพร้อม และความเร่งด่วนอาจจะมาจากภาคส่วนอื่นๆที่ทำความมั่นคงทางอาหาร จะทำให้ประเมินการบรรลุได้เพิ่มมากขึ้น</p>	<p>-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัย</p>
<p>- ทบทวนประเด็นเกษตรรายย่อยของประเทศไทย สถานการณ์ของกลุ่มคนต่างๆ</p>	<p>-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัย</p>
<p>บทที่ 6: การจัดลำดับความสำคัญ</p>	
<p>- ในส่วนของการจัดลำดับ ทางผู้วิจัยควรทำการสรุปในความเห็นของตน โดยมีการอธิบายเหตุผล (Rational)ในการตัดสินใจ เจือปนไขต่างๆประกอบกัน เพื่อให้ทราบถึงที่มาที่ไปของลำดับที่ได้</p>	<p>-เพิ่มเติมตามคำแนะนำ</p>
<p>- ยังไม่เห็นข้อสรุปการจัดทำ Priority ของเป้าประสงค์ หากเป็นไปตามหน้าสุดท้ายของบท ควรสรุปด้วยว่า ผู้ศึกษาให้ความสำคัญหรือจัดลำดับความสำคัญตามที่ UN กำหนดเพราะอะไร ซึ่งข้อเท็จจริงเป็นการให้ความสำคัญไล่เรียงตั้งแต่แรกหรือถ้าหากให้ความสำคัญหมด เพราะแต่ละเป้าประสงค์สามารถสนับสนุนเป้าหมายที่ 2 ได้นั้น รบกวนเพิ่มเติมเป็นข้อสรุปของผู้ศึกษาเพิ่มเติม</p>	<p>-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัย</p>
<p>บทที่ 7: การสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับมาตรการทางเลือกด้านเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมาย เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ 1</p>	
<p>- นอกจากนั้นควรสำรวจโครงสร้างการทำงานของ</p>	<p>-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบ</p>

ภาครัฐเสริม เพื่อให้เห็นแนวทางการทำงาน ว่าช่วยเสริม หรือขัดในการทำงานให้บรรลุผลของเป้าหมาย	วัตถุประสงค์การวิจัย
- แต่ละเป้าประสงค์มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนมาก เราอาจต้องไปหาว่าผลของการทำงานของภาครัฐมีประสิทธิภาพมากแค่ไหน	-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบ วัตถุประสงค์การวิจัย
- ข้อมูลที่เราใช้จากภาครัฐนั้นน่าเชื่อถือจริงหรือไม่ น่าจะตั้งข้อสังเกตของค่านิยมและความน่าเชื่อถือ	-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบ วัตถุประสงค์การวิจัย
- การมีกฎหมายอาจจะไม่พอ แต่ต้องเข้าไปศึกษาว่าเนื้อหาอะไรที่สอดคล้องต่อความยั่งยืนหรือไม่	-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบ วัตถุประสงค์การวิจัย
- อยากให้ทบทวนเรื่องพรบ.ภาษีที่ดิน	-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบ วัตถุประสงค์การวิจัย
บทที่ 8: สรุป	
- หากปรับตามข้อเสนอในหัวข้อที่ 4 ข้อสุดท้ายเชื่อว่าเนื้อหาในบทสรุปจะมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกัน เช่น เป้าประสงค์ที่ 2.4 หน้า 198	-ไม่ได้เพิ่มเติมเพราะดำเนินงานตามกรอบ วัตถุประสงค์การวิจัย
- ขอให้ดูความถูกต้องของตัวอักษร เพราะบางย่อหน้าเป็นเป้าประสงค์ แต่เขียนผิดสลับกับเป้าหมาย	-ดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำ
- บทสรุปยังไม่ค่อยชัดเจน	-ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมตามคำแนะนำ
- มุมมองสถานการณ์ความจริงจากภาคส่วนต่างๆ นักวิจัยควรให้ภาพมุมมองที่แตกต่างกัน ที่จะนำไปสู่ข้อเสนอบางอย่างทางงานวิชาการ	-เพิ่มเติมข้อเสนอแนะจากภาคประชาสังคม